

বড়ো হাৰিমুনি
মহৰ মুশ্ৰী

বীৰেন্দ্ৰ গিৰিবসুমাতাৰী

বড়ো হাৰিমুনি মহৰ মুখী

AIRISC, LIBRARY
CLASS NO
BOOK NO
ACC. NO... 4111
DATE.....

মুখীবীৰেন্দ্ৰ গিৰিবসুমাতাৰী

BARO HARIMUNI MAHAR MUSHREE, An outline history of Baro culture written by Birendra Giri Basumatary M.A.,B.T., Vice-Principal, Bijni College, Bijni, Published with financial assistance from the Tribal Research Institute, Assam, Guwahati.

First edition, March, 1993

Price : Rs. 25.00 only

Cover art : Dambarudhar Basumatary

Printed at the saraighat printers
M. C. Road, Guwahati-781003

বাউনায় :

বড়ো বাও, খুনলাই আৰা হাৰিমু সিবিয়াৰী ফাৰনা
গাথাৰ গোসাঁজাং বাউহৰনায় জাবায়।

AIRTSC, LIBRARY
CLASS NO.....
BOOK NO.....
ACC. NO. 4111
DATE.....

ৰাইফাংনায়

'বড়ো হাবিগুনি মহব মুশ্ৰী' বিজাব লিবনায়াও ছিগাং ছিগাং মুং মখনা লাগ্ৰীদাং আংনি অজালু ফংবায় মুশ্ৰী মনেপ্ৰব বসুমতাৰী M.A., B.ED, মুশ্ৰী মঙ্গল সিং হাজোৱাৰী M.A., B.T. মানখোঁ । বিসীৰী আংখোঁ হাবিগুনি জখুমা মেলাও বুনোঁ য়েৰাৰী বাঁহীয়াঁমান । বিনিফ্ৰাইনোঁ আং হাবিগুনি ছায়াও লিবনাঁ গাঁহী আৰী থুলুন্দা মানবাঁদাং । সম সম আসামনি খনা খনলা গামি গামি ইছে ইনৈ দাওবায়নায়াও আৰী হাবিগুনি গুবুন গুবুন আইদানি জখুমা মেলাও বুনোঁ নাংগোঁ জানাইয়াও হাবিগুনি ছায়াও মিথিনোঁ খাবুৰী মানবাঁদাং । বিৰীৰাও আংখোঁ হেফাজাব হীদাং ফাৰিয়েই ওজা মুশ্ৰী বাবুলাল বসুমতাৰী, মুশ্ৰী বগাৰাম বসুমতাৰী, মুশ্ৰী টাউনসিং নাৰ্জ্জাৰী, মুশ্ৰী লাওদুম বড়ো আৰী মুশ্ৰীমা হংলে বসুমতাৰী, মুশ্ৰী লক্ষ্মীৰাম মুছাহাৰী, মুশ্ৰী মৈথা গাওবুঢ়া, মুশ্ৰী তাৰিণী নাৰ্জ্জাৰী, মুশ্ৰী থেমাৰাম বসুমতাৰী, থফলা নাৰ্জ্জাৰী, ছানছালা, গণে, মহবশ্ৰী আফাংনি, ৰংজালি আফাংনি, সানৰ্জ্জাৰাং আফাংনি সৌদ্ৰমা, ডাঙ্গাই গামিনী বৈসাণ্ড বৈসাৰ্গী হাজ্জা বিথাংমাননাঁ আংনি সাবায়খব বাউহবনায় জাবায় আৰী আংনি অন্নাইখোঁ আন্দা জুলি মালানাঁ (জংজিৎ), লিবশ্লাই নাইয়াও ফিছা হোঁৱা বীৰহাস, বিকপাঙ্ক, শুভস্কৰ আৰী বিখংমহব হীনায়াও বিবাঁনাং উম্বকধৰ মাননাঁ । জীবথাবনায়াও মুশ্ৰী কৃষ্ণ গয়াৰী, অধ্যাপক ধীৰেন মেধী, Tribal Research Institute নি ডিৰেক্টৰ Dr. B. N. Bordoloi বিথাং আৰী শৰাইঘাট প্ৰিন্টাৰ্ছনি মাওথিকালী হাজ্জানাঁ সাবায়খব বাউহবনায় । বাও আৰী থুনলাইআ দাওগানায় লোগী লোগী বিনি মহবা সীলাই-গাছিনাঁ থায়ী । হাংখোঁ জোখথাইনাইখোঁৰী সীলাই সীলো খালামনাংগোঁ

জায়ী। বিনিখাইনো হাংখা জোখথাইনাইয়াও গুলায় গুজায় থালাংদাং।
বিফাঁর গাঁৰীস্থিনি থাখাই নিমাহা বিনানৈ বড়ো হাবিমুনি মহৰ মুশ্ৰীখো
বাইজাঁনি আখাইয়াও থিখাংনানৈ হাঁনায় জাবায়।

ডাঙাই গাওঁ, বিজনী

২২।৩।২৩

মুশ্ৰীবাঁবেন্দ্র গিবিবসুমাতাৰী

নাইখাং বিলাই :

গুডি জাবীমিন	১
হাবিমু	১২
বংজালি বৈসাণ্ড	২২
বড়োফাঁৰনি --খেবাই	৪৫
নৌ-নাৰীনি থুনলাই	৫৩
ধাঁৰাম মৌন্দিব	৫৮
জানায় লাংনায় আৰা আবাদ মাওনায়	৬৩
নাহা থাংনয়াও বড়োফাঁৰনি ফাঁথায়নায়	৭২
নৌ-নাৰীনি ফাঁথায়নায়	৮০
মৌছানায়	৮৬
হায়না মহৰ মুশ্ৰী দানায় ছৰ'	৯২
বড়োফাঁৰনি হাবা	৯৯
গাঁথে গাৰনায়	১০৬
মুঙনি জাবীমিন	১০৯
আংগা জীউ : বিলৌগা বিসিগি	১১৩
বংজানায় গেজেবজাং গেলেনায়	১১৮
মৌস্তা আৰা মুলি	১২৪

গুডি জাৰীমিন

বড়োফাঁৰা মিথিঙ্গা সিবিয়াৰী। মিথিঙ্গানি ছায়াও বিসাঁৰ উফ্ৰে উফ্ৰে দেববাঁদাং লাউবাঁদাং, বিনি হায়না মহৰা বিসাঁৰখোঁ গাঁদান গাঁদান খাঁথা ফাঁৰাংবাঁদাং। নাথায়, মিথিঙ্গানি বিখায়াও হায়নামুলি নাগিৰনানৈ, বিসাঁৰ ডাবছে থাউনিফ্ৰাই গুবুন ডাবছে থাউনিআও ফাৰ্মা জাহৈদাং, গামী গাইছংহৈদাং আৰা গাঁম গাঁম বাইজী থুংলাংদাং। সম আৰা ফং লানানৈ, বিসাঁৰনি আখল আখুৰাৰা গুৰৈ, গেবেং, সৌছিচুলা, মাউথী, গাঁহাগাঁৰা, দাওহাক আবৰা মহৰেই নুজাথিআ। বিসাঁৰনি দেহানি গাবআ ফুছব জাবৌ, গৰ্গং ডাবলা, খাউলায় ছলুং, হাবা গাঁজৌ, খৰো গুছুং, দাৰি গেছেং, মেগন গাঁজীম গাঁৰা, আদৈ মদ আৰা খাস্তি গাঁজীং। আথিকালাও গাঁদান মুগানি বাৰ মাঁন্নানৈ, বিসিনি মহৰ মুঞ্জীয়া গুছাটীৰা-গাছিনা দং।

চীন হাদাংআও হান বাজফাঁলেৰা বাইজী থুংনায় সমাও, বাজখাস্তিনি জাহানাও, ইয়াং-ছিকিয়াং ডৈমা ছেবনিফ্ৰাই মঙ্গলয়দ ফাঁলেৰনি বড়ো-কছাৰী ফাঁৰা তিব্বতআও হাবফৈআ। তিব্বতনিফ্ৰাই বিসাঁৰ ফালাঙ্গী লামাজীং হিমালয়নি, গঙ্গাৰ হাজীনি হায়নাও আৰা সা-সানজা বুলুংবুথুৰ ডৈমাজীং দানি আসাম, সা-সানজা বঙ্গ, আৰা ত্ৰিপুৰাআও গাঁসাবহৈআ। বিসাঁৰ বোড্ > বোডো > বড়ো মুঙেই মিথিজায়ী। বিসাঁৰনি গুডি বাও বিফাঙা যাদাং : চীন-তিব্বতৰী। বি বাওখোঁ মাঁনৈ গিদিৰ বাহাগাঁআও ফাঁপ্তিতফাঁৰা বাণদাং— ১। তিব্বত-বৰ্মাৰী আৰা ২। থাই চীনাৰী। তিব্বত-বৰ্মাৰীনি গিদিৰ দালাইআ জাদাং বড়ো-নাগা। গুডিআও বড়ো-নাগা মৌনছে ফাঁলেৰ-নিৰ্মান। উনাও নাগাফাঁৰা গাওলাংদাং। বড়ো গুডি বিফাংনিফ্ৰাই আংখাৰনায় গাহাঙ্গ বাওফাঁৰা জাদাং : ডিমাছা, গাবো, বাভা, চুটিয়া, লালুং, হাজং আৰা টিপৰা।

ডৈমা ছেৰাও গাঁদা গাঁদায়নিফ্ৰাইনো মুলুগনি মানষিফাৰা সাদা-
মশ্ৰী দাবাদাং। বিবাদিনা ডৈমা-ছেৰাও বড়ো মুঙেই লাখিজানায়
ডৈমা-ডৈছা ফাৰা দিস্তিগাছিনো দং। মুংআ সীলাই সলো জাদাংলাৰী
গুৰৈ মুংআ দাবা দং। বিফাৰ ডৈমা-ডৈছা মাদাও গাহাজি ডৈমা-
ফাৰা জাদাং-ডিখো, ডিক্ৰ, ডিহিং, ডিবং, ডিহাং, ডিছাং, ডিফৰাই,
ডিগাক, ডিফুটা, ডিমালাং, ডৈয়াং, বৰাক, বুলুংবুথুৰ, বাৰশি, খলং,
টিহু, ভাৰলী, ভাৰলীত্ৰি (মাদায়নি মুং), আই, মাদাছু, ছামখা,
সোণাশ্ৰী, ধানশ্ৰী, দেওশ্ৰী, মিছি।

ছিগাং ছিগাং কিৰাট আৰা মেচফাৰ বাইজা খুংনায় হাদাংনি
মুঙা ফুৰগাজাংথিফুৰ মুঙে দীনজাদাংমান। কিৰাত শাদাৰা 'ছেৰেছ'
নিফ্ৰাই ছেৰাইটিছ > কিৰাইটিছ > কিৰাডিআ বিনিফ্ৰাই আংখাৰ-
দাং। (এণ্ডী, মুগা, পাট জি জাম ফান্নাই ফালাঙ্গী) মিছি ডৈমা
ছেৰাও বাইজা খুংনায়, বাইজা জানায়নিফ্ৰাইনো মেচ বৃজাদাং।
আৰ্যফাৰা নাথায় শাদাৰখো মুগৈনায় ফাৰিআওসা বাহায়বাৰাং।
নো-নাৰীআ ফাৰাখাং: ডৈমানি ডৈআ গাঁজ। বি ডৈখো খাওখাংনানৈ
লাংনো লাৰীয়াৰা ফুৰগা জাংথি জায়। বিবাদি থাউনিআও বাইজা
খুংনাইখাইনো, বি থাউনিনি মুঙা ফুৰগাজাংথিফুৰ জাদাং। বড়োফাৰখো
কাৰ্বিফাৰা ফৰাগ বুঙা। কাৰ্বিআংলংআও বড়োফাৰ থানাইখুলি
মানছেনি মুঙা ফাৰাগখোৱা। গংগাৰ হাজাআও দাবা বড়ো ফীলেবনি
ফাৰাগফাৰ দং। নগাওঁ অীফীলাওবা ফৰাগবাইজা দংমান। বিনি-
ফ্ৰাইনো ফৰাগ + জাং + থি + ফুৰ > ফ্ৰাগজাংথিফুৰ > প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ।
ফৰাগফাৰ (বড়োফাৰ) থানাই গাঁগা গাঁথাৰ ডৈমা ছেৰনি ফুৰী।
শাদাৰখো আৰ্যফাৰা সীলাইদাং। প্ৰাগজ্যোতিষ মুং দীনদাং। হিন্দু-
ফাৰনি ধাৰাম বিজাব বেদ, বেদাঙ্গ, ৰামায়ণ, মহাভাৰত, কালিকা-
পুৰাণ, বায়ুপুৰাণ আৰা অমৰ ঘোষআও বি হাদাংনি মানষিফাৰখো
কিৰাত আৰা মেচ মুঙেই মখোবাৰাং। বেওহায় হাথবথি হালা ছিগাং
ছিগাং ৰাংৰাশি বস্মালিয়া (শিত্ৰাইনি গুবুন মহৰ) সানবাৰাংমান।
ফুৰগাজাংথিফুৰা হাদাংনি ৰাজখাউনিমান। উনাও হাদাংনি মুঙাৰা
ফুৰগাজাংথিফুৰ (প্ৰাগজ্যোতিষ) মুঙেই মুংডাঙ্গা জাদাং। বিনি গিবি

ৰাজাআ জাদাং মাইবং (মহীৰঙ্গ)। বিনি উনাও হগৈলাসুৰ, ময়দানব,
বত্ৰাসুৰ ৰাজাজায়। প্ৰাগজ্যোতিষাও ঘটকা বাইজা খুংনায় সমাও
ভোম বস্মাতাৰী নাৰখীআ (বৈস্মুমুখি-বৰাহ বিষ্ণুনি ফিছালা—আৰ্য
ফাৰনি সান্নাইআও আৰা ফাৰগাজাংথিফুৰনি বখা ৰাজানি গদায়
ৰাণীনি ফিছালা—মঙ্গলয়দফাৰনি সান্নাইআও) শিত্ৰাইনিফ্ৰাই গাব-
খোনানৈ ঘটকখো হাখাৰনানৈ ফুৰগাজাংথিফুৰাও ৰাজা জায়।
নাৰখীআ খাংনায় বিমাখাখো ফুজিনা বিবান মানো। নাৰখী বাইজা
খুংনায় সমাও থৈফুৰাও বাণ-আ বাইজা খুংদাংমান। বানা শিত্ৰাইনি
সিবিয়াৰী। বাণাসুৰজাং নাৰখীআ বিসিগি খালাইলাইনাইনিফ্ৰাইনো
জেবীখো ফুজিনা এংগাৰা। নাৰখীআ খাংনায় বিমাখাখো হাবাছা
লানো নাগিৰবায়। নাৰখীআ মাদায় হাৰী আৰা ব্ৰাহ্মণ ফাৰনি
ছায়াও বিমাখো সোংখাৰিনাইখাই খাছিবিছী মুগৈনাইখায় থিথিৰছা
হাখাৰদাং। উনাও দ্বাৰকানি গোসাই কৃষ্ণনি আখাইআও নাৰখীআ
থৈনাংদাং।

শিত্ৰাই-শিত্ৰই মানহা মঙ্গলয়দ ফাৰনি গিবি মাদায়। গিবি
মাদায়খো আঙ্গী মাদায় হাৰানৈ ফুজিআ। মানষিফাৰা গাওগাওনি
আঙ্গী মাদায়খো গাওসোৰ বাদি সান্নানৈ ফুজিনা বাওনাৰা লাআ।
আবাদাৰী বড়োফাৰা ফীলেবনি গিবি শিত্ৰাই আৰা শিত্ৰইখোৰা
আবাদ মাওহাদাং। নাথায়, জালাবুঙ্গ, আলাবাউদা শিত্ৰাইনি আবাদ
মাওনাইখো শি বুৰৈআ ফাৰাইআ। আবাদ মাওখাংনায় উনাও
গোমামায়ৈনো শি বুৰৈআ নাইহৈৱা নুৰায়-গ্লোব গ্লোব বাঢ়াইনানৈ সমা-
ইনা সোমখাৰ গাবলাদাং। নুনায়ে লীগা লীগা শি বুৰৈআ হাংমা গাঁলাউ
ছুনানৈ মাখাউদাং, বিনি লীগা লীগা গুঠংথি: গুতুং বাৰ আৰা অৰ
আংখাৰবাৰাং। বি বাৰ আৰা অৰানী বাফী বাফী জুজায়নি অৰবাদি
শিত্ৰাই মাওনায় গাছিবো আবাদখো খামগিজাৰবায়। শিত্ৰাইআ বিবাদি
জাখাইখো নুনায়ে জাৰাং তুংখু মানবায়। শিত্ৰাইনি তুংখু দাহা জাং তুংখু
দাহা মানফানানৈ শিত্ৰইআৰা মাখাং ছাইৰ জাবায়। উনাও শিত্ৰাইআ
আৰা গাদান মহৰ হাফিনবায়। বিবাদি খামনায় হাদাৰআ গাদান
মহৰ খাছি মানফিনাইখাইনো বি হাদাংনি মুঙা খামক জাদাং।

খামক শীর্দাবথিখৌ চীনা দাওবাইআৰী ছয়াংজং লিবথু-মনাইআও
(638 A. D.), মুংডাছা ফৌণ্ডিত আলবেকনি নি ফৌশ্মাইথিনাইআও
আৰী Tabaqut-i-Nasiri মুং নি কাজী মিনাজুদ্দিন নাছিবী
লিবলাংনায় বিজাবআও বাহাইজালাংদাং। বিয়ু বাভাআ খামক+
উপ>খামকপ>কামকপ জাদাং বুংদাং। বিখৌ আৰ্য্যফৌৰা ছনশিলি-
মনাইনৈ বুংদাং শিত্ৰাইনি থাম মেগনজাং জ্বাংব্লাউনায় অবজাংছা কামদেবা
খামগ্লিদাং আৰী ৰতি দেবীনি খালাউবি বিলাউবি আবজ গাবনা-
ইআও বোমভোলা শিত্ৰাইআ ফীন কামদেবখৌ ককমহৰ হাফীনদাং।
বিজাংনা গাৰীহাৰীনাইনৈ আৰ্য্যফৌৰা কামকপ মুং লাখিলাংদাং।
নালন্দানি সমুদ্রগুপ্ত লুহানায় খাম্ফাআও ছিগাং ছিগাং কামকপ
শীর্দাবআ বাহায়জাদাং। নাথায় হিউয়েনছাঙা কিয়া-ম-লুপ ছা
লিবলাংদাং (কিবাডিয়া ফৌবনি মুলুক এবা কিবাট হাদাং)। প্ৰত্ন-
তত্ত্ববিদ ৰাজমোহন নাথআ কামালুড>কামাকড>কাম-লু-প>
কামকপ জাদাং বুংদাং। খামক হাদাংআ বেছেবা গুৱাৰ আৰী
গীলাউমান। বিনি ৰাজথাউনিআ ফুবগাজাংথিফুবমান। নাৰখানি
উনাও (যিশুখৃষ্ট জীৰ্ণোমনি ইছে উন) বিনি ফিছাজ্জা ভগদাংআ
খামকনি ৰাজা জাদাংমান। ভগদাংআ খামকনি কিবাট ছীনাৰী
সান্ত্ৰি লানাইনৈ কুক মহাদাওহাআও কোঁৱৰনি জানাইনৈ বাৰসাম
হৈদাংমান। মৈদৈবাও গাখীনাইনৈ ভগদাংআ দাওহা নাংবালা,
পাণ্ডৱ সান্ত্ৰিফৌৰা বেছেবা দৈ গাংনাংদাংমান। বি খাখাআ মহা-
ভাৰতআও ৰাখা ৰাখা লিবনায় দং। 'নিধনপুৰ তাম্ৰশাসনাও'
নাৰখা আৰী ভগদাংখৌ প্ৰাগজ্যোতিষপুৰনি ৰাজা বুংদাং। নাথায়,
বামায়ণাও ফৌশ্মাইথিনায় বাদিলা, প্ৰাগজ্যোতিষা ভাৰতনি সা-
সীনাবাও থাফিনায় মানছে হাদাং। থাউনি আৰী সম লানাইনৈ
ফৌণ্ডিতফৌৰা মানছে দেজ্জাৰ্জাং দেজ্জা ৰাজাবাথে। কিবাট-ছীনাৰী
শীর্দাবআ মানছে ফৌলেবনিৰী মানবিখৌ থাজ্জিদাং। য়েৰে—বড়ো-
কছাৰী, মেচ-কছাৰী, সোণোৱাল-কছাৰী। 'ৰাজতবজ্জিনী'য়াও
ফৌশ্মাইথিনায় দং—ভগদাং ফৌলেবনিৰী বলবৰ্ম্মানি ফিছাজ্জা ৰাজ-
খুংগ্ৰী অমৃতপ্ৰভাখৌ কাশ্মীৰনি ৰাজা মেঘবাহনা হাবা খালাম।
লাৰ্গাআও মাদায় ছাথা আভোগখৌবা লাংফায়।

খৃষ্ট জীৰ্ণোমনি ২ যৌথায়নিফ্ৰাই অশুব ফৌলেবনি ৰাইজী
খুংনায় ইছে লৌৰবাং জাৰীয়া। উনাও ৪ যৌথায়নিফ্ৰাই আৰী
উত্ৰিনী হাফীনা। বি সমাও আৰ্য্য সানশ্ৰীনি গীৰ্ণাম বিৰাৰনাও
গীয়েআ। অশুব ফৌলেবা বৰ্ম্মন ফৌলেবাও চোচু। গুপ্তাইআ।
হাদাংনি মুঙাবী খামকনিফ্ৰাই কামকপ জায়।

৭ যৌথায়নিফ্ৰাই খামকআও খুংগুৰ ৰাজা ভাস্কৰ বৰ্ম্মনা ৰাইজী
খুঙা। বি সমাও সা-সীনাৰ ভাৰতনি কোঁৱাজআও হৰ্ষবৰ্দ্ধনআ
ৰাইজী খুংদাংমান। ছীনা দাওবাইয়াৰী হিউয়েনছাংআ বি সমা-
ওনা ভাৰতআও ছৌফৈআ। বিথাং লিবলাংনায় 'চি-য়ু-কি' লিবথু-
বিলাইআও বি সমনি খামকনি ফৌশ্মাইথিনাই দং। বানভট্ট লিবনায়-
'হৰ্ষচৰিত'আওবা খামকনি ফৌশ্মাইথি-নায়খৌ মীনা। বি সমাও
খামকনি আবাদ মাওনায় ফাৰিআ জীৰ্ণাং গীৰ্ণাগীৰ্ণমান। দানায়-
লুনায়, গুৱা আৰী ৰাইদাংনি আগজেং আইলা হেবনায়, মৈদেব
হাথাইনি মিহি দানখোনায় গহেনা গাৰ্খাৰি, সোনাৰফানি আছান-
খেৰা, জগ্ৰা খামফ্ৰাই বানায়নায় আৰী দানাইআও কিবাট মেচফৌৰা
আখাফাখামান। বিফৌৰ আগজেং আইলাখৌ খুংগুৰৰাজা ভাস্কৰা
আগীৰ বিফাংনি বিগুৰজাং বানাইনায় চাওগাৰীনি বিজাব, গীৰ্ণা
জ্বাৰেং মানছিথাং গয়বেদা, ফাথে ছুনাৰী, 'মাদায়ছাথা' জি-জীৰ্ণ,
গহেনা থান্দৈ হংসবেগনি আখাইয়াও হৰ্ষবৰ্দ্ধননা বাহা হৰ্দাংমান।
হৰ্ষবৰ্দ্ধনআ বিফৌৰখৌ নুনাইনৈ চাবাইখৰ হীদাং। বলবৰ্ম্মানি থামানি
ছিলথাওবা লিবনায় দংগয় বিফাঙাও ফাথে মানফবছীনায়, নালেংখৰ,
খাণ্ডাল, থাইজৌ বুংফবনায় শাৰী শাৰী বাৰি আৰী হাছাৰজাং
দাফবজানায় হা। খামকনি মাদায়নি বড়ো মুঙা যোগিনীতন্ত্ৰআও
ছীলাইনাইনৈ লিবজাদাং। খুংগুৰ ৰাজা ভাস্কৰ বৰ্ম্মনা গাওখৌ
নাৰখানি ফৌলেব বুংলাংদাং আৰী য়েৱাৰী শিত্ৰাইনি খাখিআওল খৰ
গংগ্লাইআ বুংদাং। নাৰখা ৰাইজী খুংনায় সমাও থৈফুৰাও বাণ
ৰাজায় ৰাইজী খুঙা। উষাআ সিমাঙাও নুনায় ৰাজখুংগুৰ অনি-
কদ্ধজাং চৌৰ্ণা হাবা জায়। উষা অনিকদ্ধনি হাবা লানাইনৈ বাণ
আৰী গোসাই কৃষ্ণজাং দাওহা নাৰ্জা। বি দাওহাআও শিত্ৰাইআ

বাগনি জানানৈ দাওহা নাংনাঙা। বি দাওহাখোঁ 'হবিহব' দাওহা মুঙৈ মিথি জায়। বলি-বাগখোঁ সোণোৱালি-ফাঁৰা গাওসিনি ফাঁৰেৰ বুংদা (বলি-বজা দোমাহী)।

খুঙিলাও বি সমাও কিবাট বাজা ভীষকা বাইজা খুংদাংমোন। খুঙিলনি বাজখুংগুৰ কল্পনীবা বিনানাও কল্পনীখোঁ বিসিগি চেদীবাজা শিশুপালনোঁ হাবা হবনা লাংদাংমোন। ভীষক বাজাআ ফিছায়া গেদেবনি খাঁথাখোঁ যাওগাবনা হায়াইথে। মঙ্গলয়দ মাহাৰীআও গেদেৰ ফিছালানি খাঁথাখোঁ ব্ৰখবাও যেন্নাৰা বাংছিন বেছেন হাঁগ্ৰীআ। মহব গাঁছা কল্পনীখোঁ দ্বাবকানি গোসাই কৃষ্ণআ লাংখাৰনানৈ হাবা খালাম হৈআ। বিফাঁৰ খাঁথাআ 'হবিবংশ', 'বিষ্ণুপুৰাণ', 'ভাগৱত-পুৰাণ' বিজাবাও লিবনায় দং।

খুংগুৰ বাজা ভাস্কৰ বৰ্মা থৈনাইনি উনাও খামকআও শালস্তুস্ত বাজা জায়। শালস্তুস্তখোঁ হাকপেশ্বৰ মুঙৈ মিথিআ। বলবৰ্মা, আৰথি, প্ৰালস্তু, হৰ্জুৰ ২থি বনমালা, জীয়মালা, ৩থি বলবৰ্মা, গুনিসিং বিৰ্মাৰ হাকপাও বাইজা খুংলাঙা। ব্ৰহ্মপাল, বহুপাল, দুৰ্জয় নোঁগাঁৰাও বাজথাওনি ফাথিয়া। বি সমাও বৌদ্ধ ধাৰীমা খামকআও ফাঁছাও জায়। বিনি উনাও হৰ্ষবৰ্মাদেৱ মুংনি বাজাআ কামকপাও বাইজা খুংলাঙা। হৰ্ষবৰ্মানি ফিছাজা বাইজাখীখোঁ নেপালনি বাজা জয়দেবা হাবা খালাম। বি খাঁথাআ 'নেপাল লিপি'আও লিবনায় দং। হৰ্ষ-বৰ্মাদেৱ থৈনায়নি উনাও ভগদাং ফাঁলেবনি কামকপ বঙ্গনি বাঙ্গাল চলাইগিবি বখতিয়াৰা কামকপজাং লামা লানানৈ তিব্বত গান্ধীবহৈনোঁ সিমাং নুদাংমোন। নাথায় জাফুঙাথে। বি সমাও কামকপনি বাজথা-ওনিখোঁ খামথাফুৰীআও লাংনায় জায়। বিনি উনাওনা কামকপনি মুঙা খামথাবাইজা জায়। খামথাফুৰাও দুৰ্জভ নাৰায়ণনি আৰ্মালাও হেম সবস্বতী, বহু সবস্বতী আৰা হবিবৰ বিপ্ৰআ বাজানি মদং মীন্নানৈ খুনলাই লিবলাঙা। বিফাঁৰ খুনলাইআও বি সমনি হাৰী আৰা হাবিমুনি খাঁথা বেৰখাংদাং।

গাঁহা আৰা বীৰীগাঁৰা ছায়াআ সা-বঙ্গআও গোঁৰ হাদাং গাইছদাংমোন। জীতাৰী ফাঁলেবনি মুংডায়া বাজাআ জাদাং আৰি-মীন্ত। আৰিমীন্তআ ফেংথা ফেদুআজাং গিলুবালু দাওহা নাংদাংমোন।

ছানৈবা গাঁৰখাই লুনানৈ (গড়) দাওহা নাংদাংমোন। বিখোঁনা আৰিমীন্ত গড় আৰা ফেদুৰা গড় বুৰ্তা। খান্ধীনাথখোঁ সোণা মুঙৈবা মিথিনা মীনা। বি সোণা শাঁদাঁবনিফ্ৰাইনোঁ খোনা > খেনা > খেন জায়। খান্ধীনাথআ মুং ছাঁলাইনানৈ নীলধ্বজ খেন মুং লানানৈ বাইজা খুংলাংদাংমোন।

বঙ্গনি নবাব হোছেন ছাহনি গান্ধীবনাইআও ১৪৯০ মাইথাই-আও খামথা বাইজাআ খেববেথেৰ জায়। বি সমাওনা খামথা বাইজানি বিখাআও হাৰীয়া মেচা ছিকনা বাইজা গাইছাআ। হাৰীয়া মেচা মেচি ডৈমা ছেবনি ছাছে গাঁহীগাঁৰা জাঁহীলাউ। বিয়া শিত্ৰাইনি সিবিয়াৰী। হাৰীয়া মেচা গাওনি গাঁহীজাং ছিকনাও বাইজা খুংনা হমা। ছামথা ডৈমা ছেবনি নোঁনোগাঁৰা বাজথাউনিমোন। বাইখান্দা বাজথাউনিনি নেশাঁনা দাৰা দং। হাৰীয়া বাজাআ হাজা মেচনি ফিছাজা হীবা আৰা জীবাখোঁ হাবা খালাম। নাথায় হীবা জীবাআ হাৰীয়াজাং সংসাৰ খুংনাইআ বেছেবা বীৰ্ছাৰ বাৰগোলাংবায়; থেওবা বিৰ্মাৰ গথ'-গথায়নি মীথাং লুয়াইথে। গথ'মীনৈনি দিখাৰাও হীবা জীবাআ গাঁসী মীদোম জীউ হাঁনানৈ আনন গোসাই শিত্ৰাইনাও আৰজ গাবনানৈ বাৰ বিয়া। গোমা মায়েইনোঁ শিত্ৰাইনি বাৰাও হীবা-জীবাআ ছাফা ছাফা গথ' মীনবায়। গথ'ফাঁৰনি মুংখোঁ ফাৰিয়ে বিষ্ণু আৰা শিশু লাখিবায়। হাৰীয়ানি উনাও বিষ্ণুআ ভূঞা ফাঁৰখোঁ ফেজেননানৈ বাইজা খুংনা আৰা বাইজা ফেহেবনা লাবায়। বিষ্ণুয়া হিন্দু ধাৰীমখোঁ গাঁবানা লানানৈ মুংখোঁবা বিষ্ণুনিফ্ৰাই বিশ্বসিংহআও ছাঁলাইবায়। জাতিয়াৰা মেচনিফ্ৰাই কোচআও মহব গুল্লাইবায়। বিশ্বসিংহআ ছিকনাবাৰনিফ্ৰাই কোচবিহাৰাও বাজথাউনিখোঁবা বীল্লাই-লাংদাং আৰা হাদাংনি মুংখোঁবা কোচ হাদাং বাখিলাংদাং। বিশ্ব-সিংহআ গেবেং আৰা অনচুলা বাজামোন। বিয়া সা-ভাৰতনিফ্ৰাই গাঁবাং বামুনফাঁৰখোঁ হাংখুইনা লাৰানানৈ, গাওনি হাদাংআও ফজ-দাংমোন। ১৫৪০ মাইথাইআও বিশ্বসিংহআ থৈলাংয়া।

বিশ্বসিংহনি উনাও নৰনাৰয়ণা কোচ হাদাংনি বাজা জায়। ফংবায় চিলাবায়খোঁ নৰনাৰয়ণা সান্ধী গাহাঁই ফাথিয়া। চিলাবায়

বাণনি জানানৈ দাওহা নাংনাঙা। বি দাওহাখোনা 'হবিহব' দাওহা মুঠে
মিথি জায়। বলি-বাণখো সোণোরালি-ফাঁবা গাওসিনি ফাঁবের বুন্দা
(বলি-বজা দোমাহী)।

খুণ্ডিলাও বি সমাও কিবাট বাজা ভীষকা বাইজা খুংদাংমান।
খুণ্ডিলনি বাজখুংগুর কল্পনীবা বিনানাও কল্পনীখো বিসিগি চেদীবাজা
শিশুপালনাঁসা হাবা হবনা লাঁদাংমান। ভীষক বাজাআ ফিছালা
গেদেবনি খাঁথাখো যাওগাবনা হায়াঁথে। মঙ্গলয়দ মাহাবীআও
গেদেব ফিছালানি খাঁথাখো বৃথবাও যেন্নাবী বাংছিন বেছেন হীগ্রীআ।
মহব গাঁছা কল্পনীখো দ্বাবকানি গোসাই কুফুআ লাংখাবনানৈ হাবা
খালাম হৈআ। বিফাঁর খাঁথাআ 'হবিবংশ', 'বিষ্ণুপূৰাণ', 'ভাগবত-
পূৰাণ' বিজাবাও লিবনায় দং।

খুংগুব বাজা ভাস্কর বর্ষা থৈনাইনি উনাও খামকআও শালস্তম্ভ
বাজা জায়। শালস্তম্ভখো হাকপেশ্বব মুঠে মিথিআ। বলবর্ষা, আৰথি,
প্রালস্ত, হর্জুব ২থি বনমালা, জায়মালা, ৩থি বলবর্ষা, গুনিসিং বিসাঁব
হাকপাও বাইজা খুংলাঙা। ব্রহ্মপাল, বহুপাল, দুর্জয় নীগাঁবাও
বাজথাওনি ফাথিয়া। বি সমাও বৌদ্ধ ধাঁবামা খামকআও ফাঁছাও
জায়। বিনি উনাও হর্ষবর্ষাদেব মুংনি বাজাআ কামকপাও বাইজা
খুংলাঙা। হর্ষবর্ষানি ফিছাজা বাইজাখীখো নেপালনি বাজা জয়দেবা
হাবা খালাম। বি খাঁথাআ 'নেপাল লিপি'আও লিবনায় দং। হর্ষ-
বর্ষাদেব থৈনায়নি উনাও ভগদাৎ ফাঁলেবনি কামকপ বঙ্গনি বাঙ্গাল
চলাইগিবি বখতিয়াবা কামকপজাং লামা লানানৈ তিব্বত গাংলীবহৈনা
সিমাং হুদাংমান। নাথায় জাফুঙাথে। বি সমাও কামকপনি বাজথা-
ওনিখো খাঁমথাফুৰীআও লাংনায় জায়। বিনি উনাওনা কামকপনি মুঙা
খাঁমথাবাইজা জায়। খাঁমথাফুৰাও দুৰ্লভ নাৰায়ণনি আৰ্মালাও
হেম সবস্বতী, বহু সবস্বতী আৰা হবিবব বিপ্রআ বাজানি মদৎ মীন্নানৈ
থুনলাই লিবলাঙা। বিফাঁর থুনলাইআও বি সমনি হাবী আৰা
হাবিমুনি খাঁথা বেবখাংদাং।

গাঁহা আৰা বাঁলাগাঁবা ছঞ্জলাআ সা-বঙ্গআও গৌব হাদাং
গাইছদাংমান। জীতাবী ফাঁলেবনি মুংডাছা বাজাআ জাদাং আৰি-
মাত্ত। আৰিমাত্তআ ফেংথা ফেঙ্গুআজাং গিলুবালু দাওহা নাংদাংমান।

ছানৈবা গৌৰখাই লুনানৈ (গড়) দাওহা নাংদাংমান। বিখোনা আৰিমাত্ত
গড় আৰা ফেঙ্গুৰা গড় বুড়া। খান্ধীনাথখো সোণা মুঠেবা মিথিনি
মানা। বি সোণা শাঁদাঁবনিফ্রাইনা খোনা > খেনা > খেন জায়।
খান্ধীনাথআ মুং ছাঁলাইনানৈ নীলধ্বজ খেন মুং লানানৈ বাইজা
খুংলাংদাংমান।

বঙ্গনি নবাব হোছেন ছাহনি গাংলীবনাইআও ১৪৯০ মাইথাই-
আও খাঁমথা বাইজাআ থেববেথেব জায়। বি সমাওনা খাঁমথা
বাইজানি বিখাআও হাবীয়া মেচা ছিকনা বাইজা গাইছৎআ।
হাবীয়া মেচা মেচি ডৈমা ছেবনি ছাছে গাঁহাগাঁবা জাঁহাঁলাউ। বিয়া
শিত্রাইনি সিবিয়াবী। হাবীয়া মেচা গাওনি গাঁহাঁজাং ছিকনাও
বাইজা খুংনা হমা। ছামথা ডৈমা ছেবনি নোনাগাঁবা বাজথাউনিমান।
বাইখান্দা বাজথাউনিনি নেশাঁনা দাবা দং। হাবীয়া বাজাআ হাজা
মেচনি ফিছাজা হীবা আৰা জীবাখো হাবা খালাম। নাথায় হীবা
জীবাআ হাবীয়াজাং সংসাব খুংনাইআ বেছেবা বাঁছাঁব বাবগোলাংবায়;
থেওবা বিসাঁব গথ'-গথায়নি মীথাং ম্লয়াথে। গথ'মীনৈনি দিখাৰাও
হীবা জীবাআ গাঁসী মাদাঁম জীউ হীনানৈ আনন গোসাই শিত্রাইনাও
আবজ গাবনানৈ বাঁব বিয়া। গোসা মায়েইনা শিত্রাইনি বাঁবাও
হীবা-জীবাআ ছাফা ছাফা গথ' মীনবায়। গথ'ফাঁবনি মুংখো ফাৰিইয়ে
বিশু আৰা শিশু লাখিবায়। হাবীয়ানি উনাও বিশুআ ভুঞা ফাঁবখো
ফেজেননানৈ বাইজা খুংনা আৰা বাইজা ফেহেবনা লাবায়। বিশুয়া
হিন্দু ধাঁবামখো গাঁবানা লানানৈ মুংখোবা বিশুনিফ্রাই বিশ্বসিংহআও
ছাঁলাইবায়। জাতিয়াবা মেচনিফ্রাই কোচআও মহব গুপ্তাইবায়।
বিশ্বসিংহআ ছিকনাঝাবনিফ্রাই কোচবিহাৰাও বাজথাউনিখোবা বাঁলাই-
লাংদাং আৰা হাদাংনি মুংখোবা কোচ হাদাং বাখিলাংদাং। বিশ্ব-
সিংহআ গেবেং আৰা অনচুলা বাজামান। বিয়া সা-ভাৰতনিফ্রাই
গাঁবাং বামুনফাঁবখো হাংখুইনা লাবানানৈ, গাওনি হাদাংআও ফজ-
দাংমান। ১৫৪০ মাইথাইআও বিশ্বসিংহআ থৈলাংয়া।

বিশ্বসিংহনি উনাও নৰনাৰয়ণা কোচ হাদাংনি বাজা জায়।
ফংবায় চিলাবায়খো নৰনাৰয়ণা সাত্তী গাহাঁঈ ফাথিয়া। চিলাবায়

ফাৰছেনিফ্ৰাইনী হাদাৎ গাৰ্ভাবনানৈ ছেনানৈ লায়। কোচ আৰা টাই
 শ্যান ফাৰজাং নৰনাৰয়ণা দাওহা নাৰ্ভা। বেওহায় টাইফাৰা
 জেনা। নৰনাৰয়ণা ফংবায় গোসাই কমলখো সা-লক্ষ্মীমফুৰসিম
 আলি দাংছে খাৰ্হাৰ্হা। বি আলিনি মুঙা গোসাই কমল আলি।
 নাথায় ২থি খেপনি দাওহাআও কোচফাৰা টাই-শ্যানফাৰজাং জেনা।
 নৰনাৰয়ণা ছুংখু দাহাজাং বাই-গ্লাইৰ্হা। উনাও নৰনাৰয়ণা
 শিৰাইনি বাৰ্ছান (সিমাংনি) মানিনানৈ, ছামখা ডৈমা ছেৰাও দৌদিনী,
 খাম, ছিফুং, জোথা লানানৈ, দাও, অমা বালি হানানৈ খেৰাই খুৰ্ভা।
 বি বাৰাও নৰনাৰয়ণা টাই-হাদাং, কছাৰী হাদাং, ত্ৰিপুৰা, মণিপুৰ,
 জয়ন্তীয়া, ক্ৰীহট্ট বিফাৰ হাদাংখোৰা ছিং খালামনা হাদাংমান। নৰনাৰ-
 য়ণনি আমোলাও শ্ৰীশ্ৰীশঙ্কৰদেৱা চমদেও সিবিয়াৰী টাই-শ্চান, চমুৱা,
 চাওতাং ফাৰনিহাদাং নাগাবনানৈ 'আহামগুৰু'সিবিয়াৰী বড়ো-কছাৰী
 বাইজাআও আৰু বিনি উনাও মেচ-কোচনি হাদাংআও হাবফৈয়ী :

অনুক্ৰমে সৰে দেশক এৰায়।

ৰাজ্য পাইলা আসামৰ।

(গুৰুচৰিত—বামচৰণ ঠাকুৰ)

বেডেন পাৱেলনি বাদিৱা হা-চাম > হাচাম > আসাম >
 অসম জাদাং বুনলাংদাং। বিনি অনগায়েইবা বড়োফাৰা আহাম গুৰু
 শিৰাইনি সিবিয়াৰী। 'আহাম' শাৰ্দাবনিফ্ৰাই আহম > অহম >
 অসম জানাইখো গাখুংছন নুহৰা। বড়োফাৰা শিৰাইখো বাৰ্থোআও,
 খেৰাইআও, আফছা হানাইআও, সালামী হানাইআও, গাৰ্জ্জা
 হনাইআও, মাদায় ৰায়ছনাইআও, মন্ত্ৰ জাৰিনাইআও 'আহাম'
 শাৰ্দাবখো ছামফ্ৰামবা য়েৱাৰা আওবাইগ্ৰাৰ্হা। বিনিখাইনী গুবুন
 মানফিফাৰনি ছিগাংআও গাওসোৰখো আহামাৰী বুনানৈ লায়।
 আহাম গুৰু শিৰাইনি অন্নাইয়াও বিসোৰনি জানায় লাংনাইআও
 আছাল গৈয়ামানো (অংখামনি আলি, বেদৰনি আখায়, জোনি ফখ্ৰী)
 আৰা গাওসোৰ থানায় হাদাংখোৰা আংখাম-ফুৰী (ভোগপুৰ) >
 আখামফুৰী (কামৰূপী শাৰ্দাব) > আসামফুৰী বুনানৈ গাগগাআ।
 'আহাম গুৰু' বি শাৰ্দাবা মেৰোদা মহৰেই ৰিংছাবদাং মহাপুৰুষ

মাধৱদেৱনি মুংডাখা 'জয় গুৰু শঙ্কৰ' দেৱী ভটিমা মেথায়াও। ডঃ
 বাণীকান্ত কাকতিআ 'শ্যাম-আও ছিগাং ফাছে 'আ' নাংজাব
 হানানৈ 'আশ্যম' খালামদাং। 'অশ্যমা' ফাশ্মাইআ য়েৱাৰা দেৰহাসাং
 জানায়খো। নাথায়, টাই শ্যানফাৰা য়েৱাৰা দেৰহাসাং জানা
 হায়াই। বড়ো-কছাৰী ৰাজাফাৰজাং, মৰাণ, কোচ আৰা মোগল-
 ফাৰজাংবা জেননাংদাংমান। বিনিখাইনী এডৱাৰ্ড গেইটনি বুনায়
 'অ-সম' শাৰ্দাবনিফ্ৰাই 'অসম' জাদাং বুনাইখো গনাইনানৈ লাথাওআ।
 ছালিখনানানৈ নাইনী থাৰ্ভাৰা 'আহাম' শাৰ্দাবনিফ্ৰাইনী 'অসম'
 শাৰ্দাবা আংখাৰদাং বুনো হাগো।

বলুংবুথুৰ আৰা কোশী ডৈমা গেজেৰাও হিমালয় হাজানি
 হায়নাও থানাই আৰ্ক্ষালনি মুঙা খছাৰ। বি খছাৰ আৰ্ক্ষালনিফ্ৰাই
 ফৈনায়খাইনী বৰোছা ফাৰখো খছাৰী বুনায় জায়মান। নাথায়,
 ফাণ্ডিত বামচৰণ ব্ৰহ্মনি বাদিৱা খবছা+হাৰি > খছাৰী এৰা কছাৰী
 জাদাং Head of human race)। বড়োফাৰাগাওসিনি ৰাওআও
 গাওসোৰখো 'খবছা হাৰি' বুনানৈ লায়। বি খছাৰী ফাৰানা দানি
 আসাম মুলুগাও বড়ো-কছাৰী, সোণোৱাল কছাৰী, ডিমাছা-কছাৰী,
 লালুং-কছাৰী, ৰাভা কচাৰী, দেউৰী, চুটিয়া, হেবম্ব কছাৰী, ঠেঙাল-
 কছাৰী, মহিয়াল কচাৰী, মেচ-কচাৰী, শৰণীয়া-কছাৰী, বোৰ্দানাৰী,
 মেচ-কোচ মুঙেই মিথিজায়। কিৰাত ফালেবনি কছাৰী ৰাজাফাৰানা
 হালালী, শদিয়া, ভীম্বক নাগাৰ, পৃথিমীনাগাৰ, কুণ্ডিল নাগাৰ, কদলী
 বাইজা, জাহৰ বাইজা, ফৰাগ, লক্ষেখৰী, গৰুবাং গায়ছংলাৰ্ভা।
 সোমাবগীঠআও দেউৰী চুটিয়াফাৰা বাইজা খুঙলাৰ্ভা। চামফা
 বাইজানি সাদাগাৰ ৰাজায়া ছান্দাৰমান। ধানশিৰি ডৈমা ছেৰাও
 হেবম্ব এৰা ডিমাফুৰ বাইজা, কপিলী ডৈমা ছেৰাও ফৰাগ আৰা বৰাক
 ডৈমা ছেৰাও বৰাহী ফালেবনি কছাৰী ৰাজাফাৰা বাইজা খুঙলাং-
 দাংমান। জয়ন্তীয়া বাইজাআওৰা কছাৰীফাৰা বাইজা খুঙলাংমান।
 বিখাখাৰ্থো জয়ন্তীয়া কছাৰী (ডঃ কাকতি) মুঙাও মিথিনা মানো।
 থেফেৰানি ফালেবফাৰা ত্ৰিপুৰায়াও হাদাং খুঙলাংমান। বিসোৰ
 গাওসোৰখো বৰোক বুনানৈ লায়। সানাব-সা-ফাছে বাগছা

দুৰাৰফাৰমান। বেওহায় জাওলীয়া দেৱানা দেওবাজানি থান্দৈ
জানানৈ হাদাং খুংদাংমান। জাওলীয়া দেৱানা বিজনীনি বাজাৰ্জাং
দাওহা নাৰ্জা। বি দাওহায়াও বৃটিছ কোম্পানীয়া বিজনী বাজানী মদং
হায়া। জাওলীয়া দেৱানা দাওহা নাংনানৈ থৈনী নাংগো জায়া।

ববাহী বাজফালেবনি মুংডাছা বাজাৰ্জাৰা জাদাং চচেমফা,
খাবাফা, দেবজংফা, বীৰহাস, বিচাব পতিফা, বিক্রমাদিত্যফা,
মহামানিফা। ফা শাদাৰা হাদাংগিবি, বিফা, গেদেব গালাউখো
ফাশ্মাআ। 'ফা' আ 'কা' জানাইআ লিৰপ্লাইনাইআও গাৰ্বাশ্চি
জানায়। ফাণ্ডিতফাৰনিবাদিৱা মহামানিফাআ ১৪ যোথায়ো বাইজী
খুংদাংমান। জাবীমিনাৰী কনকলাল বৰুৱা আৰা পণ্ডিত কালিবাম
মেধি মানহা ১৪ যোথায়ো নগাওঁ আৰ্জালাও মহামানিফাআ বাইজী
খুংদাংমান বুংদাং। ডং বাণীকাস্ত কাকতিনি বাদিৱা মহামানিফাআ
জয়ন্তীয়ানি কছাবী বাজাৰ্জাৰা। হেমচন্দ্র গোস্বামীনি ছুংনায় বাদিৱা
মহামানিফানি বাজথাউনিআ সানজানি সোণাপুৰমান। ত্ৰিপুৰা
'ৰাজমালা'আ মহামানিফাৰ্থো মানিক ফালেবনি বাজা বুংদাং। মহা-
মানিফানি মদং মানানৈ মাধৱ কন্দলিআ স্নি খাওঁনি বান্মীকি
বামায়ণখো অসমীয়াও লিৰপ্লাইলাও। বৃটিছফাৰা আসামাও বাইজী
খুংনায় সমাও বাজা কৃষ্ণচন্দ্র, গৌৱিন্দচন্দ্র আৰা তুলাৰাম সান্ত্ৰী
গাহাঈ দংমান। বাজা কৃষ্ণচন্দ্রআ ব্ৰাহ্মণফাৰজাং ফিদিংজাবায়দাং।
বাণী চন্দ্রপ্ৰভানি থিননাইআও ভুবনেশ্বৰ বাচম্পতিআ "নাৰদীয়
পুৰাণ" লিৰলাংদাং। কছাবী বাজা গোবিন্দ চন্দ্রহা গথ'গথাই গৈয়িনি
থাখাই বাজফালেবা বাইজী খুংনাইআ ১৮০২ মাইথাইআও
জাৰলাংদাং।

বড়ো-কছাবীফাৰা মালাইনি ধাৰীমখো য়েৱাৰা গেবেং মেগনৈ
নাইআ। পালফালেবফাৰা বাইজী খুংনায় সমাও, তুৰ্জ্জয় নাগাৰখো
মেকখালামনানৈ বৌদ্ধ ধাৰীমা থামৰআও ফাছাওজায়া। বড়ো-কছাবী
ফাৰনি গেজেৰাওৰা বৌদ্ধ ধাৰীমখো গাৰানানৈ লানাই মানবি
দংমান। বুদ্ধদেৱনি ফ্ৰাইনা বৌদ্ধছা > বড়োছা > বড়ো জাদাং হান্নানৈ
খাইছে বুৰ্জা।

টাই-শ্বানফাৰা আসামাও (১৩ যোথায়) বাইজী খুংনায় লীগা
লীগা ছিগাং ছিগাং জাবীমিন লিৰনা লাদাংমান। বি জাবীমিন-
ফাৰাও হেৰেমাৰে নাংখাই জাথাইখোৰা লিৰনায় লুনাইখাইনা
কীৰ্ত্তিচন্দ্র বৰবকৰাআ জাবীমিনফাৰখো বুথুমনানৈ অৰাও চাওজীৱ
দাংমান। 'চকৰি ফেটা' জাবীমিনআও কীৰ্ত্তিচন্দ্র বৰবকৰাৰ্থো নেহাং
ফালেবনি বুংথিনায় দংমান। বড়ো-কছাবীফাৰখো টাই-শ্বানফাৰা
য়েৱাৰা বাজথাশ্চি জাহানাওগাদবনা আৰা দফথাইনা নাগিৰদাংমান।
বিনিখাইনো বিসিনি লিৰনায় জাবীমিন ফাৰখো গাৰ্গা, গাৰথাৰ আৰা
থাৰ বুঙাথে।

জাবীমিনা মানহাছোয়ি মুগানিফ্ৰাইনা কিৰাত বড়ো-কছাবী-
ফাৰা বাইজী খুংদাংৱাৰা ডৈমা, দৈছা, দাব দাব জাইগানি মুং আৰা
ইছে ইনৈ বাইখান্দা অঠায়াও লিৰজানায় হাংখো, ধাৰীম মন্দিৰ,
ৰাজথাউনি, থামানি লিপি নি বাদৈ সাক্ষী আৰা নেশাৰ মান্নাইআ
গাৰ্গৈ জায়াথে। মুংডাছা বিজাব ফাৰাওৰা 'আৰ্য্যিকৰণ' খালামনা
নাগিৰনায় থাশ্চিখো বাংছিন লুহৰা। নাথায়, কৈৰাতজ আছাৰ
থাশ্চিআ বিনি গেজেৰজাংনা মান্দান ফৈনা হাদাং।

— x —

হাৰিমু

হাৰিমু আ যাদোং, মৌনছে সুবুং মাহাৰীনি থাংনানৈ থানাই জীউলামা। সমাইনা-বমাইনা আৰা মৌজাংনি থাখাই আবজ গাব-নাইআনা হায়না গৌনাং হাৰিমু। জুনাং গৌসৌখৌ এংগাৰনানৈ, গৌজৌআও দাওগানায়নি সুবুং মাহাৰীনি যি নাজানায়, যি হান্তাই-নায় বিনা হাৰিমু। মানষি জীউনি অগেন আখু আৰা দৰশি খৌমশিখৌ হৌখাৰনানৈ, মানষিনা স্বাৰাং হৌফৈনা হানাইআনা যাদোং হাৰামুদ। হাৰিমু আ হাৰীনি মৌখাং। মৌখাংআ য়েৰৈ মানষিনি মহৰখৌ মিথিহৌয়া; বিবাদিনা মৌনছে হাৰীনি আখল আখু, থাজি, জীউদাওহানি শ্ৰীশিৰি মহৰা বেওহায় গেওলাং জানানৈ নুজাফৈআ আৰা বিসিনি সান্নায় হোনায়, জানায় লাংনায়, মিনিনায়-ছুংখুদাহা গাসিবাৰনি নেশৌন বেৰখাৰ্ভা। বিখৌনা বড়ো শৌদৌৰআও বুঙী হাৰিমু, অসমীয়াও সংস্কৃতি আৰা ইংৰাজীআও Culture।

মানষিনি জাৰীমিনখৌ বেখেওনানৈ নাইল্লা নুনা মৌনা, মান-ষিআ বুলুমাও ফৈনানৈ গিবিআও জীৱ-জুনাংবাদি থাবৌদোং আৰা জাবৌদোং। বিসৌৰ লাসৈ লাসৈ অখা-বাংখানিফাই গাওখৌ বৈখা খালামনা স্ব'বাং লুনা ছৌলাংবৌদোং। বিসৌৰ মিথিনা মৌনদোং, মানষিনি গৌসৌআনা স্বাৰাং লামানি বাহা আৰা হাথিআৰ। মুলুগাও বইনিবা হাৰীনি গেজেৰাও গৌদৌ-গৌদাইনিফাইনা বৌজাবনায়, দামনায়-দেনায় আৰা মৌছানায় মুছনায় আখুদং। বি আখুখৌ দৈমা দৈছানি জিৰ জিৰ বৌহিবোনায়, দাওমা-দাওছানি মেলেদৌ গাবনায়, জীৱ-জুনাংনি গিহাং হোশাং খাৰনায়, বংফাং লাইফাংনি দালাই দাছাইআ বাৰজাং বাইগ্লাই দেমগ্লাই মৌছানায় ফৌৰখৌ নুনাংনৈ, খৌনানানৈ মেথায় খনু আৰা মৌছানৌ বিসৌৰ ছৌলাংবৌদোং, ফৌছাবদোং আৰা

হায়না গাব মহৰ হৌদোং। বি আখুআ লাসৈ লাসৈ গৌগৌম আৰা গেৰেমছা জানৌ হৌদোং। বি বিহাবআ বৌজা বৌজা বৌছৌৰ ছৌলিবৌদোং। গৌজামমুগানি হাবামুদ মৌৰজিযাদোং। মানষি মাহাৰীআ সুবুংযানৌ হাবৌদোং। সুবুং মাহাৰীআ জানায়-লাংনায়নি উনাও, গৌসৌখৌ গৌজৌন গ্লাইহৌনা, মৌজাং নুনায় আৰা মৌজাং খৌনানায় নাগিৰা। বিয়াওনা হায়না মহৰ দানৌ নাগিৰনায় হাবিলাআও হাবামুদনি জৌনৌম। নৌঙাল্লা মানষি আৰা জুনাংনি গেজেৰাও য়েৰা ফাৰাগ গৈআ যাগৌমৌন। বি ফাৰাগখৌ হাবামুদ আৰা হাৰিমুআনা মানষিনা লাৰৌনা হৌফৈদোং। গৌজাংনাইখৌ হৌখাৰনৌল, লাজিনাইখৌ ফাংথে-নৌল মানষিআ জি-জৌম গান আৰা জৌমা। গান্নায়-জৌমনায়জৌং গাওখৌ মহৰ গৌছা খালামনৌবা নাজায়। জানায় বেছাং ফৌৰাওৰা উদৈখৌ ছুফুংনৌল নাগিৰা, মৌজাং হায়না মহৰ হৌনানৈছৌ জানৌ লায়। জীৱ-জুনাংফৌৰা মিথিছানি স্বায়াও থাংনানৈ থায়। নাথায়, মানষি মাহাৰীআ মিথিছানি বিখাখৌ ছিংখাওনানৈ আবাদ মাওআ। মিথিংগাআ মানষিখৌ ফৌৰৌআ। বিনি স্বায়াও মানষিআথিথিৰ হৌখাৰা, অৰাইজীউ দাওহা নাঙৌ, মেলেম বাহাইনানৈ বুৰখাং বুৰখাং মেলেদৌ বিদৈ সৌবনা হানায় জায়। নুনাংমৌনি গৌখৌ গৌসৌজৌং ছাইথ' ছাইথ সান্না হানায় গৌহৌ আৰ্জিনানৈ লায়। থাৰেই মানষিনি গৌসৌখৌ দিস্তিনৌ হানায়ানৌ হাবামুদ-হাৰিমু এৰা Culture বুজাৰা। মানষিনি জীউনাং নাগিৰনায়, হান্তাইনায় যি হাবিলা, গৌসৌ বৌলৌনি যি ফুংখা, য়াফুংনায় আও যি গৌথাৰ বংজা-খাংহৌনা হানায় আখু বিনা নৌংগুৰৈ হাৰিমু (Real culture)।

আসামনি জাৰীমিনাও গিবিআও অসুৰ অনাৰ্য্যফৌৰনি সৌদৌমশ্ৰী-খৌনা সান্নৌবনানৈ থানাই নুনা মৌনা। বি সৌদৌমশ্ৰীআ আৰ্য্য-ফৌৰনি সৌদৌমশ্ৰীনিখু ই ইছেবৌ উন নৌঙা। বুংনা থাঙৌনা অনাৰ্য্যফৌৰনি সুবুংশ্ৰীআ বাংছিন দাওগানাইমৌন। গৌদৌ গৌদায়নি আসামনি মুঙা ফুবগা জৌংথিফুৰ আৰা-বিনি উনাও খামক মৌন। মহিবঙ্গ, ময়দানব, নাৰখা, ভগদাং, বাণ ভাঙ্কৰ বমা বিসৌৰ বি হৌদৌংআও বাইজী খুংলাংদৌংমৌন। বিসৌৰ মঙ্গলয়দ ফৌলেৰনি অসুৰ কিৰাট বাজাফৌৰ।

যাইখো বোড্ > বোডো > বড়ো বুজাদোং । গীতাআও ফোঁমাইখি-
জানাই বিসৌবনি হাবিমুখো আশুৰী (materialistic) হাবিমু হীন-
যাদোং আৰা আৰ্য্যফোঁবনি হাবিমুখো দৈৱী (spiritual) বুজাদোং ।
আৰ্য্যফোঁবনি হাবিমুখাও আধ্যাত্মিক থাঙিখআ সান্ধীবনানৈ দংমোন ।
বি থাঙিখআ গাওনি থাখাইল নঙা । গাওনি লোঁগা লোঁগা বইনিবো
বংজানায় আৰা গাহাম নাগিৰা । নাথায়, অনাৰ্য্যফোঁবনি হাবিমুখা
দেহানি গাঁজনগ্ৰাই নাইজোঁ লোঁহাবনায় (materialistic) । বেওহায়
গাঁগগানায়, গাংনায়, জানায়-লোঁনায় (বাজসিক, তামসিক) বাংছিন
বেছেন হোঁজাৰা । গাঁজোঁ সান্ধায় হোনায়জোঁ মাদায়বাদি আখল
আখুদানো, গাঁখো লৈখানিক্ৰাই উত্ৰিনো বাংছিন মানষিআনা নাগিৰা ।
গাওনি থাঙিখথোল জাফুংহোঁনো-বাংছিনা নাগিৰা । মুলুগনি গাসিবো
মানষিনি মাজাংখো যাই গাদবনানৈ, থাই ছাঁবনানৈ গাওনিল মাজাং-
নাগিৰা বি অগেন হাবিমুনি নেশাঁন । দৈত্য ফোঁবনি গেজেবোও
বাজখুংগুৰ প্ৰহ্লাদা এখুৰা এখুৰা জানানৈ লামা হান্তিদোং,
হাগ্ৰামা ছোঁছিদোং, গাঁজন সুদেমফুৰীনি উলাফাদ লাইহোঁ থাখাই ।
আশুৰী আখুআ আৰ্য্যফোঁবনাওবো গৈয়া নোঙা, বিসিনাওবো দং ।
আৰ্য্যফোঁবনি হাবিমুখা অৰাইবো ফাখনাও থাওবিদোং আৰা অনাৰ্য্য-
ফোঁবনি হাবিমুখা থুংগে বোঁদোং । অশুৰহাবী, দানবহাবী মুলুগনিক্ৰাই
জোঁহাংলাংদোং ।

বড়ো বাওআ 'চীন তিব্বতাবী' গাহাঈ বাও বিফাঙনিক্ৰাই
আঁখাৰবোনায় । থুনলাই আ খেবাইনি মাত্ৰী, খুংগামেথায়, ছলোবাথা
বিফোঁবোও বেৰখাংদোং । লিবজানায় থুনলাইআ এওলমুগানিক্ৰাই
গাইছনখাদোং । বিসৌবনি বাহাই জাবোনায় হাংখীআ গাঁমালাংবায় ।
ডিমাফুৰনি খামফাআও থানাই হাংখোখো (লিপি) বড়োফোঁবনি হাংখী
হোঁনানৈ কলাগুৰু বিষ্ণু বাভাআ বুংলাংদোং । আথিকালো দেৱনাগৰী
হাংখীজোঁ ছোঁলোঁনো লাদোং । নাথায়, ৰোমান হাংখী, অসমীয়া আৰা
বাংলা হাংখীআবো বাহায়জাবোঁগাসিনো দং । শিলিখা, কেহেবাজ,
জাম বিগুৰখো মসো হামুদৈজোঁ গলাইনানৈ খালি বানাইনাই
যায়ো । মাটি আৰা আগৰ বিফাংনি বিগুৰখো মিজি মিজি

খালামনানৈ লেখা বিলাই খালামনায় যাৰ্যোমন । বিয়াও দাওবাই
গাংজোঁ দিংখীআ আৰা খাসিহাগ্ৰানি বানাইনায় খলমজোঁ লিবনো
লাজেনদোং মোন ।

অশুৰ কিৰাট ফোঁলেবনিৰা ডালাই বড়ো ফোঁলেব । বিসৌব
আবাদাবী । বোঁছাৰ গাঁদানাও আবাদ মাওনায়ফোঁৰা গ্লোব গ্লোব
মাজাং যার্থাং, দেহা খাস্তিআ গাহামৈনো থার্থাং, মাসৌ-মোঁচাআ ৰাম
ৰামৈনো থার্থাং হোঁনানৈ শিত্ৰাই আৰা শিববুঁবেনাও আৰজ গাবহৰা ।
মাদায় ছয়া, গাজ্জা ছয়া । ছেথি বৈসাগুআও নেওন খুঙী । বড়ো-
ফোঁৰা জিবাংআৰী । বিনিখাইনো বোঁছাৰ গাঁদান খালি মাদায়নাও
বোঁৰ-বাক্কা বিআ । বিছ খুঙী । বংজানায় গেজেবজোঁ বিছআও
অন্নায় বাওনায় আৰা মাজাং-মোঁনায় থাঙি মুজাফৈয়া ।

মুলুগনি বইবো গাঁহা গাঁনাং হাবীআ মৌচানো, দেছোঁবানো,
দামনো দেনো বোঁ-গোঁ । মিবো জিবো হাবীআ মিনিৰা, বংজানো
বাওলাৰা । ভাৰত হাদোঁআওবো দামনায় দেনায়, মৌচানায় মেথায়
খন্নায় নেম খাস্তিআ গাঁদো-গাঁদায়নিক্ৰাইনোদং । বি দামনায় দেনায়
খো ভৰত মুনিআ মৌনৈ গিদিৰ ফাৰিআও বানলাংদোং : (১) হিন্দুস্থানী
২) কৰ্ণাটকী । খামকনি দামনায় দেনায়ফোঁৰা হিন্দুস্থানী বাহাগীআও
হাবনানৈ দং । দংলাবো, খামকনি দামনায়, দেনায়, খন্নায়, মৌচানায়
ফাওফোঁৰা এসে গুবুন । বি গুবুন ডালাইখো অশুৰ কিৰাট ফোঁবনি
দামনায়, দেনায়, খন্নায় মৌচানায়ো লুনা মোনো । বিখো কামৰূপী
ডালাই বুঙী । গংগাৰ হাজোঁনি নামদানিআও নাটকাছল বুংনায়
মোনছে জায়গা দং । বেওহায় শিত্ৰাইআৰা শিববুঁবে মোনহা অশুৰ
বাজখুংগ্ৰীফোঁবনো মৌচানায়, নেথায় খন্নায় আৰা বাগ-বাগিনী ফোঁৰাং
দোঁমোন । উষা আৰা চিত্ৰলেখা (চিথিৰী) মোনহা বিসিনিফাইনো
ছোঁলোঁনো লাদোঁমোন । শিৱা কিৰাট ফোঁবনো 'তাগুৰ নৃত্য' আৰা
শিববুঁবেআ লাজি গুঁৰে ফাও (লাস্য) কিৰাট আইজোঁফোঁবনো ফোঁৰাং-
দোঁমোন । তাগুৰ মৌচানায় ফাওআ খেবাইনি জাৰাফাল্লা মৌনায়ো
দং । বিখো বিষ্ণুৰাভাআ বোঁখা বোঁখা মৌচাখিনানৈ দিছিলাংদোং ।
বিখো লুনানৈ মুলুগনি মূংদাংখা মৌচাগ্ৰা উদয় শঙকৰা গাঁমাহাবদোং-

মীন। চীন হাদৌনিফ্রাই ফৈনায় আলাছী (দাওবায়গিবি) হিউ-
 ৱেনছাংখো ৰাজখুংগুব ভাঙ্কৰ বৰ্মাআ কিৰাট আইজীফৌবনি-খবোআও
 খুৰৈ লানানৈ আৰা থালিং দৌনাজাং ফাইখন্নাই আলাৰী বাথি লায়ি
 লায়ি মীছানানৈ, ববাই ববাই লাৰোনায় খীথাত্তা জাৰীমিনাও দং।
 বিবাদিনা বড়ো আইজীফৌৰাবা মীছায়ি মীছায়ি খাম-ছিফুং জোথানি
 বৈশ্বমৈ দেঙখীজাং আথিকালোওৰী আলাছী ববাইনৈ লায়ী। মীছানায়,
 মেথায় খন্নায় ফাৰিআও গাৰীবনায় দেঙখী উজ্জিখাঙা। সিমাংনি
 ৰাজখুংগুব অনিককজাং উবা ৰাজখুংগ্ৰীআ হাবা জাইহৈ নায়ো
 আৰ্য আৰা অম্বৰনি গেজেৰাও মিছিনায় নেশা'ন লুনৈ মীন।
 উবাআ স্বানাব ভাৰতআও গোপীফৌৰনী লাজিগুৰৈ ফাওনি মীছানায়
 ফৌৰাংহৈয়া। খামকআও মীদায়জী খাংনায় বিমাখাআ মীন্দিৰাও
 মীছানী লাৰাংমীন। বি মীছানায় ফাওআ খেবাইনি দৌদিনী মীছা-
 নায়ো, মাৰাইনি দৌদিনী মীছানায়ো আৰা ডুবিনি নটী মীছানায়ো
 মীলিং ফৈয়া। খেবাই মাৰাইনি মেথায় খন্নায় থেকা (বাগ-বাগিনী)
 ওজাপালিআও গাৰীবনানৈ দং আৰা বৰগীতনি দেঙা বীনাইআওৰা
 (বাগ)বিংখাং ফৈনায় খীনানী মীন। বিসীৰনি ফাও আৰা দেঙা বীনায়
 হিন্দুস্থানী আইডানিফ্রায় ইসে গুবুন। ছিফুংনি মেলৌদী দেঙাজাং
 গোসাই কুফয়া যম্না দৈমাখো দাওখী হীনানৈ বাইহীদাং মীন।
 বিবাদিনা গৰংবা ছিফুংনি বিংখাংনাইজাং বড়োফৌৰাবা হাগ্ৰামা ব্ৰা
 ব্ৰা খামব্লাউহীনী হাদাংমীন, তানসেনা দীপক বাগআও অবজ্জাং
 হীনী হাদাংমীন, শঙ্কৰদেৱা বৰগীত খন্নানৈ অখাহাৰী হাদাংমীন।
 বিবাদিনা খাম বুখীনায়াওৰা বড়োফৌৰা জীমৈ সাগ্ৰীবহীনী, খীৰামহীনী,
 অখাহাৰী হাদাংমীন। সানছে সমাও, বাদাৰীফৌৰা দংফাং দান্নী
 হাগ্ৰামায়াও থাংনায়ো, ছুৱাছাথিআও জিং বানলাংনায় দৈছাখো,
 ছেৰজানি মেলৌদী দেঙাজাং আৰা বৌ-বৌ-বা-বা বাইহীহীনী
 হাফীনাংমীন। বড়ো শৰনীয়া ছান্দ সীদাগৌৰনি বিহামজী বেছলা
 ছাইনাইআ মীদায়ফুৰীআও থাংনানৈ, মীছায়ি মীছায়ি জীউ গীমা-
 জানায় লক্ষীন্দৰ আৰা বিনি বিদা সা ডখো জীউ হীফীন্নী হাদাংমীন।
 শীজ্জী ওজাআ মীস্ত্ৰানি মেলৌদী দেঙাজাং থাইনাইখো জীউ হীফীন্নী

হাগৌমীন। বিফৌৰ গীদা গীদায়নি খীথ। আথিকালোও, ভাওথি-
 নাআও কংচাৰী দ্বাৰেন বম্মাতাৰীআ হাগ্ৰামা এওস্তীলাংদাং।
 ডাথাইগিৰি কামিনী নাৰ্জ্জাৰীআ মীছানাইআও গীদান মহৰ আৰা
 গাব হীনী হাদাং। কংচাৰী জীহীলাও নীলেশ্বৰ ব্ৰহ্মআ উন্দুহাবনায়
 বড়ো মহাৰীখো মেলৌদী দেঙাজাং ফীজাখাংলাংদাং। মেথায়
 থালিআও হাগৌমানি মালাইনি ফাও, দেঙা দামনায় দেনায় বিফৌৰখো
 এংগাৰনা নাংগৌহীন্নানৈ জ্যোতি প্ৰসাদ, প্ৰতিমা পাও মীনহা ৰীখা
 ৰীখা দিষ্টি লাংদাং। দামনায়, দেনায় আৰা দেঙাখো মালাইনি
 লাৰীলা আঞ্জাংলানানৈ গাওনিবাদি গাৰীৰ হীথাবনানৈছা লানী
 হানাংগীন। মীজাংখো গাৰীৰহীনী হানাইআ আজাওথাওতী। নাথায়,
 গীমা হীথাৰ নায় গনায়নানৈ লাজাআ। বংফাংখো লেওৱাৰীন্দাংআ
 মানফব্বা গুৰৈ বংফাংআ মিবৌ জিবৌ জাৰা, বিবাদিনা গেৰেমছা
 হাৰিমুৱাৰী লাৰবাং যাবাৰী লামা লাৰা।

গীদানি খামকনি সমাইনা আৰ্টআ গীজৌ থাখীনিৰীন।
 বিনিখাইনী লিংগিবি ড° আনন্দ স্বামীআ History of Indian
 Fine Arts আও লিৰদাং "Chitralakha is the earliest
 known painter in Indian History." 'চিত্ৰলেখা আনী
 ছিগাংনি ছাওগাৰি আথিগ্ৰা ডাথাইগিৰি।' আথিকালোও বড়ো
 ফৌৰনি গেজেৰাও শোভা ব্ৰহ্ম আৰা কংচাৰী দেবীচৰণ ব্ৰহ্মআ গীদান
 লামা দানী আৰা দিষ্টিনী হাদাং।

স্ববাং লুনাইআও অম্বৰ কিৰাট ফৌৰখো ফেজেন্নায় গীবাবৰ্মান।
 'নাগৰ', 'বেসৰ', 'কাশ্মিৰী' আৰা জাবিড় সীলীখো বিসীৰবা বাহাইনী
 বাংগৌমীন। আৰ্যফৌৰা ময়দানৰখো স্ববাং লুনা হাংখুইনানৈ
 লাৰ্জীমীন। নাৰখা ৰাজাআ লুহীনায় খাংনাইবিমাখানি মীন্দিৰ,
 থাইফুৰাও থানাই উবা আইজীনি খাইনাইফুৰী, বড়োকছাৰী ৰাজা
 ফৌৰনি ডিমাফুৰাও, খাছফুৰাও, মাইবং আও, ছিক্নাঝাৰাও থানাই
 বাইখীন্দা ৰাজথাওনি, মীন্দিৰ আৰা খামফাফৌৰা বি সীলানিনী
 নেশা'ন। ভুমথিআ স্ববাং লুনাইআও যুদা যুদা মহৰ হীআ।
 আসামনি মানষি ফৌৰাবা অখা বাংখাজাং গাৰীৰ হীনানৈ স্ববাং লুনানৈ

লায়ী। চিথ্‌লানি সৰ্বগিদিং স্বা-ফাসে' ব্ৰমা ব্ৰতাও মীনথাম কোঠা
 থায়াঃ ইসিং, অখং আৰী খোফ্ৰ। সানজাফাসে' বাখ্ৰী, খীলা স্বীনাবাও
 গুবুন গুবুন স্বৰ্থে লুয়ী। গোলাখৌ লামা ফাসে' লুয়ী। ব্ৰখবনি
 মাখাংথিং লাংগীনা দীনী।

বড়ো ফীৰনি গেজেৰাও বৌদ্ধ, শৈব, শাক্তী, বৈষ্ণৱ আৰী
 খ্ৰীষ্টান ধৰ্মম লানাই মানষি দং। বিসিনি গাহাৰ্জ ধৰ্মমা কৈৰাতজ।
 বড়োফীৰা খেৰাই ফুজাআও খাম, ছিফুং আৰী জোথাৰী বাহায়া।
 গাৰ্জ্জী ফুজাআও বিসীৰ বালি হীৰ্জী। মালাইনি মাদায় দাওদায়
 আৰী নবাব বাদশাহ খৌৰী ফুজিফায়া। গেলেনায়াও, আসি দমাসী-
 আও আৰী শাওবী বাদালীয়াও নাহা মৈহা থাংনায়াও বিসিনি
 গেজেৰাও গীৰীৰনায় দেজী নুজাফৈৰী।

ফুৰগাৰ্জ্জীংথিফুৰাও হাথবথি-হালা সান্নাই, বেৰাম আজাৰাও
 খাওবী নাইখাংনায়, থবগগসিৰ্জীং মীজাং গাৰ্জ্জী সান্না হানায় নেম
 খাস্তি সৌলিবীদাং।

দঙ্গ দংলা খেনানৈ বিসীৰ দৈলাং বীৰ্থাৰাও ফুয়ী গায়ী আৰী
 মেছেং সমাও গীৰাণ আবাদ মাওয়ী। শাবী শাবী গয় খাঠাল,
 থালিং থাইৰ্জৌ ফিথায়নি বাৰী খালামনী লায়ী। না-বেদৰ জানায়
 হুদায়া গীদী গীদায়নি ক্ৰাইনী সৌলিবীদাং। বিসীৰখৌ নুনানৈ বেওহায়
 থাফৈনায় গুবুন হাবীফাৰী না-বেদৰ জানী লাগ্ৰা যাদাং। না-বেদৰ
 খৌ গীৰান ফীৰান্নানৈ জাগ্ৰা নেমৰী বিসীৰনাও দং।

বেৰাম আজাৰাও বিসীৰ মীন্ত্ৰী আৰী মুলি বাহায়বীদাং।
 দৈত্যফীৰনি গুৰু শুক্ৰাচাৰ্য্য আৰী শীৰ্জী ওজাআ মীন্ত্ৰীৰ্জীং থাইনাইখৌ
 থাংখাংহীনা হাগৌমীন। খামৰু আৰী মায়াংআ তীন্ত্ৰী-মীন্ত্ৰীআও
 মুংডাংখামীন। বেৰাম আজাৰাও ওজাফীৰা মাদায় থিয়া, বাওআ,
 মাদায়হুয়া, জাৰিয়া মাদাম বিৰাও চিঙ্গাবীয়া আৰী মুলি দৌআ।

আবাদনি অনগায়িৰী বিসীৰ ফালাঙ্গীয়াও গীসী হীৰ্জীৰ্মীন।
 শীৰনীয়া বড়ো সীদাগীৰ ছান্দীআ বিনি নেশা'ন গালাংদাং। বড়ো
 সোণোৱালফীৰা বালা-হাজ্জিনিফ্ৰাই ছালিখ'নানৈ সোণা দিহ্নীৰ্মীন।
 মাওনায় ফাৰিয়া নাৰ্জ্জীৰী, স্বৰ্গিয়াৰী, বসুমাতাৰী, দৈমাৰী, গয়াৰী,

মীছাহাবী, খাকলাৰী বিফীৰ ফীলেৰনি গেজেৰাও গুবুনমীন। থেওবী
 বিসীৰনি গেজেৰাও বাছিলাইনায়, মুগৈনায় অগেন আখুআ খব
 থিখাংনী হায়াই। এষু এনলা জাগ্ৰানি ফিছাৰ্জীখৌ ছান্দীআ
 বিহামৰ্জী খালামনী নাগিৰাথৈমীন। সৰা সনশ্ৰা-জাতি বাছি বাছি
 হৌৱা বাছি বাছি বাৰনায় নাথায় নুনী মীনী। বড়ো হিঞ্জাওফীৰা
 ছায়াআও বান্নায়, আখাই মুথুমনানৈ লানী হানায়গীৰা জি আৰী
 সিমাংনি আগৰ আখায়খৌ এবখাংনী আৰী দ্বানী বাংগৌ। বিসীৰ
 দাওহায়াও খাওখানাই আৰ'নাইখৌ হৰছেআওনী দ্বাদাংমীন।
 জেনথখা, মেন্দি, ছান্দীন, আগীৰ, বেশৰ, শিবিং আৰী গান্দীৰেওআ,
 থাও আৰী হায়নামুলি মহৰ গীছা বেবনাইআও বাহাইৰ্মীন।
 বড়ো হিঞ্জাওআ জেৰবাআও, গানী জাঞ্জি চেৎথেখায়ী আৰী শ্ৰাই
 ফাছ্ৰা জীৰ্মী। গৰ্গুংআও সোণাকপানি নলক, গীদীনায়াও চন্দ্ৰহাব,
 বিছাহাব, লু আৰী খীমাআও ইয়াৰিং, ফুলকুৰি আৰী আখাইআও
 আছান খেৰা, মগৰ, চুৰি গানী। আসিআও আখথাম আৰী খানাই
 খোফাআও সম সম বিবাবৰী এথেবনানৈ লায়ী। গুপ্তিজ্জাৰৌ খালামনী
 গয়-ফাথে জায়ী। ছংনায় খাওনায়াও য়েৰ্ৰাবী আখাফাখা আৰী
 সমাইনা মহৰ হীনা বিসীৰ লাৰীদাং। খাস্তি গীছা মহৰাও উৰা
 আইৰ্জীআ বৈখৌৰী ফেজেৰ্নী হানাই-ছাইনাইৰ্মীন। হিঞ্জাও গথআ
 লাইৰ্মীন ছিখীলা য়াৰা হাবা হৰী। বি হাবাআ বাংছিনানী আশুৰী
 নেমৰ্জীং খুংলাং জায়ী। হাবানি উনাও হাথাশুনি খুংনানৈ হিঞ্জাও
 গীদানখৌ ব্ৰনি মাইনাও মহবেই গনাইনানৈ লায়ী। অনুলম আৰী
 প্ৰতিলম হাবাবী সৰা-সনশ্ৰায়ে যায়ী।

গথ জীৰ্নীম য়াৰা উথুমায় হানায় জায়ী। উথুমায় বিবুখৌ
 দবখং মীখাংনি উখুমনি দৈচলুং গীগ্ৰেগ্ৰা জায়গায়াও ফৰী। গুবে
 উথুমাইখৌ খাথোপনানৈ লাখিআ। গথআ গোবৰ্না উথুমায় হানাই
 আংখাম জাহীৰী।

মানষি থাইৰ্জী ব'খৰা আৰী বাহাগিফীৰা নিস্তাৰ জায়ী।
 দাহা খাম ফালিৰী। গীথেখৌ ফবৰীৰী সাওনীৰী লায়ী
 এৰা হাখু'ইআও লংথং খালামনানৈ গাবনীৰী আৰী

দৈআও ফাঁজাও হবনোৰা হাগোঁ। গাঁথৈখোঁ ফব্বালা আৰা
গাৰবোৱা হোঁৱাখোঁ খুণ্ডলুবনানৈ আৰা হিঞ্জাওখোঁ খাংগ্ৰাংনানৈ
লাখিবোঁ আৰা। ১০ দিনাও দাহাআৰা দানছেনি গেজেৰাও খাম খুংনায়
জায়। দাহানি উনাও স্বৰবা নিস্তাৰ জায়। খামাও বয়বা
জানী লাংনো হাগোঁ।

বড়োফাঁৰনি কাতিগাছা ফাঁৰ্বা আও আলাৰী বাখিল সাওয়া।
আৰাণাও সালামী আৰা গাঁথৈনোবাওনানৈ আংখাম গাঁলৈ বইখোঁবা
জাহাঁনানৈ, স্বৰবা জানী লায়। পোঁষ দাননি অখাৰাৰ গাওদাং-
আও (পূৰ্ণিমা) আৰিহাঁনানৈ বেৰাম আজাৰ খামফৈ, এমফো
এনলা আৰা গাঁজাংনায় খীলাহা হাঁখাৰ হৰা। বিনি উনাও বেলা-
গুৰ লুনানৈ মাৰ্গা দমাসী খুংনো লায়। বৈসীমুখি, খাংনায়
বিমাখাখোঁ দ্যেৰী মহবেই ফুজিগ্ৰা বড়োফাঁৰনাও দ্লামৈনো বিমা
নেমখাখিনি (মাতৃতান্ত্ৰিক) গাঁহাঁম গাঁগ্ৰেদাং। বিসাঁৰ হিঞ্জাওনো
গাওজান হাঁআ, গাঁৰজা খিছনো আৰা দোজ্জা লাখিআ। জানী
হাগোঁ, বেওহায় অষ্টিক আৰা ড্ৰাবিড় ফাঁৰনিবা সুবুংগ্ৰীআ নাংদেৰ
ফৈদাং। বড়োফাঁৰা হিঞ্জাওফাঁৰখোঁ সমান শাৰীংআও দাঁনো।
নাখায়, ফাঁৰবাসুৱা (পৰশুৰাম) বিমাখোঁ দানথাবনাইনি উনাও
স্বৰবাও বিকা গাহাঁই (পিতৃতান্ত্ৰিক) জাবাঁদাং। লাৰবাং স্বৰবনি
ছেংগ্ৰা ছিখলাফাঁৰা দাহাঁনা কৰানখি থানানৈ জীউ দাওহা নাংবোঁ আৰা।
থেওবা বিসাঁৰ অগেন লামাজাং আগানছুৰা। বালন্দা আৰা বান্দি
হিঞ্জাওআ গাঁসী জাৱা হাবা লাফীনা হাগোঁ। বিসিনি গেজেৰাও
বিহাৰী জোনায়বা লুনো মানো।

মানফাঁৰনি গাণ্ডীৱনাইআও বিসাঁৰ ছেতখা-বেতখা জাদাং।
নাখায়, হাদান নাগিৰনানৈ খাবদিংনায় আৰা ফাৰ্মা জানায় লুদাআ
অৰাইবা বিসাঁৰনি গেজেৰাও দং। বিসাঁৰ ডৈমা ছেৰ ছেৰবা—
গামী গাইছনো বিনিখাইনো বিসিনি মুঙা ডৈমা ফিছা > ডিমাছা জায়।
ডৈমা ছেৰাও থানাইনিফ্ৰাই বিসাঁৰ ডৈমানি মুং ফাঁৰখোঁ ধাঁনশ্ৰী,
বুল্লুবুথুৰ, জিঞ্জিৰী, সোনাক্ৰী, ভাঁৰলী, ডৈয়াং, ফাণ্ডাডৈয়া, খীলাং,
আই মানাসু, ছলানী, বাৰশি বাইদি মুংদাঁনবায়া।

বাইজী খুংনায়নিফ্ৰাই ফুবগাজাঁখিফুব, খামক, থাঁইফুব,
ডিমাফুব, খাছফুব, হেবস্বফুব, মাইবাং, কাছাৰ বিফাঁৰ মুঙা মিথিজায়ী,
বড়ো গাহাঁইনিফ্ৰাই গাওবোনায় হাজাঁআও জীউখুংনায়ফ্ৰা নাগা,
বৰক, তিফবা, গাবো, হাজং বৃংজাদাং আৰা সোঁনাব থাৰাও থানাই-
ফাঁৰা মেচ, কোছ আৰা বোঁৰদাঁনাৰী মুঙেই মখোজাদাং। বিসিনি
মুংলাখিনায় ফাও আৰা আখুৰা গাঁদাঁনিফ্ৰাই দিনেইসিম ছাঁলায়-
ছালো জাগাছিনো দং।

আহোম আৰা ইংৰাজ ফাঁৰনি আখাইআও বিসাঁৰনি ৰাজ
উলাফাদা জাবলাংদাং। হাৰিয়া মেচ, আলিমেচ, ৰাজা কৃষ্ণচন্দ্ৰ
আৰা শাঁবনীয়া কছাৰী, সোনোৱাল, বৰ্মনফাঁৰা ধাঁৰাম ছাঁলাই
দাং। বিসিনি খোঁসেআ লাৰবাং জাবাঁদাং। নাথায়, দিনৈ বি
অসুৰ কিবাট ফাঁৰনি ফাঁলেৰ বড়োফাঁৰা গাওসিনি হাৰিমু মুঞ্জীখোঁ
দিছিনো জাংগ্ৰীখাংদাং। বিসাঁৰ মানদাংদাং জাংখী খাংনাই জাংছাঁ
উন্দুহাবনায় হাৰীখোঁ ফাঁজাখাংনো, মহৰ সোলায়হাঁনো হাগাঁন হাঁনানৈ
বিসাঁৰ বাইফ্ৰেনানৈ খাংনায় জাৰ্মানখোঁ দিনৈনি জাৰ্মানীফ্ৰা হাৰাম দৈ
লুনানৈ গাঁদানৈ দ্বাফাঁৱায় লুনানৈ বিসিনি গাঁহাঁবোঁ আৰা গাঁসোআৰা
সাংগ্ৰাং জানী হমবায়। বিসাঁৰ গাজ্জীখোঁ এংগাৰনানৈ মালাইনি
মাঁজাংখোঁবা গুঁৰে গেবেং গাঁসোলানানৈ বজোবনানৈ গাওনি খালামনী
আৰা গাওনি মাঁজাংখোঁবা মালাইনো বিলাইনো য়েৱাৰা বায়া।

দৈআও ফাঁজাও হৰনৰীবা হাগৌ। গাঁথৈখৌ ফব্বালা আৰা
গাৰবীয়া হৌৱাখৌ খুঙলুবনানৈ আৰা হিঞ্জাওখৌ খাংগ্ৰাংনানৈ
লাখিবীয়া। ১০ দিনাও দাহাআৰা দানছেনি গেজেৰাও খাম খুংনায়
জায়া। দাহানি উনাও স্বৰবা নিস্তাৰ জায়া। খামাও বয়ৰা
জানী লাংনৌ হাগৌ।

বড়োফাঁৰনি কাতিগাছা ফাঁৰবা আও আলাবী বাথিল সাওয়া।
আৰ্ঘানাও সালামী আৰা গাঁথৈনৌবাওনানৈ আংখাম গাঁলৈ বইখৌবা
জাহানানৈ, স্বৰবা জানী লায়। পৌষ দাননি অখাফাঁৰ গাওদাং-
আও (পূৰ্ণিমা) আৰিহানানৈ বেৰাম আজাৰ থামফৈ, এমফৌ
এনলা আৰা গাঁজাংনায় খীলাহা হাঁখাৰ হৰা। বিনি উনাও বেলা-
গুৰ লুনানৈ মাগী দমাসী খুংনৌ লায়। বৈসৌমুখি, খাংনায়
বিমাখাখৌ দ্যেৱী মহৰেই ফুজিগ্ৰা বড়োফাঁৰনাও দ্লামৈনৌ বিমা
নেমখাস্থিনি (মাতৃতান্ত্ৰিক) গাঁহৌম গাঁগ্নৈদাং। বিসাঁৰ হিঞ্জাওনৌ
গাওজান হাঁআ, গাঁৰজা থিছনৌ আৰা দোজ্জা লাখিআ। জানী
হাগৌ, বেওহায় অষ্ট্ৰিক আৰা ড্ৰাবিড় ফাঁৰনিবা সুবুংগ্ৰীআ নাংদেৰ
ফৈদাং। বড়োফাঁৰা হিঞ্জাওফাঁৰখৌ সমান শাবীংআও দাঁনৌ।
নাথায়, ফাঁৰবাসুৱা (পৰশুৰাম) বিমাখৌ দানথাবনাইনি উনাও
স্বৰবাও বিফা গাহাঁজি (পিতৃতান্ত্ৰিক) জাবীদাং। লাঁৰবাং স্বৰবনি
ছেংগ্ৰা ছিখলাফাঁৰা দাহাঁনা কৰানথি থানানৈ জীউ দাওহা নাংবাআ।
থেওবা বিসাঁৰ অগেন লামাজাং আগানছুৰা। বালন্দা আৰা বান্দি
হিঞ্জাওআ গাঁসী জাৱা হাবা লাকীন্ন হাগৌ। বিসিনি গেজেৰাও
বিহাৰী জোনায়বা লুনৌ মৌনৌ।

মানফাঁৰনি গাঞ্জীৱনাইআও বিসাঁৰ ছেতখা-বেতখা জাদাং।
নাথায়, হাদান নাগিৰনানৈ খাবদিংনায় আৰা ফাৰ্মা জানায় লুদাআ
অৰাইবা বিসাঁৰনি গেজেৰাও দং। বিসাঁৰ ডৈমা ছেৰ ছেৰবা—
গামী গাইছনৌ বিনিখাইনৌ বিসিনি মুঙা ডৈমা ফিছা > ডিমাছা জায়া।
ডৈমা ছেৰাও থানাইনিফ্ৰাই বিসাঁৰ ডৈমানি মুং ফাঁৰখৌ ধাঁনশ্ৰী,
বুল্লুবুথুৰ, জিঞ্জিৰী, সোনাত্ৰী, ভাঁৰলী, ডৈয়াং, ফাঞ্জাডৈয়া, খীলাং,
আই মৌনাসু, ছলানী, বাৰশি বাইদি মুংদানবায়া।

বাইজী খুংনায়নিফ্ৰাই ফুৰগাজাংথিফুৰ, খামক, থাঁইফুৰ,
ডিমাফুৰ, খাছফুৰ, হেৰস্বফুৰ, মাইবাং, কাছাৰ বিফাঁৰ মুঙা মিথিজায়া,
বড়ো গাহাঁজিনিফ্ৰাই গাওবীনায় হাজীআও জীউখুংনায়ফ্ৰা নাগা,
বৰক, তিফবা, গাৰো, হাজং বুংজাদাং আৰা সৌনাব থাৰাও থানাই-
ফাঁৰা মেচ, কোছ আৰা বাৰদৌনাৰী মুঙেই মখোজাদাং। বিসিনি
মুংলাখিনায় ফাও আৰা আখুয়া গাঁদাঁনিফ্ৰাই দিনেইসিম ছীলায়-
ছীলৌ জাগাছিনৌ দং।

আহোম আৰা ইংৰাজ ফাঁৰনি আখাইআও বিসাঁৰনি ৰাজ
উলাফাদা জীবলাংদাং। হাবিয়া মেচ, আলিমেচ, ৰাজা কৃষ্ণচন্দ্র
আৰা শাঁৰনীয়া কছাৰী, সোনোৱাল, বৰ্মনফাঁৰা ধাঁৰৌম ছীলাই
দাং। বিসিনি খৌসেআ লাঁৰবাং জাবীদাং। নাথায়, দিনে বি
অসুৰ কিৰাট ফাঁৰনি ফাঁলেৰ বড়োফাঁৰা গাওসিনি হাৰিমু মুঞ্জীখৌ
দিস্থিনৌ জাংগ্ৰীখাংদাং। বিসাঁৰ মৌনদাংদাং জাংগ্ৰীখাংনাই জাংছী
উনুহাবনায় হাবীখৌ ফাঁজাখাংনৌ, মহৰ সৌলায়হাঁনৌ হাগাঁন হাঁনানৈ
বিসাঁৰ বাইফ্ৰেনানৈ থাংনায় জাৰ্মানখৌ দিনৈনি জাৰ্মানীফ্ৰা হাসাৰ দৈ
লুনানৈ গাঁদানৈ দ্বাফাঁৱায় লুনানৈ বিসিনি গাঁহাঁবালা আৰা গাঁসীআৰা
সাংগ্ৰাং জানী হমবায়। বিসাঁৰ গাজীখৌ এংগাৰনানৈ মালাইনি
মৌজাংখৌবা গুৰৈ গেবেং গাঁসীলানানৈ বজোবনানৈ গাওনি খালামনী
আৰা গাওনি মৌজাংখৌবা মালাইনৌ বিলাইনৌ য়েৱাৰা বায়া।

— X —

বংজালি বৈসাগু

মুলুগআও বইনিবো হাদোংআও বোঁথোৰ সোলায়নায় লোগো লোগো বংজানায় ফোঁবোঁ খুংনায় জায়ো। উদাং বোঁথোৰ ছোঁফৈনায় সমাও ইংলুগআও বংজা-বাজায়ৈ বিথোঁ ববায়নানৈ খুঙো। বিবাদীনা চীনাও, বাচিয়াআও আৰো গুবুন গুবুন হাদোংফোঁবাও গাঁদান বোঁথোৰথোঁ ববায়নায় জায়ো।

আসামাওবো বংজালি বৈসাগুথোঁ গাঁদো গাঁদাইনিফাইনো উদাং বোঁথোৰ ছোঁফৈনায় লোগো লোগো খুংবোনায় লুনো মনো। নাথায়, বিনি গুডিআ মবে স্নান মবে মাইথাইনিফায় খুংবো জাদাং বিথোঁ বুংনায় গাঁবাব। ফোঁপ্তিতফা গুডি ছংনো নাজাল্লাবো হাছালাবাই, বিজিৎ বিজিৎ নায়ল্লাবো বিনি গাঁথোঁ আৰো গাঁনাংথিথোঁ বোঁথা বোঁথা দিছিনো হায়াই। সোঁববা বুঙো 'বিষুব' শাদোবনিফাই বিছ জাদাং, সোঁববা সংস্কৃতনি 'বিষুব' শাদোবনিফাই জাদাং হোঁলানৈ হমনানৈ লায়ো। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱা সংস্কৃতজাং দেখোঁ বোঁফানানৈ 'বিষুদিনা' বুংদাং। বৈ-বোঁছোঁৰ, ছা-গাঁদান-গু-দিন। বোঁছোঁৰ গাঁলৈ' গাঁদান দিন = বোঁছোঁৰ, গাঁলৈ' দিন > বৈসাগু বোঁছোঁৰনি জোঁনাম দিন। বিনি-'ছ'-বোঁছোঁৰ গাঁদাননি খুলুমনায়, বাওনায়, আৰোজ গাবনায় আৰো বিনায় > 'বিছ'। য়েবৈঃ মাদায়থোঁ খুলুম > মাদায় ছ, গাজ্জাথোঁ খুলুম > হাজ্জা ছ। বড়ো হাবীয়া আবাদাৰী মহাবী। বিসোঁৰনি হাবি-মুআ আসুৰী থাখানি। বিনিখাইনো থাংনানৈ থানাই জীও লামা-য়াও বোঁছোঁৰ গাঁদান দিনাও আনান গোসাইথোঁ সেৱিনানৈ, আবাদ মাজাং জাখাং, দেহা গাহাম থাখাং, য়েবৈবোঁ-য়েথিৎবোঁ গাহাম জাখাং হোঁলানৈ গাবখোনানৈ লায়ো। আনান গোসাই নাও বোঁৰ বিয়া আৰো আৰজ গাবো। বিনিফাইনো বিছ। কলাগুৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদ

বাভায়া বুং-দোঁংমোন—বি+ছ=বিছ। বি—বিনাই আৰো ছ-যাদাং হোঁনায়। বিনাই জিবাংথোঁ হোঁ। বেওহায় গেদেৰফোঁৰা উন্দৈফোঁৰনো অন্নায় সাৰশ্ৰিয়া আৰো উন্দৈফা গেদেৰফোঁৰনো মানিনাই বাওয়ো। অনজ্জায়নায় বোঁথোৰ ছোঁফৈয়ো। মুলুগ মংসাৰও মানষিআ অন্নায়জাং, মাজাংমোঁনায়জাং, বাওনায়জাং থাংনানৈ দঙ। মানষিআ মানষিথোঁ মাজাং মোঁনায় মাল্লাবানো মুলুগা জোঁবলাংছিগোঁমোন। বিবাদি দিনাও গাঁনাং, গৈজাৰোঁডি বয়বোঁ থানাই বেছাংথোঁ হবনো থাখায় উন জানা থায়। বয়বোঁ গাওগাওনি গাঁগগানায়থোঁ এংগাৰনানৈ জয়ৈনো বংজালি বিছ খুঙো। গাঁদান বোঁছোঁৰথোঁ ববায়নানৈ ব'খৰ ব'খৰ নেওৱান ছয়ো : শি-ত্ৰাই আৰো শিৱ-বুঁৰেথোঁ সেৱিয়া : দাওছা, ফাৰো, অমা, বোঁবমা, বোঁলি হোঁয়ো। ফৈনায় বোঁছোঁৰা গাহাম গাহামৈনো থাংথাং হোঁলানৈ শি-ত্ৰাই আৰো শিৱ-বুঁৰে নাও আৰজ গাবো। মাদায় ছখাংনাই উনাও বাইজোঁ বাজাফোঁৰথোঁ খুলুমো। বংজানায় গেজেৰজাং গাঁহোঁ বোঁলোঁ মোঁনায়নি বাথোঁ-ছনায়, গাজ্জা-ছনায়থোঁ লুনো মনো। বিফোঁৰথোঁ ছনায়আনো-বিছ।

নেওয়াননি মাদায় ৰায়নায়

“নৈ আফা, আনান গোসাই।

স্নান, অৰ, বাৰ দৈ

খনা ফাৰত্ৰৈ বুলুম

বোঁন্দাং লেওৱা বংফাং-লাইফাং

আই বৈসোঁমুথিয়াবোঁ সাক্ষী জাগোন

হোঁলানৈ বুংদোঁংমোন।

আথিকালনি মাদায় নঙা

আফা আনান গোসাই

সৈথোঁ মুগানি মাদায়

সৈথোঁয়াও থানাংগোন

মাননি মাদায় জানানৈ

মানাও থানাংগোন

বিয়াওনো হোঁলানৈ বুংদোঁংসৈ

আফা ঈশ্বৰ ঠাকুৰ।
 সৈথো যুগনি বীৰাই-বিন্দীআ
 য়েৰে ফালিবীদাং
 দিতৈ আমথা গথে জানানৈ, (মুং)
 হা গীথাৰ লাদাং
 দৈ গীথাৰ লাদাং
 স্ব'ছৰাৰ নিষ্ঠাৰ খালামদাং,
 শীমখেণায় আগজেং বাইজী খালামদাং
 দিতৈ বনি গিৰি
 বাংনি গিৰি জানানৈ,
 খুৰা-বীৰাই মহাৰাজা
 নীংনা, সোণানি পাতালখো ব'নানৈ
 প্ৰসাদ মুঠা হীনানৈ,
 ওন্নি শাৰীখো হীনানৈ
 বাওৰাই জানাইনী
 বাওৰাইখো দিনেই
 মীজাংয়ে বিয়াওনা আশ্বামায়মা নেওয়ানখো
 ফালায়নানৈ হীনায় জাবায়।
 হে আফা, ঈশ্বৰ ঠাকুৰ!
 বুৰা বাথো!
 দেনাং বিয়াওনা
 হী-আথৈ থি-আথৈ হীন্নানৈ,
 গীৰীস্থি হমনা হানায় নঙা।
 জায়ি জাছি
 থাইবাওয়ালী খালামবীলা
 মহাপাপ নাংগান,
 আফা, বুৰা বাথো
 খুৰা বীৰাই মহাৰাজা।
 মৈদেৰ হাথাই বিয়াথৈ

গান্ধা গং বিয়াথৈ,
 বীৰায় থাথোং
 বুৰৈ থাথোং
 গথ গথায় থাথোং।
 লীমবীৰ গৈয়া
 সীমবীৰ গৈয়া জাথোং।
 বিনি খাইনা,
 ব'নি গিৰি
 বাংনি গিৰি
 বুৰা বাথো হীন্নানৈ
 বীৰ অন্নায় নাগিবদাং,
 আফা, ঈশ্বৰ ঠাকুৰ।"

বড়োফাৰনি সীদীমত্ৰী আ আশ্বৰী সীদীমত্ৰী (materialistic)/
 বিনিখাইনী বিসীৰ চৈত্ৰ দাননি জীৰখালি মীসৌনি ফুজা খুঙী।
 বৈ স্বানাও মীসৌনি মীদীমআও ফাৰীবা সিখীবা গাব ফুন্নানৈ
 হীয়া আৰা গঙ-আশ্বুগুৰাও থাও-গুৰৈ ফুন্নানৈ হীয়া। বি স্বানাও
 মীসৌখো দৈমায়াও এবা বিলাআও লাংনানৈ থুথৈ হৈয়া। লাও-
 ফাৰীও আৰা হালদৈ জীং মীসৌখো খুৰৈ খুৰৈ বুঙী :

"লাও জা
 ফাৰীও জা
 বীছাৰ বীছাৰ এৰ
 হাঞ্জা হাঞ্জা।"

দীঘলতি লাউথিজীং বি স্বানাও মীসৌখো হী-ইআ। ফাগা
 ফীৰখো দৈয়াও সূস্ৰাংনানৈ লাউথাৰ গোসাইখো বাওনানৈ দিৰুং
 সীলাইয়া। মীনাবিলি সমাও স্ব'আও সৌফৈল্লা লাইজৌ লাইআও,
 গোলিআও ফাগা-গীদানফীৰখো, ধূপ-ধূনা হীনানৈ, আলাবীবাথি
 ছাওনানৈ, গোলি-ছাফা খালামনানৈ, লাউথাৰ গোসাইখো বাওয়া।
 মীসৌফা গাহাম গাহামে থাথোং হীন্নানৈ, এৰথাং হীন্নানৈ। ফুং
 বিলিয়াও গীৰীৰথিখো বিবাবনিমালা লাথিনায়জীং খাদা-গীৰাই

ফাঁৰাও লানানৈ লামা-দক্তাআও গাৰহৈয়া। বিসিনি সান্নায়া বিনোদি,
 বি-স্বানাও লামা দক্তাআও গাৰহৈয়া মানষিকা বাছিগাঁন, বি
 বাছিনায়া স্ব'খৰনি আৰা মীসৌনি থাখাই মীজাং। বিবাৰনি
 মালায়াও বাইদাঁং বিলাই, গাল্ল'ৱা-থখন, দিৎখিয়া, খাত্ৰিবিবাৰ, গাঁথে
 সামত্ৰাম, মীখানা বিবাৰ, খুছ'য়, দীঘলতি বিলাই, লাও, ফাণ্ডাও,
 আৰা হালদৈ হাঁফায়া। বিফাঁৰ আও মুলিনি গুণ দঙ। বি গুণ
 গাঁনাং মালাখো হাঁলখ'নিআও দাঁং-নৈ, গোলি গংফ্ৰামবা-দাঁংফা
 দাঁংফা, বাখোআও, দৈ-খৰাও, ইছিংআও, মানষি থাখ্ৰা স্ব'ফ্ৰাও
 এথেবনানৈ দাঁনা। বিসাঁৰ স্বানা এবা ফাঁথায়া দি বি মুলিনি
 মীনামনায়া মানষিনি দেহানি থাখাই গাহাম। বেমাৰ-আজাৰ জায়া,
 লীমজায়া-সাজায়া, হাথ্ৰানি মীদায়-দাওদায়া ছাফিনা হায়া, জিবো
 আৰা ফৈনা হায়া—বি মীনছে বসায়ন বিদ্যানি বিহাব
 (প্ৰক্ৰিয়া)। হিঞ্জাওফ্ৰা দুগৈয়ে লাঁবে সিন্দুবনিফাঁথা সাল
 বেৰায়াও, মাকু-যোৰাআও, দৰজায়াও, বাক্ছু-আলমিৰা ফাঁৰআও
 হুগাৰ শ্ৰাংনানৈ ফাঁনা। লাউখাৰ গথ'ফাঁৰা মীসৌ থুঁথুখাংনায়
 উনাও স্ব'খৰ স্ব'খৰ ফৈনানৈ গাইথেব দাখা-জাঁং ছোঁবাই জা-ফৈয়া।
 বি স্বানখালি স্ব'খৰাও আৰা মীসৌনি-মীসৌনি বাথান ফাঁৰাও
 লাউখাৰ গোসাইনি ফুজা হাঁনায় জায়া। বিবাৰিনা চৈত্ৰী দাননি
 জাঁৰখালিদিনখো থুঙা। বিনি অখা নাইনাইনিফ্ৰাই মানষিনি দোমাছী
 জায়া। স্ব'খৰ স্ব'খৰ নেওয়ান হুয়া, ফাঁলেৰনি বংছাৰি গুৰুফাঁৰনি
 মুঙাও বাওহৰা। ছিগাং গাওবুৰানি স্ব'খৰাও জথুমা। জোঁ-লাঙা,
 ছোঁবায় জায়া, বিনি উনাও স্ব'খৰ স্ব'খৰ বাইজাঁ বাজাফাঁৰখো বৰায়
 বৰায় লাঁহাঁয়া-জাহাঁয়া। বংজানায় বীখাঁৰ গাঁদান বৈসাগুআ
 হুজাফৈয়া।

বি বিছখো মাৰে দিননিফ্ৰাই থুংবানায় জাদাঁং বিখো ফাঁগিত্ত-
 ফাঁৰা বেখেওনানৈ হাঁনা হায়াথে। নাথায় সোণোৱাল-কছাৰীফাঁৰা
 সানী-যুগ-যুগ, কাল-কাল, বীজা-বীজা বীছাৰনি ছিগাং বলিৰাজায়া
 জাঁবাং মুঙদাছা জাদাঁংমীন। বিখো আঞ্জাত নাইনা থাখাই, বিনি
 গাঁগগানায়খো হাঁথাৰনা-থাখাই, বাওনাছা আনান গোসাইআ বিনি

খাথিয়াও বিবাইনা ফৈনায়ছে। বলি ৰাজায়া বাওনাছাখো
 ছাঁংনাইছে—“নাংনা মা জিৰাং নাংগো?”—“আংনা আগান-থাম হা
 নাংগো।” বাওনা-ছাআ ফীন হাঁয়া। বলি ৰাজাআ মিনিগ্ৰাৰা
 আৰা বুৰ্জা—“বিনা জাগাঁন।” বাওনাছায়া সীৰগাঁ মুলুগাও আৰা
 পাতালফুৰীআও আগান ফাঁলাও হৰা। উনাও বলিৰাজাআ থামখি
 আগাননি থাখাই খৰ'গংগ্ৰায়নানৈ হাঁয়া। অল্লা বাওনাছায়া বলিনি
 খৰ'আও গানানৈ পাতালফুৰীনি সাততাল ছিগি নি স্ত-তলাও নাৰছা
 হৰা। নাথায়, আনান-গোসাইআ জাঁবাং থুছি জানানৈ বলিৰাজাখো
 বীছাৰ গিদিংগ্ৰা, বীছাৰ গুদি মীনফীনগ্ৰা বৈসাগু-আও, বীছাৰ-
 গুদিআও, মুলুগ সংসাৰাও ফৈফীনা হাগাঁন হাঁনানৈ বীৰ হাঁয়া।
 বিনিখাইনা সোণোৱালফাঁৰা বীজাৰা:

“তিনিশ তিনিকুৰি তিনিদিন

বলি ৰাজা দোমাছী

বলি ৰাজা আহে আৰু যায়

হুৰে হুৰে পদক কোনে সবজায়,

মহাদেউ পাৰ্ব্বতী আয়ে সবজায়।”

—বংজানাইজাঁং হুস গৈয়া জায়া। হা বুদ্ধ বুদ্ধ হায়াও-
 চাঁৰি-হুচুৰী মেথায়খনা আৰা মীছায়া, বিছ জাগায়া, বিছ থুঙা।
 বি বিছআও গৈজাৰাঙি-গাঁনাং বইনিবা গাঁসীআ গেবেং জায়া,
 অনজ্জলায়নায়, মানিনায়নি অখুং হুজাফৈয়া। বিসিনি থাংনানৈ
 থানাই জীউ লামানি খাছিয়া বেওহায় হমদাংনানৈ মীনা থাঙা।
 বড়োফাঁৰনি মাহাৰী বেংনায় (সমাজ ব্যৱস্থা) খাছি বেওহায়
 হুনা মীনা।

ডাঙ্গিৰী আঁধালনি সোণোৱালফাঁৰা বাৰ-দৈ-নি মীদায়জাঁখো
 মীছায়ি-মেথায় বীজাৰি বীজাৰি ছিখলা গেজেৰাও হাক্ৰ খালাম-
 লায়জাছে (দৈ লুনানৈ) মেথায়খনা আৰা মীছায়া। ছিখলাফাঁৰা
 দৰ-ফাংথেনানৈ থায়া। ছেংগ্ৰাফাঁৰা ছিখলাফাঁৰখো হাংখুইহৰা,
 বৰায়হৰা, ছেংগ্ৰাফাঁৰনি হাংখুইনায়াও ছিখলা গাঁসীআ উসাও-
 বাদাও জায়া। স্ব'সিংনিফ্ৰাই আঁথাৰ বীয়া। বইবা লীগাঁ নাংনানৈ

মীছায়ী আৰী মেথায়খনো, বাইথ' ফুজা খুঙা। অখাংআও
 জীমৈ সাগ্ৰীবা, দান্দিছে উনাও অখা হায়ী। বিবাদী বুঙী আৰী
 বিছনি দিন সৌফৈয়া হমনানৈ লায়ী। মান্দাৰ বিবাৰ বাৰবালা,
 দাও খৌঙ গাববালা, বংফাং-লাইফাঙাও বিলাই গৌলে'আ সীমখাৰ
 গাৰজাং সমায়না জায়ীয়া বিছনি সম ছৌফৈয়া। বিছনি-দিনা ছৌফৈ-
 বায় বুঙী। নামদানি আৰী মানজা হাদাংনি ছিখ'লা ফাৰনি ঈশানা
 সিৰি থায়া; মাখুআ খাৰগাছিনী থায়া। সিমাংনি মহব-মুঞ্জী আগৰ
 ফালিআও বনছায়নী নাজায়ী, হান্তায়ী। জি (হি) দ্বানায় মুখুব
 জায়ী। ফালিআও-আগৰ আখাই এৰখাংনায় আৰী দখনা, মেখে-
 লায়াও মিথিঞ্জানি মহব দৈ খাংনায়ো গাৰী মাদীম হৌফৈয়া। খাইছে
 খাইছে ছিখ'লানি মাখুআ গৌলৈ গাছিনী থায়ী লামা ফাছে নাইহৰ-
 নায়ো, গাৰীজাং গাৰী হৌলাইয়া : জীউজাং জীউ হৌলাইয়া ঈশান
 শালিয়াও দেহাআছী থায়ী, গাৰীআ বিৰলাঙী জৌহালাউনি
 খাথিয়াও। গাৰীখৌ দফ-থাইনী হায়া, ছুংলাউ জায়ী, ছুংহাও
 জায়ী। দাও-হায়াও থাংনাই সমাও হবছেয়াওনী খুন্দংলুনানৈ
 জাঞ্জি খাফানী এবা খব'খাওখানী আব'নাই দ্বানানৈ হবী। বিসীৰ
 সিমাংনি হাথখিবিবাৰ জি আও এৰখাঙী। 'ছায়াআও লামৰা বান্নায়,
 আখাই মাজীমনায়ো সিখীমানী হানায়' গাৰী দ্বানী হাগৌ।
 বিনিখাইনী আসাম মুলুগনি হিঞ্জাওফাৰখৌ মহাআ গান্ধীআ কংগেছনি
 জুথুমাআও বাখ'নায় লাংদাং। বিসীৰ গাৰদান বৈসাগুআও অনচুলানী
 আগৰফালি গাংছে হানী হান্না জীবাং গাৰী শাংমোনী।

“দেগ্নায় বৈসাগু-আও হাংমা হাংসানি

ফালি গাংছেখৌনী লাংফৈ শ্রাদী

আদা, বি জীনামাও মীনাগ্ৰাবী

বৈ-জীনামাও মীনহৈ থাংছে আদা,

জামফৈ গুৰিনি ছায়াৰাম মান্দাৰ বিবাৰ।

আদা-ছায়াৰাম মান্দাৰ বিবাৰ।”

ছিখ'লাআ হাংমা হাংছানি আগৰফালি হবনী নাগিৰদাং।

বি জীনামাও জুলি জায়ীয়া, বৈ জীনামাও জুলি জানী হাংখু'ইদাং।
 বিসীৰ উজিফীয়াই মানশ্রী ফাখায়ী।

“ঐ আগৈ, বিবীনাং গ'দায়,

বিবাৰী মীনবাৰী, ফৈ মীছানী

বইবা শাবী শাবী।

নাংসীৰ নাঙাবালা,

দাওবাইবা গাওআ

মৈ-বা গাও-আ

বিবাৰী মীনবাৰী

নাংসীৰনি অমাখৌনী

হুক হুক হীনজাছে

গাওনাংমাই আং।”

—বিবীনাং গদায়নি ফিছিনাই অমাখৌ গাওনী গিয়া। গাৰী
 মীনখানাই অনচুলীখৌ গাৰী মাদীম হৌফৈনানৈ মাজাং মীনাগ্ৰাবী,
 অনচুলীনি গাছিবী জিবাংখৌ মাজাং মীনা, গাওনি জীউনি আংগী
 হমনানৈ লায়ী।

অখা-হানায় বীথাবাও, দৈ জাউবীয়া, দৈমাদৈছানি না-ফাৰাবী
 জাউবীখাঙী। জুলি লায়ি লায়ি দাওবৈয়া, বিবাদীনা অনচুলীজাং
 অনচুলাআছেং-ছেং আগান ছুৰফানী হান্তায়ী :

“অখাফাৰ বৈশাগনি

অখা হাদৈ জাং

জুলি লায়ি লায়ি

দাওবা লাইগৌ হনৈ

না খুৰছা

মৈনাগুৰীনি ছেৰাবী জুলি সোণা।”

মিথিঞ্জানি না-দাও বিফাৰ বাদি জুলি লায়ি লায়ি, গাংজাং
 নাংজাব লাইনানৈ, বুৰাবলাইনানৈ উবাই লাঙী আৰী দাওনী
 অনচুলাআৰী নাগিৰী। গাৰীথানায় মুলুগআও ছুয়িনি ছুংখু দাহা
 বিখায়াও আলৌ-হাবী, থেওবা নাগিৰনায় থাঞ্জিয়া জীৰনী-গৈয়া।

বি বংজালি বৈসাপ্তআও জংখাইনো হানাই ফাঁৰখৌ ইছে
জংখায়না মীনাৰীলা গাঁসীআ গাঁজান-প্লায়া গাঁজানথাৰা :

“ছে! ছে!!

ছেমা ফাখিৰী

লাঞ্জাই খিংখিৰী

খুবমা ছিনাই ছিনাই

জৌ হাঁপ্ৰা

আগৈ নাংলায়,

বাঁদাঁনাৰী,

বাগছুরাৰী।”

বড়ো-মাহাৰী ফাঁৰনি গেজেৰাও বিমাই আৰা বিবীনাই
সীমীন্দীআ জীবাং গিদিংথাৰ। বিমাই আৰা বিবীনায় লীগাঁছে
থায়ীলা মীছাআৰা বিসিনী সেৰাও ছাফিনা হায়া বুঙী। আবাদ
মাওনাই জানাই জীউ দাওহাআও বিসাঁৰ মিজিং খালমা গাও-
সিনি জীউ-খাঞ্জিখৌ-জাফুংহাঁনা :

“তুব ছুৰিনি

দাউছেন ছুৰীখৌ

মা বাঁৰৈ গাওখলাইনা

বানাইসাঁ;

মা বাঁৰৈ গাওখলায়না।”

—বি মুলুগাও মানষিবাদী থাংনাইনৈ থানীলা, যেথিংবা যেৰৈবা
খাবু বাংনাংগাঁন; ছুংখু দাহা, জীউ লামানি জেংছি জেংলা ছৌছি-
নাইনৈ উথিঁনা হানাংগাঁন। বিনিৰা, ছাওবাইনায় মেথায়নি গেজেৰজাং
লুনা মীনা।

গাঁসী-থানায় বাঁথাৰাও অনচুলায়া অনচুলীখৌ স্বা-স্বা বাছিয়া
নাথায় বি খাঁথায় গাঁসী-খিলিনিফাঁই বেৰথাংনায় নাঙা। মালাই
ফাঁৰখৌ সালিনাৰা মেথায়নি গেজেৰজাং খনফ্ৰায়া :

“তু হাখুইনি গাঁমবিৰী

ঐ লৈ আগৈ জানাৰী।

থাও ছিলয় ছিলয়

ছিনছিং মালা

হয় দেলাইখাঁ

হয় মালাইখাঁ;

খাঁগাঁআও নাঙা

বাঁগাঁআও নাঙা

ঐ লৈ আগৈ, জানাৰী।”

বড়োফাঁৰা দাওহাক হাৰী। বিসাঁৰ খাবু মীনল্লাৰা ‘ছিপ্লাই’
সাক্ৰীআও থাংনা বায়া। বিবাদী ছিপ্লাইআ অনচুলীখৌ গালাং-
নাইনৈ নাগা-হিল-আও সাত্ৰী জানাইনৈ থানাইসমাও, নাগাহিলনি
কংবাং সৈনাই-ছিখলাফাঁৰখৌ লুনাইনৈ অনচুলীখৌ গাঁসী খাংহৰা :

“নাগা হিলাও

গাঁসী খাঙা

বজে আংলায়।

নাগা হিলনি

কংবাং সৈনায়

গাহায় গাঁজৌ

হাজা মানখানায় লুবালা

গাঁসীআ সিঞ্জিবিং মীনখাঙা

আংনিলায় বজে

আংহালায়।”

ব’জেনি মুছখায়া বিনি মেগনাও লুজাফৈয়াঃ ব’জেনি মহৰ
মীখাং বিয়া লুনায় বাদি মীনা। বিনি খাইনা, বিনি গাঁসীআ
উবাইলাঙা ব’জেনি খাথিয়াও।

বড়ো-ছেংগ্ৰা-ছিখলানি গাঁসীআ গাঁথাৰ, গেবেং আৰা গাঁগাঁ।
সংসাৰনি গুতু-গুদা মীনথিয়ে, গাঁলৈ-গেবেং গাঁসীনি বেৰথাংনায়
মেথায় খলায়, জাঁং খাঁনাৰা মীনা :

“বেগে বেগাং আগৈ
বেগে বেগাং,
জাংলায় ছানৈবা
গুফুব জাংগাং।”

ডেলিং-ফাল্লা মাছাংনায়াওবা ভাওথিনা আৰী মেথায়নি
দেজী বিংখাং ফৈয়া ।

“অথা হানাই বাঁথাৰাও
হাইলুৱা গাখীআ মটৰাও ।
হাইলু! বহা থাংনী ?
ফীন-হাথাইয়াও
ফীন-খন্দুং লাইনী ।”

মাছাংনায়াওবা দানায়-লুনায়খৌ বড়ো ছিখলাফা য়েৱাৰা
বাওআ । হাথাই বাজাৰাও থাংৱাৰা লীগীআও গোলানিফাই
খন্দুংলাৰীনা হান্তাৰী । আথাইয়াও খন্দুং-লুথাৰগানখি লুথাৰথাৰগান ।

বড়ো হিঞ্জাওফা দাৰি-বাউজাওজাউ হৌৱাফাৰ লুৱা বৈসী
গীৰা সানী । খাইছেবা সৈ-থাৰা । বিনিখাইনী বিসীৰা মেথায়নি
গেজেৰজাংখনা :

“ছেন দেদেবে গুঁমৈ,
নাওআ জাও গুঁমৈ,
“নাওআ জাও ।
দাৰি বাউজাওজাউহায় গুঁমৈ
দাৰি-বাউজাও জাউ ।”

অনছুলীখৌ দেলাই-মলাই য়েৱাৰা অনছুলায়া থাজানা
লুঁবেয়া । বিনিৰা নেশাংন বৈসাও মেথায়নাও খানানা মীনা :

“আছান ছাঁদী ছাঁদী গান্নায় লুনায়খৌ
আংনিছা হিঞ্জাও নাংদাংগান ;
খাথিয়াও থাংনানৈ নাইহুৱা
মালাইনিছা হিঞ্জাও জালাইবায়,
ঐ লৈ আগৈ জানাৰী ।”

মানঘিনি কচি-আ য়েৱাৰা সীলাই গাসিনী থায়ী । জানায়
লাংনায় ফীৰাওবা বিখৌ লুনী মীনা । য়েৱাৰা মীনছে আংথেুখৌ
জানা লুঁবেয়া—

থিং থপ' থোফোলা

বাৰ মছলা ।

না বেদৰ মীনবালা

খাৰৈ অনদীলা ॥

হাথাইআও থাংদাং

গংগনা গংথাম লাৰীদাং

নাংদাম আংদাম

দে বুৰৈ দামদী দে

আং মীছানি ।”

বংজানায় বাঁথাৰাও উসাও-বাদাও গীসীআ দমাইথাৰা ।
ব'আও ফৈনানৈবা বুৰৈজাংবাৰাইয়া ইছে মীছা গ্ৰাংনী লুঁবেয়া ।

“থাকথাৰা থাকথাৰা

লাফা-থাৰা ।

বাব-বাঁছাৰনিলাই

বাঁৰাই হাৰা ॥

ঔৱাছুং বাছুং

দাওখা থাৰা

লামাখৌ লাৰীদাং

দহলা পাৰা

থপ্ ছিখানিলাই মকব্দমা ॥”

—এখনা এখনা বংজানায়জাং দেজীবাঁনানৈ খনগ্ৰাংনায় মেথা-
য়খৌ বিবাদী খনায় খানানা মীনা

থিংথিং খালাই মছলাই

নায় লীগীফাৰ নায়

আংনি বিহামজাখৌ

হাৰা বাঁঙা বাঁঙা হীন্নায়া

দাওখা লাংখানদা
মুছ। গৰছেজাঁং
গামছা যোবাছে দাখ'বায়
নায় লীগাঁফীৰ নায়।”

বিহামজীআ হাবা লুখায়াও আখা ফাখান্না বিহাওআ জাঁবাং
খুছি মীনা আৰা মানফীৰনি সিগাঙাও বিহামজীখো বাখ'নাইনাই
মেথায় খন্নী লায়ী।

“ছবলাই ছবলাই
ছিথলা সিবদাঁং হনৈ,
আং গাঁসী থানায়ালাই।
আং হাঁনাই সোনাখো
দৌবায়াও লাহাং,
খোছায়াও লাহাং
খালাম দাঁংজীই হনৈ
আং গাঁসী থানায়ালাই।”

—অনছুলায়া অনছুলীখো গাঁসী-মীদাঁম হোফ্লেনাই মীজাংমীনা।
ছিথলা ছিবনায়াওবা বিনি সমাইনা বমাইনা মহব মীখাঙা লুজাফেয়া।
গাওহাঁনাই সোনাখো গান্নাইনৈ থাবালা অনছুলায়া আৰা গাঁসীআও
বাৰা মীজাংছিন মীনা। অনছুলীয়া লাজিনাইনৈ দৌবাআও লাহাং
আৰা খোছায়াও লাহাং খালামনায়াও আৰা বাৰাছিন বিনি
গাঁসীআ উসাও-বাদাও জায়ী।

“সিউ সিউ

ছিথলা বৈসী খালাও
বাইদি মৈয়া গাঁসীছিঙাও,
মা নাগিবদাঁং
মা লুবৈদাঁং
মিথিছ হায়া হায়া,
মিথিছ হায়া হায়া ॥
হাবাব আগৈয়া

ববে থোনাৰ্জাঁং
থিউফৈনাইনৈ

ছাবজায়া আগৈ সোণা ॥”

গাঁসী-থাঁজানায় ছিথলানি আখল আখুখো অনছুলায়া মিথিছ'
হায়া। ছিথলা বৈসীআও বিমা নাগিৰা বিখোৰা বুংছনা হায়া
জায়ী। ছিথু-বাজী ছাবনাই বাদি মালাইজাঁং থিউ ছাবজানাইনৈ
লাংজানায়ো বিনি গুৰৈ গাঁসীআ খামদ'লাবা, আলোহাবা।

“সাক্ৰিয়া হোঁৱাখো মীনবালা
মোনা হৰৈ হৰৈ হাথাই বাজাৰাও
থাংনা হাগোঁমীন আং।
স্বানছুংখো স্বানছুং হীনা
অখাখো অখা হীনা
গায়ী জাঁং, ফুয়া জাঁং
থেওবোনা জাঁং মানী মীনজাৰাঙা?
হায়, হায়ৰে খাফাল!”

—সাক্ৰিয়া হোঁৱাখো হাবা লানো হান্না মোনা হৰৈ হৰৈ
হাথাই বাজাৰাও বেৰাইগ্ৰাং হৈনা হাগোঁমীন হাঁনাইনৈ সান্দাঁং আৰা
সংসাৰখো আলা আলায়ে না খুংনা হাগোঁমীন হাঁনাইনৈ মিজিৎ
থিদাঁং। নাথায়, গাইনাইনৈ, ফুনাইনৈবা মিনিখুছিই মীনজাফিখাই
ছুখুদাহা খালামদাঁং। খাফালখোনা দায়নিগিবিবিনি ফাবিয়াও দাঁনদাঁং।

“আফায়া খাঁঠিয়া ফুনা থিনদাঁং,
খাঁঠিয়াখো মাৰাবৈ ফুনা আফা?
আখায়াও লোঁৱাৰ বাগাঁন।
আই-আলাই মাই গাইনা থিনদাঁং,
মাইখোলাই মাৰাবৈ গাইনা?
আঠিংআও বেঞ্জাও বাগাঁন।
হাৰাই ছেঙেল গান্নাইনৈ আং
থাংগাঁন লামা দোভায়াও
থাবায় হৈগাঁন আং

দোশা হৌরাজাং

বাইডলাই হৈগোন।

আই আফানি খাঁঠিয়াখৌ

আং ফুৰাবা গাইআবা।”

বিমা বিফা থিন্নাইখৌ মাওফুংনা গাঁসা জায়ি মীনছে সম
ছৌফৈয়া। বি সমাও লামা দোক্তায়াও থাংনানৈ, গাও গাঁসীজাং
মিজিং খালামনায় হোৱাজাংছাঁ বাইজাই-হৈনী গাঁসীআ উসাও-
বাদাও জায়ি।

“আই-আলাই থাঁৰছি ছুনা থিনদাং.

থাঁৰছি লথাখৌ আই আফানি ব’আও

দাঙামোন আংলায়।

গাহেন-উৱালখৌ দাঙামোন আংলায়.

আই আফানি ব’আও।

হাবাব গোসাই

মা শুনি খাফাল

আংনি ফিছায় জ’নানৈ

বাইজী জানায়ালায়।”

……বিমা-বিফানি ব’আও আলা-আলাইয়ে জাবানায় ছিখ্ৰাআ
হাবা জাখাংনায় উনাও মাওথুবনী নাংগোৱা বি বাদিনী মেথায়-
খনানৈ দিখাব হাঁথাৰা।

ছে ছৈ ছৈমা ফাখিবি,

আংনি ফিছায় জ’নাইখৌলাই দামিনি।

গাঁনাংআও থাংৱাবা আংদঙ,

গৈয়িয়াও থাংৱাবা আং দঙ ;

আংনি ববাং আংনি খাফাল।

গাঁনাঙাও থাংৱাবা আংখৌ মিনিয়া !

ছে ছৈ ছৈমা ফাখিবি

আংনি ফিছায় জ’নাইখৌ দা মিনি।

—গাঁনাং এবা গৈজাবাউনাও হাবা জাইহুৱা মিনিআইখৌ
মানষিফা ছাব-জায়া। ববাংআমা মানষিফাৰখৌ জুলি খালামা
হাঁনানৈ সান্নালায়া।

ফাঙন বঁথাৰা

গাঁদী গাঁদী নাংগাৰ-লাংবায়

মীনদাংছলিয়া।

সৌফৈলাইবায়

দিনৈ জাঁহা

বৈশাগ বঁথাৰা

স্বান গাঁলৈ’ আংখাবনায়

ফুংনি সমাও

গাঁজীন স্নুদেম বাৰবোনায়

স্বানজানি বাবাও—

হাইলা ছইলা মীছানাংগৌ

জাঁংলায় বঁথাৰনি সমাও

আইঅ’ বঁথাৰনি সমাও।

হিজ্ঞাও হৌৱা বইবো

খৌছে জানানৈ হালাউথুৰি

হা-দানখৌ ছেফায়থাৰনাংগৌ।

আইঅ’ মাইব্ৰা জাঁসা গলাই মীনদেব

গাছিৰা গাইজীব থাৰনাংগৌ

আইঅ’ গাইজীব থাৰনাংগৌ।”

উদাং বঁথাৰ থাংনায় লীগা লীগা বৈসাগা বঁথাৰা ছৌফৈয়া।
বি বঁথাৰাও বইবো বংজাবাজা মীছা নাংগৌ। বৈসাগা থাংনায়
লীগা লীগা হা-দান হা ছেফায়নানৈ গলাই মীনদেব মাইব্ৰা জাঁসা
গাইথাৰ নাংগৌ, গাইজীবথাৰ নাংগৌ।

“হাসাৰাও লাউ গায়নায় আগৈ

উথুমাও থুমব্ৰা ঠাইনায়.

জাঁগ্নাব বিগ্ৰবানী জাঁংনি জাঁলৈ আয়ে

খুম্ভা বিগ্ৰহানী জাঁনি জৌলৈ
 আগৈলৈ জ্বাৰৌ
 বেছেন গীনাং !
 দাও নীঙা নীংখৌ জৌলৈ লানা
 অমা নীঙা নীংখৌ আদি হৰনী ।
 মাসৌ নঙা নীংখৌ
 এক্শ, ছুইশনি ডাক হীনী ।
 নীংনি নীমায়ানী
 জাতি বাছি বাছি
 হাবা হৰগ্ৰা ;
 নীংনি নীমফায়ানী
 বিছাৰ খুংগ্ৰা ।”

—মেথায়নি গেজেবজাঁং ছুংখু দাহানি থীথা বেবখাংদাঁং ।
 গীসীথানায় হিঞ্জাওনি বিফায় গামিনি বিচাৰ খুংগ্ৰা গেদেব-গীলাউ ।
 বিনিখাইনী বিবাদী গেদেব-গীলাউনি ফিছাজাঁখৌ হাবা লানা
 হানায় জাঁবীং গীলাব । বড়ো ফীৰনি গেজেবাও গীহী-গীনাং
 আৰী গীৰা, গেদেৎ-গীলাউফাৰা এখম্বা গামিখৌ গাদবনানৈ লাখিনায়
 হুনা মীনা ।

“ঐ স্মৃথিনি বিনানাও,
 স্মৃথিয়া দঙনা গৈয়া ?
 সীৰ, সীৰ আদা সীৰ ?
 লামা দক্তানিফ্ৰাই ছাঁহৰনায় ?
 আং, আং আগৈ আং ।
 নীংদানি বিসিগি
 বিজয় খুঙ্গুৰ ।
 বাওৰী গৈয়া-হাই আদা
 বাওৰী গৈয়া ।
 আফায়া থাংদাঁং
 খুন্দুং লাইনৌ,

আদায়া থাংদাঁং কোকৰাৰাৰাও
 চিলাইনি লাইচেঞ্চ লাইনী ।
 আইয়া লায় থাংদাঁং বাৰীয়াও
 ফাথে লাইনী
 জাঁংনাওলাই বাওৰী গৈয়া ।”

মীজাং মীন্নায় ছিখ্মাখৌ ছেব-ফাখাই ফাখাই বাওৰী গৈয়ি
 সমাও লীগী হমনী নাজানায় হুনা মীনা । বিসিগিনি বিনানাওখৌ
 মীজাং মীনফ্ৰাংনানৈ লাৰখাবলয়ীন্নী সীমীন্দী ফিৰাইনী নাংগৌ ।
 বাইজী বাজা ফীৰনী খাওন জাহীনী নাংগৌ ।

“অথা নাইছি নাইছি
 ফেবেছা ছিউ ছিউ গাবৰী লায়গৌ,
 মায় ছৌনাংগৌ ছৌনাংগৌ
 আইঅ’ আংহা—
 আংখাম ছুংনাংগৌ ছুংনাংগৌ
 আয়ো আংহা
 ছিখলা ছিবনাংগৌ, ছিবনাংগৌ
 আইঅ’ আংহা ।
 গীৰীৰ গাৰনাংগৌ, গাৰনাংগৌ
 আইঅ’ আংহা ।
 হালবাৰীয়াও আংখাম হৈনাংগৌ
 আইঅ’ আংহা ।
 হালবাৰীয়াও আংখাম হৈনায়াও
 হালুয়া লাউথিজাঁং থিথিনি মেবাই মেবাই
 দানী বুজাগীন বুজাগীন
 আয়ো আংহা ।
 আইঅ’ মা দাহী বুজাগীদান ।”

—বড়ো হিঞ্জাওঅ অথা নাইছি নাইছি নি ফ্ৰাইনী সাত্ৰিৎ
 থানাংগৌ । সংসাৰনি গুলাই-গুজাই খামানিফাৰখৌ মাওফুং জীৱনানৈ
 হালবাৰীয়াও আংখাম হৈনাংগৌ । থেওৰী খাইছে ফিছাইনি

গাঁসীমাদীম অন্নায়থৌ মীনা । ফিছায়জীং বুজাগাছিনী থানাংগৌ ।
বিবাদী থিউৰীয়া ফিছাইজীংবা সংসাৰ খুংনা বড়ো হিঞ্জাওআ উন-
জায়া বিনিৰ্নী দেছী বে মেথায়ো থানানী মীনা ।

“সাক্ৰিয়া হৌৱাথৌনী বীলী গাওনায় বাদি
নাগিবদাংমীন আৰ্জী ।

দালায়াও বানাই দাওথৌ গাওনাইবাদি
সাক্ৰিয়া হৌৱাথৌ নাগিবদাংমীন আৰ্জী ।

মীদৈ বথ' বথ' গাবদাংমীন আং

মা-ফিছায় মীনাংগৌ

মা-ফিছায় মীনখা আংলায়

থাক্ৰিয়াও বগ'জানায় হৌৱাথৌছী

মীনদাং আং ।

সাক্ৰিয়া হৌৱাথৌ নাংগৌ হীন্নানৈ

মীনাথৈ আং ।

মা মীনাংগৌ মাথৌ মীনখা আংলায়

হালুৱা জাংগিলাথৌছী মীনবায় আংলায় ।”

--বৈসাগুনি স্নি-স্বানাও দৌশ্ৰেম, লাফা-সাইখ', বুৰৈ থখন,
দিংথিয়া, থাবাইমাদা, বাইদাং গীলৈ, দাওফেন্দা বিফাৰ মৈগংথৌ
খাংনানৈ জায়া । বেওহায় গীথা, গীথে, গীবাব গাছিবী লীগী
নাংনানৈ দঙ । বিফাৰ দেহানি থাখাই গাহাম । বেওহায় বসায়ন
বিদ্যানি বিহাবজাং দেহানি মীজাংনি থাখাই জানায় আৰী সাগ্ৰিৎ
জানায়থৌ লুনা মীনা ।

সাত বিছনি উনাও গামিনী হিঞ্জাওফা আখায়ো গনসি
লায়ে লায়ৈ মীনস্নি গামিনীফাই মাই মাগিনানৈ লাৰীয়া । বিথৌ
ব'থৰ ব'থৰ বান্না হীন্নানৈ জৌ-ছংনানৈ গাজ্জী ছহৈয়া । গাজ্জী
ছথাংনায় উনাও আংথাম খালাই আংখীইখালাই লানানৈ লামা
দক্তায়াও গাথেনী থাখায় ফুজা হৈয়া । বিসীৰ ফাথায়ী, বিবাদী
ফুজা হৈল্লা বোগ-বিয়াদৈ গামীয়াও হাবনী হায়া । মানফিফা
গাহাম গাহামমৈনো থায়ী । বিবাদীনা বিছথৌ বিদায় হীয়া আৰী
আবাদ মাওনায়ো গাঁসী মীদীম আৰী বীলী হীনা লায়ী ।

কাতি কাছা

গাইখাংনায়-ফুখাংনায় উনাও আসিন দাননি জীবখালি দিনাও
যেল্লা মাই গাইনাইয়া গ্লোব গ্লোব সীমখীৰ মহব লায়ী, বি দিনাও
ছল্লি ছল্লি আৰী মৈগং-ঠাইগং বাৰীয়াও. ব'গংফামবা আৰী বাথৌ-
আও গাছা ছাওয়া । বিসীৰ আনান গোসাইনি খাথিয়াও আবজ
গাৰী এফৌ এনলানিফায় আবাদ মাওনায়ফা মীজাং মীজাংয়েনী
থাথীং গীন্নানৈ । বিয়াও বৈজ্ঞানিক নেমখাছিবী হাবনানৈ দঙ ।
অৰাও এমফৌ এনলায়া বাৰমীমনানৈ থাইয়া । সীৰাংনি বংজানায়
ফীৰ্বা'খুঙী । বি ফীৰ্বা'আ জীংনি গেজেবাও ববেদিননিফাই খুংবা-
জাদাং বিনিৰ্বা খুগান্হায় দঙ ।

প্ৰাগজ্যোতিষ হাদাংআও বৈসীমুখীনি ফিছালানাবখীয়া বাইজী
খুংদাংমীন । সিগাঙাও নাৰখীয়া জীৰীং মুংডাছা বাজামীন ।
ফীৰজাফীৰথৌ নাৰখীয়া ফিছাবাদী অনীমীন । উনাও মীদায়হা-
বীজীং নাৰখীয়া এনাএনি জাদাং । নাৰখীয়া মীদায় হাবীথৌ
গাগ্ৰীৱনানৈ সাজা হীদাংমীন । নাৰখীয়া কামাইখা মীদায়জীথৌ
হাবা খালামনী নাগিবদাংমীন । কামাইখাআ হবছেনি গেজেবাওনী
মীন্দিবো গাখীনায় খট-খটিথৌ লুনানৈ হীনা হাল্লানী হাবা লাগীন
হীনা বাদায় খাদাংমীন । হবছেনি গেজেবাও নাৰখীয়া গাওনি
ফীৰজা ফীৰথৌ খটখটি লুনা থিনদাং । হাজাৰ হাজাৰ ফীৰজাফীৰ
মাওয়ি দাঙি, হাহাং হাহাং সন্নাও কামাইখা মীদায়জীআ দাউলা
দাওথৌ নাৰখীথৌ সালিনী থাখায় গিছিবনী থিনাছে । দাওলায়া
অথা নায়িআওনী গিছিবনী লাবায় । নাৰখীয়া বাগাআওনী দাও-
লাথৌ হীছানানৈ বুলুংবুথুৰ বাৰনানৈ কুকুৰাকটা (দাওলাশাল)
আও দানথাৰ হৈয়া । উনাও নাৰখীয়া জীৰীং গাজ্জী থাংখি
লাবায় । মীদায় হাবীথৌ গাগ্ৰীৱবায় । খাইছেথৌ জীবথেশালীআও
জীবনানৈ লাখিবায় । মীদায় হাবীনি স্মায়াও থিথিৰ হীখাববায় ।
বিৰ্থাথৌ মীদায় ফীৰনিফাই খীনানানৈ, বিসীৰথৌ থৈফাংনিফাই
বাৰগ' হীনা অবংলাউৰী শ্ৰীকৃষ্ণআ সিপ্লাই সাত্ৰী লানানৈ প্ৰাগ-

জ্যোতিষাও নুজাফৈবায় । নাৰখাজোং আৰা আনান গোসাই
 শ্ৰীকৃষ্ণজোং গিলুবালু দাওহা জাবায় । নাৰখাজোং আনান গোসাইআ
 হায়া হায়া জাবায় । আনান গোসাইআ সত্যভমানিয়াও ছাঁংবায়—
 “মা খালাম বাওনা হোঁনানৈ ।” বৈসৌমুখীয়া বি উজিগাছে আও
 সত্যভমা মুঙমোনদোংমোন । নাৰখাআ বিমানিফ্ৰাই বীৰ মৌনখাদোং,
 বিমা বুঙালা নাৰখাখোঁ বাওবা বুথাবনা হানাই নঙা হোঁনানৈ ।
 সত্যভমায়া নাৰখাখোঁ বুথাবনা আনান গোসাইখোঁ থিন্নায়ছে ।
 আনান গোসাই শ্ৰীকৃষ্ণআ চক্ৰবানজোং নাৰখাখোঁ বুথাবনা বান
 হগাব হববায় । নাৰখাআ গাওথোইগোনখোঁ মিথিবায় । নাৰখাআ
 আনান গোসাইখোঁ শুথুৰ হিচাবৈ নাগিবদোংমোন । আনান গোসাইখোঁ
 নাগিবনায় থাজিয়া গুবুন গুবুন । খাইছে ফিছাবাদি নাগিবী,
 খাইছে অনছুলীবাদি, খাইছে বিসিগি, খাইছে ফিছাইবাদি আৰা
 খাইছে এৰৈনা আনান গোসাইখোঁ নাগিবী । শুথুৰ হিচাবৈ নাগিব-
 নায় থাজিখোঁ বাংছিনানা গনাইনানৈ লায় । গুবুন থাজিফীবা
 জীবাং গুছ আৰা গীত্ৰাব । নাৰখাআ আনান গোসাইখোঁ আট্টি-
 য়াও খুলুম গ্ৰুব্বায়, গাওনাগিবনায় বাদি থাজিয়া জাফুঙনায়খায় ।
 নাথায়, সত্যভমানি বিখায়া গুল’ব গুল’ব মাওখাংবায়, নাৰখাখোঁ
 ফিছা হোঁনানৈ মৌনদাংনানৈ মৌনবায় । থৈনায়নি ছিগাংআও আনান
 গোসাইআ নাৰখানা বীৰ হোঁদোংমোন—“নোংনি ফৌলেৰফৌৰা নোংখোঁ
 গৌসা খাংনা থাখায় দিনৈনি দিনাও স্বীবাংনি ফৌকা’ খুংগোন ।”
 বিনা কাতি কাছা । কাতি দানাও গাছা ছাওনায় আবাদনি
 থাখাই আনান গোসাইখোঁ সিবিনায় । আৰ্ঘফৌবাবী দীপাশ্বিতা
 এৰা দেওৱালী মুঙে স্বীবাংনি মেলা খুঙী ।

বি কাতি কাছায়া গৌথাৰ দিন । খাইছে থুলক্ষী বিফাং
 গুদিআও আনান গোসাইনা বাওয়া । বেওহায় জানাই লোংনাই
 মুখুব জায় । ছুৰিআও গাছা ছাওনানৈ হোঁখ্ৰাউ হোঁখ্ৰাউ বুঙী :

“আদা দৌল দৌল মালাইনি মাইয়া লৌববাং থৌববাং, জোঁনি
 মাইয়া গৌম গৌমা ।” গোলিয়াও গাছা-ছাওনানৈ বুঙী—“আদা
 দৌল দৌল, মালাইনি মৌসৌআ নেবেং-ফেতেং, জোঁনি মৌসৌআ

বেহেবা, বেহেবা ।” বাৰীয়াও গাছা ছাওনানৈ বুঙী : “জোঁনিবাৰীয়া
 গৌম গৌমা, মৈগং থাইগং গ্লোব গ্লোব ।”

মাগী দমাছী

বড়োফৌৰা গাওসিনি বীৰ জৌহৌলাউ ফৌৰখোঁ য়েপ্ৰাবী গৌসা-
 খাঙী । বিসৌৰখোঁ বাওয়া । বিবাদিনা মাগী-দমাছী দিনা গাওসিনি
 ফৌলেৰনি মুলুগাও মুংদাজা ভৌশ্বনি মুংখোঁ গৌসা খাঙী । ঘটকচনি
 বিফাআ জাদোং ভৌম । ভৌমনি বিবৌ ভৌশ্ব । ভৌশ্বয়া গৌসা
 খুছিলাসী থৈগোন হোঁনানৈ বিফানিফ্ৰাই বীৰ মৌন্দোংমোন । কুক্ৰেত্ৰ
 দাওহাআও ভৌশ্বয়া গৌসাখুছিই থৈলাংদোং, বিনি দেহাখোঁ ছাওঁ-
 নাই দিন খালিনা বিনি ফৌলেৰফৌৰা বেলাগুৰ ছাওয়া । বেলাগুৰ
 ছাওনায় জাদোং ভৌশ্বনি দেহাখোঁ ছাওনায় । মাগী-দমাছীআও
 বি-দিনা গৌগৌদোং । বি দিননি ছিগাংখালি বিনি ফৌলেৰফৌৰা বংফাং-
 লাইফাংখোঁ, মাই আঠী খানাই দেজ্জাজোং খায়া । মৌনাবিলি সমাও
 ইছিং আৰা বাখীখোঁ গৌথাৰ হা-লানানৈ চিন হোঁয়া । বিসৌৰ
 সানী বংফাং লাইফাংখোঁ খাৰীলা কংগআ, থাইআ লাছিনা থায়া
 হোঁনানৈ । অথানাইছি নাইছি ছুগৈশ্ৰাংলৌবশ্ৰাং আঠখাৰি এওনানৈ,
 শিবিং, ছ’বায়, হাইজেং, আখায় হোঁনানৈ গিবিআও গলিয়াও
 মৌসৌনি মুঙে সাবনানৈ হৈগোন, বিনি উনাও হাখ্ৰাইআও জ’জানায়
 লাউখাৰ গথ’ বাইজী বাজা ফৌবনা আঠখাৰি দোনাও হবা । বি
 আঠখাৰিখোঁ বাংবাশি ববমালি আৰা ফৌলেৰ গুৰ ভৌশ্বনা অৰাও
 খুবে হবনানৈ বাওয়া । বিনি উনাওছা গথ’-গথায় বাইজী-বাজা-
 ফৌৰা মৌনজায়ী । দাওখা উৰাই বোঁনাই ছিগাং ছিগাং বয়বা ছিখাৰ
 নানৈ ছুগৈয়া, ছৌৰায়-ফিঠা জায়ী । বিবাদিনা আবাদ বুথুমখাংনায়
 উনাও বি মাগী দমাছীখোঁ খুঙী । বিয়াও ছৌৰাই-ফিঠা জানাই
 গেজেৰজোং মহাবীআও খোঁছে লৌবানী নাজানায় জাদোং আৰা
 ফৌলেৰনি বীৰ-জৌহৌলাও ফৌৰখোঁ মানিনায়জোং বাওহবনায় জায়ী ।

বৈসাগু, কাতি-কাচা আৰু মাগী দমাচীয়া আবাদাৰী
 কৌৰনি গেজেৰাও থাংনানৈ থানাই জীওলামায়াও জীৰ্বাং গাঁহী-
 বীলা হীৰ্বাগাচিনী দং। বিসীৰ বি ফীৰ্বা ফীৰ্বাও গাওসিনি মানি-
 জানায় মাদায়খৌ বাওয়ী, জীৰ-জুনাংফীৰখৌ অনা আৰু মানষিৰ্জাং
 মানষি অনজ্জায়নায় আৰু মানিনায় মানচে অখুং লুজা ফৈনায় বাদি
 মীন্নানৈ লায়া। মানীনা মানষিনি গেজেৰাও বিবাদি মানলায়নায়
 ছদা গৈয়ান্না মান্নাবানী মুলুগা সিলিখাব জানাংগোমন।

— X —

বড়োফীৰনি—খেৰাই

খেৰাইয়া বড়োফীৰনি মানছে ধীৰাম ফীৰ্বা। বেওহায়
 যেনিবা গাহামনি থাখাই বি ফীৰ্বাখৌ ফালিনায় জায়ী। নাথায়,
 বিনি গুডি খীথাখৌ ছনৌ থাংল্লা লুনা মীনাং বি মানছে গুডি
 আৰু গাহাঈ বড়ো বখৰনি গিদিং দাওৰাও দাওছি সীমজিনায়
 জাথায়নিফ্রাই বাৰগনা নাগিৰনায় ফুজা আৰু ফীৰ্বাৰী। মীনামচু
 বীৰাইয়া বিহামজী ফীৰনি গেজেৰাও উন্দে বিহামজীখৌ খো খো
 জীৰ্বাং অনছিনী। বিখৌ গুবুন বিহামজী মাখাছেয়া সীইনৌ হায়খৈ।
 খালৌ বিলৌ মেগন ছাদাং আৰু বিসীৰ বিহাওখৌ গাজী মেগনৈ
 নায়নাৰী লাৰ্দাং। নাংগুৰৈ নাংথাৰাবাৰী বিহাওনি গাজী গাজী
 বাখুৰী ফীছাওনী থি থি হমদাং। বিহামজী গদায়াৰী বুজিয়া
 সীমজিয়া বিহাওনি অন্নায়খৌ গুবুন মেগনৈ নায়ফ্রাংদাং। গিনাইজীং,
 গীৰ্বানথি সান্নাইজীং বনিফ্রাই বিহামজী গদায়া খাৰখীমালাংবায়।
 বিহামজী গদাইখৌ নাগিৰনা বিসীৰ গাছিবী বনিফ্রাই আংথাৰবায়।
 নাথায়, নাগিৰনা মানী। বিনিখাইনৌ বিসীৰ খাৰখীমানায় ফীৰখৌ
 দীনখীমাগ্ৰা মাদায় আইজীনা ফুজা হীনা থাঞ্জি লাবায়। খাৰ
 খাৰনায়, আই গোসাই আইজী। বিনিফ্রাইনৌ—খাৰ, আই >
 খাৰাই >খেৰাই। গিনাই হোনাইনিফ্রাই মানষি ফীৰখৌ বাৰগো-
 হীনা আৰু সখু নাগিৰনায় জিৰাংখৌ মীনাং খেৰাই ফীৰ্বা
 খুংজাদাং। ড' সুনীতি চট্টোপাধ্যায় খেৰাই শীৰ্দাৰী ত্ৰিফৰাফীৰনি
 খেৰ ফুজাজীং সীমাংদী দংবুংলাংদাং। ত্ৰিফৰা ফীৰা বীইসীমুথিখৌ
 খুছি খালামনী খেৰ ফুজাখৌ ফালিয়া। বড়োফীৰা বাৰখৌখৌ
 'ছনা' বাওনানৈ ববমালিখৌল ফুজিনী সেৰিনী লানাই লুনাং
 শিৰাইয়া বাগা ডিউ ডিউ জীংথাংয়ী আৰু জীৰশ্ৰাহীনা থাঞ্জি

লানানৈ, থাওৱ (জাবাফাগ্লা মীছানায় ফাও) মীছায়ী। বিবাদী
মহৰখৌ লুনানৈ, বড়োফাৰা শিৰাইখৌ গিবি মীদায়—

বাংবাসি, (সীৰজিগ্ৰা)

মৈথাহাজি, (ফালিগ্ৰা)

বাৰিগংথাম, (ফাৰ্খৈহীগ্ৰা)

বিফাৰনি বিগামা সান্নানৈ, গীসী, মীদায় জীউ হীনানৈ
ফুজিনী, বাওনা খেব খেবাইয়া। বিনিফাইবী খেবাই ফালিবানায়
জাদাং হীন্নানৈবী বুঙী।

বড়োফাৰা যেনিবা যেথিংবা গাহামনি থাখাই খেবাই ফুজাখৌ
ছয়ী। বি ফুজা ছনয়াও দামনায় দেনায়নি গেজেবজাং মীছায়ি
মীছায়ি ফুজা হীনায় জায়ী। মীছানায় ভাওথিনায়াও বড়োফাৰনি
জীউদাওহানি চাওগাবীয়া লুজাফৈদাং। বেওহায় জাবাফাগ্লা
মীছানায় আয়দা দং। জাবায়া ফাগ্লাজানায় খীথাখৌ গীদৈ মেগনৈ
নায়ীৱা লুনী মীনা : খাৰখীমানায় বিহামজী গদায় মঞ্জিলীখৌ
আগান ছঙে ছঙে সামফামবা সানহৰ, হাগ্ৰা বংগ্ৰা, দৈলাং মেছেং
ছৌগ্ৰাউ ছৌছি নাগিববায়দাং। থেওবা নাগিবনা মীনা। নিহিব
নাংনায় ডুৰি হাগ্ৰানি আগান ছংনানৈ নাগিবনা বালাবাবী এবা
ঠুৰিবাবীয়াও আগানা গীমীৰনায় লুবায়, হালাই হাফাই জাবায়,
ছান্দুং অথা খৰ'সাখৌ বাৰলাংবায়, থেওবা নাগিবনায় জাফুংনানৈ
ফৈয়া। উনাও গাজ্জা ছনানৈ, বাখৌ খেবাই ফুজা খুংবালা বিহামজী
গদায় লুজাথিফৈদাং। বেওহায় যথবনি দাওবাও দাওছি জাথায়-
ফাৰখৌ বাইজাফাৰনি ছিগাংয়াও বিহামজী গদায় বেখেওনানৈ
হীদাং আৰী গীসানি জিনিংফাৰখৌ চুশ্ৰাংনী, গাওজাংগাও ফাথায়-
লাইনী ; যথবনি লীগীছে বইনিবা গাহামনি থাখাই খেবাই ফুজাখৌ—
গাজা গীমজায়ে খুংনী লাদাং।

খেবাই ফুজা হীনাইয়াও ছাছে দেউবী, ছাছে ওজা আৰী
ছাছে দেওদিনী নাংগৌ। খাম জোৰাছে, ছিফুংগনৈ আৰী জোথা
জোৰাছে নাংথাৰগৌ। খাম ছিফুং আৰী জোথানি বিংখাংনাই
দেজীজাং, ওজানি খবাম লগায়দেবনায় বৈসুমে দেজীজাং মীদায়

বায়নায়জাং, দেওদিনীয়া মীদায় গীবাজায়ী। মীদায় গীবানায় লীগী
লীগী ইয়ুননি খীথাখৌ বুংনী হানায় জায়ী। মীদায়খৌ খুলুমনাই
সমাও, দামনায় দেনাইনি বৈসুমে দেজীয়াও খাইছে খাইছে গাও
গাওখৌ বাওগীমা লাৰ্জী। বৈসুমে মেৰ্লোদী বিংখাংনাই দেজীজাং
মীছানী লায়ী। দেওদিনীয়া গিদিং গীহী মীনা। ছিগাং ইয়ুননি
খীথাখৌ বুংনী হানায় জায়ী। উনাও এহে হৌ বুংনায় গীমছাৰনায়
লীগী লীগী মীদায়নি আখাইয়াও দেওদিনীয়া গাওখৌ খানাই
ফাৰছিনানৈ, ছিবনানৈ দেহা মীদায় হীছাৰনানৈ, নাগাৰছানানৈ
খুলুময়ী গীৰছি গীৰছি আবজ গাবী। খানাই ফাৰছিনানৈ, ছিবনানৈ
আবজ গাবনাইয়া বেছেবা গিদিং গথৌ আবজ গাবনায়। বিবাদী
খেবাই খুংনাইয়াও মীনবা গিদিং থাজ্জি লানানৈ ছনায় জায়ী :

(1) আশু খেবাই—বি খেবাইখৌ আছাৰ দান এবা শাওন দাননি
দানখামছিয়াও গায়নায় ফুনায়ফাৰা মীজাং জাখাং হীন্নানৈ খুংনায়
জায়ী। বি খেবাইয়া উমত্ৰাও খেবাই মুঙেবা মিথি জায়ী।
(2) মাইশালী খেবাই—কাৰ্ত্তিক দাননি অখাফাৰ গাওদাংআও মাই
গ্লোব গ্লোব বাঢ়াই ফুনাই সমাও আবাদফাৰা মীজাং জাখাং হীন্নানৈ
গাজ্জী ফুজা হীথাংনাই উনাওনী বি খেবাইখৌ খুংনায় জায়ী।
(3) ফালী খেবাই—মাগী দাননি গাওদাং অখাফাৰাও জোয়ে
খুংনায় খেবাইখৌ ফালী খেবাই বুংজায়ী। হাদাংনি, মাহাৰীনি
আৰী গামিনী গাহাম নাগিবনানৈ বাখৌত্ৰাইখৌ সিবিনায় জায়ী।
(4) যনি খেবাই—যথবনি গাহাম নাগিবনানৈ হীনায় খেবাই।
বেবাম আজাবনিফাই বাৰগৌনী আৰী যথবনি মীজাং থাজ্জিনানৈ
বি খেবাইখৌ ফালিনী লায়ী। (5) দাওহা খেবাই—গীদী বড়ো
বাজাফাৰা দাওহায়াও থাংনাই ছিগাং ছিগাং দাও, অমা, বাৰমা
বাৰি হীনানৈ দাওহায়াও দেবহানী থাখাই শিত্ৰাই আৰী শিবুট্টেখৌ
ফুজা হীনানৈ দাওহায়াও আগান চুৰীমীনা। গীহী গীৰা গেদেমা
বড়োফাৰেবনি বাজা নবনাৰায়ণা আহোমফাৰজাং দাওহা নাংনী
থাংনাই খীথায় দৰংবাজবংশাৰলীয়াও লিবনায় দং :

প্ৰথম নিশাত দেখা দিলা সদাশিৱ।

বোলে আপোনাৰ বীতি এৰিলিহি কিয় ॥

কছাৰীমতে এভে কৰিও নাচন।

তোৰ জয় হৈবো কৈলো স্বৰূপ বচন ॥

এহি বুলি মহাদেৱে অন্তৰ্ধান ভৈলা।

চেতন লভিয়া বজা সন্তাৰ ছাপাইলা ॥

সোনকোচ নদীৰ তীৰত থানাগাৰি।

পাতিলা নাচন যত আনিয়া কছাৰি ॥

হংস, পাব, মদ-ভাত, মহিষ শৃকৰ।

কুকুৰা, ছাগল, উপহাৰ নিবন্তৰ ॥

পাতিলা নাচন তথা মাদল বজাই।

সবাবো মাজত তুলিলন্ত দেওধাই ॥ (পৃঃ ৬৩৬৫)

আঁধাৰলি গিদিৰ গাঁৱা ফাঁৰাবা মেল মৰুদমা দেবহানা
থাখাই খেবাই হাঁনায়মোন।

বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও খেবাই খুঁনায় নেমখান্দিয়া ছাঁলায়বা-
গাছিনা দং। শাক্তফাঁৰা গাঁহা গাঁৱা জানা থাখাই খেবাইয়াও
বাঁলি লুনায়ে নেম দং। নাথায়, ব্ৰহ্ম বৈষ্ণৱফাঁৰা খেবাইয়াও দাও,
অমা, বাঁৰমা দা হাথাবলা। বিবাব, প্ৰসাদজাঁৰা খেবাই খুঁনা
লানাই লুনায়ে মনবায়।

ফাঁথায়নায় জিবাংয়া বেছেবা গিদিং। ফাঁথায়নায়জাঁং আনন
গোসাইখো লীগাঁ মীনা হাগো। বিনিখাইনা বড়োফাঁৰনি সান্নাই-
য়াও শিব্রাই ছাছেয়ানা বাংবাসি, মৈথাহাজি আৰা বাৰি গংথাম।

মহব গাঁছা অবংলাউৰীখো আবজ গাবনা লানাইয়াও জাঁং
মানফাঁৰনি মাজাং আখুঁখো বিয়াও লুনায়ে মীনা। অবংলাউৰীখো
খুছি জাহাঁনা মানফিনি নাজানায়াও বিসিনি হাবিমুয়া বিয়াও
লুজাফৈয়া। বেওহায় মাদায়খো ফাঁথায়নায় আৰা আনন গোসাইখো
সিবিনায় আচাৰ খান্দি দং (Spiritual)।

বড়োফাঁৰজাঁং গাঁদা গাঁদায়নিফাই ফুজিভাৰোনায় বি বাৰ্থো
এবা খেবাই ফুজানি গাঁথো থাজ্জিয়া জাদাঁং :

“লাওবা লাছাম

থাওবা খাছাম

আদা গাঁশাম

দৈয়াও বাবছাম।”

বেওহায় মীনবা মিথিহাগ্ৰা গাঁহা আখু হাবনাতৈ দং। বাই
গাঁহাজাঁং আননগোসাইয়া মুলুগখো মাৰজিদিং, ফালিদিং আৰা
জাঁৰজাঁং হাঁদিং। বাইহা অজীমা গৈয়া, বাই য়েবাওবা দং বিখো
মানফাঁৰা লুনায়েজাঁং, খাঁনানায়জাঁং, মীনামনায়জাঁং, নাংফানায়জাঁং
আৰা মেলোনায়জাঁং মিথিনা, মীন্দাংনা হানাংগাঁন আৰা মীনবা গাঁহা
আখুখো বাহাইনা ৰাংনাংগাঁন। গাঁহাজাঁং লীগাঁয়াও থাফাগ্ৰা
আখাই, আখিং, খুগা, খিথু আৰা জীউখো দফখাইনা হানাংগাঁন।
হেল্লাছা ‘সংসাৰাও থাংনাতৈ থানা দাওহা নাং, সংসাৰনি লৈখাঁয়াও
বাবছাম।’ বিখোবুংদিং।

বাৰ্থো সিবিলাইয়াও মীনবা গিদিৰ থাজ্জি লুজাফৈয়া :

“বাৰ্থোনি বান্দীয়া বান্দীয়া

ছিফুংনি গৰংয়া গৰংবা

ছিজোনি সিবিয়া সিবিবা

থাইগিৰনি বিখঙা খংবা

বড়োনি ফঙা ফংবা।”

বাৰ্থোনি মীনবা বান্দীয়াও মীনবা থাজ্জি হাবনাতৈ দং।
বাৰ্থোয়া জাঁৰনা গৈয়ি, অজীমা গৈয়ি মহব গৈয়ি, লুনায়ে মীনা,
মিথিসাৰগ্ৰা, দেবহাসাং। ছিজোয়াৰা বি গাঁহা আৰা থাঙিখো
দৈদেনবাৰাঁং। বি গাঁহোয়া বাৰ, হা, দৈ, অৰ আৰা অখুংয়াও নাংফা-
দেবনা দং। ছিজোনি সিবিয়া সিবিবা। বি মীনছে ‘ৰূপক’।
ছিংনি গথো বাথুয়াছা থাৰ আৰা নাংগুবে। বি বাথুয়া গুডু
গুডা। বি গুডু গুডাখো ছোছিন্না লুনায়ে মীনা : ‘বা-দো’ (পঞ্চতত্ত্ব)
থাজ্জি। বেওহায় দং গুডি দেজ্জা মীনবা (পঞ্চমবাগ-পঞ্চম বাগিনী)
সা, ৰে, গা, পা, ধা। বি মীনবা দেজ্জাখো থুমনাতৈ বুখলাইদা
বুখাংদা তালজাঁং ‘খামাও’ আৰা দেজ্জাজাঁং সুখাংদা মীনবা গুডুংনি
‘ছিফুংয়াও’। গনাইজানায় গিবি ৰাওয়াৰা মীনবা—ওম, হ্ৰি, শ্ৰিং,
ফীং, সে। বান্দীয়া উজিনায়, হাবালানায়, সুখু, ছুংখু আৰা

খাঁইনায় ফংবা ফাঁৰীংনায় জাদাঁং—উজিনাইখৌ খাং দেববালা হাবালা, স্মুখুয়াও গাওখৌ হগাবসাবনা নাঙা, ছুঃখুয়াও গাঁসী হমথা আৰী বাৰাইবালা খাসাওফাঁবনিক্ৰায় উদাংজা, বাবগলাং। গুডি ফুজিজাগ্ৰা গুৰু সাবা—আনন গোসাই, মাদায়, বিমা, বিফা আৰী ফাঁৰীং গিৰি। ধাঁৰীমনি গুৰুৱাৰী সাবা—শিত্ৰাই, আহাম, মানসিং, এনা আৰী খেনা। মিথিহাঁগ্ৰা গাঁহী মানবা সালাই, বিগুৰ, গম্বুং, খাঁমা, মেগন। মাওগ্ৰা 'অঙ্গ' মানবা—আখাই, আঠিং, হাম্মুগ্ৰা, থিগ্ৰা আৰী হাংবাগ্ৰা। মানবা স্মুবুং আছাব খান্দি-গুৰু সিৰিনায় ধাঁৰীমহাবা মাওনায়, গেদেৰখৌ খুলুমনায়, উন্দৈখৌ অন্নায়, খৌছেয়ে মাওনায় আৰী জাঁনাম হাঁদাঁংনি থাখাই জীউ বাওনায়। গাঁথাৰ লাইফাং : থুলঞ্চি, জাত্ৰাসি, খাসিহাগ্ৰা, ডুৰিহাগ্ৰা আৰী বেল বিলাই। অগেন আখুয়াও লাঁবনায় মানষিখৌ বাখাংনা উজ্জাইহাঁনায় ফাৰিয়াৰী মানবা : অগৰবাদ, ফংছলথবাদ, দাওখিবাদ, খাও-য়ালিবাদ আৰী খাঁলাবাদ। গুডি মানবা সাঁবজিনায় : হা, দৈ, বাব, সান আৰী অখুং।

ছিজৌনি গেজেৰজাঁং বা থাঙিখনি গিৰি জিউব্ৰাই এবা শিত্ৰাইখৌ (আনন গোসাই) বাৰ্থোয়াও বড়োফাঁৰা খুলুমনা লায় আৰী গাঁথাৰেইবিনি থিননাইখৌ ফালিনী লাৰ্যো :

ছৈমাগাৰী জাবালা
অমাগাৰী জাবালা
ছৈমা হেঙ্গালী
লাগায়গাঁন ফিচাফাঁৰ
খবৰদাৰ, খবৰদাৰ ফিচাফাঁৰ।

বাঁলি হাথাবনায় খেৰাইয়াও দাও, অমা, বাঁৰমা দাওদৈ, ফাঁৰৌ বিফাঁৰখৌ হাঁনায় জায়। বাঁলি গৈয়ি খেৰাইয়াও বিবাৰ, প্ৰসাদ, ধুপধুনা বিফাঁৰজাঁংনা খেৰাইখুংনা লানায় জায়। বেছাংনি গেজেৰাও অনগুন্দৈ, ওঁৱাবিজৌ, ছিজৌ দালাই, থুলঞ্চি বিফাং, খাসিহাগ্ৰা, মাঁথানা, থৰে ওঁৱাওঁৱে, থুলঞ্চি দালাই, ডুৰি হাগ্ৰা, আখথাম, থালিং বিলাই, থালিংফিঠায়, গয়ফাথে, সিন্দুৰ, ধুপধুনা,

খুলুং, থাওগুঁৱে, মাইবং, জৌ আৰী লথা। দামনায় দেনায়জাঁং ঢাল থুংখিৰী নাংগৌ।

শাস্তি দৈ সাবনানৈ ওজানি মাদায় ৰায়নায়জাঁং; খাম ছিফুং জোথানি দেজাঁজাঁং বাৰ্থৌ জাগাইয়েননাংগৌ।

খাঁৰিয়া বাঁৰাই আৰী খাঁৰিয়া বৃট্টেনী অমা বাঁলি হাঁনাই জায়। অমানি থাঁইখৌ দেওদিনীয়া মাদায়নি জানানৈ লাঁজ। অমাখৰো আৰী ফেন্দাখৌ বাওনায় জায়।

আয়লেংনা দাও বাঁলি হাঁনাংগৌ। দাও থাঁইখৌ দেওদিনীয়া লাঁঙে লাঁঙে মাঁছায়। বি মাঁছানায়াও গাঁহী বাঁলানি নেশাঁনি নুজাফৈনায় নুনা মাঁ।

অগ্ৰ মাদায়না বাঁৰমা বাঁলি হাঁনায় জায়। বাঁৰমা খৰখৌ লাইয়াও বাওনায় জায়।

খাঁইলা বাৰ্থৌ মহাবাজানি থান্দৈনা দাওখৰো আৰী থাই বাওনায় জায়। বিয়াও মাঁছাখাওনায় এবা মাঁছাপ্ৰাংনায় জায়।

কাজিনী বাঁৰমা থাই আৰী খৰো বাওনায় জায়। বেওহায় ছা গাঁলাউ বাঁনায় মাঁছায়। মাঁছানায়াও লাঁসে লাঁসে মাদাম আঠিং ছাঁমাও নাংগৌ।

অৰাখুংগুৰনা জৌ আৰী অমাখৰো বাওনায় জায়। বেওহায় ছা গাঁলাউ বাঁনায় লৈথ ছাখাংনায় মাঁছানায় জায়। মুলুগনি গাহামনি থাখাই য়েৰা অসুৰহাৰি আৰী মাদায়হাৰি জ জানানৈ মন্দৰ হাজাঁ আৰী বাসুকী জিবোখৌ লানানৈ লৈথ ছাখাংনায় বেওহায় অমৃতনি অনগায়িৰী মাইনাও লক্ষ্মীয়া নুজাফৈয়া। বি মাইনাও মাদায় আইজাঁয়ানা মানষিনি গাহাম লাৰ্যো, বিনা সংসাৰনি স্মুখু লাৰ্যানানৈ হাঁফৈয়া আৰী মানষিখৌ বৰাংগাঁনাং খালামনা হায়। লৈথ ছাখাংনাই বিশাঁদাঁবথিয়া মাওনায় দাংনায় জাঁছাঁ মানষিয়া বৰাংগাঁনাং, মুশ্ৰীগাঁনাং জানা হানায় খাঁথাখৌ দিছিয়া।

ৰাজফুখৰ আৰী ৰাজখান্দানা অমাখৰো বাওনায় জায়। বেওহায় খামাও বাৰখাঁনায় মাঁছানায় জায়।

হাগ্রামানি বিগামা চংবাজা আৰা চংবানীনাৰী বাওনায়
জায়া। বিসৌৰখৌ ফুজিলাছী নাহা মৈহা থাংবীলা ফেলেং জায়া।

মীনাঙ্গু, আই, আলাইখুংগ্ৰি, দিলাইখুংগ্ৰি, ভাণ্ডাবী, কুমাৰী,
বৈসামুখি, ছৌজি, বাণছণ্ডি, বাণফাগ্ৰী, বালিবুৰি, লাউখাৰ গোসাই,
নবাব বাদশ্বাহখৌ ফুজিনাইয়াও সহিনায় আখুৰা বেৰখাং ফৈদাং।
গুবুন গুবুন ধৰীম ফালিনাইয়াও মালাইনি ধৰীমখৌ খাইছে সৈয়া,
গনাইনানৈ লায়। নাথায়, বড়োফাৰনি ধৰীমআও মালাইনি
ধৰীমখৌৰী গেবেং গাঁসী লানানৈ মানদিস্থিয়া। 'বিচমিলাহ' বুনানৈ
আৰা ছাবামাই খুনানৈ সানাবহা খুলুমহৰনায় বিনিৰা মানছে
গিদিং নেশাঁন।

খেবাইয়াও মাওজি মেংব্রাং, জাৰাফাগ্ৰা, ঠেঠামালি, ছাবা-
নিছলা মীছানায় জায়া। নাওগেলেনাইয়া জীবখাৰনাইনি মীছানায়।

খেবাই লাখিনায় ঘৰবা উনাও লক্ষ্মী মাইনাওখৌ খাম
ছিফুং জোথা দামনাইনি বিংখাংনাইজাং আৰা দেওদিনী মীছানাইজাং
বইখৌৰী বঢ়ায় বঢ়ায় ঘৰাও লানানৈ ফৈয়া। বড়োফাৰা মাই
হাজেনল্লা দুগৈয়ে, লীবয়ে ঘৰাং লিৰশ্রাংনানৈ ইছিংয়াও মাই গছা-
নৈছা হানা লাৰীনানৈ, আলাইনানৈ দীনফৈয়া খেবাইয়াওৰী খাম
ছিফুং জোথানি বৈসুমে মেলৌদী দেঙখীজাং বঢ়াইয়ি বঢ়াইয়ি
লাৰীনানৈ ইছিংনি মাহেনদীয়াও মাইনাওখৌ দীনফৈয়া। বিনিফাইনি
বড়োফাৰনি গেজেৰাও বঢ়াইনায় নেমখাস্থিয়া উবজিখাঙা।

— x —

নৌ-নাৰীনি থুনলাই

গাস্থিবেখেওনায়ঃ মানবি হাৰীআ গথ-গথাই ফৌৰখৌ বংজাহীনা,
গীমীহাবহীনা আৰা সানহাবহীনা থাখাই, খীথাআও গাস্থিখানানৈ
হীয়া। বি গাস্থিখৌ বেখেওনা হালা, বিসৌৰ বংজা খাঙা আৰা
বেখেওনা হায়ালা 'মা যাগাঁন', 'মা মাগাঁন' হীন্নানৈ সানবাই থালা
মিনিলাই ফাও বেওহায় লুজাফৈআ। বি গাস্থিখৌ খবাম আৰা
দেঙখী মিলাইনানৈ দানাই জায়া। ফৌণ্ডিতফাৰা বৃন্দাং গাস্থি
খীথাআনা বইনিখুই গীজাম খুগা থুনলাই হীন্নানৈ। ফুজাআও,
হাবা-ছুখাআও, অন্ধাব গুডিআও আৰৌ আৰৌ চলোবাথা
খীস্থানায়ো গাস্থিখীথা বাহায়নায় জায়া। গাঁসীনি খীথাখৌ ফাঁশ্মা-
ইনা গিনাইনিক্ৰাইনা গাস্থিখীথাআ বাহায়জাৰীদাং।

গাস্থি খীথাআ 'ৰূপক'। গীৰীৰনায় আৰা কজুনাইনি সান্নায়
বেওহায় দং। সান্নাই আৰা মিনিলাইনি খলিবা বুনো হাগৌ।
গাঁদী গাঁদায়নি মানষিফাৰা মিথিঙ্গাজাং বাৰীহীনা থাখাই নাজা-
নায়ো গাস্থি খীথানি জীনাং যাদাং হীন্নানৈ ফৌণ্ডিতফাৰা বৃন্দাংদাং।
খবাম আৰা দেঙখী বীনানৈ বুনায় গাস্থি খীথাআ গথফৌৰখৌ
সিমাংনি হাদীৰআও দৈখাৰ লাঙা আৰা বিনিথাইনা বি খীথাখৌ
বিসৌৰ জীবাং মীজাং মীনা। আথিকালোওৰা গাস্থি খীথানি বেছেনা
জীৰনী থাঙাথে। বি গাস্থিখৌ বেখেওনা গিদিব গিদিব গীবাং
গীবাফৌৰাৰী গীলীমজাওআ। বি গাস্থি বেখেওনায় আয়দাআও
সানসুমে গাঁসী, সান্নাইখৌ দাওগাহীনায় খাবু বেওহায় হাবনানৈ দং।

গাঁদী গাঁদায়নিক্ৰাইনা গামীফাৰাও হালুৰা ফৌৰনি গেজেৰাও
গীথাৰ গাঁসীনি বেৰখাংনায় গাস্থিফাৰা জাদাং—“জাজী খাফা খাফী
দৈআও বাৰছাম” (মাইজলীফুৰা)। “বিদা ফংবায় ছাত্ৰে, নাথায়
খুগা হালা হালা।” (ছালখুগা)। মানষিনি সান্নাইআ বেছেবা

গাওথো, বিনিৰ্না নেশাৰ্ণা জাৰ্দাং—“দৈছিংছিং আগৰ এৰনায়”—(চামু)।
 “হাগৌমানি মীছাবায়, মীছায়ৈ মীছায়ৈ গান্নায়াছী গুলাংবায়”
 (ছীৰথি) “বিমা দাতুৰী, ফিছাজিৎখোনাই মহৰ গীছা”—(গীমত্ৰি)

জাইপ্লাৰ্কাৰাবা এছেবাং সান্না গীৰ্বাং বিনিৰ্না গাস্থিনি দেৰ্জী
 খীনাৰ্না মীনা—“ৰাজানি দাওমাছাব, বীৰদাওয়া, বীৰপ্লাইয়া, জায়গা
 নায়িনায়ি দৈ লীৰ্জা” (বীৰশি)। গথৰ্কাৰনি থাখাই বিমাইনি ব্ৰজা
 জীৰ্বাং আংগী। বিনিখাইনি বিমায়নি মুংলানানৈ সানশুম্মা ফীৰা
 গাস্থিনি জীৰ্নাম হীৰ্দাং,—“আমাইনি ব্ৰজাও থাংবায়, থাংবা থাংনানৈ,
 ফৈফীৰ্না ৰীজা জাবায়”—(ছেন)।

বড়ো হিঞ্জাওফীৰাবা গাস্থিখানা আখা ফাখাথাব—“আখা-
 নাইল্লানা দাওথি মীনামছুয়া”—(হাচিব)। “গীথাংআও থেল থেফ
 মীৰ্না গীৰাব”—(দৈছ)। “অখানাইল্লানা থল্লনাই জাখাংলাই জায়া”—
 (বাৰ্পিৎ)। “সান্দুং ছুংজাবাই, অৰাও হাংজাবাই, দেগ্ৰাউদেছি
 খালাম জাবায়, উনাও হাছুংআওসী, থীন থীন জাইগা মীনবায়”
 (নাফাম) “থল্লোলায় জাখাং লাই আলি খীয়া”—(বেজি)।

গথ-ফীৰাবা গেলেহৈখাব নায়াও বাইছিনা গাস্থি বেখেওৰ্না
 ফাৰাফাৰি নাৰ্জা—“উনৈবোও থীৰ্বাৰ থীৰ্বাৰ গছলা গান্না, দেবল্লা
 লাওল্লা, এংগাবলাৰ্জা”—(ওঁৱা-মেওৱা)। “যেসে বীৰ্গান, এসে ছুংগীন”
 (ছিগাৰেট)। “ব দং, দৰখংগৈয়া, ৰাওদং মানষি গৈয়া”—(বেডিও)।
 “বুংলৈ আদা জাবদা, জাবা বুদ্ৰাং, জায়ল্লা সীৰলাৰ”—(থয়লা)।

জীউ দাওহাআও মীনবীনায়, মীন্দাংনায়, খীথা ফীৰাবা বাথ্ৰা
 ভাও আৰী বাথ্ৰা যোৰাইনায় দীৰ্দাৰ্জাং। খাইছেনি খুগীআও বিৰ্ফীৰ
 খীথাআ আখাই বেৰনায়বাদি আংখাৰ ৰীয়া। বড়োফীৰা খাইছেথো
 দাও দাও অন্নায়ল্লনা আৰী খাইছেথো নায় খেৰ্জীৰ্না বুৰ্জা—“ছীৰবা
 মাই, ছীৰবা জুজায়।” ছীৰখোবা দিহ্বিনায় লামাথিং আৰ্গীন ছুৰনায়
 লুআল্লা বাগাআও বুৰ্জা—“থাংবাথাং, থীভাল্লা বাৰ্থান।” মানষিনি
 আখুআ গুবুন গুবুন, সমান নঙা। বীৰ্জা গীৰাফা য়েবেইবা লীৰবাং
 বীৰ্জা গৈয়ি ফীৰনি স্বায়াও নাৰখুৰ্না নাজায়া। বেওহায় বাহায়
 নায়লুয়া—“হা গুৰৈ লুৱা, মাওজিয়া থিআ।” মানষি মাহাৰীআ

গাওথো বাংছিন মীজাং মীনা আৰী গাওনি ফীলেৰথো বাংছিন
 ছাবজায়া “গাও গাওনিয়া সোনা ফিখং।” ছীৰখোৱা খুলুংগা
 হীনা থাংল্লা বুৰ্জা—“বৈঠা হম অনাক, নাওৱা জাও।” যাই
 মানষিফীৰা মুলুগাও গিদিংপ্লাইআ, য়েবা খোৰাং মীনাং, বিখো
 বুংনায় জায়া—“ব ছিংনি এষু ছিথব।”

জানায় লাংনায়াও গাও গাওনিখো অনছি অনচি আৰী
 গৎথি গৎথি খালামনায় লুয়া আৰী মালাইনি মীনজাল্লা,—“দাবথা
 উদৈ” বুংজায়া।

মাওনায় দাংনায়াও বানছনা হানায় মানষি মীনাৰীলা খাইছে
 বিবান এংগাৰা, বিনিৰ্না নেশাৰ্ণা—“গৰাই লুৱা সিংবায়।” বিমানি
 আখল-আখুখো ফিছাজী আৰীছীলাংয়া। বিনিখাইনি বুৰ্জা,—“বিমা
 জীলৈ ফিছা।” সাক্ষে সমাও ছেংগ্ৰা ছিখ্ৰা বৈসীআও য়েবাওৰী
 য়েথিংবী থাংনো গীসী জায়া, বিখো লুনাৰ্নৈ বুংজাৰ্জাং—“ছিউ হীন-
 ল্লানা বাৰনায়, থাংনায়।” ব্ৰখবা ধীটৈ মীনে ৰীহী ৰীহী যাল্লা
 বুৰ্জা—“আংখামনি আলি, জৌনি ফুখ্ৰী।” বড়ো মাহাৰীয়াও
 খাৰছল্লায় নেমজীৰ্বা হাবা জায়া। নাথায় বাৰা বেছেন হীজায়া।
 বেওহায় বুৰ্জা—“অখা খীৰীমনায় হাৰীজা, হিজাও খাৰছল্লায়
 হাবা ৰীজা।” মানষি ফীৰনা মীজাং মাওনানৈ হীৰ্না ফীনছাবাইখব
 মীনজাৰ্না লুবেয়া, মীনাৰ্লাবুৰ্জা, “জাছে জানানৈ খাই বোৱালী।।”
 ফীলাৰ্না নাগিৰল্লা মানষিফীৰা ছৌথুয়া—“ছিখাউনি ছালাইয়া গুছুং।”
 মানষি মাহাৰীআ সানছলু, সান্নাইজাং বিসীৰ সিমাংনি হাৰ্দাংআও
 সৌহৈয়া আৰী য়েবা মাওগীন, য়েবা খালামগীন হীল্লাটৈ বুৰ্জা।
 বেওহায়ৰ্না বুংজায়া বিফাঙাও মফৌ, হায়াও ফাৰ্গা। হাবা হৰ্না
 হানায় ছিখা লুনাৰ্নৈ ছীংনো থাংল্লা, বাথ্ৰানি ফাবিয়াও গিবিআও বুৰ্জা,
 “যেবাও থুৰি লুয়া, বেওহায় বাথি গাৰী।” ৰায়থিনী, বুংথিনী গীনাং
 বাথ্ৰাখো ছিগাঙাও বুৰ্নো হায়াল্লা, বুৰ্নো গীনাং বাথ্ৰাখো গিদিংগিদা
 বুৰ্জা,—“সাত দান্দালি দাও হী।”

বীছীৰছে আবাদ জায়ল্লা জিংগাছিনা নাঙা। নাথায়, হাবা
 ৰীজি হিঞ্জাওনি থাখাই ছুখু মীনাংগো জায়া, বীছীৰছে আবাদ

জায়িকো দাগাব, হিঞ্জাও হাবা বোঙিকো গাব।” নাহা মৈহা
 থাংনাইনি উনাও ফিছায়া ব্ৰহ্মাও ছোঁফৈল্লা, গিবিআও, ফিছানি
 মীখাঙাও বিমাআ নায়ী, নাথায় হিঞ্জাওআ ছিফিআওসী নায়ী।
 বিমাআ ছুংখু খৈফোংনি খোবাং খোবাং লাওয়া নায়ী, হিঞ্জাওআ
 (বিসিআ) বেছে থামাইনাইনৈ লাবীদাং বিখোঁসী মিথিনী লুবৈওয়া,
 ফিছায়া বিমানি খোছায়াও নায়ী—“বিমায়া নায়ী মীখাঙাও, হিঞ্জাওআ
 নায়ী ছিফিআও, ফিছায়া নায়ী বিমানি খোছায়াও।” “জোঁডায়ল্লা
 বাবা বুখলায়গীন, হায়ডায়ল্লা এমুআ বাৰগীন।” বাবাজাই গীগগল্লা,
 উনাও জীৰজ্ৰাংয়া, আৰী বাবাজাই গুৰৈ জাল্লাবী নাৰছিন জায়ী।
 বিবাদী বাখ্ৰানি ফাবিয়াও বাহায় জাদাং—“মৈআ থাইয়ী আগানাও,
 ছেছাআ থাইয়ী থিয়াও, মানঘিআ থাইয়ী খুগায়াও, নায়ী থাইয়ী
 ফৰখাইনায়ীও।” আখু-আখলা সম সম আফোং খৈফোংআও
 খীখলৈয়ী, বে ফাবিয়াও বুজাদাং। মৈনি আগান ছটৈ ছটৈ ছিখাৰীফা
 মৈ নাগিৰী আৰী ছেছানি থিখী লুনানৈ ছেছা ছিখাৰ খালাম।
 নায়ী থাইয়ী ফৰখাইনায়নি থাখাই আৰী—মানঘিআ খুগানি থাখাই
 আফোং খৈফোংআও গায়েয়ী। “ছিখা গাঁদানা সানথাম, হিঞ্জাও
 গাঁদানা দানথাম। ছিখা গাঁদানা বৌয়ীনা বৌআ বিখো—সানথামনি
 উনাও মীনথিনী মীনী, বিবাদীনা হিঞ্জাও গাঁদাননি আখল আখুখো
 দানথামনি উনাও মীনথিৰ্জীৰনী হাগৌ।

ছলোবাথা : গাঁদী গাঁদায়নিফাইনী বড়োফাঁবনি গেজেৰাও
 ছলোবাথা খীস্থানায় নেম দং। অৰদাৰ গুডিআও, অবছাইল্লা
 ফিছোঁফাঁবনী বিবৈ বিবৌআ ছলোবাথা থিথায়ী। বিমা-বিফায়াৰী
 উনদুনাই সমাও ছলোবাথা থিথানী লায়ী। বি ছলোবাথা ফাঁবাও
 বাজখুংগৰ বাজখুংগ্ৰী, বজা-বানী, বাৰাই-বুৰৈ, গথ বাওনাংছা,
 মাওবীয়া গথ, ছেংগ্ৰা-ছিখলা বীৰ জাঁহীলাউ, বীৰ জাঁহীলাউজাঁং
 মাদায়হাবী-অম্বুৰহাবী, বাইখছ, ভূত-প্ৰেত পিশাছ, এমফৌ-এনলা,
 গৰাই মৈদেব, মৈ মীছা, বাৰমা-অমা, শিয়াল মুফুৰ, এনজৰ ছেছা,
 খাছেও গৌলেব, দাওবো-দাওথু, দাওখা-দাওবাই, বাইদি বাইদি জীৰ
 জুনাং, দংফাং-লাইফাং ফাঁৰখো লানানৈ, দেজ্জী বায়ৈ বায়ৈ ছলো

বাথা থিতাবীদাং আৰী ছেৰজা দামনানৈ, মেথায় খান্নানৈ খীস্থানায়
 ছলোবাথাবো দং : বাদাবীফোৰা দংফাং দান্না থাংনায়ীও, দৈছা সেৰাও
 আংখাম ছংজায়া, জাখাং লাংখাং খালাই দৈফুনখো দৈছায়াও গাবল্লা
 দৈছাআ জিং বাণলাঙা। বাওদায়া বাগ্দাও খাঙা। খালৌ বিলৌ
 মীনী। বিখা-খামহাবতা। মা খালামগীন, মা মীগীন যায়ী। হাখুদাখু
 ছেৰজাখো লানানৈ, গাঁসী মীদাঁম হাঁনানৈ, বাওদায়া ছেৰজায়াও
 দেজ্জী বাঁনী হমী। ছেৰজানি বৈমুমে দেজ্জী খীনানানৈ, দাও অমা,
 মীছা মুফুৰ, জীৰ জুনাং গাছিৰী বাওদানি খাথিয়াও ছাফি ফৈবায়।
 বাওদায়া গাওখোঁনী বাওগীমাবায়। খীনানী মীনবায় মীৰগিদিং
 ছেৰজানি বৈমুমে দেজ্জীল। ফুংআও লুজানায় স্থানা থাঁব হাবলাংবায়।
 লাসৈ লাসৈনী হববী থোঁবায়। হবগেজেব নাংবায়। হবগেজেবাবী
 বাৰগোলাংবায়। অথা নাইসি নাইসি সমাও, বাওদায়া ছেৰজানি
 দেজ্জী ছুখীল্লা বান্নায় দৈছাআ হাঁব্ হাঁব্ খুং-খুংনী বীহিৰীফীনবায়।
 বংজানায় বাঁথোৰ, গাঁদান বৈসাগুআও ছেংগ্ৰা ছিখলা,
 গথ-গথায়, বাঁবায় বেস্থ বাঁজাবনায় আৰী মীছানায় মেথায় দং।
 বৈসাগুআও মিথিফানি লাঁগাছে জীৰ জুনাং আৰী বংজা খাঙা।
 মীৰগিদিং গাঁজীন গ্ৰায়নায় সম ছোঁফৈয়ী।

বড়োফাঁবনি হাবাআও মেথায় খনৈ খনৈ বৈৰাথী মীছানায়,
 বাৰলাংফা হা বানানৈ মীছানায়, ছেংগ্ৰা ছিখলা মীছানায় সম সম
 লুনা মীনী।

বাথোঁ ফুজা আৰী গাজ্জা লুনায়নি মীছা ফাঁবাওৰী বড়ো-
 ফাঁবনি খুগা খুনলায় হাবনানৈ দং। হাখাশুনি, নেওন, ঘৰবনি
 মাদায় লুনায়ীও আৰী মাদায় লুজানায়ীওৰী খুগা খুনলাইনি নেৰ্শাঁন
 জাঁং লুনা মীনী।

ধৰ্মীয় মন্দিৰ

মুলুগনাং জীৱনী গৈয়ি গাঁহী, হায়না গাঁনাং জীংথি মহবজাং বিলিৎজানায় মিথিঞা, জীৱনী গৈয়ি সীৰজিৰায়, ফীজীৱনায় আৰী গিনায়খৌ লুনানৈ মানষিঞা সানী, মানছে গাঁহীয়া সংসাৰখৌ খুংগাছিনী দং। বি গাঁহীয়া মা? মাদায়, আননগোসাই, বাইদি বাইদি মানষিনি গাঁসীগাঁৰীয়াও সীমজিনায় সান্নাইনিফ্রাইনী মাদায় ফীৰনি জীৱনীম। মানষিঞা গাঁৰীং গাঁৰা জানাইনিফ্রাই বি মুলুগনি গুডিয়া মা বিখৌ নাগিবনায় থাঞ্জিয়া জীৱনী গৈয়া। বি সংসাৰখৌ হৌৱাআ সীৰজিৰাংনা হিজ্ঞাওআ সীৰজিৰাং বিখৌ দিনেইবী নাগিব গাছিনী দং। হৌৱাআ নখৰনি গাহাঈল্লা হৌৱাআনী সীৰজিৰাং সানী আৰী নখৰ মহাবীয়াও হিজ্ঞাওআ দৈদেনল্লা হিজ্ঞাওয়ানী সীৰজিৰাং বিখৌহমনানৈ লায়ী। 'বেদাও' খুলুমজানায় হৌৱা আৰী মাদায়জীখৌ মাদায় (দেৱতা) হীন্নানৈ খুলুম জায়ী। বড়ো ফীৰনি গাৰ্জ্জা হুহেইনী বৃংনাইয়াও, মাদায় আৰী মাদায়জী গাছিখৌৰী বাওনায় ফাৰিয়াও দীনী। বিফীৰ মাদায়নি থাওনি ফীৰাও মাদায় থাগ্ৰা ন লুনানৈ হীয়া। নখৌহায়না মহব হীনী থাখাই খায়দা বাহায়নায় জায়ী। বি খায়দানি মুংখৌ নাগব, বেসব, ড্ৰাবিড় আৰী কাশমীৰি বাদিয়েই মিথিজায়ী।

সানজা হাদাংনি মন্দিৰফীৰা ফীছাও নাই আঞ্জালনি জাহানাও আৰী থাংলায় ফৈলায় খালামনাইনি গুডুগুছায়াঙাও মুলুগনি মানষি ফীৰজাং বাৰা মিথিজায়থে। বিফীৰ মন্দিৰনি মাদাও কামাখ্যা মন্দিৰা মীনছে মুংডাঞ্জা মন্দিৰ : থাংনায় বিমাখানিফ্রাই কামাখ্যা। কামাখ্যা মন্দিৰখৌ লুহীদাংমীন নাৰখী ৰাজাআ। নাৰখীআ বৰী ৰাজানি ফিছালা (বানী উন্দৈনি)। ৰাজখাষ্টি জাহানাও নাৰখীআ মিথিলানি ৰাজা জনকনি আখাইয়াও দেবৰীয়া লাউবীয়া। উনাও

জনকনি হেফাজালাও প্ৰাগজ্যোতিষনি কিৰাট ৰাজা ঘটকাম্বুৰখৌ ফেজেন্নানৈ ৰাজা জাফৈগী। দক্ষ বস্ত্ৰনি উনাউ সতীনি দেহাআ বেওহায় দৰছে গাঁয়েয়া। বেওহায় মাদায় আইজীখৌ ফুজিনী নাৰখীআ বিবান মীনী। আযাৰ দাননি আমথি চুৱায়াও দামাখ্যা মন্দিৰাও ভক্তফীৰা ভাৰতনি ছীৰগিদিংনিফ্রাই ফৈয়া। নাৰখীআ ছিগাংছিগাং জীৰীং মীজাং ৰাজামীন। উনাও থীইফুৰনি বানাম্বু-ৰজাং লীগী নাংনানৈ মাদায় আইজী 'থাংনায় বিমাখৌ' ফুজিনী এংগাৰী। নাৰখীআ মাদায়জী কামাখ্যাখৌ হাবালানী নাগিৰী। মাদায়জীয়াৰী নাৰখীখৌ ছীলিনী থাখাই হবছেনি গেজেৰাও মন্দিৰাও গাখীনায় খট খটিখৌ লুনানৈ হীনী হাল্লা হাবা লাগীন হীন্নানৈ বুৰ্তী। নাৰখীআ হাজাৰ হাজাৰ ফীৰজা ফীৰখৌ খট খটি-লুনা থিনী। অথানাইছি নাইছি, হাহাং হাহাং জানায় সমাও, মাদায় আইজীয়া নাৰখীখৌ ছীলিনী থাখাই দাওলা গিছিব হীয়া। নাৰখীনি সিমাংয়া ফেলেংজায়ী। বি মন্দিৰাওনী মাদায়জীয়া দামনায় দেনায়নি বৈশ্বমৈ দেজীজীং মীছানী লায়ীমীন। বি মন্দিৰখৌ কালাপাহাৰা ছেফাইদাংমীন। উনাও কোছৰাজা নবনাৰায়না ফাহামহী ফীনদাং। নবনাৰায়ননি আমালনি ফ্রাইনী কামাখ্যা মন্দিৰাও ব্ৰাহ্মণ ফীৰা ফুজাপাতালি হীনী খাবু মীনবীদাং।

সা লক্ষীমপুৰনি শদিয়াআও কাছাখাষ্টি মন্দিৰদং। বি মন্দিৰখৌ তাম্ৰেশ্বৰী মন্দিৰ হীন্নানৈ মিথিজায়ী। দা বিনি নেশা'ন ইনজুবল দংছে। মাদায় দাওদাবনি ইনজুবখৌ থামাজীখৌ লুনাই জাদাংমীন। ফীপ্তিফীৰা বুৰ্তী-বড়ো কছাৰী এৰা ছুটিয়া ৰাজাআ বি মন্দিৰখৌ লুহীদাংমীন। নাথায়, থাৰ বাথ্ৰাখৌ দাবী বৃংছনী হায়ী জানানৈ দং। বি মন্দিৰাও গাঁথাৰ জখমগৈয়ি মানষি বীলি হীনায় জায়ীমীন। আহোমনি দিনাও মানষি বীলি হীয়িখাই, উনাওলাগি আহোম-ফীৰনি বাইজী খুংনায় জীৱস্ৰাংলাংদাং।

থীইফুৰাও মহাভৈৰৱ আৰী মহাভৈৰৱীনি থানশালি দং। বিয়াও ৰাজখুংগ্ৰী উষাআ গাঁসানি নাগিবনায় বাদি ফিছায় মীন্নী মাদায় খুলুমনানৈ হান্তাইদাংমীন। মাদায় জীয়া উষাখৌ বৈসাগ

দাননি অখাফাৰ দান স্বৰাং আও সিমাংয়াও লীগী মৌন্নায় মহৰ
গোছা হৌৱাঅানা উবানি ফিছায় জাগান হৌন্নানৈ বুথিঅা। গমা-
মায়েইনা উবাআ সিমাংয়াও মহৰ গোছা হৌৱা লীগী মানমাৰবায়।
ছিৰি মৌন্নানৈ, সিমাংনি ৰাজখুংগুৰথো নাগিববায়। মৌনিয়াও গৌসা
ছুংহাও মৌনা, গৌসাখামগ্লিয়া। উনাও বিলাগী চিত্ৰলেখাআ (ছিথিৰী
ছিখীলা) ছাওগাৰী আখিনানৈ সিমাংনি গৌসা ছিখাও ৰাজখুং-
গুৰথো দিষ্টিয়া। ছাওগাৰীয়াও নুনায় লীগী লীগী 'বিনহায়'
লীগী হৌন্নানৈ ছাওগাৰীখৌনা গৌবানানৈ লায়। উবানি ছুংখুদাহাখৌ
নুনানৈ বিলাগী চিত্ৰলেখাআ গৌজাননি দ্বাৰকাফুৰী আও থাংনানৈ,
মৌহিনী বানজাং বমত্ৰাইন্নানৈ, অনিকদ্ধ ৰাজখুংগুৰথো থৌইফুৰআও
দৈদেন বায়। উবানিকদ্ধ মৌনহা মালা ছৌলায়নানৈ গৌদ্বাৰ'হাবা
জায়। বিথৌ বিফা বানা মিথিনানৈ অনিকদ্ধথৌ 'নাগপাশ'
বানজাং খানানৈ লাখিঅা। ফিছৌ অনিকদ্ধথৌ খাজানায় খৌনানানৈ
থৌইফুৰাও গোসাই কুফুআ ছৌফৈঅা। বাণজাং গোসাই কুফুআ
গিলুবালু দাওহা নাৰ্জী। বি দাওহাআও শিত্ৰাইআবা বাননি
জানানৈ দওহা নাংদাংমৌন। বিনিখাইনা বি দাওহানি মুঙা 'হবিহৰ
দাওহা' মুঙেই মিথিজায়।

কিৰাট ফৌলেবনি মানষিফৌৰজাং ফুজিজাআমৌদায় আইজৌনি
মুঙা এখনৱা তায়েশ্বৰী, ভুবনেশ্বৰী বায়েশ্বৰী আৰা টুক্ৰেশ্বৰী
মুঙেইবা মিথিজায়। গৌৱালপাৰা জিলানি কুফুইনি খাথিআও,
ছৌমথাৰ হাজৌছায়াও টুক্ৰেশ্বৰী মৌন্দিৰ দং। বি মৌন্দিৰথৌ বিজনীনি
কৌছৰাজাআ লুহৌদাংমৌন। টুখু। মুংনি ছাছে মেচ লাউখাৰা
সানছুজৰাও, মাছে মসৌ বিমা সানজামবা গৈয়া জায়। টুখু।আ
দেৰ ছুংনানৈ লুনা মৌনবায়দি হাজৌ টিথিনিনি সমান জায়গাআও
মসৌআ গাইখেৰ হৌগাছিনা দং। বি জায়গায়াওনা টুখু।নি মুঙেই
মৌন্দিৰ জাদাং। বেওহায় বাওনায় প্ৰসাদ, ফিঠায় ছামথায়থৌ
মৌখাফৌৰনি ৰাজা ৰানীআছা ছিগাং ছিগাং জাগ্ৰীঅা। গৌথাৰ
মানষিআছা বেওহায় থাংনা হায়। গুংবুংলে গৌমাণি মানষিথৌ
মৌখাফৌৰা থাংহাআ। বেওহায় দেউৰীআ ৰাজানি মদং মৌন্নানৈ,
ফুজা হৌবৌনা লাৰ্দাংমৌন।

কাছাৰ জিলানি মাইবংআও বাইখৌন্দা ৰাজথাওনিনি খাথি-
আও ৰৌনছৌপ্তী ঠাকুৰানীনি অৰ্ণাইনিফাই দানখোনানৈ লুনাই
মৌন্দিৰ দং, মাইবং দৈমা ছেৰাওৰা গংছে, শিলচৰনি কুমি গ্ৰামাওৰা
গংছে, খাছফুৰাও ৰৌনছৌপ্তীনি আৰৌমৌদায় আইজৌনি ছুংগৈগ্ৰা মৌন্দিৰ
বড়োকছাৰী ৰাজাফৌৰনি বাওজাগ্ৰা মৌদায়জৌনি মৌন্দিৰ দং। বিফৌৰ
মৌন্দিৰাৰা বড়ো কছাৰী মৌদৌমজ্জীআ গৌজৌ থাখৌনি বিথৌ দিষ্টি-
গাছিনা দং।

মৌদায়জাং গৌবাজানায় বৌৰগৌজী ছিখু।নি মুঙাও বৌবৰা-
আও (বজ্জাইগাওঁ) বায়েশ্বৰী মৌন্দিৰ দং। বেওহায় বৌৰগৌজীনি
থুংগ্ৰীথৌ বাওনায় জায়। বি দেউৰীনি ফৌলেবা দা শৌৰনীয়া
জানানৈ, কৌছ ফৌলেবাও হাববায়।

পৰ'জৰাআও মহামায়া ধাম দং। গৌমানায় ফালাঙ্গীনি
বেচাংফৌৰথৌ মহামায়া মৌদায়জৌথৌ ফুজিনামৈ ফালাঙ্গীআ মৌন-
ফৌনদৌমৌন। গৌবৌফুৰনি ৰাজাআ বৌইগ্ৰীবাৰীআও মহামায়া
ধাম লুহৌদাংমৌন।

বিজনীআও ৰৌনছৌপ্তী ঠাকুৰানীনি মৌনছে মৌন্দিৰ দং।
বেওহায় ছুংগাফুজাআও মাইসৌ জালাই বৌলি হৌনাই জায়ৌমৌন।

ফৌথায়নায় থৌথাআ বেছেৰা গিদিৰ। ফৌথায়নায় ছলৌআ
বুৰ্জী : সা-সানজানি খামকআও স্বয়ং শিত্ৰাই আৰা শিবুটৌআ
অশ্বুৰ ফৌৰনি ৰাজখুংগুৰ আৰা ৰাজখুংগ্ৰীফৌৰথৌ মৌছানায়, মেথায়
খন্নায় ফৌৰাং দৌংমৌন হৌন্নানৈ। বিনিখাইনা জাৰা হাগৌ, শিত্ৰাই
আৰা শিবুটৌনি মুঙেই গৌবাং মৌন্দিৰ বেওহায় লুনা মৌনা।

শিত্ৰাই সিবিয়াবৌফৌৰা শিত্ৰাইনি মৌন্দিৰ লুহৌদাং আৰা
গৌহৌনি থাখাই ৰৌনছৌপ্তী আইথৌবা মৌন্দিৰাও ফুজিবৌদাং। শাক্ত-
ফৌৰাৰা গৌহৌনি থাখাই মৌদায় আইজৌথৌ ফুজিবৌদাং। বিফৌৰ
মৌদায় দাওদায়থৌ ব্ৰাহ্মনফৌৰা ছৌলাইনানৈ 'আৰৌকৰণ' খালামদাং।
শাক্তী আৰা বৈষ্ণৱনি গেজেৰাও এনাএনি জানানৈ, সেৱিগ্ৰা ফৌৰা
বাহাগ বাহাগ জালাংদাং।

মন্দিৰফাঁৰনি ইনজুৰাও মুছুখা আখিনায়, মিথিঙ্গানি হাইনা
 মহৰ দিহিনী নাজানায়, বানীফাঁৰ লিবনায়, মন্দিৰ ছিংনি 'মুক্তি'
 ফাঁৰাও বিসিনি হায়না মহৰ সেৱিনায় খাঁথাআ নুজাফৈআ। বিফাঁৰ
 মন্দিৰনি নেশাঁনা, মনছে হাৰীমানি জাৰীমিন, হাৰিমু আৰী
 সীদীমন্ত্ৰীখৌ বেখেওনাই দিহিনী।

— x —

জানায় লাংনায় আৰী আবাদ মাওনায়

মুলুগনি বইনিবা হাৰীনি জানায় লাংনায়, ছংনায় খাওনায়
 ফাওফাঁৰা গুবুন গুবুন। বাওনিবা ফাওৱা বাওজাঁৰী গাঁৰীৰ লায়।
 ভুমথি আৰী আৱহাওৱানি খাখাই মানষি ফাঁৰনি থানাই জানা-
 ইয়া গুবুন মহৰ লানী নাংগৌ জায়ী। জানাই লাংনায় খাবনী
 মহৰ সীলায়া। গাও গাওনি জানাই লাংনায় আখুখৌ ওবথাবনাই
 বইবা লানী নাগিৰী। জানাই ফাওৱানী ডাবছে জাইগানি মানষিখৌ
 গুবুন ডাবছে জাইগানি মানষিজাঁং ফাৰাগ খালামী। আসামাও দঙ্গ
 দঙলা, হাজী হালা থানাই খাইনী বিনি মানষি আবাদ মাওনায়
 ফাৰিয়া জুদা জুদা। হাজাৰাৰী ফাঁৰনি জানাই লাংনায় আৰী
 আবাদ মাওনায় ফাৰিয়া হায়েনাৰী ফাঁৰনিখুই ফাৰাগ। নাথায়,
 এখন্বা এখন্বা খাথিখালা হাদাঁংনি নেমখান্তি ফাঁৰাবী মাজাংয়েনী
 জাইগা ছেনাই লাইফনায় লুনা মীনা। গোম আবাদা বিবাদীনা
 ব্ৰহ্ম আৰী তিব্বত নিফ্ৰাই ফৈনাই মিজোৰামাও জায়গা মনফৈদাঁং।
 ভাৰতনি ভূট্টা আবাদাবী গংগাৰ হাজানিফ্ৰাইছাঁ ফৈনায়। জাঁং
 মানফামবা লাংগ্ৰা ছাহাআৰী চীন হাদাঁংনিফ্ৰাইছাঁ ছৌফৈদাঁং।

থাথি-খালা হাদাঁংনিফ্ৰাই ছৌফৈনায় জাগ্ৰা বেছাংফাঁৰখৌ
 জাঁং বাইদি বাইদি মুঙাও মিথিনী মীনা। য়েৰৈ—গংগাৰ মুলা,
 গংগাৰ ঠাকন, গংগাৰ জুখাম, গংগাৰ ফানলু, গংগাৰ লাই, গংগাৰ
 ঠাইছ, গংগাৰ ফানঠাও, গংগাৰ লাফা, গাৰো ফাঠৈ, নাগা—ফাঠৈ,
 নাগা ফানলু, নাগা ছিবিং, মিৰি ছোবায়—মিৰি আলু, গাৰো-
 ছোবায়, ডফলা ছোবায়, নাগা ঠাকন, নাগা হাইজেং, খাছিয়া আলু
 বাইদি বাইদি।

গাঁদী গাঁদায়নি মানষিফাঁৰা ছিগাং ছিগাং জানাই বেছাং
 ফাঁৰখৌ মিথিঙ্গানিফ্ৰাইনী বুমুনাইমীন। নাথায় সুবুং জানায় লাংগী

লোগা হাগ্ৰাবংগ্ৰানি জীৱ জুনাং ফাঁৰখো ব্ৰহ্মাওবা ফি-নানৈ লানো
 বাংনায়ছে। দাও, বাঁৰমা, অমা, ব্ৰহ্মাও-ফিৰ্না হমনায়ছে। খাথি-
 খালায়াও ফুখী জাওনানৈ না-ফিছিনা লানায়ছে। বিসাঁৰ আবাদ
 মাওনো সীলা বাঁংবায়, ব্ৰবাং লুনা বাঁংবায়, ফাবিলানানৈ বংফাংলাইফাং
 গাইনানৈবা লানা বাঁংবায়। দৈমা দৈছা, দংগ-দঙলানিফ্ৰাই বিসাঁৰ
 না হমনানৈ জানা বাঁংবায় আৰা আবাদ মাওনানৈ মৈগং মৈলা
 গাইনানৈ জানা লাৰায়। নাথায়, আঁংখামানী বিসাঁৰনি গাহাঙ
 জানায় বেছাং। বিনিখাইনী বিসাঁৰ বাঁংবাও খনৈ আছু আৰা
 মাইশালী মাইনি আবাদ মাওনো লায়া।

বিসাঁৰ হাগ্ৰা-বংগ্ৰানিফ্ৰাই দৌশ্ৰেম, লচ্চি, লাফা সায়খ,
 জাঁগ্লাউৰী, আঁংখাম গাঁজাং, খেবাদাফ্ৰি, মাটি গালদাব, গাঙামালা,
 হাংসী বামায়, সিক্ৰ, সিবুং, হেলাংসি, মেথকা, ঠাছআটিং, খুংখা,
 অঠায় বাজাব, নৰসিং বিলাই, দিংখিয়া, মানদিয়া, বুৰাঠোকন,
 বাইদাং বিজৌ, ঠাৰাই বিজৌ, বুথুৰা বিফাঁৰখো নাগিৰনানৈ লাৰীয়া।

দৈলাং বাঁংবাও বিসাঁৰ খুমৰা, জাঁগাঁদ, বহল (ফাঁলা),
 জিংখা, ঠাইবেং, খাথিবল (খাংখিখলা) মৈঠা, ছবায়বিমা, গৰসি,
 পটল, ফানলু, খাইলা, ঠাকন, বহৰ, আছু ছোবায়, ভেন্দি, বাইদি
 বাইদি মৈগং আবাদ খালামা আৰা মেসেং সমাও কবি, আনু,
 ফানঠাও, সামজাম, ছুন্দিয়া, ফানঠাও বিলাতী, ধেমসি, সুখাথি,
 লাইলাফা, ছোবায়, ডালি, মসুব সিবিং, বেসৰ, মুগু বাইদি বাইদি
 মৈগংনি আবাদ মাওয়া। আবাদ মাওনায় সমাও গাঁবাৰ হাসাৰখো
 বাংছিন বাহায়া। বিলাতী হাসাৰ ফাঁৰখো বাংছিন দাবা বাহাইনী
 নাগিৰা।

মৈঠা গাঁথৈয়া বাৰীখনায়াও জায়গা মীনথাৰগাঁন। না-ফাঁৰ
 গুবনানৈ, হমনানৈ সাৰনানৈ মীনলা মৈঠা খাবৈজাং মীনজা থাৰগাঁনখি
 মীনজাথাৰগাঁন। বিনিখাইনী বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও মৈঠাহাজি
 বাংৰাশি, বাৰী গংখাম মুঙা বাহায়জাবাদাং। বড়োফাঁৰা সিক্ৰ আৰা
 সিবুং আঁংখৈখো বাঁংবাও খনছে নঙা খনছে জাথাৰগাঁন। বি
 সিক্ৰনিক্ৰাইনী দৈ লাউ লাউ আঁংখৈখো দৈক্ৰব হাঁনানৈ বৃজাদাং।

বড়োফাঁৰা বাৰাজাই লাউ লাউ আঁংখৈখো সৈয়া। বাঁসি জ্বৰ জ্বৰ
 জানা নাগিৰা। নাথায়, বিসিনি গেজেৰাও বাঁদাঁননাৰী, হাইনাৰী,
 হাজাঁখবাৰী, সানজাবী ফাঁৰনি জানায় ফাও আৰা কসিআ গাঁবাৰ
 লায়া। বাঁদাঁনাৰী ফাঁৰনি আঁংখৈখো বাংছিন গাঁছা হাঁনানৈ বুৰ্ডা।
 সানজাবী ফাঁৰা খাবদৈখো বাংছিন আঁংখৈয়াও বাহায়া। হাজাঁ-
 খবাৰীফোৰা আঁংখৈখো বাংছিন সেব সেব-লাঠা লাঠা ছয়্যা।
 নামদানি ফাসে এসে সীলাউ সীথাওছিন। নাথায় বিফাঁৰ বাথ্ৰাআ
 ব্ৰখৰ, আঁপ্ৰল লানানৈছা গাঁবাৰনায় লুনা মীনো। বড়োফাঁৰা নাফাম
 জাখায়া, বাথাঁন খাজি জাখায়া। নেপালীফাঁৰবাদি গুনজু খালাম-
 নানৈ ওঁৱা মেওৱাখো জানায় নেম দং। গাঁখা আৰা গাঁথৈ
 আঁংখৈ, জানায়াও বিসাঁৰখো বাওবা ফেজেৰা হায়া। খমা বিবাৰখো
 খানা লাৰীনানৈ অন্দলা খাবৈজাং, ছামু দাৰ্হানাইজাং হাঁফানানৈ
 বিসাঁৰ জানা মীজাং মীনো। গুবন হাবীফ্ৰা খমা বিবাৰ খানা গিয়া।
 খালানা খমা বিলাইআ জীয়া আৰা দাখিয়া। গুবন হাবীফ্ৰা,
 খমা বিবাৰ খানাই লুনা গাঁমা হাবা আৰা বাগ্ৰাও খাৰ্ডা।

অন্দলা খাবৈজাং ওঁৱা মেওৱা আৰা অমা বেদং, ছোবায়
 আঁংখৈজাং দাওবেদং আৰা মাইব্ৰানি আঁংখাম মীনজাৰা গংগাৰ
 খুবমায়া জীবাং গিদিং খুবমা জায়গাঁনো। নাথায় বিবাদী গংগাৰ
 খুবমাখো এংগাৰনাল্লা বড়োফাঁৰা নাৰজৈ আঁংখৈ জাহাঁহৰা। গংগাৰ
 আলাসীআ নাৰজৈ আঁংখৈ মীনজা লাংলা বি ব্ৰখাও য়েৰাৰা আৰা
 ফৈলিয়া। নাথুবজাং আঁংখৈ, গাঁবাব জানাই হুদায়া বড়োফাঁৰনাও
 দং। লাঠা এম্ফোখো অন্দলাখাবৈজাং আৰা খৈজেমা, ওঁৱা থব,
 গালা গুণজেং বিফাঁৰখো গুবৈ থাওজাং এওনানৈ জাল্লা মেলোনায়
 মীনো। জাঁগ্লাউৰী, মাইথুৰীদা, নৰসিংবিলাই, হাইজেং, খমাৰীদা,
 থালিংৰীদা, বুৰাউদ, বচ, ছমফেবা, জাবী, ফানলুফিছা, মনগামাৰী,
 সিমফ্ৰীদা, কাঞ্চিছা বুথুমনানৈ দাওবেদং ছংনানৈ মাদাম সাৰানা
 জাহাল সম সম লাঁডা।

না বিদৈ আৰা না ফাওনাখো লাইজাং জুনানৈ আৰাও
 ফানলু হাঁফানানৈ মেনানৈ ছেফেনানৈ জায়া। ফাখাবিলাইখো

ফাঁসাননানৈ নাৰজৈ গাঁৱান খালামো। বি নাৰজৈ গাঁৱানখো-অমা মেজেমজীং ছংনানৈ জায়ো। ছাহাৰাংনায় ফাওৱা গাঁৱাৱলায়া। খাইছে মিঠাইখো ছীলানানৈ লোভো।

উদৈ সনাই সমাও এৰা খিলুৱায় থানায় সমাও মৈসো বেদৰ এৰা বিগুৰ গাঁৱানখো ছানানৈ জায়ো। মানিমুনি, জাৰী, খিফিলেওৱা, আনাখিয়া দাওজীং ছংনানৈ মাদীম গাঁৱাৰি বিমাতা মাদীম সীৰানো পোৱাতী বেৰামাও জায়ো। খাইছে না ছুম্মৈজীং খাইনাসি বিলাইজীং ছংনানৈ জায়োৱা পোৱাতী বেৰামা নাগাৰী হীন্নানৈ ফাঁথায়ো। মাদীম বাৰী লাংনায় বেৰামাও খাংখুইজীং মাটি গালদাব ছংনানৈ জাৱা হামো হীন্নানৈ বুভো। উদৈনি বেৰামাও খাইছে খাইছে মাইথু আৰী না কনানৈ জায়ো। নাথায়, বেৰামী মানবিখো না বাৰ্লিখো য়েৱাৰী জাহীআ। খুমত্ৰা, জীগীনাৰ্দ আংখুইখো মাদীম বুনাৰ সমাও জাহীআ। মিথিংগানি ছায়াও য়েৱাৰী নাংজাবনানৈ থানাৰিখাই বিফাঁৰ মিথিনাইখো বিসাঁৰ বাঁৰীদোং। মাজাংয়ে সান্নানৈ নায়াৱা বেওহায় আয়ুৰ্বেদ শাস্ত্ৰনি গিদিং খোঁৰাং মৌনগীনি।

ভাদীৰ দ্বানাও দাওবেদৰ এৰা না ওলদং আঁইথুইজীং জানায়া মানছে হুদা। বি দ্বানাও ওলদং আঁইথুই জায়োৱা অমা জায়ো হীন্নানৈ ফাঁথায়নায় দং। মূলাখো মাগী দমাসীনি উনাও জায়ো। লাউ ফাৰ্ণাওখো বৈসাগুআও মাসৌ থুই খাংনায় উনাও মৌনজায়া। জীং বিনিক্ৰাইনো মিথিনা মৌনীদি বাঁথোৰ লানানৈ, দিন লানানৈ বেছাং ফাঁৰখো জানা লায়ো।

গুবুন গুবুন আঁপুৰীলাও মাওনায় মাই আবাদনি মুঙা সীমা নাংখাও আৰী গাঁৱাৰীখাও য়েৰৈদাওথুজীসা, জীসা গাঁৱাৰী, ছাগলসিং জীসা, জীসা খুজী, মাইনাগ্ৰী, খাউজালি, ফুলফাখুী, মাইত্ৰা-জীংখাব, মাইত্ৰাহাইথা, আনাবসী, মাইত্ৰা ডাঙ্গাই, বালাম, খেৰখামুঠি, গিন্দুগাজী, বাওৱা, ধেপা বাওৱা, খেংখুৰা বাওৱা, মাইমা, কাতিশালী, দামুৰা, মালছাৰা, নাগাশালি, মিৰিশালি, আহোমশালি, মনোহৰ বাইদি বাইদিমুঙাও মিথিনা মৌনী। আথিকালো গুবুন হাদীং নিক্ৰাই লাৰীনায় মাইনি মুঙা বাইদি বাইদি। সমাইনা

বমাইনা মুং লাখিনায়াও বিসাঁৰনি হাইনা গাঁনাং বৈসুম্মৈ গাঁসীনি নেশাঁন লুনো মৌনী।

হাজী খৰোৱাও বান্দী খেনানৈ দংগ আৰীজামফৈ জাওনানৈ আবাদ মাওনায় লুনো মৌনী। বি সমাও হালুৱাফাঁৰা য়েৱাৰী সাগ্ৰিৎ জায়ো। অথা হাল্লানো আলি খেনো থাংনো নাংগো জায়ো। ছাঁৰীৰ দাৰীয়া আবাদ মাওনায় ফাঁৰা অথা নেনানৈ আবাদ মাওৱা। অথাগৈয়াৱানো নাইদাওনানৈ থানো নাংগো জায়ো। বিনিক্ৰাইনো গাঁদান বাঁসাঁৰাও বাৰদৈছিত্ৰা মাদায়জীখো বাইছংনানৈ লাগ্ৰায়ো।

না গাঁৱান, নাফাম, নাৰ্জৈ, ফানলুগাঁৱান বেদৰ গাঁৱান, বিফাঁৰ বেছাংখো থিনানৈ লাখিয়ো।

বড়োফা গাঁদী গাঁদায়নিক্ৰায় ফিঠা জানায় আখু দঙো। বিসাঁৰী ফিঠা ফাঁৰখো মাজাং মহৰ হীন্নানৈ জানা লায়ো। এনথায় ফিঠাখো ৰয়না মহৰ হীন্নানৈ ছিঙাও নাৰেংখল এৰখনানৈ ককিনানৈ হীয়া। সিবিংখো বা এওনানৈ আৰী দেনানৈ হীয়া, খাইছে গুবদাখা এৰা চেনীবা হীফানানৈ সাৰাই গুছংআও ফেন্নানৈ থাৰী। অথা ফিঠাখো দী মাখাঙাও হাছিৰ স্ত্ৰাজীং থানানৈ লাখানাট, হিঙ্গিৰীং জুনানৈ খফজীং মৌনহীয়া। সিথাওখো মাই-ত্ৰানি ওননি দানাৰি লাকখো (ফিঠং) থাওৱাও এওনানৈ জায়ো। ঠালিং গাঁমীখো ওনজীং নানানৈ লাইআও জুনানৈ সাৰাই গুছং আও মেয়ো। ফিঠা হাবাঙ্গাখো ওনখো খেৰখায়াও হীন্নানৈ থামজাৰ মাখাঙাও হমা। গথফাঁৰা এমত্ৰা এমত্ৰা নাগিৰৱা খলাছাফী এও ৰৱনানৈ হীয়া। আ খায়বো এওনা হীয়া।

ফুজায়াও হীনায় দাও, ফাঁৰো, বাঁৰমা, অমা বিফাঁৰখো ঠালিং ফছলাজীং খাজি ছংনানৈ জানাই লুনো মৌনী।

ফিঠাই সামঠাইনি মাদাও নাৰেং জুম্বা, নাৰেং খমত্ৰা ঠাইছো লিচু, জলফৈ, বৈমালী, নাৰেংখল, ঠালিং, লেৰখ, ছুম্মৈ, গেৰেব ফিঠাই, নাৰেং আম্ৰগুৰ, থাইথা, আমত্ৰাই, বৈগ্ৰী, ঠেমফাঁৰ, ফমেল, থাইসুৰী, জাম, সমফাম, ডমক বিফাঁৰনা গাহাঙ্গ জানায় ফিঠাই।

বড়ো হিজাওফা ছংনো খাওনো বীঙাৱা, আলাং, আউলুবী হীনজায়ী। বিসীৰ ইছিংআও ওবদাব বানাইনানৈ লায়ী। নাথায় গীদান মুগানি বাব হাওৱাতা বিসীৰনি ছংনায় খাওনাইখৌ এসে এনৈ সীলায় হীনায় লুনা মীনবায়।

গীখা, গীখে আৰী গীবাব জাগ্ৰা লুদায়া বড়োফীৰনাও অবায়ৰী দং। মীইফ্ৰে আংখৈ, জানাই খৌ বিসীৰ নাগাবনো হায়া। বিনিখাইনো সীৰখৌবা নাখেৱা বিসীৰী বুঙী—“মীইফ্ৰে মীনথাৰবাই নামাত্ৰা।” সীৰনিবা স্বায়াও বাগা জীংৱা বুঙী—“বাখীন দেগীনলৈ আং, থাংজ্জেম হীগীনলৈ আং।” সীৰনিবা স্বায়াও দিখাব সাফিৱা বুঙী-গীফা মীনবায়লৈ আং।” সীৰখৌবা সৈ-য়া-ৱা বুঙী—“গীখে মীনথাৰবায়” হীন্নানৈ। ফাছুব বীৰাবনায়, মীখেবনায় ফীৰাবী জানায় লীংনায় নিফাইনো বাহাই বীজাদীং। বায়ি বায়ি বা-ৱা “আং গায়বায়” হীন্নানৈ বুঙী।

আলাসী ছুমসি সান্নায়াও বড়ো হিজাওফা ছা-ছা আৰী আখা ফাখা। গেদেব গীলাউ মানিনাং আলাসী সান্নায়াও বীৰমা, অমা, দাওলা খাসী জাহীনায় নেম দঙে। বাই-বাহাগী-আলাসী ফীৰখৌ সান্না নাংগৌবাদি সান্না। নাথায়, হিজাওনি মাহাবী ফীৰা বাংছিন অন্নায়খৌ মীনা। য়েৰী গৈয়াৱা, বিনা নাওনি ফিসাই বেওৱায়নী গনায় দাও বিম্বাখৌনী ছিথাৰনানৈ জাহী হৰী। বৰাং গীনাং মানষিতা নাথায় থাং জেন্নাই সমাও না বেদং মীনজাহৈৱা য়েৱাৰী মীজাং খাজা মীনজাহৈফী হীন্নানৈ বুঙী।

আঠিয়া ঠালিৎনি বিখং মাদাখৌ ফীৰান্নানৈ, ছোবায় ছাৰা, সিবিং থাৰা, বেসৰ খাখি, বিফীৰখৌ ছাওনানৈ খাৰৈ বানায়ী। মানষিখৌ গুবুন হাবীয়া বাসিৱা বুঙী, ‘খাৰদৈ জাগ্ৰা সানজাবী’, ‘নাকাম জাগ্ৰা বড়ো’, ‘নাৰ্জ্জ জাগ্ৰা বড়ো’ হীন্নানৈ। ধীন দৌলং বীহী বীহী সমাও বাহায়ী—‘ছিন্না লাঞ্জায়াও আংখামফ্ৰাম বুজ্ফী’ হীন্নানৈ। সম লানানৈ, বীথৌৰ লানানৈ না-বেদৰ মেজেম জানায়খৌ বিসীৰ মিথিগৌ আৰী জানাই ফাৰিখৌবী বিবাদীনা লায়ী। মেজেম গৈয়াৱা ‘মেজেম ঠাই ক ক’ বুঙী আৰী জানীৰী বাৰা

গীসী হীআ। থি-নানৈ দীন্নাই, থুমনানৈ দীন্নাই মাইজি়নিফাই সীৰখৌবা থিথিৰ হীখাৰনোৱা “থুমগীনলৈ” হীন্নানৈ বুঙী।

জৌলীংনায়—বড়ো ফীৰা গীদী গীদায়নিফাইনো জৌ লীংনায় নেমখান্দি দঙ। ফুজা ফাখালাও, হাবাছুখায়াও, সাউৰী বাদালিয়াও, আসি-দমাসী আও, আলাসী ছুমসি সান্নাইয়াও জৌ নীঙাৱানো সীলিয়ামীন। দা এফা এনৈ জৌনি জায়গাখৌ ছাহাআ লানো হমবায়। দায়-দৌফীং মাৰিনায়াও জৌ মালদাং, ডাবখা, ফিথিখা, ফিঠাইছা বিফীৰখৌ হীনাংগৌমীন। সাউৰী বাদালিয়াও মালদাং থাইনৈ আৰী ফিথাইছা ঠায়বা হীনাং গৌমীন। বড়ো হাবায়াও জৌ-ফিথায়ছা জোবা বিবান লাংনাং গৌমীন। আছি-দমাসীয়াও হানায়ফা মালদাং ঠাইনৈ লীংহীনা নাংগৌ আৰী হায়িফা ফিথায়ছা ঠায়ছেজীং বাইজী বাজাফীৰখৌ ফুজিয়া। জৌ-জীং লীগীছে ঠালিৎ ফছলানি দাওবেদৰ হীফানাই খাজী ছংনানৈ হীয়া। জৌখৌ খান্দিয়াও, লুখায়াও থিনানৈ ফিছিনায় নেম দঙ। গীবাও ফিছিৱা জৌৱা বীসি বহা জানানৈ থায়ী আৰী বীদা আংখাৰী হীন্নানৈ বুঙী। বীদা গীনাং বীসিখৌ লীঙীৱা জীৰীং গীছামীনা আৰী থাৰনো ফেয়ী। জৌ-বীসিখৌ মানষি নায়ৈ মানষিনীসী হীয়া। বইৰী মীনলীঙা। বিনিখাইনো ‘ইসিং খনানি জৌ বীসি, জীংখৌলাই দাবাসি’ হীন্নানৈ আছি দমাসীআও মেথায় বাজাব গ্লাঙী। জৌৱা সানছে সমাও বড়ো মাহাবীনি এংগাবনো হায়ি বেছাংমীন। নাথায় দা দীন্নানৈ মহৰ সীলাইনো হমবায়। বড়োফীৰা সান্নানৈ লায়ীমীন জৌ গৰৎছে গৰৎনৈ, ছেখাছে ছেখানৈ লীংৱা মীদীম বাফীং, গী সী শ্ৰাং-গীহী বীলী মীন্নায়বাদি মীনা। মাত্ৰা লাখিনানৈ লীংৱা খীথায় বাখ্ৰায়া জীৰীং গীৰীবনায়থাৰ। নাথায়, মাত্ৰাখৌ লাখিনো হানায় জীৰীং গীত্ৰাব। মাত্ৰা লাখিনো হানায় আসি খৰআও সান্নানৈ দিছিনো হাগৌ। বাৰৈ-বাৰৈ বাৰনায় এংছো এনলা। জৌ-জেছনো ফেছিনগীন এছনো-নাংগৌ জায়ী। বিনিখাইনো খাই-ছেখৌ জৌনি এমফৌ হীন্নানৈ বুজায়ী। আৰা আৰা এংব্ৰেনায় আৰী হেবনায় আখ্ৰা লুজাহৈফী। গীগ্গানাইজীং দাওদাব বাইনো,

মৈদেৰ গৰায় বায়নী হানায় জায়ী। এখম্বা এখম্বা নাংলায় খমলায় জায়ী। লাংনায় জানায়াওনী হাথাসী ছুখুখো বজবনানৈ, সাইখানৈ লানী নাংগো জায়ী। খাইছে খাইছে দ্বখৰা জো-আওনী গফব লাঙী, সিলিংখাৰ জায়ী। হা-ছ, দ্ববাং লাসৈনী জীব লাংনী হমা। বিবাদী নেশাঁন জাংনি গেজেৰাও গৈয়া হাঁনানৈ বিখা ছোঁনানৈ বাওবা বুংনী গাঁহী বালা মীনা। মেংনায় সমাও মেংগাহাঁনী আৰা মাওনায়, গাইনায় ফুনায় সমাও গাঁহী বালা মীনা একা এনৈ লাংলা বাখীনাই জাথাও। নাথায় জো বেছাংনি মহিমায়নী হাইনা গাঁনাং। বি হাইনা মুলিখো বাবানি খুই বাবাছিন বাহাইনী লুইবৈয়া, আংগাই থাৰা, গাংগা থাৰা। গাঁদৈ গাঁখা, গাঁখৈখো জাৰা ছালাই দহয়া, ছালাইআ খীলাবা, বখুমা আৰা হাথাই থৈয়া। নাথায় জোঁৱা থৈয়া, বখুমা, দহৰাৰা। গাঁদোনানৈ, গবোনানৈ আৰা গাঁদোনানৈ থানী হাবিলা জায়ী। খাছী মদলা সমাও, গাঁৰ্বানি, গাঁমীনি খাখাখো বুংনী হাগো জায়ী আৰা খনলে খনলে আওৰায়া। দিনৈ বড়ো মাহাৰীনি গেজেৰাও মীনছে সাংলু সোমজি খাংদাং- 'জোঁৱা জাংনি সুবুংখীখো গাঁজোঁআও লাংদাংনা গাহাইআও লাৰ্দাং?' মাত্ৰা লাখিনী হাৰা জোঁৱা গাজী বেছাং নাঙা। বিষবাৰ বেছন গাঁনাং। জোঁৱা জাংনি গেজেৰাও ফালাঙ্গীনি বেছাং জানানৈ ফৈয়াই। গুবুন গুবুন হাবীয়া জোঁখো ফালাঙ্গীনি মীনছে গিদিং বেছাং হাঁনানৈ হমনানৈ লায়ী আৰা গুবুন হাদাংআও হবনানৈ বাংৰুপা খামায়ী। দিনৈনি চৰকাৰা আঁধীল লানানৈ জো লাংনায় আৰা ফান্নায়খো হাঁবথানানৈ দীনদাং। জো লাংনায়ও চৰকাৰা আইনজাং মীনছে হাবীনি আছাৰ খাখিখৌল ফালিনী খাবু আৰা বাহা দীনদাং। নাথায় হাঁফথানানৈ দোঁৱা থাংলাৰা ফুজা ফাখালাও হাবাছখা, আছি দোমাসীয়াও বাহায়নী খাবু হাঁদাং। চৰকাৰা হাঁবথান্নাৰা গাহাইমে জাফুঙহাঁনী হায়াই। জোঁছায় আৰা কানীয়া ফাঁৰনী পাছ হাঁৱাৰা ছিখাওয়ে লাংগ্ৰা জাগ্ৰাফাঁৰা য়েৱাৰা লাংথাগাঁন জাখাগাঁন। ফিঠাই ছামথাইনিফাই বিলাতী বাম, ভূটীয়া, নাগা, খাছীয়া, মিজোফাঁৰনি জোঁ-ফিথিকা, থি-এক্স বিফাঁববাদি ফালাঙ্গীনি

বেছাং খালামনী জাংনি মাহাৰীয়া বাঙাথে আৰা নাজায়াথে। জো গাঁছায়খো এৰা আবুংখো থামজাৰ ছিঙাও ওফ্ৰী হাঁনানৈ, ফাইলা গুংগুং গাঁনাঙাও খুবি খখা দাঁনানৈ জাবনানৈ বিনি স্বায়াও দাবাৰ জাবনানৈ হিঙ্গিৰ্জাং থামজাৰ ফাইলানি ফাৰাগখো, দাবাৰ ফাইলানি ফাৰাগখো খাথেমানে আৰা ওফ্ৰিৰ্জাং লিংথেনানৈ লাখিনী নাংগো। দৈয়া ছুংলা গাঁবে গাঁবে গাঁদান দৈ হাঁনাংগো। বিবাদীনী খল্লৈনিবাৰা দিল্লীৱা খনথাম দৈ সোলাইনানৈ হাঁনাং গো। বি মীনছে বাসায়নিক বিহাব (প্ৰক্ৰিয়া)। বিবাদী সান্নানৈ দিল্লীয়া সোঁমা নাংথাও। নাথায়, বিনিখুই হাজাৰ বিজাৰ ডিঙ্গিৰী, ইছে সমনি মাদাও, ইছে মাওনায়ও বড়োফা দাবা দিল্লী নাজায়াথে। এমাও বানাইনায় সমাও বিষ দিংখিয়া, মীখানা বিলাই, খুসেৰ বিলাই, বৈমালীনি বিলাই গৌলৈ, খাঠাল বিলাই, আঠিয়া ঠালিং বিলাই জিখাৰছে খাফিসা বিলাই, চেনী বিলাই বাইদি বাইদি বেছাংখো মাইৰং বাগছাৰ্জাং ছোনানৈ দৈ গলায়নানৈ লাছবা বানায়ী। বি লাছবাখো সংগ্ৰাইয়াও বিষ দিংখিয়া বনানৈ গাঁজাম এমাও মীখাং ফুন্নানৈ সাৰী সাৰী ঠাইফা ঠাইফা দাঁনী। বানবা খানানৈ সান্দীয়াও ফাঁৰানী। বেওহায়বা আয়ুৰ্বেদিক শাস্ত্ৰনিকাও লুনা মীনা। মাইৰং বাগছাখো ছুংনানৈ গুছু জাৰা এৰোন্নানৈ জুমায় দালায়াও ফেন্নানৈ এমাও ফুনা। খাইছে লাইজৌলাই বনানৈ জুমাইখো সংগ্ৰাই- আৰা সান্দীয়াও লাখিয়া। ইছে ছেমনায় লুনা, জুজাইৰ্জাং ছাওনায় ফিঠুৱা, মালদাং আৰা দাবখায়াও ছাঁনানৈ সানথাম সানৰৈ ফেসেওয়া। জোঁখো যেছে গাঁবাও লাখিনী হায়ী এছে গাঁবা আৰা গাঁছা জায়ী। বি জোঁৱা গাঁথে জাৰা বেমা লাগী মীন্নায় হাঁনী। ছুফায়নায় জোঁৱা মাজাং জায়ী। জোঁখো ফিঠুৱাআও খলং হাঁনানৈ, দৈ গুংগুং লুনানৈ, ফেষ্ঠা বনানৈ আখাইৰ্জাং ফিদিং ফিদিং ছেৰী। ছেৰখাংনায়নি উনাও বাটৈ বাটৈ হায়ী। জোঁ-ছিৰনায় সমাও সানজাহা এৰা সোনাৰ স্বাহা মীখাং জানানৈ ছিৰনাংগো। খীলাহা মীখাং জানী মীনা। পৰ্ব জৰায়াও ছুমছু জাঠা লাওথায় জাং হাইখাং হাইখাং ছিৰা আৰা খাদোঁজাং এৰৈ এৰৈ লাওথায়জাং

এৎ এৎ শাঁদাঁব খালামনানৈ হাইখাংনানৈ লাৰাঁয়ী আৰাঁ বান্নানৈ
হাঁয়ী। আফাৎআও, হাবাছখায়াও জেঁছিব গ্ৰাফ্ৰা আফাৎখোঁ-খালি
খালামনাঁ মাঁনা। ছাঁৰখোঁবা দাঁনব্ৰবনানৈ বাহেৰাও থাংনাঁ নাংগোঁ।
গাঁথৈনি মুঙাও ছিবনায় জেঁখোঁ আগছিথিং লুনানৈ হাঁনাংগোঁ।
জেঁ ছিবগ্ৰা মানষিফ্ৰা আগছিথিং খাজী, ছংখৈ, ফানলু সোঁলানাঁ
মাঁনা। খাথিয়াও দৈ খুঁবেছে দাঁনখানা লাখায়ী। জানাই সমাও
আখাইখোঁ খুঁবেআও সোঁমব্ৰনানৈ খাজী জায়ী।

ইংবাজফাঁৰ বাইজী খুঁনায় সমাও বড়ো ফাঁবনি গেজেৰাও
মাঁনছে গাজী আখু হাবদাঁং। বিসাঁৰ কানিখোঁ ছাহাজাঁং, মিজি
মিজি হানানৈ ফুতুংনানৈ লোঁঙা। এবা, সিলিমাও সোঁবনায় নেম
সোঁলোঁনানৈ লাৰাঁং মাঁন। উদৈ সানায় সমাও এবা ছানাই সুনায়
সমাও কানি জাৰা এবা সোঁৱৰা জাঁবোঁং খুঁছি মাঁনানী। মৈদেৰ মাউও,
ফান্দি আৰাঁ মৈসাঁ গুমগ্ৰা গুৱালফ্ৰা কানি, ভাং সোঁবনাঁ জানী হুদা
খালামাঁ। আঁধাঁল লানানৈ খুঁছাঁৰ বিলাইজাঁং থাংখু থন্নানৈ উখুন্দৈ
খুঁগ্ৰাংজাছে সোঁবা।

জেঁ, থাংখু, কানি, ভাং, গাঞ্জা বিফাঁৰ থিলো থালো
খালামগ্ৰা বেছাৎ। বিনিখাইনাঁ স্ৰবুং হাবীফ্ৰা বি বেছাৎখোঁ
বাহায়নায়াঁও য়েৱাৰাঁ সাগ্ৰীং জায়ী। সম, বাৰ, জায়গা খানানৈ
হাঁখায়ী। বিবাদী নেম খাছিখোঁ ফালিনাঁ গাঁসোঁ থানাংগাঁন অৱাসাঁ
জাঁংবা বিবাদী থাছিখোঁ জাফুংহাঁনো হাগাঁন।

— x —

নহা থাংনায়াঁও বড়োফাঁবনি ফাঁথায়নায়

না-আ বড়োফাঁবনি জাগ্ৰা গাহাঁই বেছাৎ। না-বেদৰ নোঁজা-
ৱানাঁ আঁখাম খহাবনায় মাঁনা। ইজিব-খাইজিব জানী নাগিৰাঁ।
বিনিখাইনাঁ না-বেদৰা বিসিনি এংগাবনাঁ হায়ি বেছাৎ হাঁন্নানৈ
গনাইনানৈ লাজাদাঁং। নহা-মৈহা থাংনায়াঁও বড়োফাঁবনি গেজেৰাও
সানথুঁ নোঁহায়ি ফাঁথায়নায় দঙ।

আসামাও নাখোঁ বহিবাঁ জায়ী। স্বা-ভাৰত আৰাঁ খোঁলা-
ভাৰতয়াও ব্ৰাহ্মণ-বৈষ্ণৱফ্ৰা না-জায়া। আসামনি বৈষ্ণৱফ্ৰা না-বেদৰ
সোঁলিয়ী। হাখৰ-হালা, দংগ-দংলা, দৈমা ছেৰ ছেৰ থানাইখোঁ বিসাঁৰ
সাবদ্রাইনাই হাঁন্নানৈ হমনানৈ লায়ী। ১৬শ শতিকায়াঁও যোগিনী-
তন্ত্ৰ মুংনি বিজাবাঁও আসামাও না বেদৰ জানায়াঁও য়েৰাঁ হেংথা
গৈয়া হাঁন্নানৈ বৃন্দোঁং। গাঁজোঁ থাখাঁনি হিন্দুফাঁৰা না শিঙ্গি, মিৰিয়া,
না-শ্ৰাই নিছ্লা, নেৰীয়া, বাগ্ৰীয়া বিফাঁৰ জাৎনি নাখোঁ জায়ী।
বড়োফাঁৰা মৈথা-খাৰৈজাঁং না-জানাঁ জাঁবোঁং মাজাং মাঁনা। উজাইনি
সমাও না-ফাওনাখোঁ আৰাঁ বিদৈখোঁ মেঁনানৈ জানায় হুদায়া অৰাইৰাঁ
বিসাঁবনি গেজেৰাও দং। এওফ্ৰাম-ছাওফ্ৰাম জানাইনি উনাওৰাঁ
বিসাঁৰ সামব্ৰাম গুফুৰ, বুৰাউট, হাইজেং এবা সামব্ৰাম গাঁজাজাঁং
ফানলু হাঁনানৈ মাদাঁমফ্ৰু বাখাঁন-দেনানৈ জানী লায়ী। উদাং
বাখাঁবনি উনাও অখা হাৱা দৈ-জাওবীৱা বড়ো হিঞ্জাওফাঁৰা ফ্ৰাট-
ফ্ৰিট জাঞ্জি খানানৈ এংখাউৰী আৰাঁ গাংজেমা গুৰনাঁ থাৰ্জী। বিসাঁৰ
বংজানানৈ মেথায় খনী—

“ফৈহায় লাঁগাঁফাঁৰ

থুহায় লাঁগাঁফাঁৰ !

ছুৱি খনায়াঁও

জুগুগু জুগুগু

না গুবনি ;”

না মীনৈনি দিখাবাও

ফিছায় মীনৈনি দিখাবাও

বিখা ছৌয়ি ছৌয়ি

থাইনাসী গাঁসী জাসৈ

শুনি খাফালালায়।

আৰী

দৈ জিৰি জিৰি

ছামু খিংখিৰি

সোণানি জিঞ্জিৰি—” হীন্নানৈ মেথায় খনী। অন্দলা খাবৈজাং এংখাউবী ছংনানৈ জানী বিসীৰ মীজাং মীনী। নাথায় গাংজেমাথৌ বাথীন দেনানৈসী জায়ী। না-বুবজা মীনরা ফাঁবা-ন্নানৈ উৱালাও ঠাকণ বিছং হীন্নানৈ, দেনানৈ হাছুংআও সীনানৈ নাফাম খালামী। নাফামথৌ মেনানৈ আৰী ছুন্দিয়া গাঁল্লৈজাং ৰীছি ফুছংনানৈ জায়ী। না-গাঁৰানথৌ দী-মালদাঙাও জাবৈ জাবৈ থাওগুবৈ, হালদৈ ঠাকণ বিছং হীন্নানৈ না-দাবখা খালামী। খামানি মুকুব, গায়নায়-ফুনায় সমাও নাহা-মৈহা থাংনী হায়ান্না না-দাবখাথৌ ফুছং-নানৈ জায়ী। ছামু দাহেনায় আৰী ছামু লাডায় খন্নানী লাইনাইয়া বড়োফাঁৰনি মীনছে আথু। ছামু দাহেনাইথৌ অন্দলাজাং এবা ছ'বায় খাবৈজাং ছাঁবনানৈ জানায় হুদা দং। লাফাসাইথ' আৰী মৈথা বান্ধালজাং ছামুলাদাইথৌ ছংনানৈ জায়ী। বিসীৰ সানী ছামুৱা মেগননি নীজাৰথৌ য়েৱাৰী গাহাঠৈ বাথিয়া। খুছিয়াথৌ ছুলিজাং এবা বীন্নানৈ লাৰীয়া। মৈথুজাং খুছিয়া আংথৈ এবা খুছিয়া গাঁৰানথৌ ছবায় খাবীজাং জাৱা মেলোনায় মীনী। বিবাদী না-বেদৰ জানায় হুদা মুলুগাও গুবুন হাবীফাঁৰনাও হুনা থাঙা। খাংখ্ৰায় এলোনী আৰী খাংখ্ৰাইথ'নানী বড়ো হিঞ্জাওফ্ৰা সম মীনৱানী থাঙা। থুমত্ৰা মৈগংজাং খাংখ্ৰাই ছংজানী বিসীৰ মীজাংমীনী এবা বাথীন দেনা জায়ী। না-ফিঠিখ্ৰিথৌ ফেছেওনানৈ ফানলু বাৰীআও বিসীৰ

হাসাৰ খালামী। গথ' জীনাম জাগীদান সমাও না-বাৰ্লি, ফিঠিখ্ৰি আৰী খাংখ্ৰাই জাহীআ সিমাংআও হা-সুৱা মুথ্ৰা না-থৌ সাওনানৈ জাহীআ। বিবাদী জাহীৱা সিমাঙাও হা-সুৱায় বেৰামা গায়ী হীন্নানৈ বিসীৰ ফাঁথায়ী। জাবী, ছুদালি মৈগংজাং না-বেংছি আৰী না-শিষ্টি ছংনানৈ জাৱা গথ'গাঁলৈ গীনাং বিমাআ মীদীম সীৰায়ী। বাগ্ৰাং মেগংজাং না-ছংনানৈ জাৱা আহাৰ-বহবা জায়ী। দৈমা-দৈছা ছেৰ ছেৰ নাথুব হনী বড়ো হিঞ্জাওফ্ৰা থাঙা। নাথুবথৌ বাৰছিথি বিবাব হীন্নানৈ অন্দলা খাবৈজাং ছংনানৈ জায়ী এবা আংথৈ গাঁবাব ছংনানৈ জায়ী।

স্বা-কাছাৰনি ডিমাছা-ফাঁবা মুলিলিঙ্গ হীন্নাই মীনছে ফুজা বাওয়ী। বেওহায় বামী (নাদং), মাগুব (নামনা) বাল্লী (নায়ৈহ) হীয়া। বি ফুজাথৌ হীৱা গথ'গথায় গৈজাৰীঙিয়া গথ-গথায় মীন্নী হীন্নানৈ ফাঁথায়ী। বো-না বিখ্ৰীথৌ বিউজাং ছংনানৈ জাবাই থাৱাৰী খাইছে গথ'গথায় মীনী হীন্নানৈ বুৰ্ভা।

মাগী-দমাছী আৰী চৈত্ৰ দাননি মীজাং বাবাইআও হাঞ্জা হাঞ্জা হৌৱা-হিঞ্জাও বইবী না-গুবনী, না-হমনী আংখাৰ লাঙা। গিৰিআও ফুজা হীন্নানৈ লাগ্ৰীনায়াবী নেম বিসীৰনি গেজেৰাও দঙ। দৈছাআও এবা দৈমা খৰ'আও মুলি-ক হীন্নানৈ না বুথাৰ-নায়বী সম সম হুনা মীনী। নাথায় বিবাদী হুদায়া জীববীনী হমবায়।

বড়োফাঁৰা ছেন, খোকা, ছুৱাৰী, খাকি, আত্ৰা জে, লাঙি-জে, হ'গ্ৰা-জে, সাক-জে, বেৰ-জে, ছিৰিং, থৰখা, ফলো, ছুলি, জাখ্ৰা, জং, বাইদি বাইদি না-হমনী হাথিয়াৰ বানায়না লায়ী। ছেন খাথি সৈৱা আৰী জেথৌ খানীৱা খৰ'বাবাই শনিবাব আৰী মঙ্গল বাবাইআও জাগায় জেনী। না-হমনী থাংনায় সমাও মাক্ৰা-জেয়াও নাংনানৈ থানায় গুমা এবা এমফৌ এনলাথৌ জেয়াও খাফানানৈ লাৱা বুবজা না-মীনী হীন্নানৈ ফাঁথায়ী। হাছিৰ ছুৱাজাং খনথাম নেওছিনানৈ জেখাই খবাই আৰী জেথৌ লানানৈ থাঙা।

ব'খবাও সীৰবা থৈৱা দাহা থাঙাগৌ মানি না-বেদৰ মীনজায়ী। দাহা-থাংখাংৱা না-বেদৰ জানী হায়ী। ড° সুনীতি

চেটাৰ্জীয়া বৃন্দা—বড়োফাঁৰা বাথো-খেবাই ফুজায়াও হাগ্ৰানি
 মাদায়নাৰী মৈথাখাৰী জাঁং না-ছংনানৈ বাওয়ো। না-খাংখিলানি খৰ্ণনি
 ছু-জাঁং আসি-দিগুং জানাইথো দিকংজাঁং খানানৈ গাওয়ে গাওয়ে
 থাই গাজ্জি দিছনী। ডিমাছা ফাঁৰা মাদা-নানি বিখৰ্ণাবিবুথো উদৈনি
 বেৰামাও মুলি হিচাবে বাহাৰী। ছেনখোকাআও মীনৰা ফাঁৰান্নানৈ
 দাঁনী। বড়োফাঁ না-থেফাখো মাসো-উদৈ ছুনাই বেৰামাও বাহাৰী।
 খুনবাশি (তুলাবাশি) মানষিফা খাংখুই খৰ্ণনী থাংনাই সমাও
 ছিগাং ছিগাং হাবায় বাংখাআ খাংখুই খনোনায় খৰ্ণনী মীনী
 আৰী মীনয়াও নাছাৰনী থাংৰা ছিগাং ছিগাং হাবায় বাংখায়া
 নাছাৰণী লাংনায় বাদি মীনী। হাবায়-বাংখাখো হমনৰা জেজাঁং
 ছাৰনানৈছা হমনী হাগো। জেনি বানখো হাবায় বাংখাআ দাননী
 হায়া। হাবায়-বাংখাআ না ছুনা থাংনায়-সাঁৰখোবা বৃথাৰীয়া
 লীগাঁআও থাংফানায় ওজায়া হাবায় বাংখাখোনা বি মানষিনি মহৰ
 হোনানৈ, লাৰোফায়া। বিবাদীনা হাবায় বাংখায়া মানষি জানানৈ
 সংসাৰ খুংনায় ছ'লবাথা দং।

না-হমনায় সমাও না গিদিব মীনৰা নানি লাঞ্জায়খো ওবছ'য়ী।
 বিবাদীয়া না বৃজা মীনী হাঁন্নানৈ ফাঁথায়ী। থ'থাগালি নাখো
 মীনগ্ৰাৰা না-মীনী হাঁন্নানৈ সান্নানৈ লায়ী। শিজ্জি, ঠেঙ্গীনা, গাওৰা
 ফিঠিখি নানি বিবুথো ফাঁন্নানৈ হাঁন্নানৈ বিষ খাৰী। খাছেও, ছুবাখো
 জাখাজাঁং দৈমায়াও ছুহৈআ।

সিমাঙাও না ফিঠিখি, নুৰা বাং-ৰূপা মীনী হাঁন্নানৈ হমনানৈ
 লায়ী। না-ৰো মীনৰা ধান-দৌলং বাহী জায়ী হাঁন্নানৈ বৃড়া।
 নাথায় সিমাঙাও খুছিআ, শিজ্জি মীনৰা বেৰামি থানাই ধ'খৰাও
 বেৰামি গাঁগ্ৰাব জাসিনী; লামজায়ী-ছাজায়ী আৰী দেহাআও বিষ
 জাখাংআ হাঁন্নানৈ ফাঁথায়ী।

না-উজিনায়নি ছ'লো-ডিমাছা ফাঁৰনি গেজেৰাও দঙ। মুলুগাও
 জীৰ-জুনাং য়েৰা গৈয়ামীন। সাঁৰজিগিৰি অনান গোসাইআ ছিগাং
 ছিগাং সাছে বান্দাল-ৰাজা মুঙনি হোঁরা সাঁৰজিৰাং আৰী হিঞ্জাও
 লীগাঁ আৰিখি ডিমাখোবা সাঁৰজিৰাং। সমনি ফাখ'নাও বিসাঁৰনি

গেজেৰাও মাজাং মীনায় সমজিবায়। আৰিখি ডিমাআ মাদাম
 গাঁথে জাবায়। বিসাঁৰী গাঁৰবায়াও থানায় গথ'খো জাঁনাম হাঁনী
 থাখায় মাজাংখুলি নাগিৰনী হমনৰা। নাগিৰি নাগিৰি ডালওৰা
 আৰী চাজ্জিচ দৈমা গেজেৰাও মীনহৈবায়। বিয়াওনা আৰিখি
 ডিমাআ দৈ-জি দাওদৈ দৈনায়ছে। ছিগাং দৈ-ড' দাওদৈনিফায়
 সা-ড' হোঁরা-গথ' জাঁনাম জানায়ছে। শিত্ৰাই, নাইকুৰাজা,
 ছুৰাজা, বাৰাজা, ত্ৰিয়ং আৰী হামিবদাও। উননি দাওদৈআ।
 বাইয়াথে বিমাআ সানহাবে সানহাবে আৰী গহা'ফাঁৰখো দাও-
 দৈখো ছিফায়নী থিনবায়, ছেফায়নায় লীগাঁ লীগাঁ মাখাছে দাঁভানি
 জাঁনাম-জাবায়। বিসাঁৰ অনান গোসাইখো নাগিৰনী হমনবায়,
 নাথায় নাগিৰনানৈ মীনথে। উনাও শিত্ৰাইয়া বিসাঁৰখো হাগ্ৰা-
 বংগ্ৰায়াও থানী থিনহববায়। মানষি হাৰীআ ছু'খু থৈফাঁংআও
 গাঁগ্ৰেয়া বিসাঁৰখোবা ফুজানি বাহাগী হাঁফাগীন হাঁন্নানৈ বৃংবায়।
 বিবাদিনী বেছেবা দিন বাবগ'লাংবায়। শিত্ৰাইয়া ভোজ খুংদাঁং।
 ভোজাও না নাংগো। বান্দা-ফাঁৰখো না-নাগিৰনী থিনহৰী। য়েৰাওবা
 বিসাঁৰ মীনথেছে। শিত্ৰাইআ গাঁমা হাবনানৈ সান্নানৈ নায়াৰা
 নুবায়-সংসাৰাও নায়া সাঁৰজিয়ায়াথেনী। শিত্ৰাইনি স্বায়াও অনান
 গোসাইআ খুছি জানানৈ ওখা-জাঁং না খাঁখো হৰাছে। বি দিন-
 নিফাইসো মুলুগাও নানি জাঁনাম জাবায়। জাঁং সম সম বাব-ভুজা
 অথা দামবাজাঁং না গাঁগ্ৰেফানায় নুনা মীনী।

বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও মীনছে চ'লোবাথা দং গিবিআও
 মুলুগাও খালি দৈল' দংমীন। সাঁৰজিগিৰি শিত্ৰাইআ শিবুৰেজাঁং
 মাক্ৰা জেয়াও নাংনানৈ দংমীন। বি সমাও সাঁৰজিগিৰি শিত্ৰাইআ
 সংসাৰ দানী গাঁমা জানায়ছে। না খাংখুই আৰী খাছেও দাজেন
 নাইছে। বিনি উনাও মুলুগ সাঁৰজিনী থাখাই মাগুৰ-মাগুৰীখো
 ফাতালনিফাই হা-লাবানী শিত্ৰাইআ থিনহবনাইছে। নাথায় মাগুৰ
 মাগুৰীয়া হা-লাবানী হায়াথেছে। শিত্ৰাইআ বাগা জাঁংনানৈ মাগুৰ-
 মাগুৰীখো বৃঙনায়ছে—“থাং নাংসাঁৰ দিনৈনিফায় হাঁঠুছে ডবায়ীও
 থানাংগীন আৰী মানষিনি জাগ্ৰা বেছাং জাগীন।”

বিনি উনাও বৰ্খা-ছেংখো ফাতালনিফ্রাই হা-লাবোনো
 থিনহবয়াছে। বৰ্খা-ছেংআ খাৰনানৈ হাং সোঁহাল্লাবাথিছে। শিত্ৰাইনি
 খাথিয়াও ফৈফীননায়ছে। শিত্ৰাইআ বিখো ড'দান য়েবো জায়া-
 লাছিনো গুছুংআও থানো নাংগোন আৰো বোঁছোৰ গিদিংনানৈ অথা
 হানায় জাউবিনায় সমাওছো দৈয়াও ফৈনো হাফীনগোন হোঁন্নানৈ বুঙাছে।
 বিনিখাইনো মেছেংসমাও বৰ্খা ছেং-নাখো গুছুংআওছো খনোনানৈ
 মোনো। বিনি উনাও জামান-জামানী (খাংখুই) আৰো অমানি
 বাজাখো থিনহবনায়ছে। অমায়া খাংখুইনি বিখুংআও গাখোনানৈ
 ফাতালাও থাংবায়। খাতিয়াও থানাই দংগ-দংলায়াও অমায়া গাঁদৈ
 লানানৈ খাংখুইনি বিখুংআও গাখোনানৈ শিত্ৰাইনি খাতিয়াও
 ফৈফীনায়ছে। শিত্ৰাইআ জোঁবোং খুসি জাবায়। অমানি বিখুংনিফ্রাই
 হা-খো হ'না-লানানৈ মৌনথাম লাক বানাইনানৈ মুলুগখো শিত্ৰাইআ
 দ্বাবায়। খাংখুইখো ড'দান গোঁৰা হা-ছিঙাও য়েবো জায়ালাছিনো
 থানো হাগোন হোঁন্নানৈ বোঁৰ হোনায়ছে। বি দিননিফ্রাইনো খাংখুইআ
 ড'দান গুছুংছিঙাও থায়ো আৰো দৈ জাউবিব্লা আংখাৰ বোঁয়ো।
 খাংখুইনি বিখুংআও অমা গাখোনায় নেশোঁ'ন, বিদিননিফ্রাইনো
 অমানি আগান দঙ। অমাতা শিত্ৰাইনি বোঁবোও খুনথুবিয়াও হা-
 খুৰনো গোঁহো মৌনবায় আৰো শুথুৰজোঁং নাজানোঁবো হাথাই থাইনৈ
 মৌনবায়। অমা হাথায়াও নাংনানৈ থানায় হা-খো লোঁগোঁআও
 লাথিন্না হাগ্ৰা-বংগ্ৰানি মৌদায় আৰো মৌস্ত্ৰীআ য়েবো খালামনো
 হায় হোঁন্নানৈ বিসোঁবো ফোঁথায়ো।

বড়ো-কছাৰীনি ছ'লো-বাথায়ো না-আ মানযি আৰো মৌদায়নি
 লোঁগো হোঁন্নানৈ ফোঁমাই বোঁজাদোঁং। ব'খৰছে বোঁবায়-বুঁবৈআ মাখাছে
 গথ'গথাই দংমোন। বোঁবায়ো গথ'গথাইনি থাখাই গংগাৰ হাজোঁআও
 থাংনানৈ ফুখুী গিদিৰ জাওনানৈ মাখাছে না-ফিছিদোঁংমোন। সান্ছে-
 খালি ধোন-দৌলংনি মৌদায়জোঁআ দৈ গাংনানৈ বিয়াও দৈ লাংনো
 ফৈবায়। না-ফোঁৰা বিনো দৈ লাংহোঁবায়। ফৌন হোঁনাইয়াও বিয়া
 বিসোঁবখো বুল্লুং-বুথুৰাও লাংনো নাগিৰবায়। বিয়া লাওথিআও
 বিসোঁবখো খানানৈ, দৈছা জাওনানৈ উন উন লাংফাবায়। বিবাদীনা

দৈমা সোঁবজি জাবায়। না-ফোঁৰা গোঁসো খুসি জানানৈ বিনো জোঁগোনাদ
 থাইছে আৰো খুমত্ৰা থাইছে হবফাদোঁংমোন। বি খুমত্ৰা-জোঁগোনাদখো
 মালাইনো হোঁবোঁবায়। ব'আও ফৈনানৈ ছোঁফৈব্লা ফিছাজোঁখো থৈহাং-
 বৰবহাং জানানৈ থানায় নুবায়। বিয়া মিথিনো মৌনবায়দি না-
 হবফানায় বেছাংখো মালাইনো হোঁনাই খাইনো ব'আও বিবাদী জাদোঁং।
 নাথায় না-ফোঁৰা বিখো অনখাংবায়। গুবুন মহৰ (ছদ্মবেশ) লানানৈ
 না-ফোঁৰা বিখো থিনায়ছে—“নাং দৈমা ছেৰাও থাংনানৈ ফুজা হৈ।”
 বিনিখাইনো বড়োফোঁৰা অন্নানৈ হবনায় বেছাংখো গুবুননো হবনো
 হাম হোঁন্নানৈ বুঙো।

না-খো গোঁথাৰ আৰো গথ'গথায় থাংনাইনি নেশোঁ'ন হোঁন্নানৈ
 গোঁদো গোঁদায়নিফ্রাইনো সান্নানৈ লাবো জাদোঁং। বড়ো-ছিঞ্জাওফোঁৰা
 বাৰাংনি নেশোঁ'ন হোঁন্নানৈ আগৰ ফালি ফোঁৰাও, দ'খ'নানি বোঁবৈআও
 না-নি মহৰ আগৰ এৰো। বড়ো বাও আও নাশ্ৰাই বাৰনায় না-
 বোঁনাওনায়, খাথিনি না-গোঁজাননি বিহামজোঁ আৰো গামিনী মুংফোঁৰা
 না-নি মুঙাও লাখিজানায়ানো জোঁংনি স্বায়াও না-নি গোঁহোঁম গোঁগ্ৰৈ-
 নাইখো জোঁং নুনো মৌনো।

নৌ-নারীনি ফোথায়নায়

মানষিনি গেজেবাও ফোথায়নায় ছদা দং। বি ফোথায়নায় গুবুন গুবুন জায়গা আৰা হাবীফোৰনি গেজেবাও গাঁৱাৱলায়া। বি ফোথায়নায় জামবি, গাঁৱাং গাঁৱা বইনিবো গেজেবাও ইছে নোঙা ইছে দংথাৰা।

দাওখাআ আদাৰ আৰা অফীদৌলায়ৱা, আলাসী ফৈথা-বগীন হীন্নানৈই হমনানৈ লাআ। য়েবেই মীথাং জানানৈ গাবদাং, বিথিংজাইনি আলালসী ফৈগীন। দাওখা দন্দাআ গা গা হীন্নানৈ দালাই গাঁৱানআও বানানৈ গাববালা, ছুঃখু খৈফাং জাগীন হীন্নানৈ সানী। ফেছা আৰা ছুঃখু উখুমাও বানানৈ মিউ মিউ আৰা ছুঃখু ছুঃখু দেছীয়েই গাবৱা, খব ছুঃখুও মীনখাঙী, ছিংখত জাখাংআ আৰা ছুঃখু খৈফাং জাথাবগীন হীন্নানৈ গিখাআ। দাবছেআও থাংনো লানাই সমাও দাওখা গাবৱা মীজাং হীন্নানৈ হমনানৈ লাআ। মৌইমাআ খীলাহা মীথাং জানানৈ ড় ড় জুছলাংৱা, মৌববা থৈথা-বগীন হীন্নানৈ গাঁৱা চাইব' মীথাং গাঁৱাম জাখাআ। মসৌ হাৰা সিথলাআও অৰখাংনানৈ লাৱাৱা, ভিঠা গাজী হীন্নানৈ হমনানৈ লাআ। ফোলানফোৰা মীথু। গাওথাবনা নাগিবৱা, মানষি বাদিনা খুলুম হৰা। বিনিখাইনী জানা হাগো, ডাৰউইনআ মীথুখো মানষিনি গুডি ফোলেব হীন্নানৈ ফোসাও লাংদাং। মীথু। গাওথাবৱা, মৌইছবআও থাংনাইআ ফেলেং জায়ানী। হাজী ঠেখেআও (টুক্ৰেপ্ৰবী) সামফ্রামবা বাওনায় প্ৰসাদ, ফিঠায় সামথায়খো মীথুনি বাজা আৰা বাণীআ জাগ্ৰীআ। বিনি উনাও গুবুন মীথুফোৰা জায়। গুবুংলে গাঁৱানি মানষিখো, মীথুফোৰা বি হাজানি মীন্দিব-আও থাংহাআ। ব গিদিং গিদিং মাওজী গাববালা বখবনৈ গাজী হীন্নানৈ বুঙা। মাউজী গাঁৱামনি বিখলাখো ডাইনাফোৰা মীথু

ফাফিহীনী বাহাইআ। নাগাফোৰা মাউজী গাঁৱামখো ছিখাও শুথুব খো ছিখাবনোবাৰ্লি হীয়া।

বেবেমা আৰা বেবে খংখবীয়া বয়াও ছাপিফৈৱা বখবা ধীন দৌলৎজাং ৰোহী ৰোহী জাবীয়ানী। বিবাদী বেবেয়া বাহাখো নাগাৰ লাংৱা নিদাননি দিন ছৌফৈগো হীন্নানৈ লায়া। মালাইনি ফাৰো বয়াও ছাপিফৈৱা বখবনি মীজাং দিন বুঙা। দাওজাং দাও ছৌলা-য়বায় থাদাংৱা আলাছী ফৈথাবগীনখো থিথায়। ছিথলায়াও সিগুনা গাঁৱা ফৈদাংৱা বখবনি গাহাম হীন্নানৈ লায়া। নাথায় উখুম মুদায়াও বাফৈনাইখো গাহাম হীন্নানৈ সান্নানৈ লায়া। দাওদৈ গাঁৱলৈ' দৈনাইয়া গাহামনি নেশা'ন নোঙা। খুগা ফোৰনায় দাওদৈ দৈৱা, দাও এৰা। গোলিয়াও মসৌৱা লাঞ্জাই ফানদাংৱা বখবনি মীজাং নোঙা। হাগ্ৰামনি গেজেবজাং লামা হাঙ্গিনাই সমাও মীন জালাই লাভীৱা লাঞ্জাই গাঁৱাউ, খৰো লাওতুম, বাবু হীন্নানৈ ফাৰিয়ে জিবোখো, মীসাখো আৰা মীদেবখো মুঙ খাবিয়া। দান-স্বাৰাং সমাও হৌৱা ফোৰনি আগদানি মেগন আৰা হিঞ্জাও ফোৰনি আগছিনি মেগন মাওনাইয়া গাহাম আৰা আগদা আখানথিনি মীদীমা আৰা আগছিনি আখানথিনি মীদীমা মীছানায়া গাহামথাব হীন্নানৈ সান্নানৈ লায়া। মীজাং থাঙ্গি লানানৈ আগান ছুৰীৱা লামায়াও দৈ লাইনী ছিখলা হিঞ্জাওচা থাংনায় নুৱা গাহাম হীন্নানৈ লায়া, লামায়াও ছৌথুলাংৱা থাঙ্গিয়া জাফুঙা হীনী, জিবো বাবছনায়, নেঙলায় বাবছলাংনাই খোৰা গাহাম হীন্নানৈ হমনানৈ লায়া। থাংনাই সমাও উনথিংজাই গাবজীনাইখো চৈয়া। গ্লাব গ্লাব মিনিনাইখো গাহাম আখুনি হীন্নানৈ হমনানৈ লায়া। হিঞ্জাও গাঁদানখো বিসীব মহৰ গাঁছা জাজানো লুবৈয়া—

খানাই কংবাং,

বিখা ফাংদাং,

মেগন স্বাৰাং,

হাথায় মিজি,

থাই জাগা জাগা,

নাৰেং ছুবাদি গৰ্ণং,
 মৌজলায় বাদি জাঞ্জি,
 ওৱা মেওৱা বাদি
 আদৈ মদ মদ,
 থাবাইনায় আখুৱা গুৰৈ,
 মিনিহাং লাজিহাং
 লাইমাঁন ছিখীলা।”

বিবাদি আখুনি হিঞ্জাওখৌ ছাবজাইনায় মাঁনী। বেওহাইনী
 আথিকানাও পদ্মিনী, শঞ্জিনী, চিত্ৰানি আৰা হস্তীনি আখুখৌ
 বেৰখাং ফৈনায় লুনা মাঁনী। খাথিনি হা, মসৌ আৰা গাঁজাননি
 বিহামজা লাৰীনাইখৌ গনাইনানৈ লায়া। হিঞ্জাওআ হাবাভুখা
 বাঁঙাল্লা জিঙ্গা ছিয়া। গাঁখা ফাছুব বাওখৌ বিসাঁৰ সৈয়া। আছ্লাউ
 আছ্লাউ বুনাইখৌ বিসাঁৰ সাংখাৰিআ।

সিমাংয়াও হাথাই গৱা, আৰ্ফাং থৈফাং জাগাঁন হাঁন্নানৈ
 মাঁনী। খানাই চিনজানাইয়াৰা হামা, ছাঁৰবা থাইগাঁন হাঁন্নানৈ
 সান্নানৈ লায়া। সিমাংয়াও মিনিৱা অসুখ-বিসুখ জাগাঁন হাঁন্নানৈ
 হমনানৈ লায়া। না ফিথিথি, মীনৱা, না খুবছা মীনৱা টাকা ফৈছা
 বাংখাউৰী মীনগাঁন বিবাদী ফাঁখায়া। সিমাংয়াও কুছিয়া, শিঙ্গিনা
 শল, শাল মীনৱা, ছাঁৰবা লামজাগাঁন ছাজাগাঁন। আগদানি আখাই
 থালুৱা মানৱা টাখা ফৈছা নাংগ্ৰাং ছিগ্ৰাংয়াওনো বাহাই জাগাঁন
 হাঁন্নানৈ বুৰ্তা আৰা আগজিনি আখাই থালুৱা মানৱা য়েৰেইথি
 য়ায়া টাকা ফৈছা মীনগাঁন হাঁন্নানৈ মাঁনী। মাইনাওৱা ফিছা
 জুনাংৱাৰা বিনি গাবনাইখৌ গাঁসা ফাঁখায়া। বহাবা থাংনী আগান
 ছুৰনাই সমাও মাইনাও গাবৱা হামা হাঁন্নানৈ মাঁনী। মাইলুংয়া
 লুংলাংৱাৱা বখবনি থৈফাং জায় হাঁন্নানৈ মাঁনী। ছালাইখৌ অব
 ফ্ৰাংৱাৱা জানাই খাজায়া না বেদব জাগাঁন বুৰ্তা। আংখান জাফুনাই
 সমাও মিথিগুৱাৱা ছাঁৰবা বায়খাংদাং সান্নানৈ লায়া। ফাংছে
 থালিৎ বিফাংয়াও ছোৰানৈ এবা থালিৎ মৈখুন বিৰ্জোথিং আংখাৰা
 লাছিনীবিফাং গেজেৰাও আংখাৰৱা বখবনি গাজ্ৰীজাগাঁন বুৰ্তা।

বিবাদী থালিৎ বিয়াংখৌ লামা দক্তায়াও গাইনানৈ দাঁনহৈয়া।
 বেৰাম-আজাৰাও ওজা-ডাক্তাৰ হাঁসীনা থাংৱা লামায়াও বাব
 অখা গৈয়া লাছিনী বংফাং দালাই গাৱা হামথাৰা বুৰ্তা। ইছান
 ছাঁংনায় সমাও বাববায় থাৱা খুন্দুং থায়া বুৰ্তা। দাউলা দাওয়া
 বিলিফাং সমাও গদেবৱা বখবনি হামা হাঁন্নানৈ বুৰ্তা। শনিবা-
 বাইয়াও মানঘি-থাইৱা লীগা লাংফায়া হাঁন্নানৈ মাঁনী। আছগুৰ
 হাংখাংনাই উনাও আৰা খানাই চিনখাংনাই উনাও মুজুফুংনানৈ
 গাৰহৰা। বিফাঁৰখৌ গাঁথাৰৈ ডাইনী এবা ডায়নায়া মীনৱা মাত্ৰাজাং
 বি মানঘিখৌ গাজ্ৰী খালামনাংহাগৌ সান্নানৈ লায়া। মানঘিফাঁৰা
 দিনেইনি মুগায়াও ফাঁখাংনায়খৌ বাৰা বেছেন হাঁনী নাগিৰা।
 নাথায় বিফাঁৰবাদি মানঘিয়া বোৰেইবা বাখুয়া ফাফিৱা, ফাঁখাংনী
 হমগ্ৰা জায়। আথিকানাও বিজ্ঞানা গাঁজো থাখায়াও উত্ৰিনী
 হাবায়। থেওৰা সোনাৰ হাদাবনি বিগুৰ গাঁজাফাঁৰা 13 থাখানি
 বুলুৱা, 13 নং কোঠায়াও থানী নাগিৰা, আজাং হাঁনায় ফাঁৰা
 Roll no. খৌ 13 জাজানী বায়া। থাংনানৈ থানাই লামায়াও
 বিজ্ঞাননি সাঁৰাঙা সাগ্ৰাৱবাৰা বড়োফাঁৰা অখাফাঁৰ গাওদাংখৌ
 হাংখাইয়া। বিনি গাঁমাথাও মহৰখৌ মাজাং মাঁনী। অখাফাঁৰ
 গাঁলৈখৌ লুয়েনৱা খলুমহৰা। যাই য়েৰৈ দংবি দানয়াও বিবাদিনী
 থাংগাঁন হাঁন্নানৈ মাঁনী। থাবাইনায় সমাও লুয়েনৱা বি দানয়াও
 থাবায়নায় খামানি বাৰা মাওনাংগাঁন। অখাফাঁৰ গাঁলৈআ খীলাহা
 লুনানৈ থায়াৱা বেৰাম-আজাৰ বাৰা জায় আৰা আজাওনানৈ
 থায়াৱা বাৰা বেমাৰ বি দানাও জাগাঁন হাঁন্নানৈ মাঁনী।

গাঁসীয়াও মাৰাফাঁৰ থাঞ্জি লাদাংৱা ছাইখুংজাং কজুয়া।
 দৈলাং বীথাৰাও ছাইখুংলং সানজাহা লুয়াৱা থাবনী বানা জাগাঁন
 এবা অখাবাৰা হাগাঁন হাঁন্নানৈ মাঁনী। স্বানখৌ খানাই লুয়াৱা
 অখা হানীবাওথাৰলা হাঁন্নানৈ মাঁনী। অখা হানাইনি উনাও দাওয়া
 গাং লামৱা সান্দুং ছুংগাঁন হাঁন্নানৈ হমনানৈ লায়া। দাছ গাঁনাং
 ফাঁৰা দৈলাং বীথাৰাও দাছৱা মানলায় আলৌলায় জাবায় থাৱা
 অখা হাথাৰগাঁন হাঁন্নানৈ সান্নানৈ লায়া। অখা গাঁৱাৰ হাগাঁনৱা

বীৰমায়া বাবাজাই গাবখাওয়ো। ফানফেওৱালীদাও গাবলা অথা
লিংহবদাং হীন্নানৈ বুৰ্ভ। দাওখুকুৱা বিংগাও বিংগাও গাবনাইয়া,
সানদাওনাইনি নেশাৰ্ন।

হাওৱাছিআও বড়োফাৰা বুলুআ। আবাদ মাওৱা। মীনা-
বিলি সমাও যিজাই গায়াও বুলুগীন বেওহায় সানজাহা মীথাং
জানানৈ গছংনানৈ থায়া। বি সমাও ছুংহাও বাৰ নাংফেৱা ভিটানি
থাখায় গাহাম জানাই নীঙা হীন্নানৈ সান্না। শনিবাৰ খালি এবা
মঙ্গল বাবাই খালি ছুংগেথাংনানৈ, লাইজো লাইয়াও আলুৱা মাইবং
৯টা লানানৈ লিবশ্ৰাংনানৈ দনজাং খীবনানৈ হৰছে দীনগীন।
বেওহায় মাইবংওনা য়েৰেই দীনদাং হেৰেইনৈ থাৱা বি জাইগায়াও
ব লুনাইয়া য়েবা হেংথা গৈয়া হীন্নানৈ সান্না। খাইছে বাৰ্মান
লাবীনানৈ ভিটানি মীজাং গাজী নাইনানৈ ব্ববাং লুনা লায়ী। ডাক,
খনা বিসীৰনি বাঁচনৈথো মানিনানৈবা ব লুনা লায়ী। আগ্নিখোনা
আৰা বাৰনি খোনায়াও হাগোমনি লুনা থাঙা। দীশ নাইনানৈ
নবগণ আৰা বাজাগনাও লুনাইখো ছাবছিন হমনানৈ লায়ী। পিশাছ
ফাৰনি ফাবিয়াও লুনাইখো বিসীৰ এংগাবনা নাগিৰা। জীৱজুনাং
ফাৰনি আটিং, খব আছুগুৰ বিফাৰখো মীনৱা জাওথাংনানৈ গাৰা।
বিফাৰ থাৱা লামজানায় সাজানায় জায়ী হীন্নানৈ সান্নানৈ লায়ী।

মীনাৰ হাদাংয়াও (পাশ্চাত্য) Faith য়া মানষিখো দৈথিঙা
বুৰ্ভ। হিন্দু থাছিয়াৰা (Ideology) নিয়তিয়ানী মানষিখো দৈথিঙা
বুৰ্ভ। থাংনানৈ থানাই জীউ লামায়াও বিজ্ঞাননি আগজেং ফাৰখো
বাহায়ৱাৰা থেওবা বিসীৰনি গেজেৰাও ফাথায়নায় হুদায়া দাৰা
জাৰনা থাঙাথে। গুবুন হাৰীনি ফাথায়নায়জাং বড়োফাৰনি ফাথায়-
নায় গাৰাবলায়া। এখমৱা উথা জাথাৰা। বহাবা থাংনাই সমাও
লামায়াও গাথে বুলুৱা বেছেবা মীজাং হমনানৈ মালায়ফাৰা লায়ী
নাথায় বড়োফাৰা গাথে বুলুৱা আগান ছুবনা বায়ী আৰা থাছিয়া
জাফুংনাই নীঙা সান্নানৈ লায়ী। ছিথিবী এমফোৱা বড়ো মাহাৰীনি
জীউলামায়াও গাৰ্মাম জায়গা ছেনানৈ দং। বড়ো ছিথীলায়া দানাই
লুনাইয়াও আগৰ আথাই এবথাংনাইয়াও ছিথিবীনি মহব এবথাঙা।

বি ছিথিবী এমফোৱা হাবা জায়ি হোৱানি মাদোময়াও বাফেৱা
থাফনা হাবা জাছিগীন হীন্নানৈ সান্না। ছিথিবীনি সমাইনা বমাইনা
মহবখো য়েৱাবা বিসীৰ হাংখাইয়া। বিসীৰ ছিথলা গেজেৰথিং
খদাল আৰা ওৱা বান্নানৈ থাংনো হীয়া। ব্বখবনি খহা জায়ী হমনানৈ
লায়ী আৰা নাইনাবা সমাইথাৰা লুয়া। ছৈমায়া ছিথলা গেজেৰাও
হা খুবনাইয়া হামা। দাহাৰ ত্ৰেং ত্ৰেং জায়ীনা। মৈদেৰ জুনাংখো
গাথাৰ আৰা গাৰ্হানি নেশাৰ্ন হমনানৈ লায়ী। বিনিখাইনা সিমাং-
য়াও মৈদেৰ বুলুৱা মীজাং বুনো নাগিৰা আৰা মৈদেৰ গাৰ্হাৱা জীউনি
থাছিয়া জাফুংয়া হীন্নানৈ বুৰ্ভ। বড়োফাৰা বিষ্টিবাৰ আৰা সোম-
বাবাও বাখীনিফাই মাই দিলনা, বি সান্নৈ বাবাইয়াও মালাইনাবা
মাই হৰা। শনিবাৰ আৰা মঙ্গলবাবাইয়াও আও মাইখো মালাইনাই
হৰা। মাওজীয়া খায়ে বাওজাউ জাৱা আৰা খায়াখো থিথাংনানৈ
মানষি খাথি খাথি খাববাই বাইৱা অথা-বাব চাৰঅছাই থাবনা গাৰ্গে-
গীন বুৰ্ভ। সিমাংয়াও নাওজাং দৈমা বাববালা আৰ্কাংনিফাই উত্ৰিনী
হায়ী আৰা আঞ্জাংয়াও বাবগনা হায়ী বুৰ্ভ। বেল গাড়ীয়াও আৰা
মটৰ গাড়ীয়াও গাৰ্হানানৈ এবা চাইকেলাও গাৰ্হানানৈ গিদিংদাংৱা
ইয়ুন মীজাং বুৰ্ভ। স্বাৰাং জানায় লীগী ছিথলা ছিবনায় বড়ো
ফাৰনি গেজেৰাও নেম দং। স্বানজো লাইবা ব্বখবনি খহা জায়ী
বুৰ্ভ। গাৰ্হাৰ গাৰখাংয়াৱা বাওনাবা বেছাং হবি নেম দং। মৈগং
মৈলা গ্লব গ্লব জাবালা মেগন আৰা খুগা নাংনো হাগো হীন্নানৈ
শহ থুনানৈ দীনো। গেদেৰ মানষিনি ছায়াখো গানী হামা আৰা
থাংগ্ৰা ফেগ্ৰা লামায়াও জি লামথেনাবা মীনা। বাবছছা ফেৱা
ছিথলায়াও খামফাই গাৰহৰৱা থাবনা বাবছছা থামিয়া। গাজী
সিমাংবুলুৱা ছেথা দাবা খবছায়াও লানানৈ উন্দুনায় নেম দং। শনি-
বাৰ আৰা মঙ্গলবাবাও ওৱা দানহীয়া। সিমাংয়াও গাৰ্হাৰা মীজাং
আৰা মিনিৱা গাজী বুৰ্ভ। সিমাংয়াও জায়ি বেদৰ জাৱা গাহাম।

মোছানায়

মানষিআ সান্না গাঁবাং। বিসিনি সান্নাইখো মহব হাঁয়ী
মোছানায়বা। গাঁসী গুজু জাৱা, বংজাখাংৱা, মিনিৱা, ছুখু-দাহা
মীনৱা, খালো বিলো মীনৱা, হাংমাছুরা, এবা আনান গোমাইখো
খুলুম্না থাংৱা বিসিনি মোছানায় ফাও-ফাঁববা গুবুন গুবুন জায়ী।
গাঁদী-গাঁদায়নিফাইনী বিবাদী বাইদি বাইদি মোছানায় ফাওফাঁবা
মানষিফাঁবনি গেজেৰাও দং। মুলুকনি বাবছায়া বিখো ফাঁজাঁবনো
আৰা গাঞ্জাঁৱনী হায়াথে। মুলুগয়াও মুনিষমায়া থাগো মানি বি
আখুআ য়েৱাৰা থাগাঁন, গাঁদান গাঁদান মহব লাৰাঁগাঁন।

মানষি-মাহাবীয়া হাণ্ডা-বংগ্ৰায়াও থানাই সমাও, মৈছব-
খালামনা জানাই সমাও, হাণ্ডানি দাও মৈ, জীৱ-জুনাং বিফাঁবনি
ফাও ফাঁবখো লুনানৈ ছিগাং ছিগাং বংজানো মোছানো ছাঁলোংবাঁদাং।
দাওবাইয়া মাবাদী গিদিং-গিদিং মোছায়া, মৈয়া মাবাদী ছাখাখি-
বাখাখি নায়া, বংফাং-লাইফাংনি সোমখাঁৰ বিলাইআ বাৰজাঁং মাৰাঁবৈ
মোছায়া, দম্ফাং-দালাইআ মাৰাঁবৈ দেমগ্ৰায়া, দৈমা-দৈছাআ মা
বাঁবৈ বাদ্জন্ন' বাদ্জন্ন' খবামজাঁং বাঁহিলাঙা বিফাঁবখো লুনানৈ
মেথায়নি লোঁগা লোঁগা মোছানোৰা লায়া। গাঁসীআও বেৰখাংনায়
মহবখো, মেগনজাঁং, আখাইজাঁং, থাবায়নায়জাঁং আৰা দেহানি ফাও-
ফাঁবজাঁং গুবুননোৰা দিছিনা হান্তায়া। মেগনজাঁং লুনায়মানি মহবখো
মাক্খাংআও দিছিনা, বেৰখাংহাঁনো লায়া।

মানষি মাহাবীয়া দাওগানায় লোঁগা লোঁগা বিসিনি সান্নায়-
হোনায়বা দাওগাবাঁদাং। বেওহায়নো মোছানায় বাহাগাঁআৰা মীননৈ
থাখাঁয়াও বানজাদাঁং-বাঁহৈলুয়েৰাও গুবুঁৰৈ, স্বাঁবাং, গাঁথাৰ গাঁসানি মহবা
মুজা ফৈয়া। আৰা গুবুন মীনছেআ গদাঁং বান্দাইনানৈ লানায় আখু
এবা গাওগাওনি গাঁসানি সান্নাইখো ছৰ খালামৈ খালামৈ মহব হাঁনায়।

মিথিঞ্জানি বিখায়াও দেববাঁনায় লাওবাঁনায় বড়ো ফাঁবাৰা
মিথিঞ্জাখো বিমা মহবৈ ফাঁথায়ী। বিনিখাইনী বিমা মহবৈ শিউবু-
বৈখো মানিয়া। বাখো আৰা খেৰাই ছনায়ো দৌদিনীয়া গাঁসী
মাদাঁম হাঁফ্লেনানৈ আবজ গাবনানৈ গাওখো বাওগাঁমায়া। মাদাঁয়-
ফাঁবা দৌদিনীনি মাদাঁমাও মানখাঁয়া। দৌদিনীয়া ইয়ুন ছিগাংনি
খাঁখাবুংনো গাঁসীআও জাঁবাং গাঁহাঁবোলা মীনো।

খেবায় ছনায়ো খঞ্জি-ছিবনায় মোছানায়ো দৌদিনীআ
আগসি আখাইজাঁং দাহাল হমা আৰা আগদা আখায়াও গাল্লা
লোঁথি লানানৈ বিমা শিউ-বুৰীখো গাঁজাঁন গ্ৰায়হাঁনো আবজ গাৰা
আৰা বিমানিফাই দাওহা হাঁনো গাঁহাঁ বোলা মাল্লা থাখায় বাঁৰ
বিয়া। আখিখালাও মেল আফাং ফাঁবাও খঞ্জি ছিবৈ ছিবৈ
আলাছী ববাইনায় জায়ী।

দাও-থে লোঁনায়—বি মোছানায়ো শিৱাই আৰা শিউবুৰৈনি
মুঁঙে দাওছা মাছে লানানৈ মোছায়ে মোছায়ে দাওছাখো মোশাই-
নানৈ বিনি যাঁইখো লোঁঙা আৰা মাদাঁয়নো দাওছাখো খুবৈহবনানৈ
বাওহৰা। বিয়া মীনছে গাঁহাঁ-মাল্লায়নি আবজ গাবনায় মোছানায়।

স্বান গাঁলাউ—জি গাংছেখো ছাফেনানৈ ফাৰফা ফাৰফা
হমনানৈ গেজেৰাও দৌদিনীআ খানাই গেওছাৰ হাঁনানৈ ফাৰনৈ
থিংবো দৌদিনীয়া মোছায়া। বিখো লৈখাঁ-ছাফে নাইবা বুৰ্জা।
বি-আও অম্ববহাৰী আৰা মাদাঁয় হাবীয়াৰা লোঁগা নাংনানৈ অমৃত
দিছনদোংমোন। মাইনোও বুঁৰৈ, জীৱ জুনাং, বংফাং লাইফাং বি
ছাফেনায়ো আঁখাৰদোংমোন।

বড়োফাঁবা মিথিঞ্জা সিবিআৰী। বিনিখাইনী জীৱ-জুনাংনি
আছাৰ খাছিখো নাইদিংনানৈ বিসাঁববাডি মোছানো লায়া। গান্দলা
বাঁলাইআৰা বিনিনো মীনছে নেশাঁন। দৌদিনীআ আগসি আখাইনি
নালাইখি আসিখো গান্দলাবাডি খালামনানৈ আৰা আখাইনি
নালাইখি আসিখো বাঁৰছিবাডি খালামনানৈ মোছায়া। বিয়া মীনছে
'ৰূপক'। গাঁসানি গাঁগ্ৰানায় গাজী আখুখো দফ্খায়নো থাখায়
বেওহায় দিছিনাই যাদাঁং।

মৈসাঁ গেলেনায়—বড়োফাঁৰনি হাৰিমুখো 'আম্বুৰী' থাখোনি হাৰিমু বুঙী। আম্বুৰী হাৰিমুআও 'দৈৱী' সান্নায় হোনায়ো বাব-জায় বেছেন হাঁনায় জায়। জায়ি লোঙি গাহাম-গাহামৈ থাংনানৈ থানাইআও বাংছিন নোজাঁৰ হাঁয়ী। বিনিনো নেশাঁ'ন মৈসাঁ গেলেনায় মৌছানায়ো নুজাঁফৈয়ী। দৌদিনীআ জি জাঁমনায়খো থাখোঁবনানৈ, আখাই থাইনৈখো বিথুংথিংজা গংবাদি থালামনানৈ, জাঁহাং এবহাং থালামা। বিখো মৌছাফাঁৰাফাঁৰা ছাঁলাঁংফায়ী। জুনাং আখুখো এংগাৰনা বেওহায় থিননায় জাদাঁং।

দাওছা হাথাৰনায়—বড়োফাঁৰা মাৰা মৌনছে গিদিং খামানি মাওনো নাগিবৰা গাওসিনি মৌদায়-দাওদায়খো ছিগাং ছিগাং বায়থিয়ী। খাইছে বোঁলি হাঁয়ী আৰা খাইছে মানিনানৈ লাখিয়ী। দাওহায়ো থাংনায় সমাও, দাওছা হাথাৰনানৈ আগান ছুৰা। বিনিনো নেশাঁ'ন বি মৌছানায়ো জাঁং নুনা মৌনা।

মৌসাথাওৰী—বি মৌছানায়ো দাহালখো কজুন্নানৈ আখায়ো থুংগ্ৰী লানানৈ, দৌদিনীআ মৌছায়ী। লোঁগা লোঁগা খেৰাই জাগ্ৰা-ফাঁৰাৰা মৌছাফায়ী। বংজানাই জাঁং বইৰা গাও-গাওখো বাওগোঁ-মায়ী। বেওহায়, দাওহায়ো দেবাহাছাং জানাইনি দেছাঁ আৰা ফাও নুজাঁফৈয়ী।

দেমপ্লাম—দৌদিনীআ গান্ধাৰী খামফ্ৰাইআও জ'নানৈ থায়ী। ওজায় মৌদায় বায়ী। মৌদায় বায়ি বায়ি দৌদিনীখো জাখাং হাঁনো নাজায়ী, দৌদিনীআ খম্ফি খম্ফি জাখাংনো লায়ী। জোথাখো থিংথিং দামনাই জাগাছিনো থায়ী। জাখাংনায় লোঁগা লোঁগা মৌছা-গ্ৰাংনো হমা আৰা সৌৰগিদিং শান্তিদৈ ছাবস্ৰাংয়ী। বেওহায় শিব্ৰাই, শিউবুৰৈ আৰা মৌদায় ফাঁৰখো বায়ছংনায় জায়ী। খেৰাই জাগায়-জেন্নো লায়ী। বয়ৰা বংজানানৈ দৌদিনীজাঁং মৌছাফায়ী। খামছিফুং আৰা জোথানি বৈমুট্টৈ দেছাঁআও গৌসাঁয়া গৌথাৰ আৰা গৌজাঁ মৌনখাঙী। শিব্ৰাইখো সিবিয়াবীফ্ৰা গৌসাঁ-মৌদৌম হৌফ্ৰেনানৈ খুলুম্নো লায়ী। বাথোনি বা-তাঁহআ বেওহায় নুজাঁফৈয়ী।

মৌছাগ্ৰাংনায় : দৌদিনীআ আগসি আখাইজাঁং কজুন্নানৈ, আগদা আখায়ো থুংগ্ৰি লানানৈ মৌছাগ্ৰাংনো। খেৰাই জাগ্ৰাফাঁৰা মৌছাফায়ী। খাম-ছিফুং-জোথানি দামনায় বিংখাংনায়ো গৌসাঁআ ছুবলুব ছুবলুব মৌনখাঙী। দাওহায়ো থাংনো বইৰা ছাগ্ৰিং জায়ী। বড়োফাঁৰনি থাংনানৈ থানায় জীউলামায়ো দাওহা নাংনাইনি বিয়ী নেশাঁ'ন।

খেজেমাফ'নায়—দৌদিনীআ বংফাং দালাই ছেব ছেব গাংছে ফালি লানানৈ মৌছায়ী। বেওহায় গৌসাঁনি মুগৈথাও জিনিংখো হাঁথাৰনায় থাজ্জি লানানৈ মৌছায়ী।

নাওবোঁনায়—থালিং ছুনাইখংজাঁং বানায়নায় নাও গংছেখো বাথোনি সৌৰগিদিং বোঁনানৈ গিদিংনায় জায়ী। বিনি উন উন দৌদি-নীজাঁং খেৰাই হাগ্ৰাফাঁৰাৰা গিদিং ফায়ী। বড়োফাঁৰা জীউ দাও-হায়ো উত্ৰিনো নাজানায় ফাও বেওহায় নুজাঁফৈয়ী। নাওআ জাদাঁং অবংলাউৰী দিছিনায় লামানি নেশাঁ'ন।

ছাত্ৰালি—দিব্বি বুৰৈআ গৌহাঁনিৰা মৌদায়জাঁ। বি মৌছা-নায়ো দৌদিনীআ আখাই থাইনৈআও থুংগ্ৰী গংনৈ লানানৈ মৌছায়ী। দৌদিনীখো বেওহায় সাইখাং বৌগছাঁপ্তী বাদি নুয়ী। অম্বুৰ ফাঁৰখো ফৌজাঁবস্ৰাংনো দিব্বি বুৰৈআ আওগায়নায় ফাওবাদি মানষিনি গুথুৰফাঁৰখো ফৌজাঁবস্ৰাংনাইনি ফাও খামছিফুং জোথানি দেছাঁজাঁং দৌদিনীআ মৌছানানৈ দিছিয়ী।

বাদালি মৌছানায়—খেৰাইশালীয়াও থুংখু। গায়নায়খো সৌমাওয়ে সৌমাওয়ে দৌদিনীয়া মৌছায়ী। বড়োফাঁৰা গুথুৰখো হাঁথাৰ হৰনায় ফাও বেওহায় দিছিনাই জায়ী।

খামাও বাৰখানায়—দাওছা মাছে লানানৈ আৰা গাল্লাঁ-বেত গংছে লানানৈ শিব্ৰাইনি মহিমাখো দিছিনানৈ খাম দামগ্ৰা ফাঁৰনি থাথিয়াও গৌসাঁ নাংথাও মৌছানানৈ খামখো দৌদিনীআ খুলুম্নো, আৰা গান্ধাৰী খামফ্ৰায়ো থাংগৌৰ গছংনানৈ দাওছাখো মৌস্ৰায়ী।

থেহামালি—বড়োফাঁৰা গাওসৌৰনি বীৰ-জৌহীলাও ফাঁৰখো য়েব্বাৰা গৌসাঁ খাঙী ফুজিয়ী। খেৰাই ছনায়োবৌ বিবাদিনো বীৰ

জীহীলাও ফীবাৰী ফুজিফাফায়। ছিখাবী খেহ্মামালিয়া মাছাৰ্জাং
খমলায়নায়াও আখাই আসিআও জখম জায়। বি জখমখো বাও-
গীমানানৈ খেহ্মামালিয়া খেবাইআও গীসা-সীদাম হীনানৈ মাছাদীংমোন।
লাহ্মা গুৰজি দাওরা-বুথুৰা সাওবীয়া দাওৰিয়া বিসীৰবা বাখো খেবাই
ছনাইখো আংগী হীমানৈ ফালিয়াগীমান। বিনিখাইনো উনাও বিসিনি
ফীলেবফীবা বিসীৰখো খেবাইআও বীৰজীহীলাও হীমানৈ ফুজিফানো
লানাই জাবীদাং।

জাবীফাফা মাছানায়—শিত্ৰাই আৰী শিৰ-বুৰৈ মীনহা বাননি
ফিছাৰ্জা উবা আৰী উবানি বিলীগী ছিখিবী-ছিখোলা মীনখো গাও-
ছীবনী মাছানী-মেথায়খন্নো ফীবাংদীংমোন। শিত্ৰাইআ বড়োফীৰখো
গীদী গাওনি মহিমাখো ফীবাংনো লাৰ্দীংমোন। বিনিনো নেশাঁন
জাবীফাফা মাছানায়ও জীং নুনী মীনী। সীৰ্জিনায়, ফীজীৰ্জাশ্ৰাংনায়
ফাও বেওহায় দিছিনায় জায়। বি মাছানায়খোনা আৰ্ফীবা 'ভাপুৰ
নৃত্য' বুঙী।

বা-গুৰুফা--খাম-ছিফুং জোথা-ছেবজানি দেহ্মীজীং বড়ো
ছিখীলাফীবা মাছায়ি মাছায়ি ছাফা-ছাফা হাবফৈৰ্যা। বাগুৰুম
বাগুৰুম মাছায়ী, ছিখিবী গাংফুৰাবনায় বাদি ফাৰ্খা-ছিখীবা ফাশ্ৰাখো
ফুৰাবনানৈ ছিখীলাফীবা মাছায়ী। গীসা-হীসাবনানৈ বাগুৰুম বাগু-
ৰুম মাছানায় সীমানাংথাও, নাইবাইথাথাও।

বড়ো হাবায়ীও ফীছানায়—বাবলাংফা বৈবাখী আৰী গীসা
গুতুং ছেংগ্ৰা-ছিখীলাফীবা হাবায়ীও মাছায়ী। ছিফুং জোবা, জোথা-
জোবা দামি দামি বড়োফীৰনি গেজেবাও হা-বানানৈ বাবলাংফায়
মাছানায় নেম দংমোন। দা নুনী থাংবাংলা। বৈবাখী জোবায়ী বড়ো
হাবায়ীও থাথাৰগীান। ছিখীলা লীগীফীৰনি গেজেবাও বৈবাখীআ
লাজিৰাবী মাছায়ীলাসিনী গো-আ। গয়-বান্নায় সমাও এথমল্লা হৌরা-
ফীৰনি গেজেবাওবা খক্ষিৰাবী, গিল্লাবী আৰী লাজিৰাবী মাছানানৈ
দিছিনী নাংগৌ জায়। হৌরা-গীদান এবা হিঞ্জাও গীদান ববাইনায়ও
গীসা গুতুং ছেংগ্ৰা-ছিখীলা ফীৰখো মাছানায় সমসম নুনী মীনী।
খাম, ছিফুং-জোথা, দহল-ফেফা এবা আথিকীলাও 'বেণ্ডপাৰ্টি'নি
দেহ্মীজীং, ববাইনায় মাছানায় মহৰ ছীলায়বাগীছিনী দং।

বৈসাগু মাছানায়—বৈসাগুআ বড়োফীৰনি আংগী ফীৰবা'।
বেওহায় ছেংগ্ৰা, ছিখীলা, বীৰাই-বুৰৈ, গথ'-গথায় বয়বী হাঞ্জা হাঞ্জা
মাছায়ী। ছেংগ্ৰা-ছিখীলাফীৰনি গেজেবাও এখম্মা, মেথায় খন্নায়,
মাছানায়নি বাদায়লায়নায় জায়গীমান। দা বিফীৰবাদি বাদায়লায়নায়
মাছালায়নায়খো নাগাৰবায়। ছিখীলা এবা ফীথাৰনি বংজানায়
বৈসাগুআ ছাইনাশালী ছিঙাও ফৈবায়। বংজালি বৈসাগুনি জথু-
মনায়ও বাদায়লায়নায় জাছে। বিনি অনগায়ৈবী ছিখীলা লীগীফীৰ,
ছেংগ্ৰা লীগীফীৰা ব'খৰ ব'খৰ বিছ খুঙী। ব'খৰা হাগৌমীনি জাহীয়া-
লাংহীয়া। বীৰাই, বুৰৈ, গথ'-গথায় ফীবাৰী বৈসাগুআও বংজা-
বাজা মাছায়ী। খাম, ছিফুং-জোথা, ছেবজা, থৰখা, জাবখি, আৰী
গক্ষনানি মিলৌদী বিংখাংনায়ও, বৈসাগুনি বংজানায় মাছানায়ও
গীসাআ উছাও-বাদাও জায়।

বান্দায়নানৈ লানায় মাছানায়—জীউ দাওহায়ও মীনবীনায়
ফীথাখো মাছানায়জীং মীক্খাংআও দিছিনী বড়োফীৰবা নাজায়ী।
বেওহায় ছব' খালামি খালামি দিছিনায় জায়। গুবুন হাৰীনি
গীহীম একা-এনৈ বিয়াও গীগ্নৈনায় নুনী মীনী। থেওবা গাও গাওনি
আংগী আখুৰা বেওহায় গাহাজি বিবান লায়ী। বি মাছানায় আয়দাখো
বান্দাইনানৈ লায়ীল্লাবা, গাও গাওনো বেবখাংনায় গীহীমখোবা
বজৰনানৈ লানায় জায়। বে আয়দায়ী ফাৰিগ্নৈ-মাইবং ছৌনায়-
খুনায়; ছিখীলা-ছিবনায়, হালৌনী থাংনায় মাই-গায়নায় আলিখীনায়,
না-গুৰনায়, মৈগংখাইনায়, মাই-হানায়, খুনুং-ছাংনায়, জি-দানায়,
ব'ছা-নৈনৈনায়, ছিখীলা লীগীফীৰা জো-উন্দুনায় সমাও বিসিনি গীসাআও
বেবখাংনায় বাইদি-মৈয়া সানখাংনায় আয়দাখোবা মীক্খাংআও গাব
হীনী বিসীৰা নাজায়ী। বেওহায়না বড়োফীৰনি মাছানায় আয়-
দায়ীৰা ছায়খুং এবা ছিখিবী এম্ফৌনি গাঙাও থানায়বাদি বাইদি
গাবনি ছমাইনা বমাইনা মহৰ মাখাং লানানৈ নুজাফৈৰ্যা।

নেওলায় গেলনায়, দাও-ছৌলায়নায়, থাখিফাফা, বাদাৰী
ফীৰনি বংফাং দান্নী থাংনায়, লামাখান্দাইনি মাছানায়, ঢুলীয়া
পাৰ্টিনি মাছানায়, বান্দী-থেনী থাংনায়, মৈছৰআও থাংনায়, অখা-
হায়িআও এনু জোবাখো হাবা-হীনায়, ফাখি, দংফাংখো হাবাহীনায়,
ফোছলা (পুতলা) মাছানায় বেফীৰয়াওবা বিসীৰনি হাবামুদ আয়-
দায়ী গীজীং-জীংথি মহৰে নুজাফৈৰ্যা।

হায়না মহৰ মুখী দানায় ছৰ'

মুলুগাও মানঘিফাঁবা গাওখোনো বয়নিথুবৈ ছাবছিন হামছিন মহৰৈ বয়নিবো গেজেৰাও দিছিনো নাগিবনায় হাবিলা দং। বি নাগিবনায় খাইছেনাও বাবা আৰা খাইছেনাও ইছে। বি দেদলানায় আৰা দেলায় নাইয়া মীনছে আৰ্ট। গাঁৰীৰ হাঁনানৈ গানব্লাছা আৰা মীখাংয়াও ফুন্নায় মুলিখো মিলায়নানৈ ফুন্নৰাছা খাষ্টি গাঁজাং লুয়া। সীমা বাবজাইব্লা দেদলামাৰা, ফাখাংশালিআ, দেলাইমাৰী, থঙালি বংজায়ী। নাথায় খাষ্টি গাঁজাং মানঘিখো এৰৈনো মীজাং লুৱাৰী, গান্নায় জাঁমনাইয়া আৰা বাবা মহৰ গাঁছা খালামনানৈ দিখাংনো হাগো। গাওখো মহৰ গাঁছা খালামনো নাজানাইয়াও, মুলুগাও বাইদিছিনা ফুন্নগ্রামুলি, গহেনা আৰা গান্নায় জি জাঁম দিছন জাব্দং। হাদোংনি ভুমথি জাইগয়া গান্নায় জাঁমনায়খো গুবুন গুবুন মহৰৈ দিছনো নাংগো খালামো। বিনিখাইনো গুবুন গুবুন হাদোংয়াও গুবুন গুবুন গান্নায় জাঁমনায় লুনো মীনো। গাঁজাং বাৰ্থাবনি গান্নায় জাঁমনায় আৰা গাঁলীম বাৰ্থাবনি গান্নায় জাঁমনায় মিলিলাইয়া।

বড়োফাঁবাৰা গান্নায় জাঁমনাইয়াও জাঁবাং বেছন হাঁয়া। সিমাংয়াও লুনায় মহৰখো, মিথিছানি বাইদি মহৰনি গাবখো আৰা জীৰজুনাং, এমফো এনলানি মহৰ মুখীখো বড়ো ছিখলাফোৰা মীখাংয়াও দানায় জিয়াও এৰখাংনো নাজায়ী। বিনিখাইনো বড়ো ছিখলাফোৰা গান্নায় জাঁমনাইয়া বাইদি গাব আৰা বাইদি মহৰনি জাদাং। হাবা লুখায়াও আৰা বংজানায় বাৰ্থাৰাও গান্নায় জি আৰা আবাদ মাওনো থাংনায় সমাও গান্নায় জি ফোৰা গুবুন গুবুন। দৌদি-নীনি গান্নায় জি আৰা হিঞ্জাও গাঁদানা হাখাওনিয়াও গান্নায় জিয়া গাঁজা গাবনি দখনা থাওছিছা। মীদায় লুনায় আৰা বাওনাইয়াও

গাঁৰীৰনানৈ জি জাঁম গানো। লাইগাং, বেসৰবিবাব, খাণ্ডালমাদা, গাঁশীমফুংলা, বাথোগাং, গাঁজা গাঁদোম বাইদি গাবনি দখনা দানানৈ, ফ্ৰাটফ্ৰিট গান্নানৈ, গৰখা গংবানি আগৰফালি ছুই জাঁমনানৈ আংখাববোৱা, বেছেবা ছমাইনা লুয়া। জাঞ্জি চেৎথে, বিখা ফাংদাং, থাই জাগা জাগা মহৰ মীখাংয়া বড়ো ছিখোলা ফোৰখো গান্নায় জাঁমনাইজাঁং আৰা বাংছিন মহৰ গাঁছা খালামো। বিজি বিজি গুফুৰ হাখাইখো মাজিনানৈ, গুষ্টিখো জাৰো বো খালামনানৈ, খানাইখো কংবাংবাং খানানৈ, গাঁদানা ফংলেং খালামনানৈ, মৈ মোনাও অঞ্জম ফুন্নানৈ গাওখো দেলাইশ্ৰী খালামনো নাজানায় বড়ো ছিখলা ফোৰনি গেজেৰাও দং।

জিৎখোনাই মহৰগাঁছা খালামনো থাখাই হিঞ্জাও ফোৰা গান্নাই জাঁমনাইয়াও মেগন হাঁয়া। দেহাজাঁং গাঁৰীৰনায় জি গান্না লায়ো। বড়ো হিঞ্জাওফোৰা উনৈদ সমনিফ্ৰাইনো ছিগাং ছিগাং দিছখাতা দানো ছীলোংয়া। ছিখোলা সম জানাই লোগী লোগী, সিমাংনি মহৰখো মীখাংয়াও গাব গাঁনো নাজায়ী। আগৰফালি, ফাছা, দখনা, গামছা বাইদি গাবনি দানো লায়ো। ছায়ায়াও লামনো হানায় আৰা মীজাঁমনো হানায় গাঁবা জিৰা দায়ো। আগৰ এৰখাংনাইয়াও গৰখা বাহাইনায়নি অঞ্জিমা গৈয়া। টাউখী লুনায়, হৰছেয়াওনো, দাও-হায়াও জাঁহীলাউয়া খাওখানায় ফালি খুন্দুংলুনানৈ, ইছান ছোংনানৈ, দানানৈ দিছনো হানাইয়া বড়ো হিঞ্জাও ফোৰনি গাঁগংগানো হানায় মীনছে নেশাঁন। মহাত্মা গান্ধীয়া আসাম মুলুগাও ফৈনানৈ বি হাদোংনি দানাই লুনাইখো লুনানৈ বাওগাঁমাদাংমোন আৰা সোমোহা-বনানৈ বুদোংমোন—“আসামনি ছিথিৰী ছিখলায়া সিমাংনি মহৰখো ইছান ছালিয়াও মহৰ হাঁনো হাগো।”

বড়োফোৰা মিথিছানি ফিছা। বিনিখাইনো মিথিছাজাঁং গাঁৰীৰ-নানৈ থানো ছীলোংয়া। গাওখো মহৰ গাঁছা খালামনো বড়ো ছিখলা-ফোৰা খানাই খোফায়াও বাইদিছিনা বিবাব এথেবনানৈ লায়ো। মীদোমফু বিবাবখো বাংছিন ছাইখোয়া। হাবাছুখায়াও বিবাব বাৰছে এথেবনানৈ লানো য়েৱাৰা হাষ্টাইয়া। ফুজা ফাতালাওবা

বিবাহ বাওনায় লীগীছে এখেবনানৈবী লায়ী। বড়ো ছিখীলাফীৰা মান্দী বিবাহ, ফামি বিবাহ, মান্দাব বিবাহ, চাম্পাবিবাহ, গোলাপ, জবা, পাজাখী বিফীৰ বিবাহখৌ বাংছিন বাহায়ী।

বড়ো হিঞ্জাওফীৰা খানাই খোফাখৌ বাইদিছিনা মহৰৈ খাথোবনো নাজায়ী। ফেথেংথেং খায়ী, খানাইখৌ বানানৈ লায়ী, খৈৰা মহৰৈবী খাখীয়া, থালিৎ মীইখুন বাদিবী খোফাখৌ খাথোবী, সেল্লাবী হেবী, শ্রাইবী নাগাৰছাবী, খানাই লীবনানৈ, শ্রাইবী দান্দায়াও লামী। বিনিফ্রাইনো সাতদান্দালি খানাই লামনায় খীথায়ী আংখাবদীং (গীলাউ খানাইনি ফাৰিয়াও বুংজায়ী)। বেসবখৌ দেনানৈ, খেবাই খালামনানৈ, বড়ো হিঞ্জাওফীৰা সম সম খব লীবী, থাইগিৰ ফিথায়নি বীর্মানলা বেজেংজীংবী খানাই লীবী বহল বেজেংজীংবী খানাই লীবনায় লুনী মীনা। খানাই লীবনাইয়াও গীথে, এখনল্লা গীখাজীংবী লীবনী লায়ী। আছি দমাছীয়াও অখানাইছি নাইছি সমাও খানাই লীবনায় নেম দং। মাইগছা হীইনো থাংনাইয়াও, মাইনো লাইনো থাংনাইয়াও, বাখী দাংনাইয়াও, মীদায় লুনাইয়াও খানাই লীবনানৈ আখায় হীনায় লুনী মীনা। লীবথাংনায় উনাও ফালিজীং ছগাবনানৈ, বৌদাংগ্ৰিজীং খানাই দাছিয়ী। বিনি উনাও ওৱা খাথিজীং বানাইনায় খানজংজীং, মৈসীগং, মৈগং, মৈদেব হাখাই, প্লাষ্টিকনি খানজংজীংবী খানাই খানাই নেম দং। গনাই খানাইখৌ উখুময়াও এখেবখামানানৈ দীনা এবা মুঞ্জুফুংনানৈ গাবহবনায় নেমবী দং। বিবাদি খালামান্না গাজী আখুনি ওজাফীৰা ছীনা মীনা জায়ী। থেমা জাল্লা খানাই বেখেও বেখেও থেমা নাগিবনানৈ ছি থাবী। হৌৱা ফীৰা খানাই গীলাউ বাখিনায় ছদা গৈবাঙ। দেউৰীফীৰা ফুজা থাঙাল্লা, খানাই ছিনজানাই নেম গৈয়া। ওজা, গাওবুৰা বিসীৰ খাইছে খানাই ছিনজায়ী। আবাদ মাওগ্ৰা হালুৱাফীৰা মায় গাইখাংয়াবা খানাই, দাবী ছিনজায়ীমান। খানাইখৌ গাওনি হাবীনিনা গীৰীং মানফীৰা ছিনাইমান। নাথায় দানি মুগায়াও হাজামজীং ছেলুনোও ছিনজাগ্ৰা জাবায়। খানাইখৌ ছিনখাওনানৈ খান্নাইমান। জীহীলাউফীৰা

ফালি খাওখায়ীমান। হালুৱাফীৰখৌবী ফালি থানানৈ লানাই লুনী মীনা। বিমা বিফা থাইল্লা খানাইখৌ হোনানৈ লানাংগৌ। গাজী আখুনি হিঞ্জাওখৌ খানাই ছিনানৈ ছাজা হীয়ামান। সিমাংয়াও খানাই ছিনায় লুনী, গাওনি ধ'খবনি আফীং থৈফীং জায়ী হীন্নানৈ হমনানৈ লায়ী। দৌদিনীয়া গীৰছি গীৰছি বুৰাবাথৌখৌ খানাই ছিবনানৈ খুলুমহৰী। হিঞ্জাওফীৰা গঠংয়াও নলক, গঠং বিলাইয়াও ছিবতন, হবতন, হাখবখিনি গহেনা গানী। গীদীনায়াও লী, মালা, চন্দ্রহাৰ, মাদলী সোণা কপানি গহেনা গানী। আখাইয়াও আছান খেৰা, মগৰ, চুৰি বাহায়ী। খীমায়্যাও ইংথি, ফুলকুৰি, ইয়াৰিং গান্নানৈ দেলায়ী। আছিয়াও আখথাম গান্নানৈ গাওখৌনা সময়না খালামনী নাজায়ী। বড়ো কছাবী ফীৰনি গেজেৰাও সোণা বালানিফ্রাই ছালিনানৈ দিছনগ্ৰা সোণোৱালফীৰ দং। ফুজা ফাতালাও, ধ'খব নিস্তাৰ খালামনাইয়াও সোণা কপানি দৈ ছাছীংয়াবা জায়ী। গহেনা বাহাইনাইয়া ধ'খবনি মহব মুশীখৌ দিছিয়ী। হাবা ছখায়াও, সম লানানৈ আইঠা হিঞ্জাওফীৰা সেন্দুৰ খাফালাউ কথা গান্না আৰী খবয়াও সেওতানি গেজেৰাও ফুল্লানৈ লায়ী। হাবাজায়ি ছিখলা ফীৰা বালা ছান্দানি ফীথা গান্না হাগৌ। বান্দি হিঞ্জাওফীৰা সেন্দুৰ বাহাইনো মীনা।

হায়নামুলি—গীথাং হালদৈখৌ দেনানৈ, বিনি বিদৈখৌ গীথাংয়াও ফুল্লানৈ লায়ী। হালদৈ বিদৈয়া গীথাংখৌ খাছি গীজীং খালামনয়াও হিঞ্জাওফীৰা বাহায়ী। হৌৱা গীদান আৰী হিঞ্জাও গীদানখৌ হালদৈ ফুল্লানৈ ছুগৈহীনাই নেম দীমান।

জেনথকা—হায়না গীনাং জেনথকায়া গীদী গীদায়নিফ্রাইনো ভাবত হাদীংয়াও দেলায়নায় বেছাং ছিছাবৈ জায়গা মীনবীদীং। মীনাব হাদীং আৰী সানজা হাদীংআওবী জেনথকায়া মুংডাছা বেছাং। আখাই থালা, আঠিং থালা, আছি মাখাছেৰাও আৰী আছুগুৰাও জেনথকা ফীন্নানৈ দেলায়ী। দিনৈনি মুগায়াও nail polish আংখাবল্লাবী, গীদী বিনি জায়গায়াও জেনথকাখৌনা বাহায়নাইমান। বংজানায় বীখীৰ, গীদান বৈসাওয়াও, ছিখলাফীৰা

জেনথকানি গাব গানাইয়া দাবী জীবনী থাঙাথে। বাবীখনায়াও জেনথকা বিফাঙা বজয়ী। গাঁদী গাঁদায় মিছবাও বিনি আবাদবী খালামনায় জায়গাম। বিনি বিবাবনি মাদীমফু, মাদীমনায় গিদিব গাঁলাইফাঁৰখৌ জীবীং মুহিয়াগাম। জেনথকা বিলাইখৌ ছেবনানৈ এবা দেগ্লিনানৈ ফুন্নানৈ লায়। খাইছে বিলাইখৌ ফাঁবাননানৈ ফাথে ডালিমনি বিলাইগাঁল্লৈ আৰা চুনৈ গলাইনানৈ গাবখৌ বীজা খালামনানৈ লায়। খাইছে খানাই আৰা জিয়াও গাব গায়গাম। হাবাহুখা, আছি দমাছী আৰু ফুজা-পাতালাও জেনথকানি গাব ফুন্নানৈ লায়। বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও জেনথকা বাহায়বানাইয়া গাঁজাম। জেনথকানিফাঁই অসমীয়াআও জেনথকা > জেতুকা শীর্দাবা আঁখাবদাং। নেলচং—চন্দন, আগীৰ, গঙ্গাব হাজাঁনি নামদানিয়াও চন্দন বিফাং এগ্ৰে বেগ্ৰে মাদী থাঙা। চন্দন বিগুৰা জীবীং মাদীমফুয়ী। চন্দন বিফাংখৌ মিজি মিজি খাথি খালামনানৈ বড়োফাঁৰা ধূপবাদী বাহাইনাইগাম। বিনি বিগুৰখৌ গুৰা খালামনানৈ, মীখাং মাদীমাও ফুন্নানৈ লানাইগাম। চন্দননি গুৰাখৌ দৈয়াও গলাইনানৈবী গিদিব গাঁলাইফাঁৰা ছুগৈনাইগাম। নাথায় আথিখালাও, হাথাই-বাজাৰাও বিবাদি বেছাং মাদীইথাটনী একাগ্ৰাব মাদী হাংখাইলা। বড়ো মাদীগাঁৰ ছান্দীয়া গঙ্গাব হাজাঁনিফাঁই চন্দন বিফাং লাইনানৈ ফালাঙ্গিয়াও থাংনায় নেশাঁন দঙ। চন্দন বিফাংবাদি নেলচং আৰা আগীৰ বিফাঙাবী বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও গাঁদী-গাঁদায় নিফাঁইনী বাহাইজাবীদাং।

চাঁপ্পা বিবাব—হিজাও মাহাবীয়া খানাই খোফায়াও চাঁপ্পা বিবাব বাৰছে এথপনানৈ গাওখৌনী চমাইনা খালামনী নাজায়। চাঁপ্পা বিবাবনি মাদীমফু, মাদীমনায়, ছিখাফাঁৰনি গাঁমখৌ উছাও বাদাও জাহায়। চাঁপ্পা বিবাবাও চিবিং গলাইনানৈ, দেগ্লিনা লানানৈ খানাইয়াও ফুন্নায়গাম। মহামানিফানি হেফাজাবাও, মাধৰ কন্দলি লিবনায় বামায়নাও, সীতায় গাওখৌ চাঁপ্পা বিবাবজীং কজুাং। ছান্দী মাদীগাঁৰা গাওনি নীগাঁৰনি মুংখৌনী চাঁপ্পাক নীগাঁৰ লাখিদাংগাম।

গাঁদীগাঁদায় আসাম হাদীয়াও হিজাওফাঁৰা লঙনি থাও বেৰে মাদী, ছুংখৈ, নিমনি থাও গলাইনানৈ 'ক্রীম' বানায়গাম। ওন গুন্দৈ হাণ্ডফুৰখৌ মীখাংয়াও গাঁবায়ৈ ফুন্নানৈ দেলাইনাইগাম। বেৰেমাদীজীং দাওদৈগুফুৰ গলাইনানৈ মীখাংআও ফুন্নায়গাম। ফুনাংনাইনি দছে উনাও দুংক্ৰ দৈজীং মীখাংখৌ চুনানৈ ফালিজীং লুগাবনাইগাম। কমলা বিগুৰ নাৰেং বিগুৰ আৰা লিবু বিগুৰখৌ চেবনানৈ মীখাংআও ফুন্নানৈ লানাইগাম। মীখাংনি লীগাঁছে হাথাইখৌবো চেওৰা, এন্দা, নিম বংফাংনি দালাই আৰা থাও গুৰৈজীং ছুংখৈ, গলাইনানৈ আৰা হাংগাবজীং হাথাই মাজিনাইগাম। খানাইয়াও চিবিংনি থাও আৰা থাও গুৰৈ ফুন্নায়গাম। খানাইখৌ জীংথি খালামনী থাখাই, শিলিখা, আমলায় আৰা জাম বিবাব গলাইনানৈ, বিনি বসখৌ খানাইয়াও ফুন্নায়গাম। চামত্ৰাম গুফুৰ, কপূৰ আৰা থাও গুৰৈ ফুছুনানৈ গথফাঁৰনী ফাঁন্নানৈ হীরা, গথ'ফাঁৰনি মাদীম বিগুৰা গুৰৈ জায়।

মোগল যুগনিফাঁই গোলাপ বিবাবাবী দেলাইনায় ফাবিয়াও গিদিব জায়গা মাদীদাং। বাজখুংগ্ৰী লুৰজাহানা গোলাপ বিবাব-নিফাঁই 'গোলপনি আতৰ' দিল্লনদাংগাম। চমাইনা গোলাপ বিবাব, পাজাখী, জবা, কেতেকী, কপৌ বিফাঁৰবা হিজাও মাহাবী দেলাইনাইয়াও বাহায়জাবীদাং। ফুজা-পাতালাও, মেল মিথিং-আও, হাবা-লুখায়াও বিবাব, বিবাবনি মালা নীঙাবানী জায়।

গুপ্তিখৌ জাবৌৰৌ খালামনী থাখাই, গয়ফাথে আৰা চুনৈ বাহায়। বিনিফাঁইনী "গয় দেদেৰে, ফাথে চুনাবী, দাওব থি বাদি চুনৈ" বড়োফাঁৰনি মেথাইয়াও খীনানী মাদী। হাইজেং, লং, চিমফ্ৰি চমফেৰা এলাছি, তুলনছী ফাঁৰখৌ খুগাখৌ মাদী-মৈবাদি লাখিনী থাখাই বাহাইবীদাং।

পৰ্বতজৰায়াও শাল ফিথাইখৌ দেগ্লিনানৈ, হায়নামুলি হিচাবেই বাহাইবীজাদাংগাম। নাথায় দিনৈনি বিজ্ঞাননি মুগায়াও ফিথায়খৌ খলাও খেবনানৈ, বিনি থাও আৰা চাবীন দিল্লনায় জাদাং। বিনি চাবাআৰা জীৱ-জুনাওনি আদাৰ জাদাং।

বড়োফোৰা গাঁৱী গাঁদায়নিফাইনী হাথ্ৰামায়াও ছিকাৰ খালাম-
 বাদীং। ছিকাৰাও মীন্নায় মৈ, জাহামালাই, গাদাবানি উথুমায়নি-
 ফাই সম সম মোল মোল মীদীমনায় গীক্ষীবেওৱা (গন্ধকলাই)
 দিছনীমীন। উনাও বিনি মুংখৌ কস্তুবী বৃংজাদীং। গান্দাগং,
 মৈদেৰ হাথায় আৰী দাওবাই গাংখৌ মুলি আৰী গহেনা
 বানাইনানৈ বাহাইবাদীং।

[Faint, mostly illegible handwritten text in Assamese script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

বড়োফোৰনি হাবা

গাঁৱী গাঁদায় মানযিয়া, সীৰজিজানায়নি উনাও লাইমীন
 জাৰীলা, মীজাংমীন্নায় হাবিলা বিসীৰনি গীসীয়াও ছৌফৈয়ী। বি
 মীজাং মীন্নায় হাবিলাখৌ জীব জুনাং বাদিনী ছুফুংনী লানায়মীন।
 মানযিহাৰী আৰী জুনাংফোৰজাং য়েবা ফাবাগ গৈয়ামীন। নাথায়
 মানযি মাহাবীয়া সুবুং জানাই লীগী লীগী বিসিনি জুনাংবাদি
 আখল-আখুৰা লাসৈনী গৈয়া জাৰীনা হমী। লাইমীন ছেংগ্ৰা
 ছিখীলাফোৰা গাওসীৰ নাগিবনায়বাদি জুলি নাগিবনানৈ লায়ী।
 বিনিফাইনী মুলুগয়াও ব'খৰ আৰী ফোলেৰ উৰজি খাংয়ী। সংসাব
 খুনাইয়াও গ্ৰেং গ্ৰেং হৌৱা হিঞ্জাও গীসী মীদীম জীউ-খৌছে
 জানানৈ লামা ছুৰী। হিঞ্জাওয়া হৌৱাখৌ সংসাবনি দাওহায়াও
 গীহী বীলী হীৰীয়া। প্রজাপতিয়ানী জুলিনি গুডি মীদায়। বি
 গাওনি দেহানিফাই হৌৱা-হিঞ্জাও ডিগাং ডিগাং দায়ী। বৈদিক
 শাস্ত্ৰীয়া ৮ বীখীম হাবানেম ফাৰিনি খাথা মিথিহীয়া : ব্রাহ্ম, আৰ্য,
 প্রজাপত্য, দৈৱ, অসুৰ, গন্ধৰ্ব, বাক্ষস আৰী পৈশাছ। জীংনি
 গেজেৰাও দৈৱ, অসুৰ, বাক্ষস, আৰী পৈশাছ বিফীৰ নেমজীং
 হাবা জাৰীনায় নুনী মীনী।

যেবাও ঠুৰি নুয়ী বিয়াওনী বাঠিগাৰী। দিন-বাব নাইনানৈ
 হিঞ্জাও ছীংনী আংখাবলাংয়ী আংখাবলাংনায় সমাও লামায়াও
 খদাল জাওনায় নুৰীলা, ওৱা দান্নায় নুৰীলা আৰী গীথে বান্নানৈ
 থাংনাই নুৰীলা থাংনী লাগা ব'খৰাও বড়োফোৰা থাঙা। যাত্ৰায়া
 গাজ্ৰী হীন্নানৈ হমনানৈ লায়ী। ছীৰনিবা ব'খৰাও হাবা হবনী
 হানাই ছিখীলা নুৰীলা ডিগাং ডিগাং থাংনানৈ বিমা-বিফাজীং
 বায়লায় হৈয়ী। বাথ্ৰাফোৰা গীৰীলাইনু গয় খাওনাইনি দিনবাব
 থিক খালাময়ী। গয়থাওনাই দিনা বৈবাথী ছানৈ, গয়বিবান,

ফাঠে বিবান, জৌ বিবান লানানৈ ছিখীলানি ব'খৰাও বাই-বাহা-
গিজাং ফীৰ্বা' খুঙী। বিনি উনাও খাতা খবৰ খাঙী। খাইছে
খাইছে আছান খেবহৈয়া।

হাবানিদিনা দৰখং মাখাং, লংগীনা বিফীৰাও ঠালিং বিফাং
(যোৰা) গাইনায় জায়। বিফীৰখৌ গাহাম নেশা'ন হমনানৈ
বাবলাংফা বৈৰাখী লীগীয়াও লাংফানানৈ হিজাওনি ব'খৰাও
ছৌহৈয়া। গাওজোন মাৰিখাংনাইনি উনাও, মালছা, গামিনি
ছিখীলা লীগী ফীৰনি দায়খৌ মাৰিয়া, সীৰ্মান্দী ফিৰায়। গয়থোফ্লা
ফাঠে থোফ্লা বাই-বাহাগিফীৰনা মান বাওয়া। লংগীদীনি দিনাও
গাওজোন মাৰিনায়া জীৰাও গীৰাবমোন। দা গয়যোৰা, ফাঠে যোৰা
লানানৈৰা ফিছাজী বিলায়নায় লুনী মীনা বৈৰাখী ফীৰা হাবায়াও
গয় বানৈ বানৈ মীছানা নাংগৌ। মীছানায় সমাও জংখাই জংখাই
মেথায় খনজায় :

“ঐ বৈৰাখী ললিয়া
থাওনো বাবাংছিন
গয় খাওনায়খৌ জীংলায় জালিয়া।”

অসমীয়া মাহাবীয়াও খিছাগীত থানা'ইবাদি বড়োফীৰনি
গেজেৰাওৰা হাবায়াও বংজা বাজা মীছাগাংনানৈ মেথায় খনায়
নেম দং।

“বাবী খনানি ওলদং
হৌরা মীজাংনি হাবানি
অমাবেদং, অমাৰেদং।

বাবীখনানি ওলা মেওৰা
হিজাও মীজাংনি হাবানি,
জৌৱালাই-মেলৌৱা, মেলৌৱা।”

বৈৰাখীয়া বাবাবী গোৱা, গিবাবী গোৱা, লাজিৰাবী গয়বিগুৰ
থোফ্লাখৌ বানানৈৰা মীছানা নাংগৌ। মীখাং ছীমহাব জাহাব
জালাইয়া থেওৰা মিনিনা নাংগৌ, বাজাবনা নাংগৌ আৰা গয়
বাননাংগৌ।

“গয় দেদেৰে ফাঠে চুনাৰী,
দাওবো থি বাদি চুনে,
মোঠাম লাঞ্জাইবাদি থাংথু,
খাও বেগাং জাদী
অন্নানৈ হীদী
জা বেগাং জাদী
সোণামুখী খুগা,
মৈনামুখী বাও
আফাংনি গথো-গথায় বাৰাই বুৰৈ
ছিখা জীহীলাও।”

বিবাদিনা বৈৰাখীয়া বড়ো হাবায়াও গিদিৰ বিবান লানা
নাংগৌ জায়। বাবলাংফায়ৰা ছিগাং ছিগাং হাবানি হিজাও গীদান
লাৰীনাইয়াও মীছা মীছা ফৈনাং গৌমোন।

সোণা-ৰূপা, আছানখিৰা গান্নানৈ গানফব জীমফব (দখনা
থাউচি) লাংগীনা গুডি ছৌফৈনায় লীগী লীগী আলাৰী বাখি
লানানৈ (লাইজৌ লাই বোনাই, গয় যোৰা, ফাঠে যোৰা, বাংকপা,
খৰগনছি লাখিনানৈ গুডুং গীনাং, ঠালিং দোনাজাং ছাশ্চিয়াও
বেংথন্নায় বাখি) গিছিব ছিবি ছিবি আগচুৱাৰাও খামফ্লাই বোনানৈ
বিবীনাং জানাইফীৰা আঠিং ছুহৈনানৈ বঢ়াই বঢ়াই লাৰীনায়
জায়। ব'য়াও ছৌফৈনায় লীগী লীগী বাথৌ গিদিং হীয়া। ছম
ছাওনানৈ হাবা হীয়া। দায় দীফীং মাৰিআ।

হিজাও গীদানখৌ লাৰীখাংনাই উনাও গিয়াছথি খুবমাফীৰনা
খাওন জাহীনা নাংগৌ। খাওনা আংখামনি আলি, বেদবনি আখায়,
জৌনি ফখী বেবাদি জাহীনায় নেম দংমোন। ছান্ননেছে উনাও
হিজাও গীদানখৌ বাথৌব্রাই, বাথৌক্ৰইখৌ সাক্ষী লাখিনানৈ, গাছা
যোৰা ছাওনানৈ, লাইজৌ গাংনে বনানৈ আংখামনি হাথা সাহা
আৰা আংখৈনি হাথা খীলাহা বাওনানৈ হিজাও গীদানজাং খুব-
ফাণ্ডাফীৰা খুলুমফানাংগীনা (বিবাজে জানায়)। হিজাও গীদানা
হালদৈ গৈয়ি ওনদাখাবৈৰজাং দাও বেদব (দাওলা মাছে আৰা

জী মাছে) ছংনানৈ মাদায় খুলুমো । ওজায় মাদায় বায়ো—

আহাম গুরু,

অর্জাংহায় সীব দং ?

সাননি গিবি সানজা

খুবা বোঢ়াই মহাবাজা ।

ব'নি গিবি

বাংনি গিবি

বুঢ়া বাথো

খুবা বোঢ়াই মহাবাজা ।

নোংনি ফিছা আত্রা

ফিছো আত্রাথো

বান্দী বান্দাথো

বুজাই আজাই হোনানৈ,

দিনৈনিফ্রাই আমখীথো (মুং)

নোংনি আন্দীর ছিঙাও

থিছন্নায় জাবায় ।

দেনাং বিয়াও

অগ্রী জাদাং,

অগ্রী লাংদাং,

আও ছুথি

বাও ছুথি হোনানৈ,

দায় দোফাং হমনী

হানাই নোঙা ।

বার মায়াথো

লগাই হোনী মাল্লায় নোঙা ।

দিনৈনিফ্রাই

আমখার্জাং (মুং)

আমখীর্জাং (মুং)

থৈছ থাংছ বাইর্জা মনজাহাংনাংগান ।

বিয়াও বায়খীমা

বায়খুমি

খালামনো মাল্লায় নোঙা ।

ধাৰ্বাম সাক্কীথো লানানৈ,

গাছা ছাওনানৈ,

বাইর্জা বাজাথো লানানৈ—

দিনৈনিফ্রাই

মাইনাও হোনানৈ

ব'য়াও থিছন্নায় জাবায় ।

বায়ছংনায় মাদায়থো খুলুমনানৈ ছিগাং ফিছায়নি থাৰছিয়াও
আংখাম হোনানৈ বইনোবা এফা এফা বাননানৈ হাওঁ । বি দিন-
নিফ্রাইনো ব'নি মাইনাও জাবায় হোনানৈ বইবা গনাইনানৈ লায়ী ।
বি দিনখালিনো গাঁদান সংসার খুংনো লাওঁ । হাওঁ বানানৈ (সংসারনি
বিবান) গ্রেং গ্রেং সংসার খুঙা । হাবানি উনাও ডাইন দিনা, আঠি
মঙ্গলা ছেফাই হাওঁ । লোগীআও ছিখীলা ছাছে আৰা হোঁআ ছাছে
লাংফাও । হাবাদিনা লাৰাকানায় বেছাং ফোৰথো আঠি মঙ্গলা
দিনা হৈফীল্লো নাংগো । ঐদিনখালিনি জানায় লাংনাআ গিদিব
জাওঁ । গাঁদো-গাঁদায়নিফ্রাইনো বড়োফোৰনি গেজেবাও মনছে
নেমজাংল হাবা খুংনায় জায় । গাঁসো গৈয়ি ছিখীলাথো খাবু মনব্রানো
বোনানৈ লাংনানৈ দায় দোফাং মাৰিনানৈ হাবা লানাইবো নুনো মনো ।
গাওঁজোন মাৰিনো হায়িফোবা খাইছে গাঁবজাবো থাইহাওঁ । গাঁসোজাং
গাঁসো থালাইনাইফ্রা খাবছন হৈনানৈবো হাবা লানায় নুনো মনো ।
ব'খব ননৈবো গাঁসো বেবেখা জায়াল্লা, গাঁবোবলায়াল্লা ছিখীলায়া
লাংখাৰনোবো হোঁরাথো হাংখুই হৰা :

“গাঁসোজাং গাঁসো

জাদাংল্লা,

মনজাং মন

জাদাংল্লা,

ছিখুবার্জাবাদি ছাফনানৈ

লাংফৈ আদা,

গলেবাম মায়া হৌৱা।”

হাবায়াও বিমা-বিফায়া গনাইৱা হাবায়া গাঁবলৈয়ে জালাংআ।
নাথায় খাইছে ফিছাজীনি দুখু দাহানি খাঁথার্থো মিথিনা লুবৈআ,
ফিছাজীয়া হাবা জায়া। বাগ' লাংআ। হৌৱাফাঁৰাৰা গাঁসী থোনাই
ছিখীলাখো মনিয়াও দিখাৰাওনো খনো :

“জাতি বাছি বাছি

হৌৱা বাছি বাছি

ফিছায় জবীলা

পাপ নাংগাঁনি

পাপ নাংগাঁনি

মৈনাগুবীনি

শেৱাবী জুলি সোনা।”

আথিকালাও বৈদিক নেমজাঁং ছমযজ্ঞ ফাথিনানৈ গাঁবাংয়েনো
হাবা লানাই নুনো মীনা। বড়ো হাবায়াও হিঞ্জাওখো গয়জোৰা,
ফাঠে জোৰা লানানৈৰা (বেছেন) হাবা হবনায় নুনো মীনা। বি
নেমজাঁং হিঞ্জাও ফাঁৰখো বেছেন হাঁনায় জাদাঁং। টাখা ফৈছা নাঙাৱা
যৌতুক হবৱা হাবা জায়া বি নাঙা। নাথায় যুগনি গান্ধীবনাইয়াও
টাখা-ফৈছা হবফায়া দা জানী হমবায়। বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও
বালোন্দা হৌৱা হাবা লাফীনা হাগো। বান্দি হিঞ্জাওয়াৰা গাঁসী
জায়াৱা হাবা লাফীনাইয়াও য়েৰা হেংথা গৈয়া। বান্দি হিঞ্জাওয়া
হাবা জাফীনৱা ছিগাঁনি হাবানি খৰছখো হৌৱা গাঁদানা বাননাংগো।

বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও গাওনি ফাঁলেবজাঁংল হাবা লানো হামা।
মিথিয়িয়াও হাবা লাফাঁংদাৱা নাৰ্জ্জি ওৰগাবনানৈ উদ্ৰাইনো নাংগো।
বসুমাতাৰী ফাঁলেবআ নাৰ্জ্জাৰী, গয়াৰী, মীছাহাৰী, হাজোৱাৰী,
ছমফ্রামনাৰী বাদি ফাঁলেবজাঁং হাবা জানাইয়াও য়েৰা হেংথা গৈয়া।
নাথায় হাবীবাছিনায়, মুগৈনায় বিবাদি অগেন ছদাখো জাঁং বিসিনি
গেজেৰাও নুআ। নিখাউৰী ব'খবজাঁং ধান দৌলং গাঁনাংফাঁৰা
বিবাদি সীমান্দা ফাথিনা বাৰা গাঁসী জানায় নুনো থাঙা।

বড়োফাঁৰা গাওজন হাঁনানৈ হাবা খালামনায়, বালোন্দা
হৌৱায়া হাবা জাফীনায় আৰা বান্দি হিঞ্জাওআ হাবা লাফীনা
হানায়, দোআ হাবনায়, গাঁবজা ছাঁনায় বিফাঁৰাও বিসিনি গাঁজো
হাৰিমুৱা বেৰখাং ফৈয়া। আথিকালাও মালাই হাবীনি বাৰ হাবনানৈ
বিসিনি নেমফাঁৰা ছাঁলায় ছলু জানী লামা লাৰীনায় নুনো মীনাছে।

বড়োফাঁৰা জুলিখো থৈছ'থাংছ'নি জুলি হাঁনানৈ লায়।
মুলুগআও গাঁসীজাঁং মিলিয়াৱা (বিবাহ বিচ্ছেদ, Divorce) এংগাব-
লাইনোৰা হাগো। বি গাবলাইনাইয়া জুথুমনায় আফাংআও ফাঠে
বিছিনানৈ খুংনো নাংগো। 'অনুলম' 'প্ৰতিলম' হাবাআ বড়োফাঁৰনি
গেবিৰাও ছৰা ছনস্ৰা জাবা গাছিনো দং।

— x —

লাংফৈ আদা,

গলেবাম মায়া হৌৱা”

হাবায়াও বিমা-বিফায়া গনাইৱা হাবায়া গাঁবলৈয়ে জালাংআ।
নাথায় খাইছে ফিছাজীনি দুখু দাহানি খাঁথার্থো মিথিনী লুবৈআ,
ফিছাজীয়া হাবা জায়া। বাগ' লাংআ। হৌৱাফাঁৰাবা গাঁসী থোনাই
ছিখীলাখৌ মনিয়াও দিখাৰাওনো খনো :

“জাতি বাছি বাছি

হৌৱা বাছি বাছি

ফিছায় জৰীলা

পাপ নাংগান

পাপ নাংগান

মৈনাগুবীনি

শেৱাবী জুলি সোনা।”

আথিকালাও বৈদিক নেমজাং হুমযজ্ঞ ফাথিনানৈ গাঁবাংয়েনী
হাবা লানাই নুনো মনি। বড়ো হাবায়াও হিঞ্জাওখৌ গয়জোৰা,
ফাঠে জোৰা লানানৈবা (বেছেন) হাবা হবনায় নুনো মনি। বি
নেমজাং হিঞ্জাও ফাঁৰখৌ বেছেন হাঁনায় জাদাং। টাখা ফৈছা নাঙাৱা
যৌতুক হবৱা হাবা জায়া বি নাঙা। নাথায় যুগনি গান্ধীবনাইয়াও
টাখা ফৈছা হবফাগ্ৰা দা জানী হমবায়। বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও
বালোন্দা হৌৱা হাবা লাফীন্না হাগৌ। বান্দি হিঞ্জাওয়াবী গাঁসী
জায়াৱা হাবা লাফীন্নাইয়াও য়েবা হেংথা গৈয়া। বান্দি হিঞ্জাওয়া
হাবা জাফীনৱা ছিগাংনি হাবানি খবছখৌ হৌৱা গাঁদানা বাননাংগৌ।

বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও গাওনি ফাঁলেবজাংল হাবা লানী হামা।
মিথিয়িয়াও হাবা লাফাংদাংৱা নাৰ্জ্জ ওৰগাৰনানৈ উদ্ৰাইনো নাংগৌ।
বসুমাতাবী ফাঁলেবজাং নাৰ্জ্জাবী, গয়াবী, মাছাহাবী, হাজোৱাবী,
ছমফ্রামনাবী বাদি ফাঁলেবজাং হাবা জানাইয়াও য়েবা হেংথা গৈয়া।
নাথায় হাবীবাছিনায়, মুগৈনায় বিবাদি অগেন হুদাখৌ জাং বিসিনি
গেজেৰাও নুআ। নিখাউবী ব'খবজাং ধাঁন দৌলং গাঁনাংফাঁৰা
বিবাদি মামান্দা ফাথিনা বাৰা গাঁসী জানায় নুনো থাঙা।

বড়োফাঁৰা গাওজন হাঁনানৈ হাবা খালামনায়, বালোন্দা
হৌৱায়া হাবা জাফীন্নায় আৰী বান্দি হিঞ্জাওআ হাবা লাফীন্না
হানায়, দোআ হাবনায়, গাঁবজা ছাঁনায় বিফাঁৰাও বিসিনি গাঁজৌ
হাৰিমুৱা বেবখাং ফৈয়া। আথিকালাও মালাই হাবীনি বাৰ হাবনানৈ
বিসিনি নেমফাঁৰা ছাঁলায় ছুলু জানী লামা লাৰীনায় নুনো মনিছে।

বড়োফাঁৰা জুলিখৌ থৈছ'থাংছ'নি জুলি হাঁনানৈ লায়ী।
মুলুগআও গাঁসীজাং মিলিয়াৱা (বিবাহ বিচ্ছেদ, Divorce) এংগাব-
লাইনৌবা হাগৌ। বি গাবলাইনাইয়া জুথুমনায় আফাংআও ফাঠে
বিছিনানৈ খুংনো নাংগৌ। 'অমুলম' 'প্ৰতিলম' হাবাআ বড়োফাঁৰনি
গেৰিবাও ছৰা ছনশ্ৰা জাবী গাছিনী দং।

— x —

গাঁথৈ গাৰনায়

মানষিআ জাঁনীম জাবোলা ছানছে থৈখাগীন। থৈনায়নিফাই বাওবা বাৰগোনী হায়া। বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও গাঁথৈ গাৰহৈল্লা মাখাছে নেম ফালিনায় লুনী মীনী। বিফাঁৰখৌ মাওফুংআৰা জীউ শীলেবআ গাঁজাঁনফুৰীআও থাঙা হাঁন্নানৈ হমনানৈ লায়া।

বড়োফাঁৰনি গেজেৰাও ছাঁৰবা থৈল্লা ছিগাং ছিগাং গামীনি গিয়াছথি ফাঁৰখৌ লিংগীন। বাহাগি খুবমা ফাঁৰনী খৌবাং হৰগীন। গাঁথৈখৌ ছিথলানি খাঁলা ফাছে হা গাঁথাৰ লিবজাঁনানৈ থালিৎ গাজাঁলা ছিনখাওনানৈ ওঁৱানি বিসাং ছায়াও হাঁনানৈ, দাহাৰা ছায়াও গাঁথৈখৌ খাঁলাহা খব খালামনানৈ ফুথুনানৈ দৌনগীন। গাঁথৈখৌ দৈজাঁং বিলিৎশ্ৰাংনানৈ হাঁগীন, খানাই খান্নানৈবো হাঁনী লাগীন, থাওবা ফুনগীন হাগৌবা মাদাঁমফু, থাও বাহাইগীন। খাম লাখিনায় মানষিআ দাও মাছে আগছি আখাইজাঁং বুখাৰনানৈ দৌ গাঁদাননি খোলাআও আংখাম আংথৈ, ছংগীন। ছংখাংনায় উনাও আংখাম আংথৈ, খবছে আৰো দৌই গবৎছে বাই-বাহাগি-ফাঁৰা দৌগীন। বাই-বাহা-গিনি উনাও খুবমা গিয়াছথিফাঁৰা খুলুমনী আৰো দৌনী লাগীন। দৌনায় সমাও আগছি আখাইখৌল বাহাইগীন। গাঁথৈনি বিসাংখৌ বানাইনায় ওঁৱাখৌ গাছিৰ্থৌবা লাংফা জীবগীন। গাঁথৈনি হাচুংখৌ উণ্টা দাননানৈ লাগীন। হাচুংআও গাঁবৰথি গলাইনায় হা-গাঁথাৰ, থুলন্সি, ডুব্বী হাণ্ডা, সোনানি আখথাম বাহায়নানৈ দৈ শান্তি লাফাগীন। নাৰজৈ গাঁৰান, অন্ডায়, দৈ বাৰনী ফৈছা, ছানায় বুম্বা, ফাখি, বিলাই, ওঁৱা, বিজৌ বিফাঁৰখৌ লাফাগীন। গাঁথৈ বাহায়লাংনায় জি-জাঁম বিফাঁৰখৌ গাৰফাইগীন এৰা দানাও হৰগীন। গাঁথৈখৌ লাংনায় ছিগাংছিগাং গংফ্ৰামবা ব' আৰু গলিখৌ আওআ খুন্দাঁজাঁং ছাঁং-

থেনানৈ লাখিগীন। বিবাদী খালামআৰা ব'খবনি খহা জানী হাগৌ বিখৌ সান্নানৈ লায়া। গাঁথৈ লাংনাই উনাও ব-বাং লিবজাঁংনানৈ, জি জাঁম ছুশ্ৰাংনানৈ লাগীন।

গাঁথৈশালিআও গাঁথৈখৌ হৌৱাৰা খুল্লুবনানৈ খাঁলাহা 'খব' খালামনানৈ লাখিগীন। হিঞ্জাওৱা খাংগ্ৰাংনানৈ লাখিনী নাংগৌ। গাঁথৈখৌ ছাওনানৈ এৰা ফবনানৈ নাঙাবা আঁৰৈনী লাংদাংঅইনী গাঁথৈশালিআও লাখিবোঁৱনী হাগৌ। ছাওৱা গেদেৰ গথআ অৰ লগাইগাঁগীন। ছেংগ্ৰা এৰা ছিখ্ৰা বৈসাঁআও থৈল্লা থালিৎ গাইনানৈ হাবা হাঁনায় নেম খালামনানৈছা ছাওগীন, ফবগীন, এৰা গাৰবাগীন। গাঁথৈশালিআও পাখ্ৰী দালাই গাইবোনায় জায়া, ওঁৱা বিজৌখৌবো খুবুনানৈ দৌনবাঁআ আৰো দাও মাছে আগাৰবাঁআ।

গাঁথৈ গাৰখাংনায় উনাও নাৰজৈ গাঁৰান অন্ডায় আৰো বেসৰ বিফাঁৰখৌ ছুগৈ খাংনায় উনাও বাহায়নায় জায়া। ঘয়াও ছৌফৈনায় লীগী লীগী হলখনি গুডিআও ৰাখিনায় জিগাবনি অৰআও আখাই হাংনানৈ আৰোবাও ছুগৈনায় জায়া। গাঁথৈ গাৰহৈনায় মানষিফাঁৰনী জৌ, ছাহা লিংবোনানৈ লাঁংহায়া। বেওহায়নী দাহা আৰো খামনি দিন খাবাল খালামনায় জায়া।

জিদিনখালি দাহানি দিন। বৈ দিনখালি দৈমা ছেৰাও এৰা বিলানি ছিংআও থাংনানৈ গাঁথৈনি মুংআও ফিথায় ছামথায়, জাগ্ৰা লাংগ্ৰা বাওহৈনায় জায়া। ফিছা হৌৱাফাঁৰা ছাফ্ৰামবা 'খব' হোজা নাংগৌ। শাৰাধ লাখিনায় মানষিআ শাৰাধনি দিনসিম উন্দুনায়, জানায় আৰো লাংনায়াও নেম ফালিনী নাংগৌ। আঠিং গাঁনাং মাসিআও জনী মীনা উন্দুনী মীনা, দৈমাবী বাৰনী মীনা। দাহা থাঙাৰা থাও, না-বেদৰ মীনজাঁআ। গাংছে গামছাখৌনী ছুগৈনানৈ মাদাঁমাও বানহাঁনী নাংগৌ। বড়ো খুপ্তানফাঁৰা গুবুন নেমেই শাৰাধ খুঙী। বড়ো বৈষ্ণুৰফাঁৰনি নেমা হিন্দুৰফাঁৰ জাঁং বাংছিন মিলিআ। দাহাখালি হাজাম লিংহৰনী হাগৌ এৰা গামিনি গাঁবাং মানষিআৰো বিখৌ মাওফুংনানৈ হাঁয়া। দাহাখালি খাইছে উন্দৈ গথ'ফাঁৰনী গাইথৈৰ দাখা, মেথায় আৰো ছৌবায় জাহাঁআ।

শাৰাধখালি বাই-বাহাগি, গিয়াছথি খুমা গাছিবো নুজাফৈআ।
 খীলাফাছে গীথৈনো বাওনায় জায়ী। নিস্তাব খালামনানৈ বাথো-
 আওবো শিব্রাইথো ফুজিনায় জায়ী। শাৰাধখালি না-বেদৰ জাহীনো
 লায়ী। ছিগাং জাহীনায় উনাও দনছে মাইবং ফৈছা খুশা দীনফানানৈ
 গীথৈনি মুঙাও উস্তিংজায় ছাবহবনায় জায়ী। খংনায় দৈফুনথো
 খবআও কজুননানৈ খাম-খিবা লাখিনায় মানখিতা গাবহৈনো নাংগো।
 গীথৈনি মুঙাও যোগাব খালামনায় জানায় বেছাং ফাঁবথো জাহী-
 জাঁবী। লাখিনী হামা। শাৰাধআও গয় বিফাং আৰী মাসৌৰী দান
 হীয়া। বড়োফাঁবা উজিফীন্নায় সানশ্ৰীথো ফৈথায়আ। শাৰাধখালি
 খাইছে ছেবজা গাওআন আৰী ফাল্লাগাওআনবো দিন্থিতা।

— x —

মুঙনি জাৰীমিন

মুলুগাও মুং লাখিনায় ফাবিয়া সীমা নাংথাও। খাইছে
 গীলৈনি মহব মীখাং-থো নাইনানৈ মুং লাখিয়া আৰী খাইছে
 গাও গাওনি মানিজানায় মীদায়নি মুঙাও গথনি মুংথো লাখিয়া।
 বিসৰ ফাঁথায়ী মানিজানায় মীদায়ী অবায়বো গথথো মীজাং যেনা
 লাখিগান হীন্নানৈ। খাইছে বখবাও বিমা-বিফা দীন্নায় মুঙানী
 মথজায়ী আৰী বাহেৰাও গুবুন মুঙে মিথিজায়ী। হিন্দু বড়োফাঁবা
 হিন্দুধাঁবোমজাং গীৰীন্নানৈ, খুষ্টানফাঁবা খুষ্টান ধাঁবোমজাং গীৰী
 হীন্নানৈ মুঙ লাখিনায় ছদা দঙ। আথিকালো গুৰৈ বড়ো মুঙে
 মুঙ লাখিনায় বাব বাবদাং। মানখিনি সান্নায়জাং গীৰীন্নানৈ মুং
 লাখিনায় গীদী-গীদায়নি ফাইনো বাইদি বাইদি। গীদীনি বাজা,
 বাজখুংগুব, বাজখুংগ্ৰী বিফাঁবনি মুঙাওবো মুঙলাখিনায় জাঁবদাং।
 য়েৰৈ বাজখুংগ্ৰীনি মুঙে লাখিনায়মুং—সোনাশ্ৰী, ধনশ্ৰী, চন্দ্রমালী,
 লাইশ্ৰী, বিদাংশ্ৰী, বেলশ্ৰী, জীয়াশ্ৰী, বালাশ্ৰী, বৈমালী, দৈমালী
 আৰী বাজখুংগুবনি মুঙাও লাখিনায় মুঙা-ভগদাং, বুৰ্জাদাং,
 মহামানিক, বীবহাস, ধনমানিক, যশমানিক, ঈবাগদাও বিফাঁব
 মুংথো বাজা আৰী বাজখুংগুবনি মুঙাও লাখিনায় লুনা মীনা।
 মীদায়জীনি মুঙাও লাখিনায় মুং : মাইনাও, খামাইখা, বাবদৈশ্ৰী,
 বৈজীমুথী, বীৰগাঁশ্ৰী বাইদি বাইদি।

বড়োফাঁবা গাও গাওনি ফিছাফাঁবথো জীনাগ বাবাই লানানৈবো
 মুঙ দীনা : সোম্বাবী, মঙ্গলথি, বুধবাৰী, শুকুশ্ৰী, শনি, ৰূপাশ্ৰী আৰী
 সোম্বাক, মীনবাক, বুধবাক, বিষ্টিবাম, শুখুবাম, শনিবাম, ৰবিলাল
 বাইদি বাইদি।

সানছুমৈফাঁবা সময়না বমাইনা মুঙ লাখিয়া : বৈমালী, দৈমালী,
 সামফাথি, ফাজাথি, মিনিশ্ৰী, আলাইশ্ৰী, জীয়াশ্ৰী, সোনাশ্ৰী, ৰূপাথি,

উদাংশী, মৈনামুখি, গুনাখি, ফাইলী, দেবহাছাং, মাইসিংগ্ৰা,
দাওহাগোবা, বাওহাইগোবা, মানসিংগোবা, দৈমালু বাইদি বাইদি।

মানষিনি আখু আৰা দেহানি গাঁৱৰনায়খো লানানৈবো মুঙ
দাঁনী - জেংগ্ৰেং, জঙজিৎ, থেলেব, নালেব, জাইছুম, ছুবলাই, হাফাং,
অৰগে, বাইলে, হাইথু, হাইলু, বাইথু, ফাওছুব, ছুমফ হামফে,
মৌলে, থাইলে, হাথাসী, বাথাসী, গাভ্ৰেমা, লাউগী, হংলে, থিফুলি,
নাফুলি, ছুলুব, নাগালি বাইদি বাইদি।

এনলা, গেছ্ৰা, ধদং, বাখেব, খাখেব, থিফু, থেখেব, গালা,
হাইথা, উল্লা, থেফা, গুব্ৰাং, হাখ্ৰা, অৰগা, মেবগা, লোল্লা,
হালাবাম, থখু, হাখাও, ফেবখাও, গোমথা, বেলদাং নাৰখা, গনাব,
গংগাব, জাইলা, জাখি, দিলা, মৈথা, গোবলা, গাইদং, উবখা, খাওল্লা
খাওল্লী, গুব্ৰা, গুব্ৰী, আছলাউ বাইদি বাইদি।

খ্ৰীষ্টান ধৰ্মাৰ্জাং গাঁৱৰহানানৈ লাখিনায় মুঙ: লুইছ, জন,
এলেন, ফ্ৰাঞ্চিছ, ব্ৰেলিয়াম, এনি, ব্ৰিনালিনী, হোৱেলচ, মিস্টন, জেকব,
ডেভিদ, ফিলিমন বাইদি বাইদি।

হিন্দু ধৰ্মাৰ্জাং গাঁৱাৰনায় মুঙা এনছো এনলা য়েৰে - নবীন,
ববীন, ধীৰেণ, বীৰেণ, ইন্দ, জয়পাল, পৃথ্বীৰাজ, আনন্দ ভাস্কৰ,
উৎপল, হবি, গোপাল, যছ, মধু, গায়ত্ৰী, সাবিত্ৰী, অক্ষতী, মেনকা,
বিনীতা, নিবেদিতা, চম্পা, বঞ্জনা, সুৰভি, সাগৰিকা, ডিম্ময়ী,
মুম্ময়ী, বিজু, মঞ্জু, অঞ্জু, নীলিমা, বস্তা, উবা বাইদি বাইদি।

মানষি ফাঁৰনি গেজেবাও মানিনাং ফাঁৰখো মুং মখনানৈ
গাবজিয়া - আয়ং, আৰো, আফা, আদৈ, আদা, গুমে, আৰৈ,
মাদৈ, আই, আনৈ, আবো বুনানৈ গাবজিয়া। ফিছায় আৰা
বেওৱায়নি মুঙখো খাৰিয়া। নাংসোবা, বিসোবা, গথফাঁৰ বুনানৈ
গাবজিয়া। বিমা-বিফায়া গথ-গথায় খাজায়ালা গাজী মুঙখো
লাখিয়া। হিন্দু ধৰ্মাৰ্জাং গাৰ্হাৰনায়ো খাইছে খাইছে বাশি-চক্ৰ
নাইনানৈ মুঙ লাখিয়া আৰা জীউলামা (Horoscop) গনক ফাঁৰনি-
ফ্ৰায় বানাইনানৈ লায়ো। আনন গোসাই, বিনন গোসাই, শিবাই,
শিবুৰে বিফাঁৰনি মুঙখো আবজ গাবনায় সমাও গাবজিয়া আৰা

গাঁৱা য়াৰানো গাবজিনো লায়ো। উন্দে খুদিয়াফোবা গেদেবনি
মুঙখো খাৰিল্লা হামাহানানৈ সাংখাৰি জায়ো। ছেংগ্ৰা ছিখ্ৰাফোবা
গাঁৱা থালায়নানৈ দিখাব নাংলা গুবুন মুঙ দীলানৈ মেথায় খনো।
নাহামৈহা থাংল্লা মুংখো মখনো বড়োফোবা য়েৰাৰা হাঁয়া। মুংখো
মিথিল্লা হাথ্ৰানি মাদায় আৰা হাবায় বাংখা বিফাঁৰ লীগী হমনো
হাগো, দাওৰিংগাওআ, মিথিল্লা মুংখো গাবজীনা হাগো, আংগাঁব
মাংদায়া আন্দাই হাঁনো হাগো হাঁনানৈ।

বড়োফোবা গামিনী মুংফাঁৰখো য়েৰাৰা গাঁৱাৰ হাঁনানৈ দাঁনী
এবা দাঁনী নাজায়া হাক্ৰজাং বৃংফবনানৈ থানাই গামী > হাক্ৰবাৰী,
সামথায় হাথ্ৰাজাং বৃংনায় গামী > সামথাইবাৰী, ঠুৰি হাথ্ৰাজাং
বৃংনায় > ঠুৰীবাৰী, হা-দহলা জানাই গামী > দহলাপাৰা, বাংগাল
দাওহায়াও থখন, দাংজাং বুলাইনায় গামী > ডাঙ্গাই গামী, জেংগ্ৰেং
গ্ৰেং গামী ফিছা > জেংগ্ৰেং পাৰা, শিয়াল জুনাং বৃথাৰনাই গামী >
শিয়ালমাৰী বিবাদীনা - বৌমাৰী, কুছিয়াখাতা, ভকুৰামাৰী, কাছদহা,
শিঙিমাৰী বাইদি বাইদি জাদোং। বাজা বিজিত নাৰায়ণ নিফাই >
বিজনী, বীৰগাঁৱী জিবাইনায় ঝাৰ বীৰজবা > বীৰববা, বাঙাই-
গামী > বাঙাই > বঙ্গাইগাও, বড়োফাঁৰনি বাজাৰ জাথ্ৰা খুলি বড়ো
বাজাৰ, দংগ দঙলা থেজানায় গামী বান্দাওৰী, গোসাইফাঁৰ থাথ্ৰা-
খুলি গোসাই পাৰা, লামাদিং গ্ৰাইনায় গামী > লামাডিং > লামডিং,
ছোবাই জাথ্ৰাগামী ছোবাইবাৰ > সুভাইবাৰ, অঠায় থানায় গামী
অঠায়বাৰী, লতিবাৰী > লতিবাৰী বিবাদীনা গাঁৱাৰনায় লুনো মাঁনো।
গাঁৱা গাঁদায় বাইজা খুংলাংনায় বাজাফোবা বানীনি মুঙে এবা বাজ-
খুংগ্ৰীনি মুঙেই ডৈমা দৈছানি মুঙখো লাখিনায় লুবায়া : ধানশ্ৰী,
সোনাশ্ৰী, ভল্লী, ৰূপহী, ডিজু বাইদি। বড়োফোবা ডৈমা-দৈছা সেব
সেব থানাইনিফাই গাও গাওখো ডৈমা-ফিছা হাঁনানৈ লায়ো আৰা
ডি নাংজাবনানৈ থানাই শাঁদাঁৰ ফাঁৰখো জায়গা আৰা ডৈমানি
বাহাগী আও বাহাইদোং : ডিবং, ডিক্ৰং, দিছাং, দিহং, ফালাদৈ >
পাগলদিয়া, দিখো, ডিক্ৰ, দিখুং - দৈ খুং খুং গাঁৱান গাঁজো
বাঁহিনায় দাহাৰা খুং খুং শাঁদাঁৰ খালামা বিনিখাইনা দিখুং।

লামাদৈয়া > লামাদিয়া > লামাদিয়া > বামদিয়া (দৈ লামা)। মাই +
 গাঁবাং > মাইবাং > মাইবাং। বিবাদিনী বড়ো শাঁদোবনিফ্রাই আংখাবনায়
 ভোগদৈ, ধনশিবি, সোবনশিবি, বর্ণীঝাব, ছিকনাঝাব, কোকঝাব,
 ববমা, দিশপুৰ, শিয়ালদহ, পাতিলাদহা, টিছ, ডিব্ৰুগড়, দাউতুহাজা
 হাজো গৰঙা। কামৰূপ খাম + ক > খামক > কামৰূপ খুবলুং খুবছি
 ফেন-ফেনা জাঁং বোহিবোনায় দৈ বুলুং বুবু > ব্ৰহ্মপুত্ৰ হা-চাম >
 হাচাম > আসাম > অসম।

গাঁদো গাঁদায়নিফ্রাইনী অষ্টিক মঙ্গোলীয় ড্ৰাবিড় আৰ্ঘ্য
 আহোম মোগল বৃটিছ বিফাঁৰ হাৰীনি বাইজী খুংনায়নিফ্রাইবী
 বাজথাওনী, ডৈমা, দৈছা আৰু জায়গানি মুঙা গুবুন গুবুন জাবোদাঁং
 আৰু মহৰ লাবোদাঁং। আসামাও মুঙ দোন্নায় কাৰিয়াও বিবাদী
 জানাইখৌ জাঁং-সানী আৰু মিথিয়া। কৌণ্ডিতফাঁৰা গাও গাও
 বংলাংনাখৌ বিবাদী লগাই লথাই জানাই লুনাইখাই গুডি নাগিবনানৈ
 গাঁবৰহাঁদাঁং আৰু ছং দান্নানৈ বুনোমো বিসাঁৰ নাজাবোদাঁং।

আথিকালো মুংসোলাই গাসিনী থানাই লুনা মৌনী বুজাংআ
 বলোবাম, নাৰথু নৰেশ্বৰ, সোম্বাকৰা, সমবেশ্বৰ, তুলুংয়া তুলুমনি,
 কপাথিয়া-কপামনি, আইলোংআ-অঞ্জলী, বাইলেয়া-বাসন্তী, নালেবা-
 নলিনী বিবাদী সোলায়নানৈ লানায় লুনা মৌনী আৰু উপ্টা বাবা
 মানষিনি মুংখৌ আৰু গুঁবৈ বড়ো মুঙাও লাবোফীন্নী নাজাবোদাঁং—
 উদাং খুং গুব, বীবদাও গাঁৰা, মৈনাথি, চামফাথি, জাপাথি, ফুংখা,
 দৈমু, বিবাবী বাইদি বাইদি।

আফাংনি মুঙ লাথি নাইয়াও ছাবাই খব হাঁজাথাও
 লাইমোন আফাং, সানজাঁবাং আফাং, বিথৰায় আফাং, থৰায়না
 আফাং, আলায়াৰণ, উদাংগ্ৰী, বংজালী, মহৰশ্ৰী, খেবাই আফাং,
 সানশ্ৰী আফাং।

আংগা জীউ : বিলাগা বিসিগি

বিসিগি আৰু বিলাগা খানাইআ মৌনছে মাহাৰী খাছি।
 বি নেমআ বইবা নুবুং মাহাৰীনি গেজেবাও দং।

সংসাৰাও জীউ দাওহা নাংনাইয়াও গাও গাওনি জুলিনী
 অমগায়েইবা বিসিগি আৰু বিলাগা খানাইয়া। ফুজা পাতলাও,
 বংজানাই বোৰাও, হাবা হুখাআও, আছি দমাছীয়াও, ফাল্লাগাওন
 গাঠৈনাইআও, গুবুন গামীআও আখু বাদায়লায়নায় গেলেনী
 থাংনাইআও আৰু জুখুমনায় আফাংফাঁৰাও গাঁসোজাঁং গাঁসো, আখল
 মহৰ খাছিজাঁং গাঁৰাৰলাইআও, বৈসী আৰু একে শাবীনিম্না বিসিগি
 এৰা বিলাগা খানাইআ।

আনন গোসাইখৌ সাক্ষী লাখিনানৈ, আলাৰী বাথি ছাওনানৈ,
 গয়জোৰা ফাঠৈ জোৰা হাঁনানৈ লোঁগাঁছে বাং সাত্ৰী হাঁনানৈ, শাস্তি
 দৈ সাজীনানৈ আনন গোসাইখৌ ছানৈবা খুলুমা। ওজা এৰা
 গাঁবাং ফাঁৰা মৌদায় বাইয়া। মৌদায়, বাব, হা, দৈ, অৰ, বাইজী-
 বাজা, স্বান অখাফাঁৰ বইখৌবা সাক্ষী লাখিনানৈ দিনৈনিফ্রাই বিসিগি
 ওছে এৰা বিলাগা ওছে জাবায় হাঁনানৈ বড়ো। বিসিগি এৰা বিলাগা
 মৌনহাৰা গাঁসো, মৌদাম আৰু জীউ হাঁনানৈ বিলাগা আৰু বিসি-
 গিনি ধাঁবোমখৌ ফালিনী আগান ছুৰা। মৌদায় খুলুমখাংনায় উন
 উন লোঁগাঁআও থাফানাই ফাঁৰা বংজানাইজাঁং বিলাগা বিসিগিনী
 দৈ লুফাওনানৈ হাঁয়া। বিহায় থানায় গাঠৈবা মানষিখৌ খুলুম-
 শ্ৰাংআ আৰু উট্টৈ উট্টৈখৌ অনহবা।

বিসিগি আৰু বিলাগা খানাইনি সাত্ৰী জানায়খৌ খাইছে
 হানাইফাঁৰা দলেই নোঁগাঁৰেই, গাজা গাঁমজা, বংজাবাজা খুংআ।
 হাবা গিদিংবাদি জাহাঁনায় লোঁহাঁনায় জায়। মৌনাআও ফাল্লা
 গাউন দিছিআ এৰা ছেবছা গাওনবা খাঁনাছহাঁআ।

থাইনাইনি উনাও গাঁজন ফুৰীআও থাংনায় ফাঁথায়নায় বড়োফাঁনি গেজেবাও দং। বি গাঁজন ফুৰীআও থাংনোৱা জীউ-দাওহাআও বিসিগি এৰা বিলীগাঁ থানাংগোনা। বিনি অনগায়ৈবা থাংনানৈ থানাই সমাও বিলীগাঁ আৰা বিসিগিনি স্খুআনা স্খু, ছুঃখুআনা ছুঃখু, বংজানায়ানা বংজানায়, হালাই হাফাই আনা হালাই হাফাই জাফায়া। বিফাঁৰ আংগাঁ বিলীগাঁ বিসিগিনি আখল আখু। বিলীগাঁ আৰা বিসিগিনি ছিগাংআও গাঁৰ্বাঁনি খাঁথাখো ব্ৰুনা নৈ থিথানা হাগো। গুবুননি ছিগাংআও গাঁৰ্বাঁনি খাঁথাখো ব্ৰুনা নৈ হাঁথাওআ। থৈফাঁংআও গাঁগ্ৰেহাঁনী হাগো। গুবুনা থৈফাঁং আফাঁং-আও মিনিৰ্না হাগো। নাথায় আন্ধো-বিলীগাঁ বিসিগিআ থৈফাঁং নিফাঁই উদ্রিহাঁনীছাঁ নাজাগাঁন। বিনিথাইনো গুবুন মানষি বুনায় বাথ্ৰাআ বজাঁআ জানো হাগো নাথায় বিলীগাঁ বিসিগিনি খাথি-আও বিলীগাঁ বিসিগি বুনায় বাথ্ৰাআ বজথৰগাঁন।

বুংখাঁমানায় বাইখাঁমানায় বিলীগাঁ বিসিগিনি গেজেবাও গৈআ। বাঁবৈবা থাফ্ৰাংআৱা ফাঁথায়—খেবছ বুংজায়া। বিবাদীনো বিসিগিনি গেজেবাও ফাঁথায়খেবছ হাবা মাওনায় ছলোবাথা দং : ছানৈ বিসি-গিআ হাথ্ৰায়াও মৈল্ৰবাও থাংদোং। হাথ্ৰামায়াও ছোহৈনায় লীগাঁ লীগাঁ মাছে মুফুৰা বিসাঁৰখো অবনো হাঁসো বাঁবায়। বিসিগি ছানৈআ মা খালামগাঁন মা মাগাঁন জাবায়। বিসিনি ছাছেআ থাফনো বংফাং ফাংছেআও গাখাঁহৈবায়। গুবুন ছাছেআ ছলাদেং থাইনাইবাদি উন্দুফ্ৰাবায়। মুফুৰা ফৈনানৈ উন্দুনানৈ থানায় মানষিখো এখথু এখথা, উৰছাঁ উৰছাঁ খালামগ্ৰাৰা এ-উ মুয়িলায় গাঁথে সান্নানৈ নাগাবলাংবায়। মুফুৰ থাংথাংনাই উনাও বিসিগিআ ফৈনানৈ বিসি-গিনাও মুফুৰা মা-বুংলাংখাঁ বিখো সাংবা বুংবায়—আফাঁং থৈফাঁংআও নাগাবনায় বিসিগিখো এংগাবনো থিনবায় হাঁন্নানৈ।

বিলীগাঁনি জীউআনা গাওনি আংগাঁ জীউ সান্নাইআ ছিথিবী ছিখ্ৰলানি মাওনায় দাংনায় ফাৰিয়াও বাঁথা বাঁথা মুজাঁফৈদাঁং : বৈসাগ দাননি গাওদাং অখাফাঁৰাও উৰা আইজাঁআ বাঁমৈ বাঁমৈ গাঁদৈ মেৰোদাঁ সিমাং লুদাঁং। হায়না মহৰ গাঁছা ছাছে বাজখুংগুৰা উৰা

আইজাঁখো খুছুমফৈদাঁং, গাঁবানানৈ লাদাঁং। অখানায়ৈ ছিবি গাঁনৱা, উৰাআ সিমাংনি বাজখুংগুৰখো মাঁখথাংআও নাগিব বায়বায় মাঁনি-আও ছুঃখু দাহাজাঁং বিখাখালো বিলো খামগ্ৰিবায় বহা, বহা হাঁন্নানৈ খনা খন্দলা নাগিববায় বায়। বিলীগাঁফাঁৰা মা জাদাঁং—মা বেবদাঁং বিনি ছুলু লাবায়। নাথায়, উৰাআ বাওগাঁমাবায় বুৰ্নো বাঁলা, সোমো নাংবায়। সিমাং হাদাঁংনিফ্ৰাই মাঁখথাংআও ফৈফাঁনী হান্না, সিমাংনি খাঁথাখো ফাঁশ্ৰাইথিবায়। বিলীগাঁ লীগাঁফাঁৰা উৰাখো বানজাইনো হালা। উনাও ছিথিবী ছিখীলাআ সিমাংনি গাঁসো ছিখাও বাজখুংগুৰখো ছাওগাৰী আথিনানৈ থিথানা বিবান লাবায়। 7 দিননি উনাও ছাওগাৰী আথিনানৈ ফাবছেনিফ্ৰাইনো মাদায়, যক্ষ, বক্ষ, গন্দৰ্বা বিসিনি গেজেবাও হায়মা গাঁনাং ফাঁৰখো থিখা লাংবায়। উৰায় বিসিনি গেজেবাও নাগিবনানৈ মাঁনাথৈছে। মাঁথাং ছাইব' জানো হমবায়। উনাও যছ ফাঁলেবনি গোসাই কুফ্ৰনি ছাওগাৰীখো থিথান্না উৰাআ লুনানৈ বাগদালখাবায় বিনি উনাও প্ৰত্থাম্ননি ছাওগাৰী লুনানৈ লাৰ্জিনাইজাঁং খব গংগ্লেংবায়। ছাওগাৰীয়া সিমাংনি বাজখুংগুৰজাঁং মিলাইহাং মিলাইহাং উৰায় মাঁনবায়, নাথায় নোংগুৰৈ নোঙা। বিনি উনাও অনিকন্ধ বাজখুংগুৰনি ছাওগাৰী থিথানায় লীগাঁ লীগাঁ “বিনোহায় লীগাঁ” বুংনানৈ, ছাওগাৰীখোনা বিখাআও বজোবনানৈ লাবায়। স্তুদেম বাব বাবনাই বাদি মাঁনবায়। ছিথিবী ছিখ্ৰাআ ছিনাইথি হাঁনাইআও উৰাখো বোৰাত গাঁনাং হাঁন্নানৈ বাখ্ৰনায়বায়। উৰাআ ছিথিবীখো বৈ সিমাংনি বাজখুং-গুৰখো লাৰ্বোনা হাঁফৈনো খাৰাও মাৰাও খালামবায়। আংগাঁ বিলীগাঁনি ছুঃখু দাহাখোন্নানৈ ছিথিবীআ লাৰ্বোনা হাঁফৈনো বিবান লাবায়। নাথায়, উৰাআ ছিথিবীখো গথখো জানানৈ ছাবাখো হাঁফৈজানো গিনানৈ দগমগ জাবায়। ছিথিবীআ বিলীগাঁনি বিবাদী সান্নাইখো মিথিনানৈ স্মান অখাফাঁৰ শিত্ৰাই শিৱবুৰৈনি দোহাই লানানৈ জীউ থাছানদিআও বিবাদী ফাঁথায় খেবছ হাবা মাওৱা বুংনানৈ ছমায় লাবায়। ফুৰগা জাঁথিফুৰনি আইজাঁয়া মাঁন্তাঁজাঁং মাঁন্তিৎনায়, গাঁম্ৰাৰ নায়, থামফৈ দাও জানো হানায় ভেঙ্কীয়াও আখাফাখা। মাঁন্তাঁনি বাঁলোআও থাফনো ছোহৈবায় দ্বাৰকাফুৰীআও।

খাইনাইনি উনাও গাঁজান ফুৰীআও থাংনায় ফাঁথায়নায় বড়োফাঁবনি গেজেৰাও দং। বি গাঁজান ফুৰীআও থাংনোৱা জীউ-দাওহাআও বিসিগি এৰা বিলীগাঁ খানাংগোনা। বিনি অনগায়ৈবী থাংনানৈ থানাই সমাও বিলীগাঁ আৰী বিসিগিনি স্মুখুআনা স্মুখু, ছুঃখুআনা ছুঃখু, বংজানায়ানা বংজানায়, হালাই হাফাই আনা হালাই হাফাই জাকায়। বিফাঁ আংগাঁ বিলীগাঁ বিসিগিনি আখল আখু। বিলীগাঁ আৰী বিসিগিনি ছিগাংআও গাঁৰ্বাঁনি খাঁথার্থো বৃক্ষুনানৈ স্থিথানা হাগো। গুবুননি ছিগাংআও গাঁৰ্বাঁনি খাঁথার্থো বৃক্ষুনানৈ হাঁথাওআ। থৈফাঁংআও গাঁগ্নৈহাঁনা হাগো। গুবুনা থৈফাঁং আফাঁং-আও মিনিৰ্ণা হাগো। নাথায় আঙ্গাঁ-বিলীগাঁ বিসিগিআ থৈফাঁং নিফাঁই উত্ৰিহাঁনাছাঁ নাজাগাঁন। বিনিখাইনা গুবুন মানষি বৃংনায় বাথ্ৰাআ বৰ্জাআ জানো হাগো নাথায় বিলীগাঁ বিসিগিনি খাথি-আও বিলীগাঁ বিসিগি বৃংনায় বাথ্ৰাআ বৰ্জাথাবগাঁন।

বুংখাঁমানায় বাইখাঁমানায় বিলীগাঁ বিসিগিনি গেজেৰাও গৈআ। বাঁবৈবা থাফ্ৰাংআৱা ফাঁথায়—খেবছ বৃংজায়। বিবাদীনা বিসিগিনি গেজেৰাও ফাঁথায়খেবছ হাবা মাওনায় ছলোবাথা দং : ছানৈ বিসি-গিআ হাথ্ৰায়াও মৈছবাও থাংদোং। হাথ্ৰামায়াও ছোঁহৈনায় লীগাঁ লীগাঁ মাছে মুফুৰা বিসাঁৰখো অৰনা হাঁসা বাঁবায়। বিসিগি ছানৈআ মা খালামগাঁন মা মাগাঁন জাবায়। বিসিনি ছাছেআ থাফনা বংফাং ফাংছেআও গাখাঁহৈবায়। গুবুন ছাছেআ ছলাদেং থাইনাইবাদি উন্দুফ্ৰাবায়। মুফুৰা ফৈনানৈ উন্দুনানৈ থানায় মানষিখো এখথু এখথা, উৰছাঁ উৰছাঁ খালামগ্ৰাবাঁ এ-উ মুয়িলায় গাঁথে সান্নানৈ নাগাবলাংবায়। মুফুৰ থাংথাংনাই উনাও বিসিগিআ ফৈনানৈ বিসি-গিনাও মুফুৰা মা-বুংলাংখাঁ বিখো সাংবা বৃংবায়—আফাঁং থৈফাঁংআও নাগাবনায় বিসিগিখো এংগাবনা থিনবায় হাঁনানৈ।

বিলীগাঁনি জীউআনা গাওনি আংগাঁ জীউ সান্নাইআ ছিথিবী ছিখ্লামনি মাওনায় দাংনায় ফাবিয়াও বাঁখা বাঁখা মুজাফৈদোং : বৈসাগ দাননি গাওদাং অখাফাঁও উবা আইজাঁআ বাঁমৈ বাঁমৈ গাঁদৈ মেৰোদাঁ সিমাং মুদোং। হায়না মহৰ গাঁছা ছাছে বাজখুংগুৰা উবা

আইজাঁখো খুতুমফৈদোং, গাঁবানানৈ লাদোং। অখানানৈ ছিবি গাঁনৱা, উবাআ সিমাংনি বাজখুংগুৰখো মাঁখথাংআও নাগিব বায়বায় মাঁনি-আও ছুঃখু দাহাজাঁং বিখাখালো বিলো খামগ্ৰিবায় বহা, বহা হাঁনানৈ খনা খন্দলা নাগিববায় বায়। বিলীগাঁফাঁৰা মা জাদোং—মা বেবদোং বিনি ছুলু লাবায়। নাথায়, উবাআ বাওগাঁমাবায় বৃংনা বাঁংলা, সোমা নাংবায়। সিমাং হাদাঁংনিফ্ৰাই মাঁখথাংআও ফৈফাঁনা হান্না, সিমাংনি খাঁথার্থো ফাঁশ্মাঁইথিবায়। বিলীগাঁ লীগাঁফাঁৰা উবাখো বানজাইনা হালা। উনাও ছিথিবী ছিখাঁলাআ সিমাংনি গাঁসা ছিখাও বাজখুংগুৰখো ছাওগাবী আথিনানৈ থিথানা বিবান লাবায়। 7 দিননি উনাও ছাওগাবী আথিনানৈ ফাৰছেনিফ্ৰাইনা মাদায়, যক্ষ, বক্ষ, গন্দৰ্ব্বা বিসিনি গেজেৰাও হায়মা গাঁনাং ফাঁবখো থিখা লাংবায়। উবায়া বিসিনি গেজেৰাও নাগিবনানৈ মাঁনাথৈছে। মাঁথাং ছাইৰ' জানো হমবায়। উনাও যছ ফাঁলেবনি গোসাই কৃষ্ণুনি ছাওগাবীখো থিথান্না উবাআ মুনানৈ বাগদালখাবায় বিনি উনাও এছাম্মনি ছাওগাবী মুনানৈ লাজিনাইজাঁং খব গংগ্লেংবায়। ছাওগাবীয়া সিমাংনি বাজখুংগুৰজাঁং মিলাইহাং মিলাইহাং উবায়া মাঁনবায়, নাথায় নাংগুৰে নাঙা। বিনি উনাও অনিৰুদ্ধ বাজখুংগুৰনি ছাওগাবী থিথানায় লীগাঁ লীগাঁ “বিনোঁহায় লীগাঁ” বৃংনানৈ, ছাওগাবীখোনা বিখাআও বজোবনানৈ লাবায়। স্তুদেম বাব বাবনাই বাদি মাঁনবায়। ছিথিবী ছিখান্নাআ ছিনাইথি হাঁনাইআও উবাখো বোৰাত গাঁনাং হাঁনানৈ বাখ্ণায়বায়। উবাআ ছিথিবীখো বৈ সিমাংনি বাজখুং-গুৰখো লাৰোনা হাঁফৈনা খাৰাও মাৰাও খালামবায়। আংগাঁ বিলীগাঁনি ছুঃখু দাহাখোমুনানৈ ছিথিবীআ লাৰোনা হাঁফৈনা বিবান লাবায়। নাথায়, উবাআ ছিথিবীখো গথখো জানানৈ ছাবাখো হাঁফৈজানা গিনানৈ দগমগ জাবায়। ছিথিবীআ বিলীগাঁনি বিবাদী সান্নাইখো মিথিনানৈ স্থান অখাফাঁৰ শিৰাই শিয়বুৰৈনি দোহাই লানানৈ জীউ থাছানদিআও বিবাদী ফাঁথায় খেবছ হাবা মাওৱা বৃংনানৈ ছমায় লাবায়। ফুৰগা জাঁংথিফুৰনি আইজাঁয়া মাদ্ৰাঁজাঁং মাদ্ৰাঁংনায়, গাঁমোৰ নায়, থামফৈ দাও জানো হানায় ভেঙ্কীয়াও আখাফাখা। মাদ্ৰাঁনি বাঁলাআও থাফনা ছোঁহৈবায় দ্বাৰকাফুৰীআও।

দ্বাবকাফুবীআও ছোহৈল্লা লুবাযছৌবগিদং আইজী সান্ত্রীফৌৰা
 বাজখুংগুবথৌ বেংখনানৈ দং। বাজখুংগুবআ মিনিআবৌ গাবাবৌ।
 ছিং ছা মাবা সানহাব গাছিনৌ দং। সান্নাইজীং বৌদৌৰ বাওদা
 জাবায়। বিবাদী সমাও উষা আইজীনি ছাওগাবীথৌ বাজখুংগুবআ
 লুনাযবাদি খালমনানৈ ছাওগাবী ফান্না নাগিবহৈবায়। ছাওগাবীথৌ
 লুনায লৌগী লৌগী বাজখুংগুবআ দবখংফাছে আংখাববৌবায়। বি
 সমাওনৌ উষানি ছুংখু দাহানি খৌথাকৌ অনিৰুদ্ধনৌ বেখেওনানৈ
 খিন্তাবায়। এখে সম এখে বাবাইআও বি গৌদৈ মিমিংখৌ অনিৰুদ্ধ
 আবৌ লুদাংমৌন। বাজখুংগুবনি গৌসৌনি দাহাখৌ মিথিনানৈ ছিখি-
 বীআ মেথায়নি মেলৌদৌ দেজীজীং মৌছামৌছা হায়না মুহিনী লুফুব
 নানৈ, দৈখাববৌবায়। ছৌফৈনায় লৌগী লৌগী বিবাবনি মালা ছৌহী-
 লায়নানৈ গৌদৌৰী হাবা হৌবায়। বিবাবনি স্মুথুনি থাখাই ছিখিবী
 ছিখানি গৌথাব, স্বীৰাং আৰী গেবেং সান্নাই হোনাত, মাওনায়
 দাংনাইআ মুলুগআও কজুখাওয়ে মৌনছে গিদিব খৈফৌংনি নেশৌন।

বামায়গ, মহাভাবত খস্থায়মাআও বিসিগিনি গিদিং মদং
 মৌন্নানৈ সোনাফুবী লঙকাখৌ বথআ জৌস্রাংহোনায় আৰী অৰ্জুনা
 কৌবৰ ফৌলেবথৌ ফৌজৌ স্রাংনায় ছলোমা দং। অসমীয়া খুনলাই
 আও বজনীকান্ত ববদলৈআ ছলোমা 'মনোমতী' আও প্ৰমীলা
 মনোমতী মৌনহা আংগৌ বিলৌগৌনি মহৰ আখুখৌ বৌখাৰীখা দিস্তিনৌ
 হালাংদৌং। নাথায় মুলুগাও সৌলিনৌ থাখাইবৌ বিলৌগৌ বিসিগি
 খালায়নাও লুনা মৌনা। শৌজী ওজানি হিঞ্জাওজীং বন্দানি বিষহ-
 বিআ মহৰ সৌলাইনানৈ, গৌবৌ'নি খৌথা দিছনৌ কমলাজীং বিলৌগৌ
 খাইদৌং। বিবাদীনা গৌসৌ থৌলাইনায় ছেংগ্ৰা গাজৌলা আৰী
 ছিখিবী ছিখীলা আইজীফৌৰা বিসিগি বিলৌগৌ খাইনায় আছিলায়োও,
 ছেবফাখায় ফাখায়, খাবু লায়ি লায়ি দৈখাব লাংনায়বৌ লুনা মৌনা।
 বিসিগিনী গাওনি আংগৌ বিনানাওখৌবৌ হবনৌ গুৰৈ গৌসৌ জায়ী য়েবৈ
 গোসাই কৃষ্ণআ বিনানাও স্মুভদ্রাখৌ বিসিগি অৰ্জুজীং লাংখাব
 জাহৌনা মদং হৌদৌং আৰী কল্পবীৰআ বিনানাও ওছে কল্পনিখৌ গাওনি
 বিসিগি শিশুপালনৌসৌ হবনৌ লাহাব পাহাব খালামদৌংমৌন।

বড়োফৌৰনি বিসিগি বিলৌনি বিমা বিফা মৌনহা ছংগ্ৰা ছংগ্ৰী
 জালাইআ। বিলৌগৌনি বিমা বিফাখৌ থাৰৈ আই (আইম) সৌমৌন্দৌ
 লানানৈ গাবজীআ। বিসিগিনি হিঞ্জাওখৌ স্মুখিজী আৰী হিঞ্জাওআ
 ফিছায়নি বিসিগিখৌ লুগুৰা মুঙেই গাবজীআ। থাৰৈআ বিফাবাদিনৌ।
 দিনৈনি মুগাআও বিলৌগৌ বিসিগি খানাই ফাওফৌৰা ছৌলাই ছলৌ
 জানৌ লামা লাবায়। লাইজামি জীং বে হাদৌংনি গথৌরা গুবুন
 হাদৌংনি গথজীং বিলৌগৌ বিসিগি খালাইআ। বিবাদীনা মৌনছে
 হাদৌংনি হাবিমুখৌ গুবুন মৌনছে হাদৌংনি গথফৌৰা উন্দৈনিফাইনৌ
 মিথিলাইনৌ হানায় জাবায়।

বাজখাস্তিআও বিলৌগৌ বিসিগিনি ভাওথিনাআ গৌদৌ গৌদায়নি
 ফাইনৌ গৌখুংআই বৌদা স্মুবাঁনৌ হাবৌদৌং। 'সতবাম চন্দ্রকান্তনি'
 বিসিগি ডাওথিনাআ আহোমফৌৰনি বাজ উলাফাংখৌনৌ মাননি
 গাশ্ৰীবনাইআও লৌববাং খালামলাংদৌং। আলেকজেণ্ডাৰা বিসিগি
 পুকনৌ মালাইনি হাদৌং ছেয়ি ছেয়ি হৌলাংদৌংমৌন। বিবাদীনা
 দিনৈ বিসিগি হাদৌংআ (বন্ধুবাষ্ট্ৰ) বাজখাস্তি, মহাবী খাস্তি, বাংখাস্তি
 ছৌলৌংথায়াও দাওগানাই ফাৰিআও হেফাজাব আৰী মদং হৌলাইআ।

সমনি ফাখনাও বিলৌগৌ বিসিগিনি ভাওথিনাআ গুবুন গুবুন
 মহৰ মৌখাং লাবৌনৌ হাগৌ, নাথায় বড়োফৌৰনি গেজেৰাও গৌবৌৰ-
 লাইনায়, খৌছে লাবৌনৌ হানায়, গৌথাব মৌজাং মৌনলাইনায়, বাওনায়,
 বিসিগি খানাইআও জীংখি মহৰৈ দাবী জীংগাছিনৌদং। বি জীংখি
 মহৰা মুলুগনিনৌ গৌজৌনগ্ৰাইনায় লাবৌনা হৌফৈনৌ হাদৌং।

— x —

বংজানায় গেজেৰজাং গেলেনায়

গাহাম দেহায়া স্বান্জীৰাং। গাহাম দেহা লাখিনায়াও য়েবেই জানী নাংগো বিন্ধিনী ব্যায়ামখোৰী খালামনী নাংগো। গাহাম দেহা লাখিনাইনি বাহাআ গুবুন গুবুন। য়েবেই সৌলীংথায়ী গীসীখো ফেহেৰী, ফুৰাৰী, দেহা জাংখীনায়া গেলেনায়াৰী মীদীমনি মুশ্ৰী খাশ্ৰি লাৰীআ। গীসীজাং আৰী দেহাজাং নাংজাবলাইনাই (co-relation) সীমীন্দী দং। দেহা মীজাংবাসী গীসী স্বীৰাং ছান্নাই স্বীৰাং, নাজানাই হুদা, গীহী আৰী বীলী ফৈআ। খামানি দামানি মাওয়ি গেলেকাৰি অলছিয়া মানষিআ বেবামী আৰী লাৰবায় জায়ী। মাওথি মানষি ফীৰনি দেহাআ য়েল্লাৰী ৰাফোং। থৈ গাহামৈ থাৰী জানাইআ থাবনী হজম জায়ী। মাওথি মানষিআ থাবনী বেবামাও গীগ্নৈআ। বেবামী মানষিআ গীহী গৈয়া যায়ী লাসৈনী মিবৌ জিবৌই যাবীয়া, গীসীআ য়েবী মাওনী দাওগাআ। থৈহাং ববফহাং, আলা-খালা দেহানি মানষিআ গীত্ৰাব খামানি মাওনী হায়ী। গাহাম দেহানি বাহাআ গেলেনাইজীংবী সৌফৈয়া।

গেলেনায়খো জাং মীনে ফাৰিআও বাৰ্না হাগো। দেহানি মুশ্ৰী লাৰীনায়াফাৰি আৰী মেলেমখো গেওছাব হীনাইফাৰি। মাওনায় দাংনাই, গেলেনায়, মীছানায়, মেথায়খন্নাই, নাও জাওনায়, সানশ্ৰীনাই, গৰাই দাব্ৰাইনাই বেফীৰখো জাং দেহানি ফাৰিয়াও হমনায়ে লাআ। দেহাখো মীজাংয়ে লাখিনায় ফাৰিয়াও জাং গুবুন গুবুন ফাওয়ে গেলেনায়খো বজোৰনাই লানাংগো।

গীদী-গীদায়নিফাইনী জাংনি গেজেৰাও গেলেনায় আখু দঙ। 'ছীতীনি বৈসাপ্ত' আও হামল্প হীনায়ে গেলেনায় হুদা দংনীন। বে হুদাখো জাং বাওবায়, গীমানী হমবায়। মৈ অমা হীনা থাংনাই, দৈমা-দৈছায়াও না-হমনা থাংনায়, দৈমায়াও থন্নোনাই,

মৈ জে অমা জে গেলেনায়, দাওলা-সৌলায়নায়, বিফীৰবাদি গেলেনায় ফাৰিখো নাগাৰনী লামা লাবায়।

মাওনায়, দাংনায়, গেলেনায়, মীছানায়, মেথায় খন্নাইনি বাৰ্বেজাং মীনসে হাবীনি গীহীবীলী মেলেম আৰী হাবিমুখো মিথিনী খাবুৰ্মানী।

গেলেনায় জাংনি গেজেৰাও লাৰীয়া খোছে মীজাংমীন্নায়, হেফাজাব, থামথিম, সহিনায়, নাজা-নায়, মানিনায় আৰী গীৰীব লায়নায়। বিনিনী দেছী আৰী নেশী'ন জাং গীদী-গীদায়নিফাই গেলেনাৰীনায়া, গেলেনায় ভাওথিনায়াও লুনা মীনী: গথ'ফীৰা আসিখো হা-য়াও ব'নাইনে ছৌয়ি ছৌয়ি বৈছুমৈ দেছীজাং খনী আৰী বংজাৰী।

আদী বিদী

গীমত্ৰি বিদী

শাল খাওয়াদাং

খাওয়াদাং

শালদাং মালদাং

মফৌ দাং,

ছিলৌ ছিলা

গ' লাং।"

আসিখো ফুৰাবনাইনি দিছিআ আৰী ফিন গেলেনায়াও ছিগাংনি জায়গায়াও ছৌফৈফিনৰা থৈয়া। য়েল্লাৰী সাগ্ৰিং থানাংগো আৰী গখৌয়ে সান্নাংগো। মিথিআহোসিআ মেলেম ফীসাবনায় হুদা জায়ী। হৌৱাসা আৰী ছিঞ্জাওসা গথ'ফীৰা খববিল বেগব বাইদি বাইদি লানাইনে গেলেনা লানায়াও দেছী বীনায়ে বাজাৰী:

"নাছ ভেলেথে

ভেলেলেথে

মাক্ৰা জালুক

লাগিছে পথী হাল।

হাল-বান্দাইদাং

জোখ থাইদাং

জে

জোখ জোগদৈ

খাংখুই বিদৈ।

ঐ জবখা

আই উবখা।”

—বি গেলেনায়াও যেন্নাবী গথ’আ সাক্ৰিং জানাংগো আৰা
নাৰ্জীৰ লাখিনাংগো। আখাইনিফাই গৰ’আ গোলাংব্লা থৈয়া।
গোলাংহাঁয়ি, নাগাৰি ছদা গাঁসীআও মুজাফৈয়া।

গাঁদী-গাঁদায় হাংগা-বংগ্ৰায়াও থাংনানৈ মৈছৰ খালামনায়
ছদা বড়োফাঁবনি গেজেবাও দংমান। বিবাদী মৈছৰ খালামনায়খো
গথ’-ফাঁবা গেলেনায়াও দিচ্ছিআ। গথ’ফাঁবা সাঁৰগিদিং আখাইজাঁং
আখাই হমনানৈ থায়া। গেজেবাও থানায় গথ’-আ সাফা সাফা
সাংলাঙী আৰা বাঁলাজাঁং বেংখননাইনিফাই আংখাৰ লাংনো নাজায়।

“বে মা জে ?

অমা জে।

বে মা জে ?

মৈ-জে।

বে মা জে ?

মাক্ৰা-জে।’

—বুংনায় লাঁগী লাঁগী বাঁলাজাঁং গথ’-আ ছোঁছি লাঙী।
বেংখননানৈ থানাই গথ’ফাঁবা খাৰনায় গথ’খো হাঁছীআ। হমনা
মান্নানী গথ’-আ থৈয়া। ‘হমজায়ি’ আৰা ‘হমনা নাগিৰনায়’
গেলেনায় দাওহা মুজাফৈয়া।

দাওলা সৌলায়নাই গেলেনায়াও আঠি ঠাংছে দিখাংনানৈ
আখাই থাইনৈখো হেবনানৈ বজবনা লানানৈ সৌলাইয়া। আঠিআ
হায়াও নাংলানী এবা খুগ্নুবানী থৈয়া। দেবাছাং গথ’আ গাঁসে-
জাঁংবা সৌলায়নী নাংগো জায়। থিব (Balance) লাখিনায় নেশাঁন
বেওহায় হুনা মানী।

লাউখাৰ গথ’ফাঁবা বাহা গেলেনায়াও খুষ্টিয়া থো-ছে নাইনানৈ,
বাহাখো বিয়াও দাঁল্লানৈ বড়ো মুজাঁং মুছে গণ-গাঁৰানজাঁং বৃহা।
বেংখননানৈ থানাই ফাঁবা গাও গাও গাও ফাঁনাংনী হাংলা বাহা
বুনাই গথ’আ থৈয়া।

‘ইবি ডুৰি থিৰি,

ছায়েল ছাফা,

থেক লক্ষা।’

—বাহাখো থিউ বুনাংনৈ হৰা। বিবাদীনা গৰ খালাইনায়,
বাহাজাঁং গেলৈয়া। নাং হাগোঁনা আং হাগোঁ বাদায়লায়নায় থাঞ্জি
বেবখাং ফৈয়া।

খুংগ্ৰী গেলৈমায় সমাও গথ’ফাঁবা গাও গাওনি খুংগ্ৰীখো
হাংগ্ৰৈআও খুবৈনানৈ গায়নানৈ লায়। গুবুন গথ’আ বেওহায়
খুবৈনানৈ নাংজাব হাঁনাংগো। নাংজাব হাঁনী হায়াংলা গেলেনায়াৰা
জীবনায় ফাৰিয়াও ফৈয়া। থাঞ্জিখো জাফুহাঁনী নাজানায় ছদা
খালামনায় জায়।

নিছান গেলেনায়াও ইছে গাঁজানাও খুষ্টিয়া থেছে থুনানৈ
দাঁনগ্ৰীনায় জায়। বি নিছানখো গথ’ফাঁবা বাঁবলা থিব আৰা
থল্লাজাঁং গাওহৰনানৈ ফাঁনাংনী নাংগো। ছালথাও গাওনায় সমাও
ফাৰা ফিঠাইখো বাহায়নায় জায়। ওঁৱা বিজোঁনি হাচুংআও ফাৰা
ফিঠাইখো থুহৰগ্ৰা মান্ছে ছেন খাথিনিখুই ডেবসিন হাথা গাঁনাং
গন লানাংগো। হাথাজাঁং ফিঠাইখো বুনাংনৈ ছাঁনাংগো আৰা
খাথিখো ছাঁনানৈ থাও গাওহৰনী নাংগো। নিছান ফাঁনাংনী হানায়
(লক্ষ্যভেদ) জীউ লামায়াও গাঁহী বাঁলা হাঁয়া।

মান্ত্ৰীনাই বাদায়লায়নায় গথ’ফাঁবা বুঙী : ‘আৰলিছ’,
(আসি থিথানানৈ) ‘দাঁল’, (আসি বিমাথিথানানৈ) গথ’আ থন্নয়।
থন্নয় গথ’খো থন্নানৈ নাগিৰা। হমজাবানী থাইয়া। গুবুন
গথ’আ আৰলিছ (challenge) হাঁবাওনী হাগোঁ। বি মান্ছে
গেদেং বাদাইলাইনায় (Competition)

‘খুষ্টিয়া মুসিআ

ছমফলো,

গৰদং

গৰ গৈয়া

ফুজা হীনা

বাওবা গৈয়া।'

আখাইখৌ মুখুমনানৈ গুতুং ইছে লাখিনানৈ খুন দীনখামাগ্ৰায়
বিবাদী বুঙে বুঙে দীনখামায়ী। থবগনছিজীং—'কৌ' হীন্নানৈ দিছিনী
নাংগৌ। হায়ান্না গেলেফীন্নী নাংগৌ। সান্নায় আৰী আন্দাজ-
খালামনায় ছং বেওহায় দং।

গৰাইবাবনায় গেলেনায়াও সাছে গথআ হাঠুখবাইনানৈ
থায়ী। বি গথখৌ নাংহীআ লাসিনো বাবনাংগৌ। ছিখুবাজীবাদি
নীজীব আৰী থিব (Balance) বে গেলেনায়াও লাখিনী নাংগৌ।

মঙলা ফৈঠা গেলেনায়াও থাছ গীশীন্ন, থাছ গুফুৰখৌ সেছ,
সেছ বান্নানৈ জালইনী নাংগৌ। আৰ্থিসলনি Chest গেলেনাইখৌ
মঙলা ফৈঠা গেলেনায়াও হুনী মীনা। বি গেলেনায়াও মেলেম
ফেহেৰ জায়ী। (Brain culture)

ঠেথং গেলেনায়াও জিয়া বেগৰ, ছন্দন বেগৰখৌ বানি বানি
হীনাংগৌ। বেওহায় সীৰ বেসে হাগৌ জালায়নাই হুনী মীনা।

নী খুন্দুংজীং খাবখান্দাইনি ফিঠাইখৌ ছলুং দালাং খালাম-
নানৈ, গেজেৰাও গুতুংনৈ গুতুং ছফুংনানৈ থাউখী গেলেনী লানাই
হুনী মীনা। থাউখীনি ছং, ছং শীদীবা গথফীৰখৌ জীবাং খুসি
খালামা আৰী গীহী বীলী হীয়া।

সিংখায়বাদি দিবংখৌ খালামনানৈ গথফীৰা অঠায় আৰী
হাথৰ খুবৈনী জীবাং মীজাং মীনা। আখাইনি বীলী আৰী দাওলখৌ
বেওহায় দিছিনী হাগৌ।

গীজৌ বাবনায় গেলেনায়াও গিবিআও গথআ আঠিংখৌ
মুছুবনানৈ বিনিছায়ীও আখাই হীনানৈ বাবনী হীয়া। যেছে গীজৌ
বাবনী হায়ী হেছে জৌলাঙী। উনাও গছংনানৈ বাবনী হীয়া।
নিনৈনি High jump নি মহৰ বিয়াও জীং হুনী মীনা।

হৌৱা গীদান, হিজীও গীদান গেলেনায়াও গথফীৰা বৈমুঠৈ
দেজীজীং খনী :

“গয় গীমীন

ফাঠৈ গীমীন,

আদালৈ বামীন।

সিলিং বালিং

গোসাই ফিছা

আদালৈ হাচ্ছা।”

বি গেলেনায়াও দিনৈনি 'দৰা কন্যা' গেলেনায় মহৰা বেৰখাং
ফৈয়া।

বৈমুঠৈ দেজীজীং মীছানানৈ গেলেমায় বংজানায় খবামাও
জীং গাহাম দেহা লাখিনাই বাহাখৌ বাহায়বীনায় বিবাদীনা হুবীদীং।
বিফীৰ গেলেনায়খৌ ফীজান্না, গুবুন মহৰ হীন্নী মুলুগনি গুবুনহাৰী
ফীৰাবী বজোবনানৈ লানী হাংখুইগীম। দানি মুগাআ বাদায়-
লায়নায় মুগা। শুবুং মাহাৰীফা, মানঘিখৌ অনগ্রাফীৰা, মুলুগ
সংসাৰাও মানঘিখৌ মানঘিবাদী মানগ্রাফা উন্দৈনি ফাইনী বীৰায়সিম
বাইদি বাইদি আফাংনি গেজেৰ জীং দেহানি মুশী লাখিনায়াও
গীমী হীৰীদীং আৰী নাজানী হানায় গীহীবীলী হীগানিনী দং।
'বিশ্ব অলিম্পিকা' বিনিনী বাইদিমুৱা গেলেনায় ভাওথিনা। বেহে-
ৰাজীং বেহেৰা খোমলাইনায় (Restling), ফুটবল, বাস্কেটবল,
হকি, ক্ৰিকেট, টেনিছ, লনটেনিছ, ভলীবল, বেডমিন্টন, খাবলাইনায়,
গীজৌবাবনায়, সানশ্ৰীনায় বাদি গেলেনাইআ দিনৈ মুলুগাও গীজৌ-
মান মীনবীদীং আৰী গেলেনাই গেজেৰজীং গুবুন গুবুন হাদীংজীং
সীমীন্দী বাখিনী নাজাবীদীং। বিনিখাইনী সাগ্ৰীং, হাদীং খুংগ্ৰাফীৰা
গাও গাওনি হাদীংখৌ মুংডাছা খালামনী থাখাই যেথিবী খাবু
আৰী বাহা হীৰীদীং। মুলুগনি নীইনাইফীৰনি বাদাইলাইনায়ও
গাহাম দেহাৰাছা বাহাগী লানী হায়ী। গথফীৰনি দেহাআ মাৰীবৈ
গাহাম জাগীন, বিনিনী দিনৈ ভূমাও নাজানায় দাওহা।

— X —

মৌস্তা আৰু মুলি

গাঁদী গাঁদায়নিফ্ৰাইনী কামৰূপ আৰু মায়াঙা মৌস্তানি থাকাই মুংডাঙখা। গুবুন হাদৌনিং মানষি কামৰূপাও ফৈয়ীয়া গিদিংনানৈ থাংফীয়া গাঁত্ৰাবমৌন। বি হাদৌংআও মানষিখৌ বীৰমা মেন্দা খালামনানৈ লাখিনী হাগৌমৌন। মায়াঙনি ওজায়া শেওৰা বিলাই-থৌনা-বেংছি খালামনানৈ বীৰিয়াওনী দাওহৌনী হাগৌমৌন। আলাছী-ছুমনী ফৈয়ীয়া, ফানলু, জানাই বেছাং বাইদি বাইদি মৌস্তাজীং লাৰ্বানানৈ হাঁফৈনী হাগৌমৌন। মানষিআ মৌছা জানানৈ গিদিংনায় খাঁনানী মৌনী। নাথায়, গিদিংনানৈ ফৈনায় সমাও গাওনি গান্নায় জৌমনায় জি-খৌ মৌনফীনাৰা অৰাই জীউনি থাখাই মৌছাআনী জানানৈ থানাংগৌমৌন। ডাইনীফ্ৰা গাওনি শহখৌ দৌনথনানৈ বিবুখৌ লাগী-থাও লাফানানৈ ছেনাও নাংনায় নাফৌখৌ মৌনায়াওনী জাজৌরনানৈ ফৈনায় আৰু বংফাং লাইফাঙাও গাখাঁনানৈ ফিঠাই সামথাই জাহৈনায় খাঁনানী মৌন্নায় মৌন। মায়াঙনি ওজাআ বাদায়লায়ীয়া জনানৈ থানাই খামফ্ৰাইখৌ থাফ্ৰিআও ছিথাব হাঁফানী হানায়মৌন। বিফৌববাদি তৌস্তী-মৌস্তী আৰু যাত্ৰ বিদ্যানি গাহাজি খুলি বৃজায়ীমৌন। শঙ্কৰাচাৰ্য্য জীং কামৰূপনি অভিনৱ গুপ্ত মুঙনি সাছে ফৌণ্ডিতা বাদাইলাইনাইআও জেন্নানৈ শঙ্কৰাচাৰ্য্যখৌ খাবু লানানৈ অভিচাব মৌস্তাজীং জৌলন্দৌৰ বেবাম জাহৌনানৈ বৃথাবদৌংমৌন। যিডো মাইথায়াও গুৰু নানকনি সাছে ছেলাখৌ কামৰূপাও ফৈবৌলা বিনি সাছে ডাইনিয়া বীৰমা মেন্দা খালামনানৈ লাখিদৌংমৌন। বি খৌথাআ শিখ ধৌৰৌম বিজাবাও লিবজাদৌং। মুছলমান লিংগিবিফ্ৰা কামৰূপনি মৌস্তানি গাঁহানি খৌথাখৌ বীখা বীখা লিবলাংদৌং। 'বৌদ্ধ সাধন মালা' আৰু 'দৰংবাজ বংশাৱলী' বি বিজাব গাংনৈয়াওৰী কামৰূপনি মৌস্তানি খৌথা ফৌৰ্ণায়নায় দঙে। বীৰ চিলাৰায়া মৌস্তা

আওৰী আখা ফাখামৌন। গৌবনি নবাবনি বিমাত্যা য়েগ্না জিবৌজীং সৌজাদৌংমৌন অগ্না চিলাৰায়ানী জাবিনানৈ ফাহামদৌংমৌন।

গুবুন গুবুন জাইগায়াও মৌস্তী বাহায়নায় লুনৌ মৌনলাৰী বাংছিন মৌস্তীআনী কাপৰূপ হাদৌংআও লিবজাদৌংমৌন হৌন্নানৈ গেইট চাহাবা বৃংলাংদৌং। সানছনৌহায়ি, মিথিছনৌহায়ি মৌনছে গাঁহীআ বি মুলুগখৌ দৈথিং গাছিনী দঙ। বি গাঁহী গাঁনাং মৌদায়খৌ বৰায়নী থাখায় বাথ। সূজুনানৈ যি বৃংনায় বিনী মৌস্তী-হৌন্নানৈ মিথিজায়ী। বেওহায় দেঙখী দঙ আৰু শাঁদৌবাও গাঁহী হাবনানৈ দঙ। বি দেঙখী আৰু গাঁহী গাঁনায় শাঁদৌবথিয়ানী বিদাংশ্ৰী লাৰ্বানানৈ হাঁফৈয়ী। গাঁদী গাঁদায়নি মানষি ফৌবনি গাঁখৌয়ে ফৌথায়নায়ীওনী মৌস্তীয়া সৌৰজি জাবৌদৌং।

মৌস্তীফৌৰা ববে সমাও সৌৰজিজাদৌং--বিখৌ বৃংছনী হানায় গাঁত্ৰাব। থেওৰী ফৌণ্ডিতফৌৰা খৃষ্টিয় 9 শতিকানিফ্ৰাই 15 শতি-কাসিম সৌৰজিজাদৌং হৌন্নানৈ বৃংদৌং। মৌস্তী সৌৰজিনায় ওজাফৌবনি মুংখৌ মিথিনী মৌন। গাঁমী গাঁখৌ মানষি ফৌৰাছী মৌস্তীফৌৰখৌ গাঁসৌআও লাখিবৌদৌং। নাথায়, গাঁসৌ গাঁনাং মানষি ফ্ৰাছী মৌস্তী ছৌলৌংনী হাগৌ। মৌস্তীফৌৰখৌ গুবুন গুবুন হাৰীনি মানষিফ্ৰা সৌৰজিবৌদৌং হৌন্নানৈ মিথিনী মৌন। বি মৌস্তীফৌৰখৌ হাগ্ৰানি মৌদায়, ভূত-প্ৰেত, যক্ষ-বক্ষ, বাইদি মায়া মৌদায় লাগী মৌনলা বিফৌৰ নিফ্ৰাই বাব গনী থাখাই মুলি আৰু মৌস্তী বাহায়নায় জাবৌদৌং। গুথুবনি স্বায়াও থিথিব হাঁথাবনী আৰু ধান দৌলং মৌনী থাখাইছৌ মৌস্তী বাহায়বৌনী লানাই লুবৌদৌং।

মৌস্তীফৌৰাও মহাভাৰত বামাগনি খৌথাৰী খাঁনানী মৌনী এৰা বিফৌৰ বিজাবনি নাংছাৰনাই গাঁইগ্নদৌং। 'বায়ু কৰতি' মৌস্তীআও হনুমাননি খৌথাদঙ। কদ্ৰকবতিয়াও অৰ্জুননি খৌথা বেওহায় লুনৌ মৌনদৌং।

মৌস্তীফৌৰাও বিজি ফিছায়নি খৌথাৰী লুনৌ মৌনী। বিজিয়া ফিছায়খৌ সৈয়ৱা হিঞ্জাওখৌ মৌস্তীজীং সৈহৌনায় খালামনী হাগৌ। বিজিখৌ ফিছায়আ সৈয়ৱা গুত্ৰংনি এমফৌ বানাইনীবা হাগৌ।

সিমাঙাও সীৰবা ছেংগ্ৰাখো মীদায়জীআ গাঁসী থাঁয়ীলা, বিয়ী
সিবি সিবি থাংগ্ৰা জায়ী, ছিঃছা মানহাববায় থায়ী। বিখো মীত্ৰীজীং
হাঁখাবনী হায়ীলা মানষিআ থাঁইলাংনীবা হাগৌ।

বেবামী মানষিখো বিষ দিঃখীয়া বিলাই, ইন্দি বিলাই
বিফাঁৰজীং জাবিয়ী। আহাব সানায় বেবামাও গথ বাগ্ৰাজিখো
লানানৈ জাবিনানৈ উথুমাও গাৰখাঁহবা। বিমাদৈ সিথৰ আংখাবনায়
সমাও বিমাদৈনি ফালিখো লাবানানৈ জাবিনী নাংগৌ। আজানায়
জানায় সমাও দবখং মীখাঙাও উন্টায়ৈ গছংথেনানৈ খনথান “জেছে
হাগৌ হেছে বাবায়” বুনাংগৌ। লীমজানায় সমাও ওজানি জাবিনায়
খাছিনীবা গানহাঁগী।

জিবৌ সৌজানায় মানষিআ থাঁইলা বিখো ফাঁঠাংফাঁলা ওজায়
হাগৌমীন। বিবাদী ওজাআ জাদাং শজী ওজা। নাথায় ছান্দীজীং
বিষহৰিআ য়েগ্ৰা বাদ বিবাদ নাংদাংমীন বি সমাও বিষহৰিআ বাখো
বাবায় শিব্ৰাইনিফ্ৰাই খেংখায়ৈ খেংখায়ৈ শীঙখা ওজাখো বুখাবনী
খাঁথা মীন্দাংমীন। বিষহৰিআ শীঙখা ওজাখো বুখাবনী থাখাই
বিনি হিঞ্জাও কমলাজীং বিলাগী থাঁইনী নাংদাং। ছিনায়নী হায়িআও
কমলায়া বিলাগীনা গাঁৰ্বীনি খাঁথাখো বেখেওনানৈ হাঁদাং আৰী
খিহ্ৰাদাং উদয়নাগাসী বাওবামুয়ি জাইগায়াও সৌলা শীঙখা ওজাখো
বুখাবনী হাগীন হাঁলানৈ। বিষহৰিআ বিবাদীনা মাওবায়। শীজী
ওজায় নাগবে মাতৈ সাওনানৈ গাওনি ছেলানী হোনানৈ বুঙাট্ৰেঃ
“গংগাৰ হাঁজীআও থাংনানৈ ঘি বংফাং ছিঙাও নাখো দীনবীলা জীউ
মীনফীন গাঁন বি মুলিআনী থাঁইনায় মানষিখো ফাঁথাংফাঁলা হাগীন।”
বিনি ছিগাং শঙখা ওজানি মুলিনি বাবীখো নেতাখো মীসৌ মহৰ
লাহাঁনানৈ জাহাঁ জাঁবখাদাংমীন ছেলা সানৈআ থিন্নায় বাদিনী
মাওবায়। নাথায়, লামায়াও সনেকানি মহৰ লানানৈ বিষহৰিআ
গাটৈ গাটৈ বুদাং—“ধয়ন্তুৰী শীঙখা ওজাখো সাওনানৈ হাংগাৰ
খালামনাই জাবায়।” ছেলা সানৈআ ছুঃখুআও মুলিখো গাবনানৈ
ফৈয়াট্ৰে। ফৈনানৈ নুফৈলা থাঁথায়া নাংথায়। মুলি গাবনায়
জায়গায়াও থাংফীনলা নুহৈবায় মীনছে গাঁথো ফেন ফেনাজীং বুফৰনায়

বিলী। গুৰুআ ফেনফেনাখী লাবীবানী জাগীন বুনায়াও থাংফীননানৈ
নাহৈলা হাংসীবাজায় ফেনফেনা খোবী জাজীববায়। শীঙখা ওজায়
দিখাবাওনী থাঁইলাং নাংগৌ জাবায়। উনাও বেছলায়া শীঙখা
ওজানি জীউখোবী ফাঁথাংফীলানৈ লাবীফাদাংমীন। জিবৌ সৌনায়খো
কামৰপনি ওজাফাঁবা জাবি জাবি ফাহাম। ফাহামনী হায়ীলা
ভেলায়াও শহখো দৈখাংনা ডৈমায়াও ভাসাইহবা।

বড়োফাঁৰা বাখো ফুজায়াও, গাজ্জা ছনায়াও, নেওয়ীনাও,
ছালামীয়াও আংখামগাঁলৈ জাহাঁনায়াও বাইদিছিনা ফাঁকাঁআও
মীদায় বায়ী। বিফাঁৰ মীদায়খো ফুজিনায়াও মীত্ৰী বায়ছনায় জায়ী।
বেবাম আজাৰাও ববে মীদায় অবদাং বিখো খাওবী নাইনানৈ এবা
থৰগনছিজীং সাল্লানৈ মীদায় বায়ী, মীদায় থিয়ী, ছোখা দীনা আৰী
লীগীআও মুলি হাঁয়ী। বেবাম গালা থিনায় মীদায়খো দাবছে
জায়গায়াও থাংনানৈ মীদায় গাৰহৈয়ী। মীত্ৰীজীং হায়নামুলি হাঁনানৈ
মুহিনী মীত্ৰী ফাফিহাঁনী নাগিৰী। থাংনানৈ থানাই জীউ লামায়াও
দাওগানী থাখাই মীত্ৰী বাহায়নায় জায়ী। শুথুৰফাঁৰখো থিথিৰ
হাঁখাবনী মীত্ৰী মাৰিয়ী আৰী মানষিফাঁৰখো গাঁমী হাবহাঁনী ভেঙ্কি
বিছাখো বাহায়নী লায়ী।

বড়োফাঁৰনি গুডি মীদায়াজাদাং শিব্ৰাই আৰী শিৰবুৰৈ।
বিনি উনাও গুবুন গুবুন মীদায় দাওদায়খো মানিয়ী।

বড়োফাঁৰা 18 কুবিৰ মীদায়খো দাও জাংগ্ৰা মীদায় হাঁলানৈ
মানিয়ী। কুবিৰ ফাঁৰখো বাইদি বাইদি মুঙে মিথিনী মীনাঃ
জলকুবিৰ, গাঁশীম কুবিৰ, নলকুবিৰ, গুফুৰ কুবিৰ, বেঙ্গাকুবিৰ।
কুবিৰ অবল্লা খালৌ বিলৌ উদৈ সায়ী, থাঁই থিয়ী আৰী থাঁইয়ে
গাঁবায়ী। কুবিৰনি মীত্ৰীজীং দৈ জাবিনায় লোংহাঁনী নাংগৌ। গাঁজা
এবা গাঁশীম আওয়া খুন্দুংনি খাছিনী গানহাঁনী নাংগৌ। বেঙ্গা
কুবিৰা লীগী মীনলা দাওৰাইনী বেবামীআ হামা। দাওলা গাঁজা,
দাও গাঁশীম মানিনানৈ থিনানৈ দাঁননাংগৌ বেমারীআ হামলা থিনাই
দাওখো হাখাবনানৈ মীদায় গাৰহৈনাংগৌ। মীদায় গাৰনী হামানদি
থিনায় দাওখো ফিছিনাংগৌ। বাহেৰাও বীলি হৈনায় দাওখো বি

জায়গাওনী ছাওনানৈ জাবীয়া। বেঙ্গা গীজা কুবিবা বাগা-খবিয়া
ছিন। গুফুৰ কুবিবনি বাগায়া জাঁদাওনাই নীজা। গীজা কুবিবনী
গীজা দাওলা আৰী গুফুৰ কুবিবনী গুফুৰ দাও বাও নাংগৌ।

মীছা, মুফুৰ, জীংজুনাংনিফ্ৰাই এবা ভূত পিসাছ, হাথ্ৰানি
মীদায় লীগী মীম্মায়াও খেথু লীগী মীম্মা হাগৌ। খেথু লীগী
মীম্মায় মানষিআ গিহবনানৈ বীনাওয়া, বখিয়া আৰী মীদায়ৈ ফীৰখৌ
মীথ খাঙাওনী মুনানৈ খাবদিংনী নাগিবা। সিমাঙাও বাগদাও খাঙা,
বখিয়া, মীছা মুফুৰ লীগী মীনা, হীথ্ৰাউ হীসি খাবনী নাগিবা।
গিনায়জাঁ থাৰ থাৰ মাওয়া আৰী লাসৈনী মীখাং সাইব, ফুৰগেও
থীইগৈয়া জায়ী খেথু লীগী মীম্মায় মানষিখৌ খনথাম মুজুফুং নাংগৌ।
খেথুখৌ হীখাবনী হায়রা মানষিয়া থীইনীবা হাগৌ। গথ গীলৈ
আৰী মীদায় গীথে হিঞ্জাওখৌ বাংছিন খেথু লীগী হমী বুঙী। খাইছে
খেথুখৌ মীনবা বাহাগী আও বানদীং দাবামাত্ত, মীদায় বুনায়,
দৈ খেথু, উপায়জী খেথু আৰী মীছা শীদায় খেথু।

দাবামাত্ত—লীগী মীনৰা বিখা ছেথুবা আৰী অহেব খেথুব
খেব জায়ী। হাং লানায়ীও হাবসীলায় জাখাংলায় জায়ী। বিয়াও
হিজাওলা হীনাংগৌ মুলিআ জাদীং—দাবছা হাথ্ৰা 6, খাইআবেদব
6 আৰী থান শিবীআ হাথ্ৰানি ফিঠায় 6 ওদ ওদ দেনানৈ বাসিখৌ
10 মিনিটছা উন উন দৌনাংগৌ। হৌৱানিয়াও দাবছা হাথ্ৰা 9,
খাইআবেদব 9 আৰী থামশিবীআ হাথ্ৰাফিঠাই 9 দেনানৈ বাসিখৌ
10 মিনিটছা উন উন ছামুছছে ছামুছছে দৌনাংগৌ।

ভবনাও গয় থাইনী বীঙি বেদা, লাফাথাৰা, নাৰেখল
কিণ্ডৰ, আবিয়া থালিৎ ছোঞ্চা, জুখামনি মুছনিখৌ গলাইনানৈ আৰী
এওনানৈ হাংগাৰ থালাম নাংগৌ। এমাওবাদি ভবন লিবনানৈ
হীনাংগৌ। খাওছে খেচনায়াও ছিনানৈ লানাংগৌ আৰী বিখৌ
দাওগাংজাঁ ভবনাও হীবায় থানাংগৌ।

মায়াদব—হাবা-ছখায়াও আৰী ফালা গান নাই নাইফ্ৰাও
খাইছে গাজ্জি আখুনি ওজায়া সাইনাশালী খুটিয়াআও মায়াদবনি
বান মাৰিনানৈ দৌনী। বিয়াও বাৰেবা মীনাৰ ফ্ৰাংবা মানষিআ

গীংগৈনানৈ মেগন বেলাও লেখাও জ্ঞানানৈ থীইহাৰী। বিখৌ
মীজাঙে জাবিনানৈ ফাহমারা জাখাংনায় ছ'ব খালাঙী।

মায়াদব গীংগৈনাইখৌ মীজাং-খালামনায় হেতুক—দৈ কাপছে
লানানৈ বায়িমাইব গৰখাম, তুলসী বিলাই গাংছে, ডুবিবিজৌ মীন
থাম জাবিনানৈ দৌনাংগৌ।

মীম্মা :

ক্লিং, কালী!

আমখানি দেহাখৌ বাখিনাংগীন

দোহায়।

ক্লিং, জানন গোসাই,

নাংখৌ খুলুমা।

আমখানি দেহাখৌ বাখিনাংগীন

দোহায়।

থিং ছিং মীদায় হাবীফীৰ,

দোহায়, দোহায়, দোহায়।

এংথুৰ, বেসৰ, জাবিনানৈ লীগীআও লাফা হীয়া আৰী
10 ডাল আওরা খুন্দুংজাঁ (গুফুং) কীনাং গানহীনানৈ মীজাঙে
থাখাঁং-হীন্নানৈ হাবায়াও ছখায়াও গানহীহৰী।

হাবায়াও হৌৱা গীদান আৰী হিঞ্জাও গীদানখৌ জাহীআলা-
সিনা স্বানছে হৰছে লখন থানী হীনানৈ দেহাখৌ খানানৈ লাখিয়া
(গাওবান্দা) খাইছে খাইছে বনি ছোকখৌ খোনা ফাববৈআও
খুস্থিয়া গাইনানৈ খানানৈ লাখিয়া। বিয়াদী খানানৈ লাখিনায়
বখবাও সিখাও থিখাওবা হাবনী হায়া।

শুথুৰখৌ ছিথাবরা বিনি মুঙে জিগাবনি সহ বানায়নানৈ
(মুছুখা) বিয়াও মীম্মা জাবিনায় থিবজাঁ গাওনানৈ বাখিয়ী।
মীম্মায়া ফাফিলা শুথুৰনি দেহায়াও বিয় জীলিজীবা আৰী লাসৈনী
থীইলাঙী এবা শুথুৰনি মুঙে বানাইনাই সহখৌ মীম্মা জাবিনানৈ
ভৈমায়াও ভাসাই হৰী।

মুহিনী মীম্বী—

গীর্ষা থানাই হৌৱাথো এৰা হিঞ্জাওথো হাবালানো মীনাৱা
খাইছে মুহিনীজাং বমত্ৰাইনো নাজায়া। মীম্বীজাং মুনি দৌনো হাবোলা
বাংছিন ফাফিয়া। ছিথ্ৰানি থাবায়নায় আগাননি হাজি আসি
থাইথামজাং খেবখাংনানৈ লাৰ্বানো নাংগো এৰা বিনি গান্নায় জীমনায়
জিনি খোন হানানৈ লাৰ্বায়ো এৰা বিহিঞ্জাও থানাই খান্নায়াও
গোনাই থানাইথো মীনা বীলা ওজাফোৰা মীজাংথাৰ বুৰ্তা। ফান্দি
ফোৰা মৈদেৰ ফান্দিইনাই মীম্বীথো এৰা মৈসো গুৱালা মৈসো ফোৰথো
দফথায়নায়ো মীম্বী থো লগাইনো হান্না এৰা হায়নামুলি জাহানো
হান্না ছিথ্ৰাআ গীর্ষা উৰাং ফাৰাং জায়ো। ছিথ্ৰাআ ছেৰ ফাকাই
ফাকাই হৌৱানিয়াও খাবচন ফৈয়া। খাইছে হৌৱাথোৰো হায়না
মুলি দৌনানৈ বমত্ৰাইনো হায়ো আৰো গুত্ৰংনি এমফো খালামনানৈ
লায়ো। বিবাদী মীম্বী ফাফিনায়াও কামৰূপ কামাখ্যানি আৰো
মায়াঙনি ওজাফোৰা আখা ফাখা থাৰ। নাথায়, মুহিনীজাং হাবা-
লানায়ো সম সম আফাং থৈফাংআও গীর্ষায়ো। মীছা বাঘিনীবাদি
এখম্বা জাখাংয়ো, বি সমাও সাখ্ৰিৎ থায়ান্না থৈফাংআও জানো হাগো।
হৌৱাআৰো এখম্বা অৰথিবাদী বাগা জাংদাওয়ো, বৃগ্গুং বুছি খালামো।

ফাল্লা ভাওথিনায়াও এৰা মেল আফাংআও খাইছে শোভা
মুহিনীজাং আফাংনি মানবিফোৰথো মুহিনী নাজায়া। বিথো বাজ
মুহিনী বুৰ্তা। শীদৌৱথিনি গীর্ষাআ বেওহায় থাঙিথো ফাফিহাৰো
বুৰ্তা। বিনি দৌছে মীম্বী :

“ভেল ভেল ভেলেকী
আফাংআও থানাই
মানষি ফোৰথো আং
গীর্ষা হায়ো।
আংনি বৃংনায়াও
গাসিবো গংগ্ৰায় নাংগো।
আংনি বৃংনায়া জায়ান্না
আই কামাখ্যানি
খৰ জানাংগোন।”

গীর্ষাজায়ি ছিথ্ৰালাথো বমত্ৰাইনোৱা থৈবা মুহিনী লগায়নানৈ
হায়ো। বিবাদী মীম্বীথো ফাফি হানো শনিবাৰাই আৰো মঙ্গল
বাৰাইয়াও যোবানাংনানৈ থানাই সাংগ্ৰেমা, গুমা, মাক্ৰা জেআও
নাংনানৈ থানায় এমফো এনলাথো হায়না মুলি হিছাবেই বাহায়ো।
থৈবামুহিনীনি মীনাছে মীম্বীআ জাহাং :

“নাং, নাং, নাং মুহিনীনাং (আমখানি এৰা আমখিনি)
গৰ্ঠং মীখাঙাও নাং,
গীর্ষাআও নাং।
আং হীনাইবাদি নঙান্না
খবনি থাই মীনাংগোন
আই কামাইখা।”

থানাই সিনখাংনাই উনাও আৰো আছুগুৰ হাখাংনায় উনাও
মুজুফুৎনানৈ গাবহৰনো নাংগো। গান্নায় জীমনায় আৰো বিফোৰ
বেছাংথো মীনাবীলা গাজি আখুনি ওজাফোৰা বানমাৰিনানৈ বেৰাম
জাহায়ো।

বান দান্নাইয়াও দাওদৈথো হাংগাৰজাং আক বীনানৈ এৰা
লাইজো লাইয়াও এৰা হায়াও হাংগাৰজাং আৰো সিন্দুবজাং আগ-
বীনানৈ মীম্বী ৰায়নানৈ বান দানো। মুলি ফবনানৈ দীন্নায় ফোৰথো
খাউবী নাইনানৈ বৃবখাংনানৈ মীম্বীজাং গলা খালামো। ফবনায়
বান, জাহানায় বান বিবাদীথো মীম্বীজাং ফেলেং খালামো। আওৱা
খুন্দুং দানছনানৈবো বান মাৰিনায়থো দানছয়ো। বিবাদী ৰাইনায়থো
বান দানান্না মুলি জানায়ফা ফাফিয়া। মীম্বীফোৰাও জীৰজুনাংনি
বিখা-বিখা, থি-গাং বিফোৰথো বাহয়নায় জায়ো। গাওনি হাৰীনি
খুই উন্দৈ হাৰীনি বৃখবনি দৈ লাৰ্বানানৈবো দৈ জাৰিনানৈ হায়ো।
বীৰমা গীর্ষাম, দাও গীর্ষাম, মাওজী গীর্ষাম, ছৈমা গীর্ষাম বিফোৰনি
বিখা আৰো বিবুদো মীম্বীআও বাহায়ো। কালী সাধনাও গীর্ষা-
বাৰীআও থাংনানৈ জপিনো নাংগো। মীম্বীফোৰথো জাতি লানানৈ
এৰা হাৰীলানানৈ আৰো ছিথ্ৰাছা, হৌৱাছা এৰা ওজায়াল ফাফিহানো
হাগো। গাসিবো মীম্বীআ বইনিবো আখাইয়াও ফাফিয়া। মীম্বী

বায়নাইয়াও মাদায়নি জীউজাবীমিনথো বুনো হাৰা মাদায়া খাবনী
এংগাবলাৰ্জীহাৰা বৃষ্ঠা।

জুৰা গেলেনায়াও কৰিখো গাইথেবাও থুথৈনানৈ ফাঁকানায়
উনাও থাওগুৰৈ ফাঁকী। জুৰা গেলেনায় সমাও বাওনাংছা হাৰা
গাঁথৈনি ফৈছা আৰী গান্দাগং হাঁফানায় তাবিছ বাহাইয়া।

খাইছে ওজায়া বিৰা মাদায়খো হাছুংআও ফিছিনানৈ দোনী।
বিসাঁৰনী এংথুব হাঁয়ী, ওজায়া বীৰা মাদায়খো মানযিনাও লগাইনানৈ
হাঁৰা ফাগ্লা জানানৈ খাবল্লুং খাবছি জায়ী। বীৰা মাদায়া থবাং
আও হাথব খুবেৰ্তা আৰী লামাফাঁৰাও হাৰা লেমবার্যা আৰী
ওঁৰাবিজো খাঁথৈনানৈ হাঁয়ী। বি ওঁৰা বিজোঁখো বাৰল্লা ফেন্দা
বুখাওনা হাগো। ওঁৰাখো মূজুফুংৰা বীৰা মাদায়া য়েবা খালামনী
হায়া। বীৰা লীগী মাদায় মানযিখো জাৰিনানৈ ফাহামনী নাংগো।

নাহা থাংৰা না শিঞ্জি আৰী সৈন্দীনা নায়া গাওল্লা জাৰিনানৈ
ফাহামনী হাগী।

খাইছে বেৰামাও খালি মুলিন বাহায়নায় জায়ী। মাদামবুৰা
মা দুসুমেজাং থাইনাছি মৈগংজাং জাহাঁয়ী। মাদাম বোমা লাংল্লা,
খাংখাইজাং খেবাদাক্সি মৈগংজাং ছংনানৈ জাহাঁয়ী। ছেলেমালায়
আৰী জিবো সৌল্লা জাৰিয়া আৰী বিখুঙাও থাঁবসি এৰা খুৰৈ
ছিথাবহাঁনানৈ বিষখো বায়ী। থাঁই গাজি বখনাইয়াও এৰা বিষবখ'নো
বাঁবমা গংনি ছিঙ্গা খালামনানৈ আৰী দাবাৰিজিজাং বিগুৰ হাশ্ৰাংনানৈ
ওজায়া খুগাজাং ছাঁবনানৈ বায়ী। উদৈ সানায়ো সমফ্রাম বিলাই,
মোখানা বিজো, বাৰছিথিনি বিলাই গাঁলে'খো দেনানৈ লাংহাঁয়ী।
ক্রিমি বাৰা জাৰা জয়ন্তী বিলাইখো আৰী বৈমালী বিলাইখো
দেনানৈ লাংহাঁয়ী। বৈমালীনি বগ্নানায় বিলাই গাঁলে'খো মাসিকা
খুলা জায়াল্লা দেনানৈ বিদৈখো লাঁৰী। হেলাংছিখো থাঁইগাঁজো
ছাব জাৰা (Blood pressure) অৰছনানৈ জায়ী, মানিমুনি বিলাই-
খোবা গাঁথাংয়ে জায়ী। গপ্তংথিংখাঁই গৰা কাঞ্চিসানি বসখো আৰী
গাঁবাৰথি গাঁথাংনি বসখো হিঙ্গিআও ছেবনানৈ গপ্তংথিং লুহৰী।
উদৈ দুৰা হাইজ়েংআও ছংখি গলাইনানৈ জায়ী। থিলুবায় থাৰা

মৈসাঁ বিগুৰখো ছংনা জাৰা গায়ী হাঁৰা বৃষ্ঠা। থাঁইখিসায় জাৰা
থাইখা সোমনাই দৈখো লাংনাংগো। নাৰ্জৈ সোমনাইখো থিনায়
জানায়ো বাহাৰী। হাৰা বাইৰা নীলহাৰা, শিমলা বাদা, হাৰা
জবা হাৰা, থিফিবেন্দাং বিফাঁৰখো, দেনানৈ লিবনানৈ খাপনা খানানৈ
হাঁয়ী। সিমাঙাও হাছুগ্ৰা মানযিনো না মুথুৰা ছাওনানৈ জাহাঁয়ী।

— X —

Bibliography English

1. Baruah, B.K. : Cultural History of Assam, 1951
2. Brahma, Mohini Mohan (Collected) : Folk songs of the Bodos (First Edition, 1960)
3. Chaudhury, Medini : The Boro Dimasas of Assam, 1988
4. Endle, S. : The Kacharis, 1911
5. Gait, E. A. : A History of Assam, Calcutta, 1926
6. Nath, R.M. : Background of Assamese Culture, 1948

অসমীয়া

7. আগৰৱালা, জ্যোতিপ্ৰসাদ : জ্যোতিপ্ৰসাদ বচনাৱলী প্ৰথম প্ৰকাশ জানুৱাৰী, 1981
8. কাকতি, বাণীকান্ত : পুৰণি কামৰূপৰ ধৰ্মৰ ধাৰা, 1955
9. গোস্বামী, উপেন্দ্ৰ : ভাষা বিজ্ঞান, 1964
10. গোস্বামী, সুবেশ : ভাৰতীয় নৃত্যকলা, গুৱাহাটী, 1963
11. গোস্বামী, বাম : অঙ্গবাণ, প্ৰথম প্ৰকাশ, মাৰ্চ, 1981
12. গোস্বামী, প্ৰফুল্ল দত্ত : অসমীয়া জন সাহিত্য, 1965
13. গগৈ, লীলা : অসমৰ সংস্কৃতি, দ্বিতীয় সংস্কৰণ, চেপ্তেম্বৰ, 1986
14. দাস, সন্তপাল : নবনাৰী, পুহ 1369 ২য় প্ৰকাশ
15. দাস, ভাৰত চন্দ্ৰ : অসমীয়া সাহিত্য বুৰঞ্জী (মনসা শাখা) 1965 ২য় প্ৰকাশ
16. নেওগ, মহেশ্বৰ : পুৰণি অসমীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতি, 1985
17. নাৰ্জী, ভবেন্দ্ৰ : বড়ো সমাজ আৰু সংস্কৃতি, তৃতীয় সংস্কৰণ, 1985
18. বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ : ক) অসমৰ লোক সংস্কৃতি, 1961
খ) অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি, 1957
19. বৰদলৈ, নিৰ্মল প্ৰভা : ক) দেৱী, 1986 প্ৰথম প্ৰকাশ
খ) অসমৰ লোক সংস্কৃতি, 1972

20. ভূঞা, সূৰ্য্যকুমাৰ : ক) অসম বুৰঞ্জী, 1945
খ) কছাৰী বুৰঞ্জী, 1951
21. ভট্টাচাৰ্য্য, প্ৰমোদ (সম্পাদিত) : অসমৰ জনজাতি, 1962 (অসম সাঃ সংঃ)
22. বাভা, বিষ্ণুপ্ৰসাদ : বিষ্ণুৰাজ বচনাৱলী, 1982
23. হাজৰিকা, অতুলচন্দ্ৰ : নৰকামুৰ, 1987 (অষ্টম প্ৰকাশ)

বড়ো

24. বড়ো, বিহ্বাম : গিৰি বিখাৰ, 1984
25. বৰগয়াৰী, বঞ্জিৎ কুমাৰ (সুজুগিৰি) : বাৰদৈ চিখলা, 1980
26. ব্ৰহ্ম, মদবাম (সুজুগিৰি) : কপেশ্বী ৰাইখায়, খহায় 1988 (দিছনগিৰি)
27. বসুমতাৰী, জয়নাৰায়ণ : বড়োনি বাৰ্থো ধাৰাম বিজাৰ, 1981 (দিছনগাৱৈ)
28. হাজোৱাৰী, মঙ্গলসিং (সুজুগিৰি) : লাইখুন, 1986

বাঙ্গালা

29. গুহ, উপেন্দ্ৰ নাথ : কাছাৰেৰ ইতিবৃত্ত, ডিচেম্বৰ, 1971
30. চট্টোপাধ্যায়, সুনীতি কুমাৰ : সাংস্কৃতিকী, 1962
31. ভাট্টা, অপূৰ্ব বতন : মন্দিৰময় ভাৰত (পৌৰ 1371 বঙ্গাব্দ)

— x —